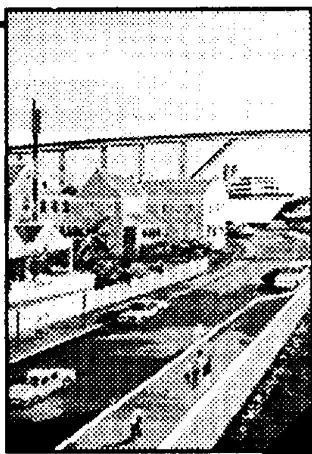

AMIGOE

losse nummers 75 c. zaterdag met Napa Afl1,-

ZATERDAG 19 AUGUSTUS 1995 - JAARGANG 112 NR 192

Irak ontkent door Washington genoemde troepenverplaatsingen

Manoeuvres VS-Jordanië vervroegd

WASHINGTON/KOEWEIT - De Verenigde Staten en Koeweit hebben besloten een gezamenlijke militaire oefening te vervroegen. De oefening was eigenlijk pas voorzien in oktober of november, maar wordt nu over tien dagen gehouden. Dat is vrijdag bekendgemaakt door de Amerikaanse ambassade in Koeweit en door het Amerikaanse ministerie van Defensie in Washington.

Aan de oefening zullen veertienhonderd Amerikaanse militairen deelnemen. Zij zal zes weken duren. De naam is "Intrinsic action" (Wezenlijke actie). De vervroeging van de oefening moet gezien worden als onderdeel van Amerikaanse pogingen om de druk op het regime van president Saddam Hussein in Bagdad op te voeren, na het overlopen van twee van zijn schoonzoons naar Jordanie. Het overlopen van Hussein Kamel Hassan en Saddam Kamel Hassan, die respectievelijk minister van Militaire industrialisatie en chef van de lijfwacht van de president waren, wordt als een klap gezien die de overlevingskansen van het Iraakse regime aanzienlijk heeft verzwakt.

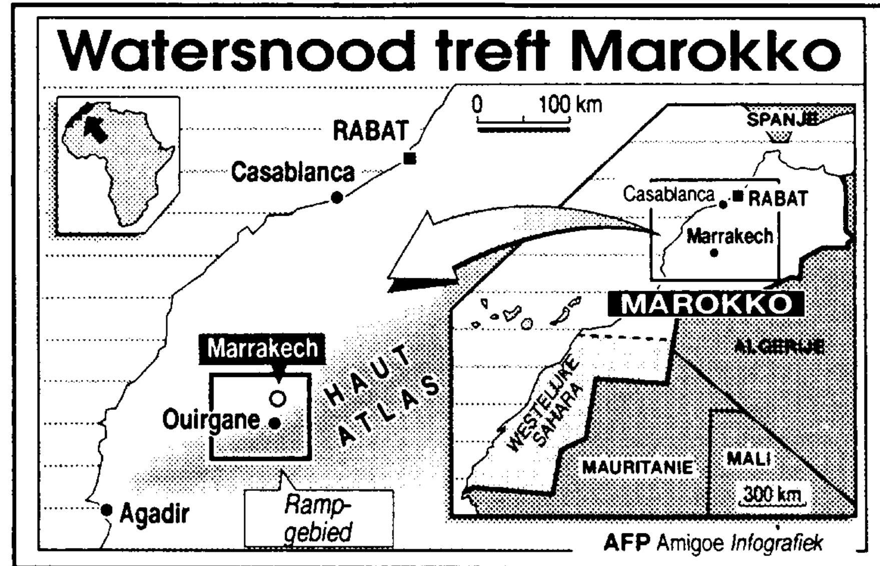
Hoge Amerikaanse functionarissen in Washington zeiden dat de vervroeging van de oefening met Koeweit gezien moet worden als "een van de voorzichtige stappen" die de VS nemen om Irak af te houden van dreigende gebaren jegens Jordanie en Koeweit. De VS houden op dit moment al een oefening met Jordanie en hebben ook de aanwezigheid van militaire eenheden in het gebied van de Perzische Golf opgevoerd. Dat gebeurde nadat Amerikaanse functionarissen eerder hadden gezegd troepenbewegingen te hebben waargenomen in zuid-Irak. Irak ontkende dat echter heftig en noemde de Amerikaanse beweringen onzin. VN-waarnemers aan Koeweits noordgrens zeiden eveneens niets bijzonders te hebben waargenomen.

Afgezien van de militaire activiteiten, maakte het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken in Washington vrijdag bovendien bekend dat de VS proberen Jordanie af te laten zien van het gebruik van olie uit Irak. Washington probeert, als onderdeel van deze poging, in de Jordaanse behoefte aan olie te laten voorzien door andere landen in de regio, zoals Saudi-Arabie of Koeweit.

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken, David Johnson, zei vrijdag dat onderminister van Buitenlandse zaken Robert Pelletreau en Mark Parris, een speciale medewerker van president Clinton, geprobeerd hebben koning Hussein en Jordaanse functionarissen voor dit idee te winnen tijdens recente gesprekken in Amman. De woordvoerder zei er niet bij of zij succes hebben gehad. Pelletreau en Parris zijn intussen doorgereisd naar Cairo.

Woordvoerder Johnson zei dat het doel van de gesprekken in Jordanie was om te zorgen dat Irak zich aan alle resoluties van de Veiligheidsraad houdt, die aangenomen zijn sinds de Golfcrisis van 1990. Desgevraagd bevestigde hij dat het schrappen van klanten die van Irak olie betrekken, onder het naleven van de resoluties valt. Irak lijdt sinds de inval in Koeweit 1990 onder een handelsembargo, die een economische en sociale ontwrichting in het land tot gevolg heeft gehad. Ook de levering van olie, een van de voornaamste inkomstenbronnen van Irak, is onder deze boycot aan

vervolg op pag. 12

Watersnood in Marokko:

Rabat: Zeker 156 doden

RABAT — Zeker 156 mensen zijn verdronken bij overstromingen als gevolg van hevige regenval in de nacht van donderdag op vrijdag ten zuiden van Marrakech (zuid-Marokko). De wateroverlast heeft ook grote materiëe schade aangericht.

Volgens een voorlopige, officiële balans die het ministerie van Binnenlandse Zaken zaterdag heeft opgemaakt, zijn er 136 doden geteld. Ze zijn allen verdronken. Er zijn nog eens twintig, verminkte of hoofdloze lijken gevonden die men nog moet identificeren, zo heeft een regionale functionaris gezegd.

Voorzover bekend zijn er onder de doden geen buitenlandse toeristen. In de normaal droge rivierbeddingen staat het water soms drie meter hoog. De Marokkaanse televisie liet vrijdag beelden van de ramp zien: tientallen verwoeste huizen, auto's die op hun kop lagen, ingestorte bruggen, wegen die waren beschadigd. "Het was een zondvloed, een dag van het laatste oordeel", zei een Marokkaanse toerist die in het gebied onderweg was.

De vorige vergelijkbare ramp in de streek dateert van 1982. Koning Hassan II heeft minister van Binnenlandse Zaken Driss Basri naar het rampgebied gestuurd. Met name de bergachtige streek Ourika heeft erg te lijden.

A.D. Jonckheer overleden

WILLEMSTAD — Op 84-jarige leeftijd is gisteren de bekende stadsgenoot A.D. Jonckheer overleden. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de handel en het perswezen. Ook in de politiek is A.D. Jonckheer actief geweest. Hij was immers de oprichter van de Democratische Partij.

Jonckheer stichtte ook het dagblad *Beurs- en Nieuwsberichten* en was tevens directeur van het Papiamentstalige blad *La Prensa*. Als zakenman was hij directeur van diverse bedrijven.

A.D., zoals hij bekend stond, heeft ook binnen de Kamer van Koophandel belangrijke functies bekleed en was jarenlang ook lid van de Raad van Advies.

Familie tijdens Suez-oorlog gedode Egyptenaren

Schadevergoeding Israel geëist

CAIRO — De nabestaanden van Egyptische soldaten die in Israëelische krijgsgevangenschap zijn omgebracht, eisen honderd miljoen dollar schadevergoeding van Jeruzalem.

Een Egyptisch advocaat diende een claim in bij een rechtbank in Alexandrië, die de eis gaat bekijken. De krijgsgevangenen kwamen om het leven tijdens de strijd rond het Suezkanaal in 1956. Een gepensioneerde Israëlische generaal gaf begin augustus toe dat hij samen met een andere officier 49 Egyptische krijgsgevangenen doodschoot. Hij verklaarde de massamoord met een gebrek aan bewakers.

De onthullingen leidden tot een geïrriteerde stemming tussen de regeringen in Jeruzalem en Caïro. De Israëlische premier Yitzhak Rabin hekelde de liquidaties, maar ziet geen mogelijkheid de daders te bestraffen.

Na belegering door Palestijnse politie in Gaza

Hamas-trio geeft zich over

GAZA - Drie leden van de Islamitische Hamasbeweging hebben zich vrijdag in Gaza overgegeven aan de Palestijnse politie na een botsing tussen Palestijnen en ordetroepen. Dat zei een politiechef in Gaza.

De drie kwamen te voorschijn uit een huis en werden afgevoerd naar de gevangenis. Dit gebeurde drie uur na een vuurgevecht tussen de mannen en de politie die het huis omsingeld had. De Hamas-leden kregen steun van zo'n duizend Palestijnen die de politie met stenen bekogelden. Vijf politiemannen en vier burgers raakten licht gewond.

Volgens een politiewoordvoerder gaven de Hamasleden zich over na intensieve bemiddeling. Een Hamasaanhanger zei dat er een akkoord over de overgave was gesloten, zonder nadere details te verstrekken. De Palestijnse politie was op basis van een Israelische aanwijzing op jacht naar een Hamas-strijder die wordt verdacht van de voorbereiding van een zelfmoordaanslag in Israel.

Chinese jeugd oefent voor vrouwencongres

■ *PEKING - Zesjarige basisschoolleerlingen in de Chinese hoofdstad oefenen voor de openingsplechtigheid binnenkort van de Vrouwenconferentie. De kinderen oefenden in het dorp van de Aziatische Spelen.* *(AFP-satellietfoto)*

Princen voorziet in Jakarta op duur opening democratie

Handel Indonesië bedreigt Australië

JAKARTA — De Associatie van Indonesische importeurs zal geen goederen meer betrekken uit Australië, als dit land de voorstanders voor een onafhankelijk Timor niet binnen een maand het land uit zet. Het gaat om de leden van de groep Fretilin, die Timor van Indonesië willen afsplitsen.

Dat meldt de krant *Jakarta Post* van zaterdag. In Australië is deze week een paar keer een Indonesische vlag verbrand wegens de Oost-Timor-kwestie. Ook op de Filipijnen zou dat zijn gebeurd.

Tachtig Indonesische jongelui demonstreerden vrijdag bij de ambassades van Australië en de Filipijnen. Op een spandoek zou volgens getuigen hebben gestaan: "Kritiek op Oost-Timor, ok. Een vlag verbranden, nee." De demonstranten verbrandden op hun beurt een Australische vlag, hetgeen inmiddels door de Indonesische minister Alatas van Buitenlandse Zaken is afgekeurd.

DEMOCRATIE

Het idee van verzet tegen het ondemocratische bewind van Soeharto vindt steun en breidt zich uit. Toch zal het niet onmiddellijk tot grote onrust leiden. Dat is de verwachting van Poncke Princen, de Indonesische mensenrechtenactivist van Nederlanse afkomst. "Maar we staan waarschijnlijk wel aan het begin van een nieuwe periode."

Volgens Princen wordt er vaker gedemonstreerd in Indonesië, maar was de bijeenkomst van donderdag, waarvan twee- tot drieduizend mensen getuige waren, 'emotioneler dan anders'. Dat komt volgens hem ook omdat de gebeurtenis op een historische dag plaatshad. Princen denkt wel dat Soeharto niet best meer in het zadel zit, maar of de vroegere Nederlander zelf nog een grote omwenteling gaat meemaken, vraagt hij zich af. "Ik hoop het wel. Ik ben Indonesiër en dus een optimist."

Voor bevrijding vier westerse gegijzelde toeristen

India overweegt actie Kashmir

NEW DELHI - De Indiase premier sluit een bevrijdingsactie voor vier westerse gegijzelden niet uit, ondanks een nieuw dreigement van de gijzelaars hun gevangenen te doden bij een militair offensief.

De regering in New Delhi besluit dit weekeinde over de manier waarop er einde moet komen aan het gijzelingsdrama in de regio Kashmir, melden Indiase kranten zaterdag. Sinds zes weken bevinden zich twee Britten, een Duitser en een Amerikaan in handen van extremistische moslims. De ontvoerders vermoordden al een vijfde gegijzelde, een Noor. De kidnappers eisen de vrijlating van vijftien medestanders.

Speciale anti-terreureenheden uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannie en Duitsland bevinden zich in de Indiase regio Kashmir om een einde te maken aan de gijzeling van het kwartet. Dit is vrijdagochtend vernomen in Srinigar, de zomerhoofdstad van de Indiase deelstaat Jammu en Kashmir. Vijf leden van de Britse Special air service en vier Amerikanen van de Amerikaanse Delta Force overleggen met hun ambassades over de mogelijkheden om de gegijzelden uit handen van een groep extremistische moslims te krijgen. Dat een Duitse antiterreureenheid ter plekke is, kon niet worden bevestigd.

De ontvoerders die deel uitmaken van de Al-Farangroep lieten vrijdag in een communique weten dat de gijzelaars meteen zullen worden gedood als een militair offensief wordt ingezet. De reizigers waren zes weken geleden door Al Faran ontvoerd, samen met een Noor die onthoofd is aangetroffen.

In hun communique herhaalden de ontvoerders hun eis dat de Indiase regering vijftien islamitische militanten moet vrijlaten "als zij de vier andere gegijzelden levend wil terugzien".

New Delhi heeft steeds geweigerd in te gaan op de eisen van Al Faran, en hoopte de toeristen door onderhandelingen vrij te krijgen. Gouverneur Krishna Rao van Jammu en Kashmir zei een reddingsactie niet wijs te achten wegens het onherbergzame gebied

Tijdens koninklijke vakantie op Mallorca

ETA:Koning onder schot gehad

BILBAO - De Baskische terreurorganisatie ETA heeft zaterdag gemeld dat ze op Mallorca een aanslag op koning Juan Carlos had kunnen plegen.

In een door de Baskische krant Egin gepubliceerd communique van de naar een zelfstandig Baskenland strevende organisatie staat dat de ETA twee keer de kans heeft gehad, de vorst te doden. Op 9 augustus werd op Mallorca een uit drie personen bestaand ETA-commando opgepakt, dat de koning tijdens zijn vakantie op het eiland met een precisiegeweer wilde doden.

De Spaanse politie heeft steeds gezegd dat ze het commando steeds in het oog heeft gehouden en dat het leven van Juan Carlos niet in gevaar is geweest.

Strauss stelt voor:

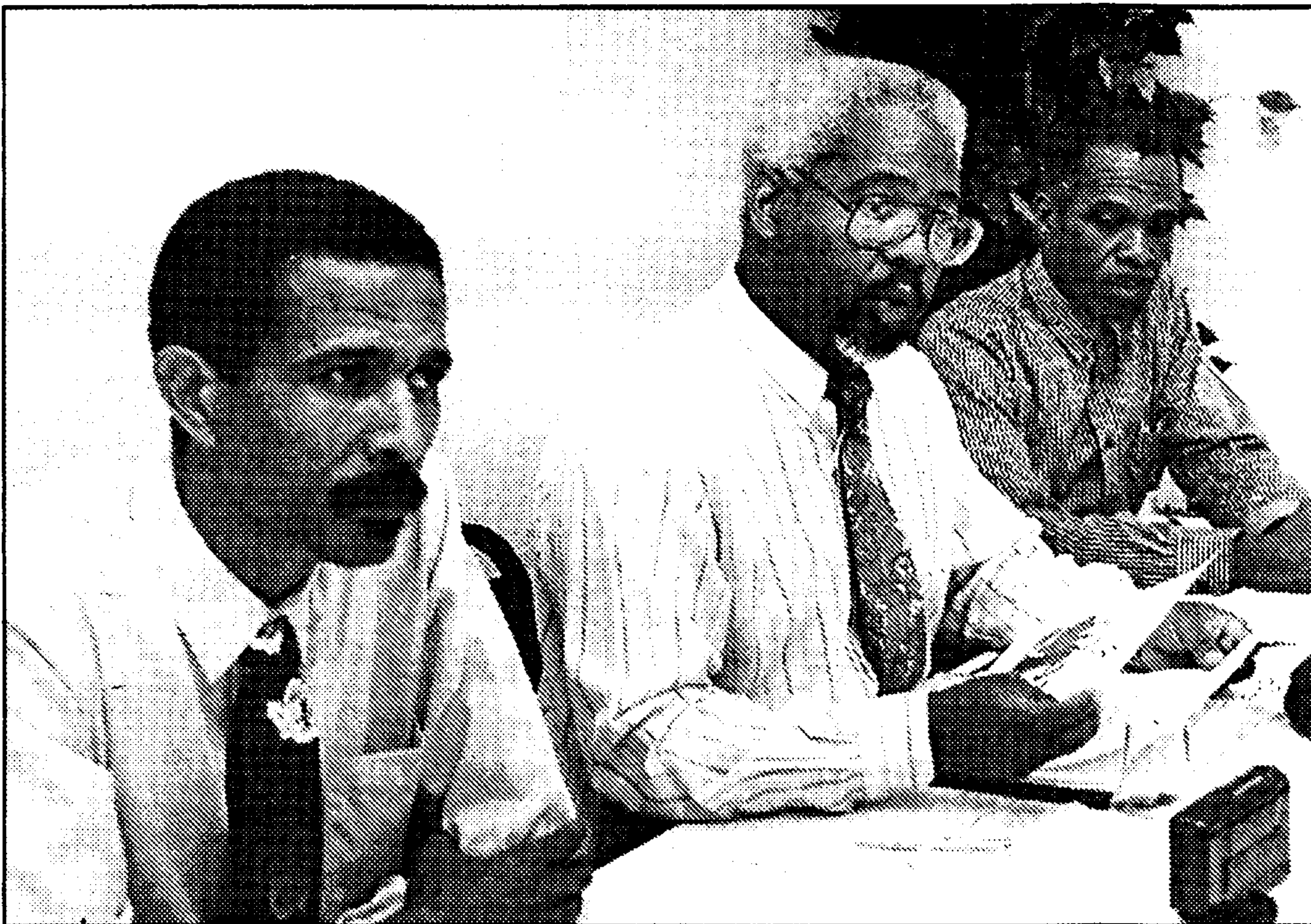
Fort Oranje in Statia herstellen

WILLEMSTAD — Minister Strauss-Marsera wil Fort Oranje op Sint Eustatius laten herstellen uit KabNA-fondsen. Dit blijkt uit de ingekomen stukken bij de Staten.

Zoals bekend brandde Fort Oranje enige jarengeleden gedeeltelijk af. In een brief van 23 juni zegt de minister het fort te willen laten restaureren. Ook stelt zij voor, dat bij het nieuw op te trekken gedeelte een statenkantoor wordt gemaakt. Daar moet ruimte komen voor onder anderen een minister, een statenlid, een secretaresse en een vergaderruimte.

De Huishoudelijke Commissie van de Staten gaat zich met dit voorstel bezighouden.

Groot deel bevolking bezoekt kerkdiensten

■ *WILLEMSTAD — Uit een onderzoek van de Gnostische Beweging is gebleken dat 55 procent van de bevolkng regelmatig een kerkdienst bezoekt en dat slechts 12 procent aangesloten is bij een gnostische organisatie. 31 Procent is van mening dat de criminaliteit het gevolg is van het gebrekkig onderwijs en 51 procent meent dat drugs en alcohol een rol spelen. Dat werd gisteren bekendgemaakt tijdens een persconferentie van de Gnositische Beweging. Van links naar rechts Eric Adamus, Errol Goeloe en Harold Olaria.*

Twee jaar tegen verkrachter

WILLEMSTAD — Officier van justitie Tielkemeyer heeft gisteren twee jaar gevangenisstraf geëist tegen Giovanni Albertsz, die voor de rechter moest verschijnen wegens poging tot verkrachting. Albertsz ontkende gisteren categorisch betrokken te zijn geweest bij het misdrijf.

Albertsz wordt ervan verdacht op 2 mei een vrouw te hebben willen verkrachten. De vrouw sliep in haar kamer toen zij opeens besprongen werd door een man, die slechts gekleed was in zijn onderbroek.

De verdachte had zich achter verkeken op de kracht van de vrouw, die zich heftig verzette. Na een minutenlang durende worsteling gaf de man de strijd op en vluchtte. Tijdens de worsteling viel een kerosinelamp om, waardoor het matras vlam vatte. Een groot deel van de slaapkamer brandde uit.

Tegenover de politie verklaarde de vrouw dat de verdachte een grote zwarte vlek had op zijn lichaam. Zij gaf een duidelijke beschrijving en aan de hand hiervan ging de politie over tot de aanhouding van Albertsz. De verdachte ontkende gisteren echter hardnekkig betrokken te zijn geweest bij het misdrijf. Hij verklaarde de rechter dat hij op dat moment te St. Michiel was waar hij de Sami Sail bezocht. De rechter vroeg hem vervolgens zijn hemd uit te doen, en daarbij kwam de zwarte vlek te zien precies op de plaats die het slachtoffer uitvoerig had beschreven.

Albertsz heeft reeds meerdere malen in de gevangenis gezeten voor een verscheidenheid aan misdrijven. In 1982 was hij reeds veroordeeld voor verkrachting. Na zijn straf uitgezeten te hebben vermoordde hij in 1986 één van de personen, die tegen hem hadden getuigd. Ook hiervoor verdween hij jarenlang achter tralies.

Uitspraak over twee weken.

Onmenselijke behandeling achter gesloten deuren

Vernietigend rapport over Koraal Specht niet openbaar

WILLEMSTAD — Het rapport van de European Committee for the Prevention of Torture (CPT), waarin de CPT 'zijn diepe bezorgdheid uitspreekt over de wijze waarop en de omstandigheden waaronder op Curaçao gearresteerde en veroordeelde personen worden behandeld', zal niet in het openbaar door de Staten worden besproken.

Op verzoek van statenlid Suzy Römer – en met instemming van de overige statenleden – komt het vernietigende rapport en de reactie van de minister alleen in een vergadering van de commissie Justitie aan de orde. Zo bleek afgelopen week tijdens de behandeling van de ingekomen stukken tijdens een openbare statenvergadering.

Het rapport werd begin februari aan de regering aangeboden. In mei stelde de regering een reactie op. Of de Staten nu ook het rapport van de minister hebben ontvangen, wordt niet duidelijk. In de lijst met ingekomen stukken bij de Staten staat per 26 juni uitsluitend het rapport van de European Committee vermeld. Dit stuk ligt 'ter inzage' voor de statenleden, dat wil zeggen dat het rapport niet openbaar gemaakt wordt. Door het in de commissie Justitie te behandelen, blijft het ook een vertrouwelijk rapport.

Niet alleen statenleden maar ook advocaat Peppie Sulvaran heeft diverse malen gevraagd om openbaarmaking van het rapport, dat ondermeer aantoont dat gevangenen in Koraal Specht onder onmenselijke omstandigheden worden opgesloten. Sulvaran wil met de bevindingen van de commissie wederom verbeteringen in de gevangenis afdwingen via de rechter. Hij heeft in het verleden al eens met succes een kort geding aangespannen tegen het feit dat er geen tafels en stoelen in cellen aanwezig waren en dat de bezoekregeling niet deugde. De 'tafels en stoelen' werden na het vonnis aangebracht in de vorm van betonblokken.

De *Amigoe* citeerde vijf weken geleden al uitgebreid over de CPT-bevindingen. De commissie constateerde medio '94, tijdens haar bezoek aan Koraal Specht, overigens dat de meeste cellen niét over tafels of stoelen (of wat daarvoor moet doorgaan) beschikken. Wel trof de commissie overvolle cellen zonder matrassen aan, met ongedierte en onhygiënische toestanden en bleek een volstrekt gebrek aan bezigheden voor de gevangenen.

Het dezer dagen weer zeer in de belangstelling staande 'project transcendentale meditatie' wordt in het rapport niet vermeld; kennelijk heeft de commissie niet kunnen vaststellen dat dit vele tonnen kostende project plaatstvindt. Wel stelde de commissie vast dat er tafeltennistafels zijn, doch geen batjes en pingpongballetjes.

In de reactie van de regering wordt een aantal van de geconstateerde feiten toegegeven, maar alles zal beter worden wanneer de reorganisatie van het gevangeniswezen klaar is en als de richtlijn 'Aanwijzing bejegening arrestanten en gebruik politiecellen' toegepast gaat worden. Deze richtlijn zou in augustus opgesteld zijn, zo meldde de minister in zijn rapport van mei. Of dit al gerealiseerd is, kon vandaag niet worden achterhaald.

OPINIE

Door Ronnie Rens sr

HET IS NATUURLIJK zeer ongebruikelijk als een onderneming een principe-akkoord tekent om drie maanden later zich daaruit weg te wringen. Nog ongewoner als het gaat om de ING-Groep, een van de meest internationaal georiënteerde en gerenommeerde instellingen van Nederland. De opgegeven redenen: het ontbreken van voldoende beschikbare capaciteit en financiële middelen, zijn niet geloofwaardig. Zeker van de ING-Groep kan worden aangenomen, dat het besluit om te participeren in de Curaçaose Girodienst, weloverwogen en weldoordacht is geweest. Het heeft er eerder veel van, dat de negatieve publiciteit die de ING-participatie heeft omringd, de Nederlandse multi-national ertoe heeft doen besluiten haar eerder genomen beslissing te herzien. "Het is raadzaam noch aantrekkelijk te functioneren in een gemeenschap, waarbinnen zo weinig goodwill tegenover ons bestaat," had de ING eigenlijk moeten zeggen.

Het besluit niet meer in de Girodienst te participeren kon en mocht worden genomen, omdat in de principe-overeenkomst de voorwaarde was ingebouwd, dat onder meer de Raad van Beheer van ING het met het Bestuurscollege getekende akkoord nog moest goedkeuren. De Raad van Beheer zag er uiteindelijk van af.

De negatieve publiciteit die de participatie van ING heeft omgeven, sproot voort uit het feit dat de zaak hier ter plaatse - en wel door het vorige Bestuurscollege - slecht en ook nog geheimzinnig werd voorbereid. Het had er zelfs veel van, dat niet zozeer werd gestreefd naar het verbeteren van de dienstverlening van de Curaçaose Girodienst door het aantrekken van een gerenommeerde internationale partner, maar de financiële problemen van het (vorige) Bestuurscollege de werkelijke drijfveer vormden om de overeenkomst met ING aan te gaan. Dat vorige BC kon namelijk, sterk door geldnood gedreven, via deze overeenkomst een van de nog geringe, openstaande mogelijkheden aanboren om aan geld te komen. Dat zou via nieuwe Girodienst, waarin de ING Groep participeerde, kunnen geschieden.

Het privatiseren van de Girodienst stond allang op het programma van het inmiddels afgetreden Bestuurscollege. Maar dat was ook het geval met tal van andere semi-overheidsinstellingen. Waarom werd alleen de privatisering van de Girodienst met zulk een voortvarendheid gerealiseerd? Bovendien was er gebrek aan politieke moed om, kort voor de verkiezingen impopulaire maatregelen in te voeren. Dit leidde allemaal tot de supersnelle beslissing de ING-Groep als partner te aanvaarden. Vandaar ook dat andere bankondernemingen niet werden benaderd: de fantasie van de vorige eilandsbestuurders om de financiële gaten te dichten, reikte niet verder dan het aangaan van leningen, een uiterst gevaarlijke route die nu op alle fronten zijn negatieve weerslag begint te vertonen.

Het probleem waar de eilandsoverheid nu voor staat is een nieuwe partner te vinden. De overheid wil nu middels een proces de ING alsnog ertoe dwingen zich aan de principe-overeenkomst te houden. Dat is geen gelukkige oplossing. Het heeft immers geen zin in zee te gaan met een onwillige partner, hoezeer die ook over de ervaring en de know-how beschikt om de Girodienst nieuw leven in te blazen. Het zou een beter idee zijn een andere partner te zoeken. Die is misschien zelfs lokaal beschikbaar. Het niet bezitten van de nodige expertise kan worden opgevangen door die van buitenaf aan te trekken. Dat is bij andere bedrijven gebeurd en kan ook bij de Girodienst - mits terdege aangepakt -even succesvol geschieden.

Bewaker voor rechter na zware mishandeling

WILLEMSTAD — Bewaker Robert Martis hoorde gisteren een gevangenisstraf van 12 maanden tegen zich eisen wegens mishandeling. Op 21 mei had de bewaker een bezoeker van Campo Alegre met een machete gekapt. Het slachtoffer verloor twee vingers.

Het slachtoffer en een vriend zaten in de bar te Campo Alegre. Op een gegeven moment namen zij zonder enige toestemming een fles whiskey weg. De bartender sprak vervolgens het tweetal aan en er ontstond een heftige woordenwisseling.

De bewaker probeerde vervolgens te bemiddelen, maar het werd van kwaad tot erger. Toen de bewaker vervolgens bemerkte dat hij de situatie niet meer onder controle had besloot hij de hulp van zijn collega's in te roepen. Hij liep naar de deur, maar werd besprongen door de twee mannen, die hem van achteren verschillende slagen toedienden. Eén van de mannen stak vervolgens zijn hand in zijn zak om een vuurwapen te trekken. Hierbij bedreigde hij de bewaker dood te schieten. De bewaker greep vervolgens zijn machete, die hij bij zich droeg, en sneed daarmee twee vingers van het slachtoffer af.

Volgens officier van justitie Tielkemeyer was er in dit geval geen sprake van zelfverdediging. De bewaker was wel degelijk aangevallen, maar had te snel naar een wapen gegrepen, aldus Tielkemeyer.

Advocaat mr. Kid Martina was het hier niet mee eens. Volgens hem was er hier wel degelijk sprake van zelfverdediging. Tijdens het gevecht had één van de mannen de bewaker zelf toegeroepen, dat hij niet kon wegrennen voor een kogel. Volgens de advocaat had de bewaker dan ook geen enkele andere keus.

Uitspraak over twee weken.

Verdachte te sexy gekleed

Rechtszaak tegen overvallers Mahaai twee weken verschoven

WILLEMSTAD — De rechtszaak tegen Sherwin Brunken, Buzuncito Nicolina en Aileen Narcisio, die verdacht worden van het plegen van enkele brute overvallen te Mahaai, is gisteren door rechter Bob Wit verschoven naar 1 september. In het geval van Aileen Narcisio was hiervoor een speciale reden: de vrouw was namelijk te sexy gekleed.

Het trio wordt verdacht van een groot aantal overvallen in de maanden februari en maart te Mahaai. Onder andere werden de gezinnen Delannoy, Budo, Groeneveld, Rahan en Trappenberg overvallen. In het geval van Delannoy verschaften zij zich toegang tot de woning door brutaalweg een raam in te gooien. Toen de bewoners wakker werden werden hun sieraden afgerukt en werd ook nog eens de auto gestolen. Bij de familie Rahan werden de twee bejaarde ouders en de dochter overvallen en de dieven gingen er vandoor met auto, sieraden en geld.

Op 5 maart, één dag na de overval op het gezin Rahan, overviel het trio de woning van dr. Trappenberg. De arts werd hierbij verschillende keren geslagen en mishandeld totdat zijn echtgenoot sieraden en geld aan de overvallers overhandigde. De vrouw viel even later flauw. Tijdens deze overval pleegde het trio echter een grote fout. Zij gingen er vandoor met de draagbare telefoon van de arts.

De politie was vrij snel aanwezig en belde het nummer van de zaktelefoon. Brunken, die de telefoon in zijn bezit had, antwoordde, maar wist vervolgens het apparaat niet uit te zetten. Hierdoor kon de politie langer dan een uur het drietal afluisteren. Uit de gegevens maakte de politie op dat Sherwin Brunken één van de verdachten was. Even later hielden zij hem aan te Kas Chikitu. In de woning werden sieraden gevonden, die van de overval bij Trappenberg afkomstig waren.

Ondanks de vele bewijzen en getuigenissen ontkent Brunken iets te maken te hebben gehad met de misdrijven. De 36-jarige verdachte verklaarde voor de rechter zelf niet eens te weten waar Mahaai gelegen is. Toen hij door de rechter erop werd gewezen dat een groot aantal van de gestolen sieraden in zijn woning waren aangetroffen, verklaarde hij dat die in bewaring zijn gegeven door een onbekende man.

Mede-verdachte Aileen Narcisio moest gisteren ook voor rechter Wit verschijnen, maar haar zaak ging niet door. De vrouw was volgens de magistraat te sexy gekleed. Zij had een strakke *pegadito* aan en een blouse, waarbij haar rug volledig ontbloot was en ook van voren slechts weinig bedekte. Rechter Wit accepteerde dit niet en verklaarde dat verdachten decent gekleed voor de rechter dienen te verschijnen. Hij stelde de rechtszaak uit tot 1 september en gaf de vrouw opdracht volgende keer netter gekleed te verschijnen. De vrouw was woedend over de beslissing van de rechter en sloeg de deur van de rechtszaal met een harde klap achter zich dicht, hetgeen advocaat Moeniralam noodzaakte om namens zijn cliënt zijn excuses aan te bieden.

Wegens tijdgebrek kon de rechtszaak tegen de laatste verdachte, Buzuncito Nicolina, niet behandeld worden. Op 1 september wordt de zaak voortgezet.

Op Tula-dag

Jamaicaan via het gerecht uit greep van uitbuitende werkgever

WILLEMSTAD — Gerechtigheid voor de bijkans in slavernij gehouden Jamaicaanse illegale werknemer Bogie op Tula-dag. In een kort gedingzaak vonniste rechter Wefers Bettink donderdag, dat ondernemer Blijden aan Bogie 9000 gulden (vermeerderd met rente) moet betalen wegens niet uitgekeerd loon voor arbeid.

De Jamaicaan was illegaal op het eiland, toen hij in 1993 de onderaannemer Blijden leerde kennen. Vanaf die tijd tot juni dit jaar woonde Bogie in een onafgebouwd huis van Blijden en was bij hem in dienst als bouwvakker. In plaats van de 925 gulden per maand die Bogie voor zijn werkzaamheden moest ontvangen, kreeg hij per week 25 tot 50 gulden betaald. Van dat bedrag kon Bogie niet alleen nauwelijks leven, hij kon ook niets naar huis sturen, laat staan een ticket naar Jamaica bijeensparen.

Klagen bij de autoriteiten kon hij ook niet, want dan zou hij als illegaal onmiddellijk worden uitgezet en zou hij helemaal naar zijn geld kunnen fluiten. Door tussenkomst van het departement van Arbeid en Sociale Zaken werd het advocatenkantoor Promes bereid gevonden voor Bogie te procederen.

Volgens Blijden moest Bogie als tegenprestatie voor het gratis onderdak (in een huis zonder ramen en deuren, zonder meubels of elektriciteit en met alleen water uit de tuinslag) werk voor hem verrichten als hijzelf een klus had. Op die momenten mocht Bogie niet voor anderen werken. Dat Bogie - die bleef aandringen op betaling – op het laatst steeds onvindbaar was als hij gebruik van hem wilde maken, beviel Blijden allerminst, zo blijkt uit het vonnis. Voor de rechter voldoende aanleiding vast te stellen dat er inderdaad sprake was van een arbeidsovereenkomst in de zin der wet en dat er ook volgens de arbeidswetten betaald diende te worden.

Van zijn betalingen aan Bogie hield Blijden geen administratie bij. "Dat hij aan Bogie en aan zijn drie andere medewerkers minimaal 200 gulden per persoon per week heeft betaald, lijkt in strijd met zijn later tijdens de zitting gemaakte opmerking, dat hij voor een project waarmee hij enkele maanden full-time bezig is, slechts een bedrag van 6830 gulden aan arbeidsloon ontvangt. Dit betekent dat er aanleiding is om uit te gaan van de door Bogie genoemde bedragen", motiveert de rechter.

Ook de door Bogie genoemde arbeidsuren per week (36) komen dichter bij de werkelijkheid dan de uren die Blijden opgeeft (rond de 15), concludeert de rechter aan de hand van door Blijden ter rechtszitting gemaakte opmerkingen: deze liggen in werkelijkheid rond de 27 uur per week. Op grond daarvan komt de rechter tot de berekening, dat Bogie minimaal 6000 gulden achterstallig loon te vorderen heeft, vermeerderd met een boete van 50 procent en plus de wettelijke rente, ofwel 9000 gulden. Dat is minder dan de door hem geëiste 11.560 gulden, omdat er reden is aan te nemen dat hij inderdaad minder dan 36 uur per week voor Blijden werkte. Ieder der partijen moet zijn eigen proceskosten betalen.

Strauss-Marsera brengt bezoek aan Bovenwinden

WILLEMSTAD — Minister van Ontwikkelingssamenwerking, Welzijn, Gezins- en Humanitaire Zaken, drs. Edith Strauss-Marsera, heeft de afgelopen week een bezoek gebracht aan Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius. Daarbij voerde de bewindsvrouwe gesprekken met de op 3 juli aangetreden Bestuurscolleges.

Het bezoek was in de eerste plaats bedoeld als een formele kennismaking. Enkele agendapunten betroffen het sociale en economische beleid dat de bestuurders tijdens de komende regeerperiode op de respectieve eilanden zullen voeren en de ondersteunende rol die het land en het Departement van Ontwikkelingssamenwering (Depos) hierbij kan vervullen.

Voorts is er van gedachten veranderd over de structurele ondersteuning van de ontwikkelingsgelden van het KabNA en de concrete maatregelen die het Depos aan KabNA voorgesteld heeft om de bestedingen van de ontwikkelingsgelden te optimaliseren. Ook is gesproken over de komende onderhandelingen met de Europese Unie, waarbij de besteding van de middelen van het achtste Europese ontwikkelingsfonds centraal staan.

De minister en de Bestuurscolleges hebben afgesproken om een betere afstemming en coördinatie van het ontwikkelingsbeleid tussen land en eilanden te bewerkstelligen. Dit zal gebeuren door een meer regulier en gestructureerd overleg tussen enerzijds de minister, Depos en de Bestuurscolleges onderling en anderzijds door een regulier overleg tussen de drie partners en de externe donoren, Nederland en de Europese Unie.

Een gezamenlijk forum voor de dialoog tussen de Antiliaanse partners is gevonden in het Overlegorgaan Ontwikkelingssamenwerking. De eerstvolgende vergadering van het Overlegorgaan, waaraan alle Bbestuurscolleges deelnemen, vindt aanstaande vrijdag in Willemstad plaats.

'Weldoener Otrobanda' toont ware gezicht

De Lange dreigt met een 'miljoenenschadeclaim'

WILLEMSTAD — Projectontywikkelaar De Lange, van het Anna Bay View-complex te Otrobanda, gaat in hoger beroep tegen het kort gedingvonnis dat bepaalt dat hij moet stoppen met bouwwerkzaamheden. Daarnaast heeft hij het Bestuurscollege via zijn advocaten gesommeerd alsnog 'juiste' motiveringsgronden voor het verlenen van zijn vergunning af te geven. Verder dreigt hij de eisers die het kort geding wonnen, dat zij hem niet aan het vonnis moeten houden, omdat – wanneer hij de hoger beroepzaak wint – hij hen dan zeker hoofdelijk aansprakelijk zal stellen voor de aanzienlijke financiële schade die hij door de bouwstop heeft geleden.

De rechter oordeelde deze week, dat het BC op de verkeerde gronden het Anna Bay Viewproject van de Belvedère nv van De Lange aan artikel 4 van het EOP heeft getoetst. Dat plan had niet getoetst mogen worden aan het algemeen belang, vonniste de rechter, maar had getoetst moeten worden aan het belang dat gelegen is in het afwijken van de bouwhoogte ten opzichte van de in het EOP bepaalde bouwhoogte. Het hele uitgangspunt bij de toetsing door het BC is 'overduidelijk' fout geweest, aldus de rechter.

De Lange's advocaten lezen dit als 'dat het BC onvoldoende motiveringsgronden heeft gegeven' voor de afgifte van de vergunning. Daarom is het Bestuurscollege gesommeerd die motiveringsgrond alsnog voldoende te omschrijven, opdat De Lange het hoger beroep kan winnen. Wanneer het BC dit nalaat, of wanneer De Lange zijn hoger beroepszaak verliest, kan het BC 'een miljoenclaim' van de projectontwikkelaar tegemoet zien, zo dreigt hij via zijn advocaten Halley & Blaauw. Want wanneer De Lange slechts drie bouwlagen hoog mag bouwen is het project financieel niet haalbaar en gaat het niet door. Dit zou niet in het algemeen belang van Otrobanda zijn.

De projectontwikkelaar, die zich tijdens de behandeling van het kort geding vorige week nog vertoonde met een speldje van het Curaçaose wapen op zijn borst (naar zijn zeggen ten bewijze van zijn patriottistische liefde voor Curaçao), deinst er nu niet voor terug het Bestuurscollege te chanteren. In plaats van een vonnis in hoger beroep af te wachten, zegt hij thans "dat er voor het Bestuurscollege wellicht nog een mogelijkheid bestaat de (miljoenen)schade te beperken, door de motivering van de beschikking zodanig te wijzigen, c.q. aan te vullen, dat de beschikking niet meer het beweerdelijke motiveringsgebrek vertoont."

Ook de buurtbewoners en de non-gouvernmentele organisaties Plataforma Otrobanda, Team Cactus en ProMo worden geïntimideerd. Als het BC de door De Lange gevraagde aanvullende motiveringsgrond geeft, is de grondslag aan de beslissing van het gerecht komen te vervallen. Daarom wil De Lange binnen 24 uur weten, of de eisers zich aan het kort geding vonnis wensen te houden. Als hun advocaat niet binnen 24 uur een bevredigend antwoord geeft 'doen zij dat op eigen risico'. Want als De Lange de hoger beroepzaak tegen het kort geding wint, of als de door de buurtbewoners e.a. ingestelde bodemprocedure door De Lange wordt gewonnen, zullen diezelfde buurtbewoners e.a. 'volledig en hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de zeer aanzienlijke schade die de Belvedère nv lijdt en zal lijden'. Die schade zal dan zeker op de omwonenden en Team Cactus cum suis worden verhaald, wordt daar aan toegevoegd. Het persbericht eindigt met een dreigend: "De omwonenden en Team Cactus c.s. lopen dus een groot risico!"

Advocaat Randolph van Eps, gemachtigde van de buurtbewoners, blijft laconiek. "Onvoldoende motivering kan het BC aanvullen, maar hoe trek je een verkeerde toetsing recht? Het BC was al fout en zou het alleen maar erger maken als zij nu ook nog eens toegeeft aan onzinnige eisen." En wat betreft de miljoenclaim die de bewoners in het vooruitzicht wordt gesteld: "In theorie kan dat, maar de bewoners zijn gedekt door het vonnis in eerste aanleg." Van Eps wacht rustig af.

Op last departement Luchtvaart

DC-9 ALM aan de grond wegens een FAA-eis

WILLEMSTAD — Dit weekeinde moet een van de DC-9 toestellen van de ALM aan de grond blijven op last van het departement van Luchtvaart. Dit omdat een technisch onderdeel nog niet administratief beschreven is, hetgeen volgens de eisen van de FAA wel moet.

De technische staat van het onderdeel is volgens de ALM niet in het geding, het gaat slechts om een aanvullende eis van de FAA. Per 1 augustus moesten de luchtvaartmaatschappijen en het departement aan allerlei FAA-eisen voldoen. Anders worden de landingsrechten van de Antillen in de Verenigde Staten ingetrokken.

In hoeverre het aan niet mogen vliegen van de DC-9 gevolgen heeft voor het reizigersverkeer kon vanmorgen niet worden achterhaald. Het andere DC-9 toestel staat maandag en dinsdag in de hangar voor onderhoudswerkzaamheden. De administratie voor dat toestel zal dan tevens ook worden bijgewerkt.

Volgens de informatie van de *Ultimo Noticia* zal de ALM de komende maanden alle technische gegevens in de computer gaan invoeren, 'als onderdeel van de rigide eisen die de FAA stelt'. Dit zou betekenen dat de ALM nog lang niet aan alle FAA-eisen voldoet, zoals premier Pourier onlangs stelde.

Goedkeuring KabNA voor project opvang drop-outs Banda Bou

WILLEMSTAD — De stichting Mangusá heeft voor haar project voor opvang van schooldrop-outs een bedrag van bijna 700.00 gulden gekregen uit de Nederlandse fondsen voor overheidsprojecten (KabNa).

De stichting gaat via een intensief trainingsprogramma kinderen van 6 tot 16 jaar helpen om hun leerachterstand weg te werken. Het streven is dat deze jongeren na maximaal een jaar terug kunnen naar het reguliere onderwijs.

Mangusá beoogt het bieden van een tweede kans onderwijs aan de jongeren die het reguliere onderwijs niet hebben afgemaakt. Eén van de doelstellingen is het bijbrengen van basisvaardigheden aan dit deel van de jeugd, zodat ze een beter bestaan kunnen leiden. Aan de beschikbaarstelling van de middelen zijn voorwaarden verbonden, waaronder het opstellen van een uitvoeringsplan. De financiering is bovendien uitsluitend bestemd voor dit scholingsproject en niet voor andere programma's van de stichting Mangusá waarvoor donaties worden gezocht.

Het eilandgebied draagt bij door een paar onderwijzers en jeugdwerkers beschikbaar te stellen. De dienst Onderwijs zal het project aan het einde van twee jaar evalueren. Aan de totstandkoming van dit project hebben de Task Force Antilliaanse Jongeren, DEZ, Sedukal en de vertegenwoordiging van Nederland een bijdrage geleverd.

Deel Bonamweg 2 weken afgesloten

WILLEMSTAD — De Dienst Openbare Werken gaat vanaf komende maandag (21 augustus) werkzaamheden aan de riolering op de Weg naar Bonam uitvoeren. De riolering wordt verbreed ter vergroting van de capaciteit. Het weggedeelte voor het SDK-stadion in de richting van Bonam/Ronde Klip zal daarom tijdelijk zijn afgesloten.

Om die reden zal het verkeer worden omgeleid met behulp van verkeersborden. De werkzaamheden zullen volgens plan twee weken in beslag nemen.

AAV zoekt oplossing in Bohama-kwestie

WILLEMSTAD — Het zoeken naar een oplossing voor het Bohama-vraagstuk is reeds geruime tijd gaande, maar nog steeds is er geen uitzicht op een doorbraak. De Antilliaanse Aannemersvereniging (AAV) heeft ondertussen voorgesteld dat de nog te verrichten werkzaamheden van Bohama door andere bouwondernemingen worden afgebouwd.

Volgens de AAV lijden zowel opdrachtgevers, crediteuren en vooral de werknemers, die in dienst zijn van Bohama, onder deze onzekere omstandigheden. "Immers bij het opleveren der werken zal ontslag onontkomelijk blijken", aldus de AAV. Om een einde te maken aan deze ongewenste en ongezonde situatie heeft een aantal bouwbedrijven een concreet voorstel gedaan aan de curator. Het voorstel komt er in hoofdlijnen op neer dat andere bouwondernemingen de projecten van Bohama zullen afbouwen. Dit moet gebeuren na overleg met de opdrachtgevers en onder nader overeen te komen voorwaarden.

De AAV is ervan overtuigd dat haar voorstel, indien goedgekeurd door de curator, ten goede zal komen aan alle partijen. "In het alternatief van de AAV zullen de thans bij Bohama in dienst zijnde werknemers door de andere bouwbedrijven worden overgenomen, in ieder geval voor de nog uit te voeren en af te ronden werkzaamheden. Bovendien bestaan er goede mogelijkheden dat deze hun werkzaamheden bij de desbetreffende bouwbedrijven kunnen voortzetten", aldus de AAV in een persbericht.

Ook voor de opdrachtgevers biedt het voorstel volgens de AAV vele voordelen. "De opdrachtgevers krijgen nu meer zekerheid dat hun werken vroegtijdig worden opgeleverd, volgens een nieuw op te stellen bouwschema en conform bestekseisen. Ook de crediteuren hebben baat bij dit initiatief, omdat een deel van de uitstaande schulden wellicht vereffend kan worden."

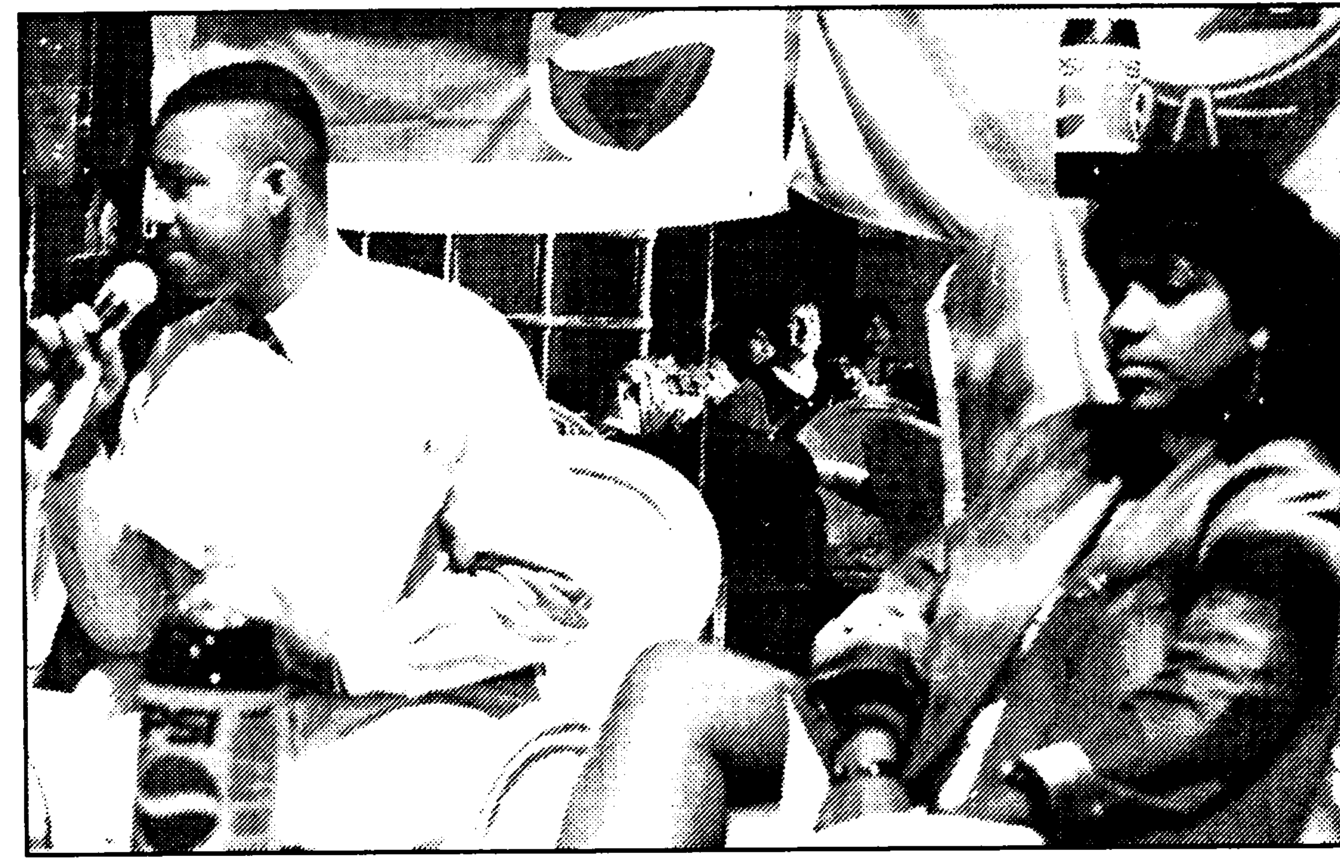
De AAV spreekt tot slot de hoop uit dat de curator het door haar ingediende alternatief overneemt, waardoor een einde komt aan de huidige onzekerheid, die bij partijen leeft. "Een structurele oplossing voor de Bohamaproblematiek leidt tot rust in de sector. Voor de samenleving is een dergelijke ontwikkeling alleen maar positief."

Benefietconcert voor Hebron

WILLEMSTAD — Ten behoeve van het kindertehuis Hebron wordt vanavond om acht uur een concert gegeven te Cine Rio te Suffisant. Het echtpaar Rob en Anita Albery uit Engeland worden daarbij bijgestaan door diverse lokale artiesten.

Rob Albery studeert in deeltijd aan het conservatorium (laatste jaar) en speelt op zijn gitaar zowel klassiek, als jazz- en gospelmuziek. Anita Albery speelt hobo en is een begaafd zangeres. Toegang is 5 gulden per persoon en kinderen onder de 12 jaar 2,50. de opbrengst is voor Huize Hebron.

Pro Latin Organisation organiseert songfestival

■ *WILLEMSTAD — De bekende discjockey van Laser 101 en nieuwslezer van Tele-Curaçao, Morgan Isenia, organiseert samen met Delia Mohammed op zondag 3 september het songfestval voor journalisten in het Holiday Beach Hotel. Ruim dertig journalisten zullen dan op een komische en creatieve manier hun zangkunsten (of liever gezegd gebrek hieraan) vertonen. Namens de* ***Amigoe*** *doet fotoraaf Ronnie Schmiet mee.*

Woedende abonnees:

TDS maakt misbruik van haar monopoliepositie

WILLEMSTAD — De beslissing van TDS om het boksgevecht van Mike Tyson slechts in Isla Bèrdè te houden, blijft de gemoederen in de samenleving danig beroeren. Radio-*talkshows* worden overstelpt met telefoontjes van woedende abonnees en een aangekondigd kort geding ging niet door, omdat er niet genoeg rechters beschikbaar waren. Inmiddels heeft ook de politiek zich in het dispuut gemengd.

Het kort geding dat een tiental abonnees tegen TDS hadden aangespannen vond gisteren geen doorgang. Volgens bronnen in het stadhuis waren er niet genoeg rechters aanwezig. Rechters Stüger en Bakhuis-Vinck zijn met vakantie. Verder stonden er gisteren een groot aantal civiele en strafzaken op de rol, waardoor de rechters hun handen vol hadden.

Tot slot vond gisteren in de gevangenis ook de behandeling van de hoger beroepzaak plaats van de Venezolaanse drugsbaron Luis Ascanio Blanco, die zijn vrijlating eist. Omdat het hier een zaak van het Hof van Jusitie betreft, waren hierbij drie rechters aanwezig. Het gevolg was dan ook dat er geen rechters beschikbaar waren om de zaak tegen TDS te behandelen. De TDS-abonnees, die de zaak aanhangig maakten, plaatsten dan ook – terecht – enkele vraagtekens aan de toegankelijkheid van de rechtspraak.

Vele abonnees hebben de afgelopen dagen een storm van kritiek op TDS afgevuurd. Radiostations en televisie werden overstelpt met telefoontjes van woedende abonnees. De reden, dat TDS vele inkomsten misloopt door de toenemende piraterij van haar signaal, werd door velen van de tafel geveegd. "TDS maakt misbruik van haar monopolie en verzuimt het om de schuld bij zichzelf te zoeken", was een veelgehoorde reactie.

Camilio Rijnschot, een abonnee van TDS, klaagt over de slechte service van TDS. "Om te worden aangesloten op het net moet je maanden wachten. Zelfs om een remote-control te krijgen is er een wachttijd van zes maanden. Dan heb ik het nog niet eens over de ontvangst en programmering. Op veel kanalen is er sprake van storing, somnige kanalen vallen soms de hele dag weg. Ook de programmering laat veel te wensen over. Veertig jaar oude films worden dagelijks gepresenteerd aan de abonnees."

Rijnschot vindt dat TDS misbruik maakt van haar monopolie en vindt het hoog tijd dat cable-operators toegelaten worden tot de Curaçaose markt.

Ook de politiek heeft zich inmiddels in het dispuut gemengd. Statenlid Boy Rozendal deed vanmorgen een hartstochtelijk beroep op TDS om alsnog tot een bevredigende oplossing te geraken, zodat de vele boksliefhebbers op het eiland het gevecht kunnen zien.

TDS is van oordeel, dat geen van de tien abonnees, die het kort geding aanspanden, ooit heeft geboekt voor een pay-per-view-programma. TDS wijst er ook op dat prompte betaling van de abonnementsgelden ook veel te wensen overlaat.

Het hele dispuut lijkt overigens op een sisser af te lopen, nu bekend is geworden dat het Venezolaanse televisiestation Venevisión (kanaal 12) mogelijk het gevecht tussen Mike Tyson en Peter McNeeley uitzendt. Dit betekent, dat elke televisiebezitter het gevecht vanavond zal kunnen volgen.

Verzoek aan Eilandsontvanger

Kamara Sindikal en SSK willen versoepeling belastinginning

WILLEMSTAD — De besturen van de vakbondcentrales Kamara Sindikal en SSK hebben gisteren met de Eilandsontvanger gesproken over een wat meer soepele manier van inning van de achterstallige belastingen. Er werden nog geen concrete afspraken gemaakt omdat het om een informatieve vergadering ging, aldus voorzitter Errol Cova.

Volgende week vrijdag vindt er een vervolgbespreking plaats met de Eilandsontvanger en minister van Financiën Etienne Ys.

De centrales vatten reeds geruime tijd het plan op om bij de Belastingdienst aan de bel te trekken over zowel de belastingheffing als inning van de achterstallige bedragen. De inning geschiedt te rigoreus en brengt een heleboel gezinnen in grote financiële problemen, zo argumenteren de bondsbesturen.

Bij de heffing wordt geen rekening gehouden met de inflatie-correctie. Om die reden stellen Kamara Sindikal en SSK voor om het inkomensplafond waarover belasting wordt geheven op te trekken als vorm van compensatie voor het uitblijven van de inflatiecorrectie.

Aan de Eilandsontvanger werd gevraagd om een ruime marge te hanteren voor de aanduiding van belastingachterstand. De bonden zagen de periode waarin terugbetaald moet worden, verlengd tot vijf jaar zodat de druk op de belastingplichtige minder wordt, want die moet ook behalve de achterstallige schuld ook de nieuwe belasting betalen.

Bovendien is de achterstand vaak te wijten aan de overheid zelf die de aanslagen niet op tijd verstuurt.

BEKENDMAKING

In verband met werkzaamheden en het reinigen van het waterdistributienet voor het maken van aansluitingen t.b.v. projekten, verkavelingen en onderhoud zullen de onderstaande gebieden **GEEN WATER OF LAGE DRUK** ondervinden. Gedurende en na deze werkzaamheden kan men last hebben van **BRUIN WATER** dat van tijdelijke aard zal zijn. Wij zullen ons uiterste best doen om de werkzaamheden gedurende de gestelde tijd uit te voeren. De mogelijkheid bestaat dat deze werkzaamheden uitlopen door onvoorziene problemen vanwege het verouderde net dat wij hebben.

De volgende gebieden zullen GEEN WATER hebben of zullen problemen ondervinden met LAGE DRUK:

OP DINSDAG 22 AUGUSTUS 1995 VAN 9.00 UUR - 10.00 UUR EN VAN 14.00 - 15.00 UUR;

OMGEVING POMPSTATION JUAN DOMINGO, GEDEELTE MAHUMAWEG, MAHUMA KAYA E EN OMGEVING, GEDEELTE JUAN DOMINGO EN SOUAX.

OP WOENSDAG 23 AUGUSTUS 1995 VANAF 21.00 - 04.00 UUR

LAUFFERSTRAAT, GEDEELTE RECTOR ZWIJSSENSTRAAT, PISCADERAWEG EN OMGEVING, ZAKITO, WANAPAWEG, BALASHIWEG EN OMGEVING, WECOEWAWEG.

KODELA zal alles in het werk stellen om het ongerief tot een minimum te beperken en biedt bij voorbaat haar verontschuldiging aan.

KODELA

CREDIT UNION LIMANIA

Curacaostraat # 50
Tel/fax: 623622 tel: 623683

KONVOKASHON

Credit Union LIMANIA ta invita tur su sosionan na su promé reunion general.

Fecha : djadumingu 20 di ougùstùs.
Ora : nueb'or mainta pa diesdos'or merdia.
Luga : Edifisio Kranshi Bieu Curacaostraat # 50 Otrabanda

AGENDA:
1. Apertura.
2. Determinashon di kourem.
3. Aprobashon di Agènda.
4. Partisipashon.
5. Relato di direktiva.
6. Relato di Komishon di Kredito.
7. Relato di Komishon di Supervishon.
8. Elekshon ampliashon direktiva i komishonnan.
9. Turno Liber.
10. Klousura

Si pa e reunion aki no tin kourem lo yama un otro reunion dia 10 di sèptèmber ku mesun agenda. Tur desishon tumá den e reunion aki ta balido no opstante e kantidat di sosio presente.

Presidente P. Milton — **Sekretaria di manehó** Ilta Colastica

De Taveerne restaurant

Wij zullen binnenkort aanvangen met de restauratie en renovatie van het landhuis Groot Davelaar.
Het restaurant De Taveerne zal een "face lift" krijgen en voorts zullen worden gerealiseerd:

- een nieuw tuinterras
- een nieuwe brasserie op de eerste verdieping
- een art gallery op de tweede verdieping.

Het restaurant De Taveerne zal in beginsel tijdens de werkzaamheden geopend blijven. De nieuwe faciliteiten zullen medio mei 1996 worden geopend.
Ter versterking van ons team komen wij graag in contact met kandidaten voor de functie van:

CHEF DE PARTIE (Garde Manger - Pattisier)

Taakomschrijving:
- u zult mede-verantwoordelijk zijn voor het dagelijks management van onze keuken
- u rapporteert rechtstreeks aan de chef de cuisine

Profielschets:
U bent
- in de leeftijd van 25 tot 35 jaar

U beschikt over
- een afgeronde SVH - opleiding of een andere gelijkwaardige opleiding aangevuld met relevante werkervaring
- goede contactuele eigenschappen

Emolumenten:
- uitstekende primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden welke zullen worden afgestemd op uw opleiding en ervaring

Uw sollicitatiebrief met curriculum vitae kunt u zenden naar:

De Taveerne N.V., T.a.v. Mr. E. Pichel, Isowall Building, Suite # 11, Fokkerweg # 26, Curaçao.

Wachtgeldregeling aantrekkelijk voor mensen met meer dan 18 dienstjaren

WILLEMSTAD — Er bestond al vóór 1986 een wachtgeldregeling. Al sinds 1964 schrijft de LMA (Landsverordening Materieel Recht) voor dat: 'aan personen die door de overheid eervol, maar tegen hun wil wegens reorganisatie of een dergelijke reden ontslagen worden, wachtgeld dient te worden uitgekeerd volgens wettelijk vastgestelde regels'. Die oude wachtgelregeling heette het West Indisch Wachtgeldbesluit en stamde uit het jaar 1925. "Zij was een typisch produkt van de koloniale tijd, waarin een sociaal personeelsbeleid nog geen hoge prioriteit van de overheid genoot", zo meldt de toenmalige minister-president Don Martina in een informatiefolder, behorende bij de regeling.

=Sonia Tjin-Kon-Fat=

Met de herintroductie van de wachtgeldregeling per september dit jaar wordt de Landsverordening van 17 juli 1986 opnieuw van kracht. Het gedeelte over lumpsum oftewel een uitkering ineens wordt dit keer niet toegepast vanwege het gebrek aan financiële middelen.

De wachtgeldregeling is in wezen een afvloeiingssysteem. De maximale duur van de uitkering is vier jaar beginnend bij een diensttijd van tenminste twaalf jaar. De minimale uitkeringsduur is drie maanden welke gebaseerd is op een diensttijd van één jaar. De diensttijd wordt geteld met volle jaren, het wordt naar beneden afgerond. Het afbouwpercentage loopt van 100 naar 70.

Hoe aantrekkelijk is een wachtgeldregeling voor een ambtenaar?

Oud-gedeputeerde van Personeel Ricardo Isebia is van mening dat de regeling aantrekkelijk is voor werknemers met meer dan achttien dienstjaren. Na vier jaar uitkering gaat dan hun pensioensuitkering onmiddellijk in, ongeacht hun leeftijd, omdat ze in die periode het vereiste aantal van 20 pensioensjaren hebben 'volgemaakt'. Wellicht ook gunstig voor jonge ambtenaren die de vier jaar als bezinning gebruiken en voor het opbouwen van een carrière. Mensen die niet in een van de bovengenoemde categorieën vallen, doen er goed aan na te denken over de beslissing die ze gaan nemen, zegt Isebia. Volgens hem is het aan te bevelen om deze Landsverordening goed te bestuderen.

Velen denken ten onrechte dat een wachtgelder daarnaast nog een baan mag hebben. Wettelijk is het niet toegestaan, maar er wordt geen controle op uitgoefend, aldus Isebia. Deze overtreding wordt oogluikend toegelaten. In de wet is expliciet opgenomen dat financiële verdiensten uit arbeid in mindering op de wachtgelduitkering wordt gebracht.

De wachtgeldregeling blijft in de eerste plaats een reorganisatie-middel dat in de loop der jaren steeds soepeler werd toegepast. Het volumebeleid van de MAN in 1986 (kabinet-Martina) in de jaren tachtig, werd in 1988 door de PNP veranderd in *Plan Alternativo*. Volgens Isebia moeten overheden wel rekening blijven houden met het feit dat een wachtgeldregeling niet de essentie heeft van ontslag. Er zijn ambtenaren die wegens slecht functioneren voor ontslag in aanmerking komen. Die gaan doorgaans niet voor deze regeling opteren.

Isebia kan met genoeg voorbeelden uit de praktijk aantonen dat een paar ambtenaren al jaren thuiszitten, geld innen en toch niet worden ontslagen. "Waarschijnlijk gebrek aan moed", zegt hij. "Een bekend geval is een wapenhandelaar die officieel casino-controleur is en al ruim acht jaar overheidssalaris krijgt naast zijn wapen-*business.*"

Maar over het algemeen vindt hij dat het personeelsbestand van het eilandgebied Curaçao na de grote afvloeiingspiek van 25% van enkele jaren geleden, vrij stabiel is gebleven.

HERINTRODUCTIE

Hoewel de regeling in grote lijnen werd overgenomen, bestaat er wel een verschil. Bij de wachtgeldregeling van 1986 kreeg een gedeelte van het overheidpersoneel wegens bezuinigingen buiten hun schuld onvrijwillig ontslag. Bij de herintroductie zal uitsluitend aan personeel, dat een verzoek daartoe indient, wachtregeling worden toegekend", aldus staatssecretaris voor personeel Harold Arends.

Het ABVO-bestuur kan zich overigens vinden in de wachtgeldregeling van de centrale overheid. Stanley Heerenveen: "Bij indringende wijzigingen moet er een bespreking in het GOA (Georganiseerd Ambtenaren Overleg) plaatsvinden." Volgen Heerenveen lijkt het hem reëler dat in de periode van september tot en met februari de aanvragen worden geëvalueerd.

De wens van Arends voor sychronisatie met het eilandgebied voor wat betreft de introductie zal niet in vervulling gaan. Het eiland is nog niet klaar hiervoor. De gedeputeerde van Personeel, Oscar Castillo, staat positief tegen herinvoering van de regeling in het kader van bezuinigingen maar zegt dat dit per latere datum zal zijn dan het Land.

PENSIOENEN

De betrokkene heeft recht op vervroegd pensioen als hij tijdens de wachtgeldregeling wegens ziekte wordt afgekeurd. De wachtgeldperiode telt voor de berekening van de voor pensioen geldige diensttijd voor de helft mee. Men betaalt dan de helft van de premie voor eigen pensioen. Indien hij ook voor het Weduwen- en Wezenpensioen premie betaalt, blijft hij daarvoor tijdens de wachtgeld-periode de volle premie (3%) betalen.

Wachtgeld en pensioen sluiten elkaar uit. Men kan nooit wachtgeld en pensioen tegelijk ontvangen. Als het bedrag van het wachtgeld lager wordt dan het bedrag dat men als pensioen kan ontvangen eindigt het recht op het wachtgeld en begint onmiddelijk het pensioen.

Er zijn extra voorzieningen voor de wachtgelder getroffen. Hij behoudt tijdens de wachtgeld-periode de aanspraak op de kindertoelage, volgens de regels die voor overheidspersoneel in actieve dienst gelden. Ook houdt hij recht op vrije geneeskundige behandeling en verpleging of op 90% van de gemaakte kosten. Wanneer het wachtgeldbedrag lager wordt dan het laatstgenoten inkomen, daalt ook het bedrag van de premie. Bij overlijden krijgen de nabestaanden een eenmalige uitkering van drie maal het periodieke bedrag.

De wachtgeldregeling wordt in de Nederlandse Antillen betaalbaar gesteld. De wachtgelder moet van de overheid toestemming hebben als hij van plan is zich in Nederland of op Aruba te vestigen.

diensttijd	100%	90%	80%	70%	totale duur
1 jaar	3 mnd.	xxx	xxx	xxx	3 maanden
2 jaren	3 mnd.	3 mnd.	xxx	xxx	6 maanden
3 jaren	3 mnd.	6 mnd.	xxx	xxx	9 maanden
4 jaren	3 mnd.	9 mnd.	xxx	xxx	1 jaar
5 jaren	3 mnd.	9 mnd.	4 mnd.	xxx	1 jaar + 4 maanden
6 jaren	3 mnd.	9 mnd.	8 mnd.	xxx	1 jaar + 8 maanden
7 jaren	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	xxx	2 jaren
8 jaren	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	4 mnd.	2 jaren + 4 maanden
9 jaren	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	9 mnd.	2 jaren + 9 maanden
10 jaren	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	1 jaar + 2 mnd.	3 jaren + 2 maanden
11 jaren	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	1 jaar + 7 mnd.	3 jaren + 7 maanden
12 jaren OF MEER	3 mnd.	9 mnd.	1 jaar	2 jaar	4 jaren

Niet Maria Liberia maar Suzy Römer

WILLEMSTAD — De PNP wil graag rectificatie van de zinssnede in een bericht van donderdag, waarin gesteld wordt dat het contract, dat inderdtijd tussen de SVB en KPMG is gesloten, plaats vond onder de regering Liberia-Peters. De formele ondertekening vond echter plaats onder het interim-premierschap van de toenmalige PNP-minister Suzy Römer. Het contract werd op 9 december '93 met terugwerkende kracht tot medio juni '93 gesloten, terwijl alleen de toeloop naar dat contract volledig onder de regering Liberia-Peters werd voorbereid.

Het kabinet Liberia-Peters IV trad namelijk af op 25 november '93, twee weken voor de gewraakte ondertekening met de SVB ter waarde van in totaal 11 miljoen gulden. KPMG declareerde over haar werkzaamheden tussen juni en december '93 een bedrag van 3,84 miljoen gulden (640 duizend per maand).

Ook de toenmalige minister van Arbeid en Sociale Zaken, Frank Rozendal, bevestigt dat de toeloop naar dat contract geheel viel in de 'periode kabinet Liberia-Peters'.

Uit het verslag van de SVB van 22 september '94 over het KPMG-contract blijkt, dat al vanaf medio '92 minister Rozendal met de SVB-problematiek werd geconfronteerd met een tekort aan middelen per eind '92. Vanaf juni '93, onder het kabinet Liberia-Peters, werd de KPMG al bij de SVB ingezet (pagina 5 van het rapport *Rapportage over uitvoering en effecten van de projecten bij de SVB*).

"In november 1993 werd vervolgens gestart met de voorbereidingen van de herstructurering van de SVB. In een drietal werkconferentiues waaraan werd deelgenomen door meerdere ministers en de staatssecretaris van Financiën, leden van de Raad van Toezicht en Advies, de Landsontvanger en directie en afdelingshoofden van de SVB, werd daarbij gekomen tot een plan van aanpak van de SVB-problematiek voor de komende drie jaren", schreef de toenmalige SVB-directeur.

Op 2 december '93 werden de Staten op de hoogte gesteld (RVM/1677) van de gekozen oplossingsrichting en op 9 december werd de overeenkomst tussen de SVB en de KPMG -met terugwerkende kracht- getekend, na goedkeuring van de minister.

Formeel is het contract dus inderdaad gesloten onder de interim-regering van de huidige PNP-leidster Suzy Römer. maar de facto was het al vanaf medio juni '93 een project onder de regering Liberia-Peters. Waarvan akte.

Vele rashonden gestolen in omgeving Jan Sofat/Brakkeput

WILLEMSTAD -- Bij het Dierenasiel zijn de afgelopen dagen verschillende meldingen binnengekomen van verdwenen honden. Het gaat in alle gevallen om jonge rashonden uit de omgeving Jan Sofat, Cas Grandi en Brakkeput. Het sterke vermoeden bestaat dat de honden gestolen zijn.

Zo verdwenen een 1-jarige Golden Retriever uit de omgeving Cas Grandi/Jan Sofat, een Rottweiler teefje van 6 maanden nabij het Tuincentrum Bandariba, een 5 maanden oude Rotweiler pup uit de omgeving Seru Grandi, en twee zwarte pups van drie maanden oud, een reu en een teef, uit de omgeving Brakkeput Ariba.

Het lijkt erop dat in de omgeving een dief op pad is, die het op jonge honden gemunt heeft. Alle eigenaren worden dan ook opgeroepen alert te zijn en jonge rashonden niet onbewaakt in de tuin te laten.

De eigenaren moeten ook oppassen voor personen die verloren honden terugbrengen. In het verleden is het vaak gebeurt dat dieven honden stalen, wachtten tot er een beloning werd uitgeloofd

5-Daagse cursus milieu-accounting

WILLEMSTAD — Een vijfdaagse cursus voor managers met meer dan normale belangstelling voor het milieuprobleem: de cursus milieu-accounting vindt plaats van 22 augustus tot en met 31 augustus.

Deze modulair opgebouwde cursus wordt georganiseerd door het Curaçao Institute for Social and Economic Studies (CURISES) van de Sociaal Economische Faculteit. De cursus is geschikt niet alleen voor managers uit het bedrijfsleven, maar ook voor functionarissen van overheidsinstellingen, juristen en controlerend accountants die meer dan normale belangstelling hebben voor het milieuprobleem.

Docent is de heer Bremmers, van de vakgroepen Bedrijfsrecht (Erasmus Universiteit Rotterdam) en Bedrijfskunde(Landbouw Universiteit Wageningen). Hij is onlangs gepromoveerd op het onderwerp 'Milieuschade en financieel verslag' aan de juridische faculteit van de Erasmus Universiteit.

De cursus is op 22, 23, 24, 30 en 31 augustus, telkens van 18.00 tot 20.00 uur. Voor aanmeldingen gelieve te bellen: mevrouw Adoptie (694190).

Vormingsdagen voor Eligia Martir

■ *WILLEMSTAD — Het Eligia Martier MBO heeft deze week vormingsdagen voor haar studenten georganiseerd. Hierbij werd de nadruk gelegd op de viering van 200 jaar slavenopstand en de dienstverlening. De studenten werden gedurende drie dagen begeleid door enkele gastdocenten, te weten Gibi Basilio (drama), Cesario Jean-Louis (beweging), Etzel Provence (klank), Wilson Garcia (beeld) en Roland Colastica (declamatie).*

Abel Arrindell wil uitleg over afhaken ING-Bank

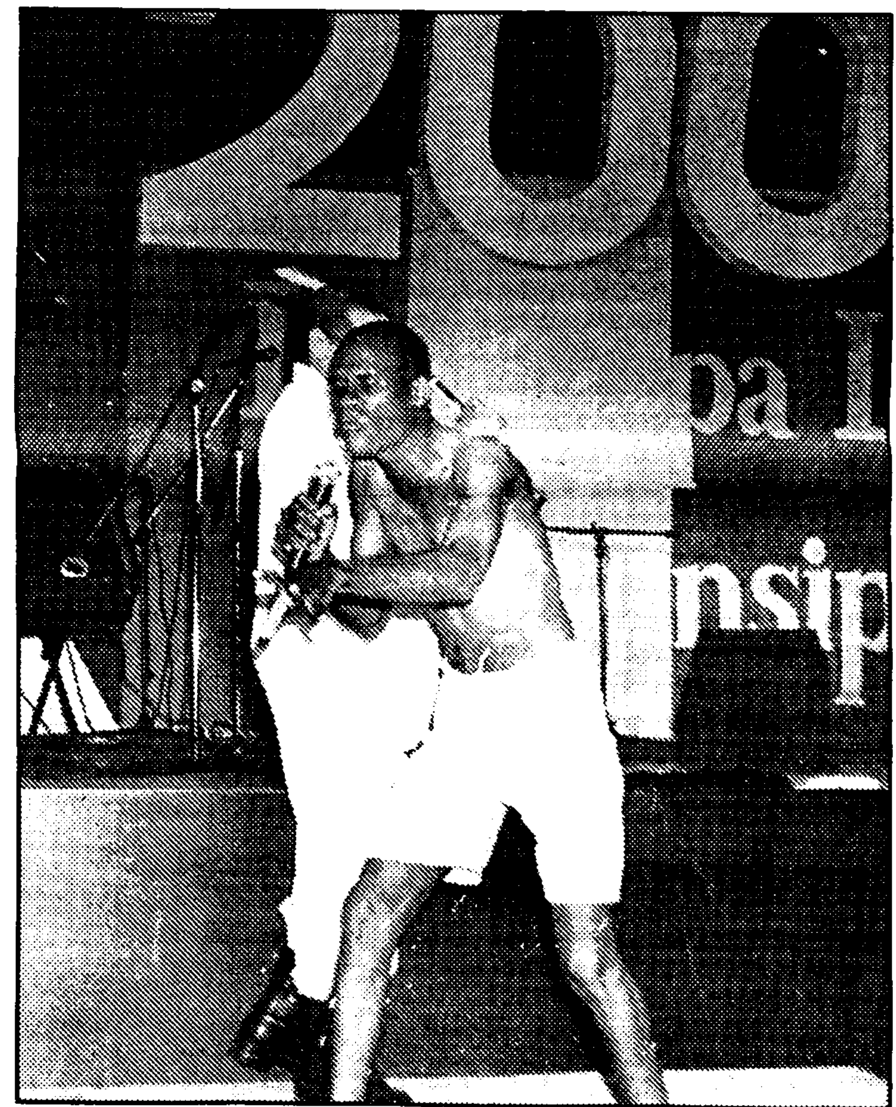
WILLEMSTAD — Het raadslid Abel Arrindell wil op zeer korte termijn een vergadering van de centrale commissie over het afhaken van de ING-group. Arrindell vindt aanwezigheid van de gedeputeerden van Financiën en Economische Zaken op de vergadering vereist. Dit schrijft hij aan de voorzitter van de centrale commissie van de eilandsraad.

Het DP-raadslid wil van de overheid voorts exact vernemen wat de redenen zijn die ertoe hebben geleid dat de ING niet meer participeert in het privatiseringsproces van de Girodienst Curaçao. Volgens hem is een uitleg op z'n plaats vanwege de abrupte manier waarop deze financiële instelling haar medewerking heeft ingetrokken. Ook wenst hij te weten of het Bestuurscollege van plan is door te gaan met het privatiseringsproces.

Kardinale vraag aan de eilandelijke bestuurders waarom de afronding van de geplande joint venture niet op korte termijn plaats vond. Arrindell denkt dat men met een meer slagvaardige besluitvorming deze onprettige ontknoping had kunnen voorkomen. De fuseringsplannen werden tot nog toe niet in een openbare eilandsvergadering behandeld, zoals was gepland.

De ex-gedeputeerde wil voorts weten op grond van welke criteria de overheid nu een nieuwe partner gaat zoeken en tenslotte vooral hoe de overheid deze mogelijkheid kan laten liggen om de miserabele financiële situatie van de Girodienst de verbeteren.

Gilbert als slaaf

■ *WILLEMSTAD — Tijdens de vele activiteiten bij het monument te Rif op 17 augustus, ter herdenking van de opstand 200 jaar geleden van de slaven op Curaçao onder leiding van Tula, werd een van de theatrale optredens verzorgd door Gilbert Sparren (foto). Het publiek dat in groten getale op was komen dragen, kon ook luisteren naar toespraken van premier Pourier en gedeputeerde Rafaël, muziek van Doble R (zoals het beroemde 'Tula warda') en voordrachten van Richard Does en Karl Voight.*

Voedingspraatjes

WILLEMSTAD — De Fundashon 'Kome Salú - Pensa Salú - Biba Salú' organiseert in diverse buurtcentra praatjes over gezonde voeding en lichaamshygiëne. Spreker George Benjamin D. Curiel is op 22 augustus te horen in buurtcentrum Santa Maria, de dag erna in buurtcentrum Santa Rosa. De gratis toegankelijke lezingen zijn van 19.30 tot 22.30 uur.

NOTITIES UIT PARAMARIBO

Door Max Ooft

Suriname mocht zich deze week verheugen in de **zilveren medaille van Letitia Vriesde**, die namens Suriname op de 800 meter (dames) uitkwam tijdens de Wereldkampioenschappen atletiek in Göteborg, Zweden. Vriesde heeft een tijd lang niet veel van zich laten horen na een blessure, maar is nu definitief terug op de baan en maakt zich nu op voor de Olympische Spelen in Atlanta, volgend jaar. Ze kreeg diverse gelukwenstelegrammen toegestuurd vanuit Suriname, waaronder één van de regering, die ook toezegde dat ze haar 'materiële waardering' tegemoet mocht zien. Letitia Vriesde heeft zich vaker heel kritisch uitgelaten over vooral de financiële ondersteuning die ze vanuit Suriname krijgt.

* * *

De politieke partijen HPP (onder leiding van Harry Kisoensing, tot voor kort nog in DA'91), DP (Ernie Brunings en Frank Playfair, vroeger kaderleden van de NDP) en PVF (de politieke vleugel van de Federatie voor Agrariërs en Landarbeiders, onder voorzitterschap van Jiwan Sital), hebben een samenwerkingsintentie getekend met betrekking tot de komende **verkiezingen**. De verkiezingstijd heeft zo zijn charme, en de Surinaamse bevolking slaat de ontwikkelingen dan ook met groeiende spanning toe. Dagelijks zijn speculaties te horen over wie met wie de verkiezingen in zal gaan.

Voor de huidige Nieuw Front coalitie maken dergelijke ontwikkelingen het moeilijker om de eigen bundeling af te breken. Alleen, schijnen geen der Front-partijen de verkiezingen aan te durven, en door hun afwachtende houding worden er rondom het al andere blokken gevormd die aansluiting buiten het Front-verband bemoeilijken. Vorige week was het de Pendawalima die met een grootse massa-meeting aangaf dat er wel degelijk rekening gehouden zal moeten worden met deze partij. De NDP onder voorzitter Desi Bouterse, heeft inmiddels ook een aanvang gemaakt met informatieve vergaderingen. Kiezerslijsten liggen ter inzage, hoewel niet in de afgelegen gebieden in het binnenland. DA'91 heeft hiertegen protest aangetekend.

* * *

Het broedeieren-bedrijf Hilversum zal **slachtkuikens exporteren**. Eerder werd er al melding van gemaakt dat boerderijen tegenwoordig met een groot overschot blijven zitten, omdat de import van kip een ernstige concurrentie betekent voor de lokale kwekers. Om het bedrijf draaiende te houden, zullen kuikens nu geëxporteerd worden naar Venezuela.

* * *

Het bedrijf Sun Rice heeft de levering van **consumptierijst** aan het ministerie van Handel en Industrie stopgezet. De staat Suriname is haar namelijk meer dan 100 miljoen gulden schuldig. Sun Rice heeft een overeenkomst tot levering van 2600 ton rijst ten behoeve van pakketten voor het Sociaal Vangnet (niet te verwarren met de nog steeds gehanteerde 'consumptie-pakketten' voor alle huishoudens), maar stopte de levering wegens de betalingsachterstand. Het is wel te verwachten dat de staat nu spoedig over de brug zal komen. Helaas worden er van overheidswege nog altijd pas concrete acties ondernomen, als de druk het hoogst is.

Om nog even bij rijst te blijven: de export van Surinaamse rijst vertoont weer een sterke stijging. Eerder dit jaar weigerden de exporteurs rijst uit te voeren, uit onvrede met de exportregeling die hen verplichtte meer van de opbreugsten af te dragen aan de staat. Door de daling van de dollarkoers in Suriname (inmiddels slechts 1:460!), dreigen de rijsthandelaren echter grotere verliezen te gaan leiden als ze minder exporteren.

* * *

President Venetiaan heeft toegezegd een diplomatieke nota te zullen versturen aan Nederland in verband met de **suppletie-kwestie** van Surinaamse officieren. Bij de onafhankelijkheid koos een twintigtal voor het Surinaamse leger, onder de voorwaarde een aanvullende betaling vanuit Nederland te krijgen. Na 8 december 1992 werden ook deze suppletie-gelden stopgezet. Nederland heeft inmiddels laten weten, de gelden wel weer te willen overmaken, maar koppelde dit aan de voorwaarde dat er onder de rechthebbende officieren, geen personen mochten zitten die betrokken waren bij de 8 december moorden.

De militairen richtten in Suriname een belangenvereniging op, die herhaaldelijk gesprekken voerde met zowel de Surinaamse als Nederlandse regering. Minister Hans van Mierlo van Buitenlandse Zaken had in januari jongstleden gezegd dat de kwestie binnen enkele weken geregeld zou zijn. Hoewel de Surinaamse regering formeel geen partij in deze is, is ze bereid een nota hierover te sturen naar Nederland.

* * *

Dit weekend wordt er te **Asido-opo**, een Boslandcreoolse nederzetting en de zetel van het grootopperhoofd (granman) Songo Aboikoni der Saramaccaners, een **Grankrutu** gehouden. Op initiatief van indiaanse dorpshoofden, werd met de granmans van de vier grote Boslandcreoolse stammen in Suriname, overeengekomen een gezamenlijke vergadering te beleggen over onder andere de rechten op de gronden waar deze indianen en 'marron' (Boslandcreoolse) dorpen al eeuwen op leven.

De dreiging van grootschalige houtkap en goudwinning in Suriname, heeft het binnenland wakker geschud, en vooral onder de Inheemsen is een snel groeiende beweging merkbaar voor de bevestiging van de rechten als inheemse bewoners van het land. Tijdens de Grankrutu zullen meer dan 100 afgevaardigden uit vrijwel alle indiaanse en Boslandcreoolse dorpen uit het land bijeenkomen. Het is voor het eerst dat een vergadering van binnenlandbewoners van zo'n omvang in Suriname zal plaatsvindnen, nog wel in het binnenland, en ook voor het eerst dat inheemsen en marrons formeel een samenwerking aangaan. De Krutu wordt georganiseerd door onder andere de Organisatie van Inheemsen in Suriname (OIS) en het mensenrechtenbureau Moiwana '88.

* * *

Dan nog enkele **korte berichtjes**: tuberculose schijnt weer om zich heen te grijpen, met name in het district Saramacca. Officiële cijfers zijn niet in de publiciteit geweest, maar er is zeker wel reden tot ongerustheid. Denice Jannah, een bekende jazz-zangeres in Nederland van Surinaamse afkomst, verblijft in Suriname voor de opnamen van een film en enkele optredens.

De Stichting Radio-omroep Suriname bestond op 14 augustus precies 30 jaar; er wordt in dit kader gewerkt aan fondsvorming voor renovering en uitbreiding van de studio's. Bij de Albergaschool (lagere school, vroeger Emanuelschool geheten) heeft de directie dit schooljaar voor de kleuters afgesloten door ze in Amerikaanse stijl hun 'graduate' uit te reiken. De regering heeft bekend gemaakt dat november een feestmaand zal worden in verband met de viering van 20 jaar onafhankelijkheid.

De agent M. Ramnath wordt vermist, nadat hij om nog obscure redenen een bedrag van 16.000 dollar in ontvangst zou nemen te Lelydorp. Berovingen blijven dagelijks nieuws; het zijn er te veel om ze nog op te noemen. De bewoners van het Boslandcreoolse dorp Nieuw Koffiekamp zijn opnieuw in actie, omdat hun goudmijn-activiteiten niet hervat kunnen worden ondanks toezeggingen van de regering (aan de Canadese goudmijnmaatschappij Golden Star werd concessie verleend voor activiteiten, bovenop een bestaande concessie van het dorp).

* * *

Nummerverkoopster in bar beroofd

WILLEMSTAD — Een bar in de Consciëntiesteeg werd gisteravond omstreeks half negen beroofd. Een gemaskerde man, gewapend met een vuurwapen, liep binnen en bedreigde een nummerverkoopster in de bar. Hij rukte vervolgens haar handtas weg waarin een geldbedrag van 200 gulden zat en enkele belangrijke documenten.

Enkele mannen die in de bar zaten namen het voor de vrouw op. Er ontstond een worsteling, waarbij de overvaller verschillende rake klappen werden toegediend. De verdachte loste vervolgens twee schoten, die echter hun doel misten. Hierna rende hij weg.

Enkele politiepatrouilles waren snel aanwezig, maar een onderzoek in de omgeving leverde geen resultaat op.

INGEZONDEN

Veiligheidsdiensten

MET HET onlangs verschenen boek 'De Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdienst' tracht de schrijver F.A.C. Kluiters naar voren te brengen dat het intreden van de dooi en de daarmee samenhangende behoefte aan een genuanceerde geschiedschrijving, de toevoer van 'nieuw bloed' en de groeiende mondigheid van de burgerij in de wereld, langzamerhand het besef deden ontstaan dat *never was so much time wasted by so many people keeping non-secrets, secrets from their own people'.*

Een voor de toekomst belangrijke reden om bepaalde zaken niet langer geheim te houden is de lering die uit de geschiedenis kan worden getrokken, mits het inzicht volledig is dus ook in de nu ontbrekende dimensie. In dit boek lezen wij onder andere de bemoeienis van de Nederlandse inlichtingendienst tijdens het Bouterse regime en zijdelings de rol die de Nederlandse Antillen zouden hebben gespeeld.

Melding wordt onder andere gemaakt van de mogelijke plannen om vanuit Aruba mariniers naar Suriname te zenden teneinde het regime van Bouterse omver te werpen.

Ook operatie Zwarte Tulp wordt beschreven, een plan voor het beschermen en het evacueren van blanke Nederlandse paspoorthouders. Zo zou in maart 1975 de TRIS commandant op Curaçao besprekingen hebben gevoerd met de marine chef alhier waarin de aanwezigheid van een Antillen jager in Suriname eind november 'nuttig' werd geacht. Uitgeverij SDU, Den Haag 1995.

JOHAN OLDENBOOM
Curaçao

Oude kranten voor scholen

WILLEMSTAD — "Geef scholieren de oude kranten van raadsleden", stelt Magali Jakoba voor. Zij is zelf eilandsraadslid voor de PAR en consulente Speciaal Onderwijs. Zij heeft uitgerekend dat 17 scholen kunnen profiteren van haar idee.

Als begunstigde scholen denkt ze aan 10 BVO's, 3 scholen speciaal voortgezet onderwijs en 4 technische scholen. Het PAR-lid hoopt dat haar voorstel in de komende vergadering van de Huishoudelijke Commissie zal worden behandeld.

Basketballers eervol ontvangen

WILLEMSTAD — Onlangs vond er een basketbaltoernooi plaats op Aruba, waaraan verschillende (ei)landen uit de regio deelnamen. Het team van Curaçao speelde verdienstelijk. Het eindigde als tweede in het toernooi. De foto werd genomen even nadat de sportploeg terugkwam op Curaçao. Minister Maria Dijkhoff en gedeputeerde Magda Rafaël ontving samen met een aantal mensen van Sedreko de sporters.

Hoera voor Radulphus

EEN DING is mij nu wel duidelijk. Op uw school probeert u de teamgeest in te houden. Wij laten elkaar niet vallen. Wij proberen voor elkaar zelfs recht te praten wat o zo krom is. Maar als het even kan, dan graag ook een beetje solidariteit met de kinderen die zich slachtoffer voelen van wat u niet met name durft te noemen. Ik geloof best dat de betreffende leraar een heel goeie collega is. Maar intimidatie kan ik niet gladstrijken met collegialiteit.

Het feit dat hij toegeeft niet het recht te hebben onschuldige zaken te verbieden, maar zijn doel toch probeert te bereiken door middel van een intimiderende belofte, maakt de zaak alleen maar kwalijker. De leraar bedoelt het niet zo slecht, meent u? Bedoelt u dat hij verkeerd wordt geïnterpreteerd? Welke andere interpretatie is nog mogelijk, wanneer een leerkracht aan kinderen belooft, dat als zij niet aan zijn grillen tegemoetkomen, zij kunnen rekenen op 'een verhouding die anders zal zijn'? Hier gaat het om, om niets anders.

Tula met de haren erbij gesleept? Ziet u het verband niet tussen het vertrappen van een recht en het vertrappen van een recht? Zitten er teveel jaren tussen? Daar is wat aan te doen. Terug naar het begin en heel nauwkeurig lezen.

Een staartloze situatie, zonder oorringetjes en geschoren figuurtjes is voorwaardelijk voor een optimale leersituatie? Kronkels en bochten. Dit is kortzichtigheid en koppigheid. Doet het staartje van mijn zoon afbreuk aan uw optimale leersituatie? En het staartje van mijn dochter dan?

Tenslotte: wanneer kinderen absoluut niet willen, dat hun ouders openlijk protesteren tegen onrechtmatig optreden van een leraar, dan bent u uw nobele opvoedingsdoelen voorbijgeschoten. Of u hebt die juist bereikt. Kiest u maar. Ach, zand erover. Een fout toegeven is niet voor iedereen even makkelijk.

N.N.
(een verontruste ouder)
Curaçao

Culinaire cursussen onder leiding van beroemde chef

WILLEMSTAD — Avantgarde Marketing en de wereldbekende voormalige chef van Walt Disney, Johnny Rivers, organiseren enkele cursussen, die tot doel hebben de leiding en dienstverlening in restaurants en hotels te verbeteren. De seminars en werkgroepen worden gehouden op Sint Maarten van 4 tot en met 8 september.

Johnny Rivers wordt volgens Restaurant Hospitality Magazine beschouwd als één van de tien meest creatieve chefs ter wereld. In 1970 sloot hij zich aan bij de Disney Groep. Als leider van de Culinary Task Force was hij betrokken bij de opening van alle Disney-Hotels, 23 ontspanningsoorden, 147 restaurants en vijf attractieparken, te weten Magic Kingdom, Epcot Center, Disney/MGM Studios (allen in Florida), Euro Disney in Frankrijk en Disney Tokyo.

Rivers maakte deel uit van het Walt Disney Olympic Culinary Team, dat in 1987 acht gouden en zes zilveren medailles in Bazel, Zwitserland op zijn naam bracht en een jaar later in Frankfurt, Duitsland dit aantal bijna verdubbelde.

Tijdens de cursussen zal een groot aantal onderwerpen aan bod komen, zoals de kostprijs van voedingsmiddelen, kostenbeperkingen zonder inbreuk te maken op de kwaliteit, optimale dienstverlening, de relatie met de klant, het in elkaar zetten van nieuwe menu's alsmede voedingspakketten (gourmet, saus, voor- en nagerechten alsmede het klaarmaken van vis en schelpdieren).

Deelname aan de seminars en werkgroepen staat open voor een ieder. Registratie kan geschieden bij Avantgarde Marketing, tel. 26717 of 26718.

OVERLIJDEN

Diep bedroefd, maar dankbaar wat zij voor ons betekende, Maken wij het overlijden bekend van onze Moeder en Grootmoeder in de leeftijd van 85 jaar, op 6 aug. 1995

Mevr. de wed.
Leonie Maasdamme de Vries

Namens Fam. **Rudy Maasdamme**
De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden in Nederland.

Condelance adres: Carawaraweg 120

DANKBETUIGING
Langs deze weg willen wij iedereen bedanken voor de getoonde belangstelling en medeleven na het overlijden en de begrafenis van onze lieve zoon

THOMAS WILLEM TAAMS

Uw persoonlijke aanwezigheid, telegrammen en brieven waren voor ons een bijzondere steun in deze moeilijke tijd.

Namens de familie,
Roeland en Barbara Taams

Ku honda pena, pero agradesido pa tur loke e la nifika pa nos tur, nos ta partisipa fayesimiento di nos kerido ta tawela, bisawela, ruman, suegro i tio

A.D. Jonckheer

Entiero lo tuma lugar dialuna 21 di Augustus 1995 pa 4 di atardi, saliendo e kortejo funebre for di Asteroidenweg pa Santana Protestant na Rodeweg.

Ta risibi bishita di kondolensha for di 1'or di merdia pa 4 di atardi na Asteroidenweg 11. Despues di entiero lo risibi bishita di kondolensha na kas

Su yunan : Chicho i Delia Jonckheer - van Eps
Marlene Bateman - Jonckheer
Takie i Ronny Schotborgh - Jonckheer
Vivian i Bob Fijnje - Jonckheer
Chel i Bertie van Meeteren - Jonckheer
Su nietunan : Margie i Pascal Petit Jonckheer
Debbie i Pipi Jesurun - Jonckheer
Billy i Nathalie Jonckheer - Huizer
Patty i Cha Martijn - Jonckheer
John Bateman
Michael Bateman
Mylene i Mark Kelly Bateman
Lisa Bateman
Suyen i Teo Marlon - Schotborgh
Sereya Schotborgh
Suniva Schotborgh
Nanette Fijnje
Bobby Fijnje
Richard i Enid van Meeteren - Elmondalek
Michele van Meeteren
Su bisanietunan: Joelle, Giselle, Christelle, Alexander, Philip, Christopher, Jonathan, Nicolas, Johnny, Damian, Sean, Shelby, Timothy i Amy
Su rumannan: Regina i Damian Yrausquin - Jonckheer i yunan
Ruben i Emilia Yrausquin - Alvarez
Su rumannan politiko : Janchie Sutherland - Pieters
Jorge Sutherland
i demas famianan Jonckheer i Yrausquin.

HET WEER

Weersverwachting geldig tot morgenmiddag 12:00 uur
Licht tot half bewolkt met voornamelijk in de nacht- en ochtenduren tijdelijk zwaar bewolkt met kans op plaatselijke buien.
Zwakke tot matige wind uit richtingen tussen oost en zuid (tussen drie en zestien knopen).

Weeroverzicht:
De *tropical wave*, die in de loop van gisteren ten noorden van de benedenwindse eilanden langstrok, bevindt zich momenteel ind e buurt van Hispañola. De aangevoerde lucht zal in de komende 24 uur voldoende vochtig en onstabiel zijn om enkele plaatselijke buien boven de benedenwindse eilanden tot ontwikkeling te doen komen.
Het centrum van orkaan *Felix* bevond zich vanmorgen om vijf uur nabij 36.0 graden noorderbreedte en 67.7 graden westerlengte. Dit is ongeveer 710 kilometer ten oosten van Cape Hatteras in de Amerikaanse staat North Carolina. Met sterkste winden van ongeveer 130 kilometer per uur (categorie één) verplaatst *Felix* zich langzaam in zuid-zuidoostelijke richting en vormt voorlopig geen bedreiging voor enig landgebied.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	zwaar bewolkt	34	28	0.0
Bonaire	half bewolkt	32	28	0.0
Curaçao	half bewolkt	32	27	0.0
Sint Eustatius	half bewolkt	32	27	0.8
Sint Maarten	licht bewolkt	31	27	1.5
Amsterdam	onbewolkt	--	--	0.0
Bogotá	geheel bewolkt	--	19	-.-
Caracas	half bewolkt	--	20	sp
Havana	nevel	31	25	-.-
Kingston	zwaar bewolkt	34	26	0.0
Miami	licht bewolkt	35	27	1.0
New York	licht bewolkt	33	20	0.0
Paramaribo	—.—	34	--	-.-
Port-of-Spain	licht bewolkt	32	23	0.0

Stappenplan aan minister Beke aangeboden

Verdeeldheid AZV-bestuur duurt onverminderd voort

ORANJESTAD — In een aanbiedingsbrief van het Bestuur Uitvoeringsorgaan Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) gericht aan minister Lili Beke van Volksgezondheid, klinkt hetzelfde door als reeds de afgelopen maanden doorklonk: verdeeldheid. De verschillende vertegenwoordigers in het bestuur kunnen het blijkbaar niet eens worden; onder meer geldt die verdeeldheid over de vraag of in de eerste fase van de uitvoering van de AZV de particuliere verzekeraars nu wel of niet ook kunnen participeren. De minister gaf tot nu toe geen commentaar.

Op 15 augustus kreeg minister Beke uit handen van het Uitvoeringsorgaan AZV het 'Stappenplan ten behoeve van de implementatie van de publiekrechtelijke uitvoering van de Algemene Ziektekosten Verzekering'. Gisteren kreeg de *Amigoe* het rapport toegestuurd. Het rapport wordt vergezeld van een aanbiedingsbrief ondertekend door waarnemend-voorzitter J. Fernandes Perna en directeur A. Ringeling.

Nog voordat men het 'Stappenplan' leest, wordt uit de aanbiedingsbrief duidelijk dat de eerdere verdeeldheid binnen het bestuur niet is weggenomen. In het stappenplan wordt aangegeven hoe volgens het Uitvoeringsorgaan AZV het fasegewijze invoeringstraject van de *publiekrechtelijke* uitvoering van de AZV vorm kan krijgen. Publiekrechtelijk betekent: géén deelname van particuliere verzekeraars. Het Uitvoeringsorgaan baseert zich overigens op haar eerder verzonden commentaar op 'Advies betreffende de organisatie van de Gezondheidszorg en de gezondheidswetgeving op Aruba'.

ONEENS

Uiteraard kunnen de commerciële verzekeringsmaatschappijen hier niet mee akkoord gaan. Daarom staat er in de brief: "Volgend uit hetgeen reeds is vermeld in het voornoemde commentaar wensen de vertegenwoordigers van werkgevers melding te maken van hun standpunt om in de eerste fase van het invoeringstrajct ook de particuliere verzekeraars te laten participeren. Hetgeen inhoudt dat in dit geval bij aanvang geen sprake is van slechts een publiekrechtelijke uitvoering."

Dit is niet de enige kanttekening die gemaakt worden: "Tevens geeft dit deel van het bestuur de voorkeur aan de SVb-verzekerden plus gezinsleden als eerste overhevelingscategorie." Maar artsen hebben weer de volgende mening: "De vertegenwoordigers van de beroepsbeoefenaren staan op het standpunt dat, gegeven de beheerstechnische problemen van de huidige PPK-regeling, de PPK-gerechtigden als eersten onder het regiem van de Landsverordening AZV gebracht dienen te worden."

HOOGLERAREN

Als de minister en andere geïnteresseerden dit allemaal in de aanbiedingsbrief gelezen en begrepen hebben, dan begint pas het eigenlijke rapport: het 'Stappenplan'. Het geheel is gebaseerd op een advies van de hoogleraren Roscam Abbing, Leenen en Hubben van januari 1995. Zij stellen een 'gemengd model' voor, maar menen te moeten starten met de publiekrechtelijke uitvoering.

Het Uitvoeringsorgaan AZV, waarvan Ringeling de directeur is, heeft zich aangesloten bij de conclusie van de hoogleraren, maar kan zich niet geheel vinden in de uitwerking van het uitvoeringstraject. Als faseringscriterium wordt de successievelijke overheveling van de betreffende categorieën gebruikt, maar vóóraf moet er duidelijkheid komen welke instantie verantwoordelijk zal zijn voor de uitvoering.

De facto komt deze vraag neer op: wordt dat het bestaande Uitvoeringsorgaan AZV of de Sociale Verzekeringsbank (SVb)?

5 FASEN

Aldus ontstaan er vijf fasen. Fase 0: voor het aanwijzen van de uitvoeringsverantwoordelijke, fase 1: overheveling FZOG/LAGO-gepensioneerden, fase 2: CZA-verzekerden, fase 3: SVb-verzekerden en fase 4: PPK-gerechtigden. Uitgangspunt is dat de huidige financieringsstelsels in principe blijven gehandhaafd; de betrokken verzekeraars blijven zorgdragen voor de heffing en inning van premies en eigen bijdragen. Het aangewezen uitvoeringsorgaan maakt afspraken met het Land over de Landsbijdrage, bevoorschotting en nacalculatie. Uitgangspunt met betrekking tot de pakketsamenstelling is de Landsverordening AZV met mogelijke inperking.

Het is overigens nog allerminst duidelijk hoe minister Beke gereageerd heeft op het stappenplan en de aanbiedingsbrief. In het openbaar heeft zij zich hierover nog in ieder geval niet uitgelaten. Ook in het verleden nam de bewindsvrouwe geen duidelijk standpunt in, terwijl het Uitvoeringsorgaan AZV en de verschillende groeperingen in het bestuur meerder keren om 'politieke duidelijkheid' hadden gevraagd.

Amigoe is voornemens om volgende week op het 'Stappenplan' terug te komen. Mogelijk met een reactie van de verantwoordelijke minister.

Computercursus toerisme-medewerkers

■ *ORANJESTAD — Een aantal medewerkers van Aruba Tourism Authority (ATA) slaagden onlangs voor de cursus 'word processing 6.0 for windows' bij Data Tech Institute. De certificaten werden uitgereikt door Gipsy Werleman, managing-director van Data Tech Institute. Aanwezig was ook de acting PR-manager van van ATA, Vivian Roelofs. Op de foto, vanaf links, Vivian Roelofs, Glennie Tromp, Castro Perez, Gipsy Werleman, Isidro Henriquez en Jerusha Rasmijn. Op de foto ontbreekt Jasmine Thielman.*

Dankwoord voor minister Beke

ORANJESTAD — Minister Lili Beke van Sportzaken ontving onlangs een brief ondertekend door J. Kraak, de persoonlijke secretaris van kroonprins Willem-Alexander.

"Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins van Oranje heeft mij gevraagd u hartelijk te bedanken voor uw gastvrijheid tijdens de opening van de Koninkrijksspelen 1995 op zondag 16 juli jongstleden", zo schrijft J. Kraak in de eerste alinea van de brief.

Hij vervolgt dan met: "De Prins heeft het buitengewoon op prijsgesteld dat u hem hebt uitgenodigd de opening van de 'gerevitaliseerde' Spelen te verrichten. Hij bewaart bijzonder goede herinneringen aan dit evenement en hoopt van ganser harte dat deze Koninkrijksspelen - nieuwe stijl - een lang en voorspoedig leven zal zijn beschoren". Tot zover persoonlijk secretaris J. Kraak in zijn brief.

Wolff herkozen SEPA-voorzitter

ORANJESTAD — Tijdens de bestuursverkiezing van ambtenarenvakbond SEPA werd voorzitter Gregorio Wolff herkozen voor de volgende periode. Vice-voorzitter Ambrosio Curiel, die de laatste jaren Wolff verving, keert niet terug in het nieuwe bestuur.

De overige gekozen bestuursleden zijn: Magaly Brito, Magaly Bermudez, John Jeandor, Ivan Juliana, Crescencio Dubero, Axcel Figaroa, Hildo Rasmijn en Clemencio Croes. De diverse functies worden in de eerste bestuursvergadering verdeeld. Volgens een SEPA-persbericht namen 500 leden aan de verkiezing deel. Hetzelfde persbericht meldt, dat een gehouden enquête heeft aangetoond dat 75 procent van de SEPA-leden bereid zijn 'te strijden voor indexering in 1995'.

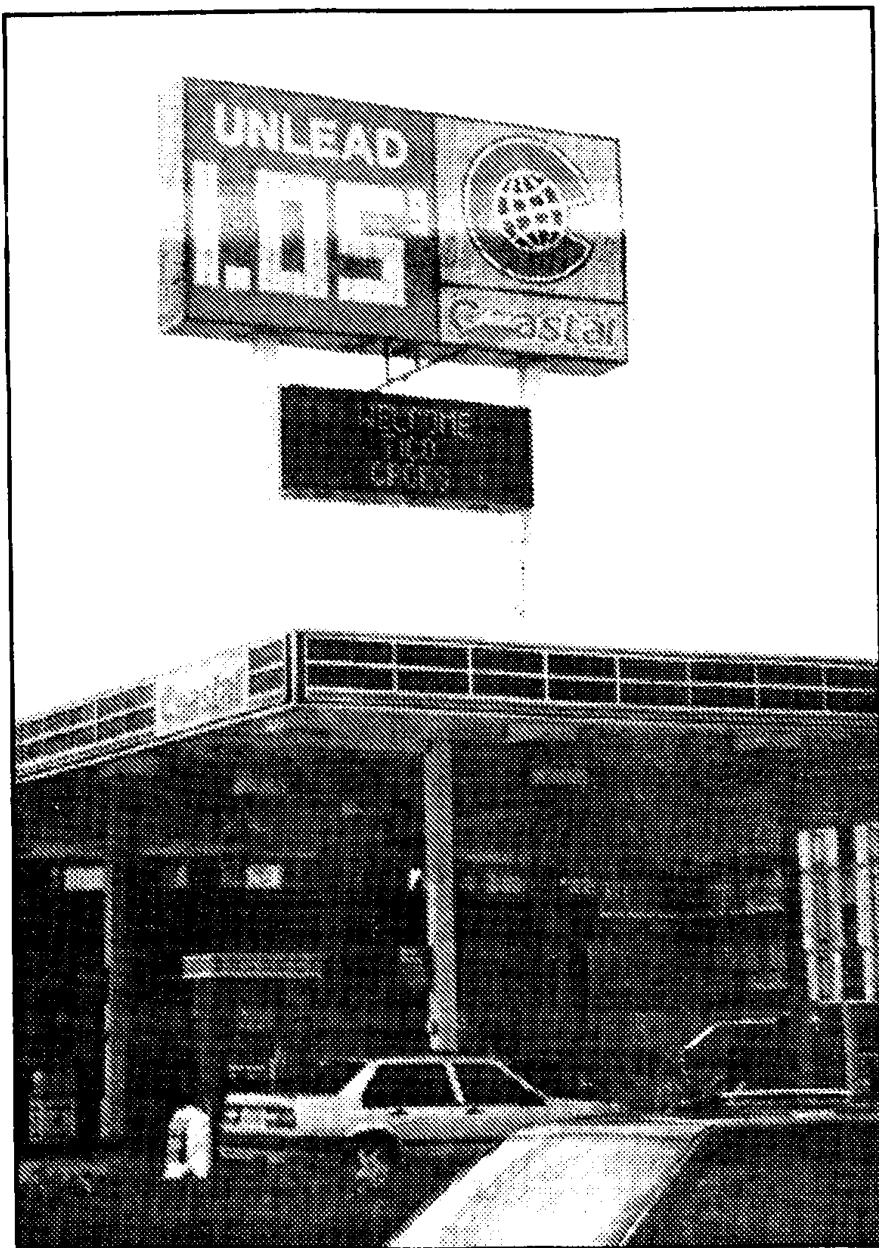
Culinaire workshop in St. Maarten

ORANJESTAD — Met het doel om serviceverlening in de restaurantbusiness te verbeteren geeft Johnny Rivers, die beschouwd wordt als een van de meest innovatieve chef-koks in Amerika, een serie workshops. Deze worden van 4 tot 8 september aanstaande op St. Maarten gehouden.

Rivers heeft een serie trainings-seminars ontwikkeld. Deze beogen zowel het management als de serviceverlening in hotels en restaurants te verbeteren. De seminars beslaan een wijd gebied: van bezuinigen op inkopen tot haute cuisine.

In 1970 begon Rivers bij Disney Hotels te werken: een keten die nu is uitgegroeid tot 23 hotels en amusementsparken, 147 restaurants en vijf themaparken. Rivers zat tot 1987 in het Walt Disney Olympic Culinary Team, dat diverse gouden en zilveren medailles wegsleepte bij competities.

'Welcome Tico Croes'

■*HOUSTON/ORANJESTAD — Amerikanen hebben public relations uitgevonden. Dat wordt weer eens bewezen met deze foto van een pompstation in Houston, Texas, waar een elektronisch billboard achtereenvolgens meldt: 'Travel To Aruba', 'Aruba One Happy Island' en opvallender: 'Welcome Tico Croes'. Toen de minister in de eerste week van augustus in Houston was in verband met de opening van een kantoor van Aruba Tourism Authority (ATA), zorgde Coastal Corporation ervoor dat alle Coastal Marts in die stad de genoemde groet vertoonden. In Houston sprak de bewindsman ook met de Coastal-top. Een persbericht van Coastal Aruba Refining Company nv stelt dat er binnenkort ook allerlei Coastal-pompstations op Aruba te zien zullen zijn wanneer de overname van Esso Petrolera definitief rond is.*

Cultureel september

ORANJESTAD — September is per traditie de culturele maand bij de Biblioteca Nacional. Ditmaal is de culturele maand gewijd aan het thema: 'tolerantie'.

Volgens de organisatoren van de culturele maand begint tolerantie 'wanneer iemand erkent dat rijkdom, schoonheid en grootheid van het leven afkomstig zijn van zijn diversificatie'. Dit thema zal gedurende de maand geïllustreerd worden door middel van de vier vormen van culturele expressie: muziek, dans, literatuur en toneel.

Personen die medewerking willen verlenen door het beschikbaar stellen van materiaal, het geven van lezingen en suggesties, kunnen contact opnemen met een van de volgende personen: Ido Yanez (voor muziek), Vic Mathilda (toneel), Gina Jie Sam Foek (literatuur) en Lilian Semeleer (dans). Personen die tijdens de activiteiten typische gerechten van welk land ook, moeten hiervoor Astrid de Cuba-Britten bellen. Alle bovengenoemde personen zijn bereikbaar via het nummer 21580.

Vrijspraak verdachte door onvolledig proces-verbaal

ORANJESTAD — De Colombiaanse tv-producer M.M. werd door de rechter vrijgesproken, nadat hij aangeklaagd was wegens het verzenden van 564 gram cocaïne via een postpakket naar Nederland, aangezien het proces-verbaal van de politie onvolledig was.

In maart 1995 werd op het postkantoor een pakket met dubbele bodem in beslag genomen. Hierin werd cocaïne gevonden. Op de postkaart in het pakket werden vingerafdrukken gevonden, die vermoedelijk van M.M. afkomstig zijn. Verdachte ontkent en zegt op 7 maart 1995 naar Aruba gekomen te zijn om een tv-programma voor Colombia voor te bereiden. Hij vertelde dat hij voor een Colombiaan, die niet kon schrijven, een postkaart en het adres op het pakket had geschreven. M.M. zegt niet op de hoogte te zijn geweest van wat er in het pakket zat.

De rechter vond het vreemd dat er in het politie-dossier geen foto's van het pakket en de postkaart zitten; wel zijn er enige foto's die niets met de zaak te maken hebben. De officier vroeg uitstel van de zaak om de politie en Directie Posterijen alsnog te horen of alles conform de wet is gegaan.

Raadsman Flanders verzette zich hier echter tegen. Hij vond dat de officier tijd genoeg heeft gehad om de zaak behoorlijk te onderzoeken en voor te bereiden en dat het nu te laat is om alsnog de gemaakte fouten te herstellen. De rechter weigerde het verzoek van de officier, waarna de officier één jaar en zes maanden gevangenisstraf eiste.

Nadat advocaat Flanders had gewezen op de onvolledigheid van het proces-verbaal, waardoor er geen bewijs voorhanden is, sloot de rechter de behandeling. De rechter wees er nogmaals op dat het proces-verbaal absoluut onvolledig is en daarom niet gebruikt kan worden. Hij sprak verdachte M.M. vrij.

'One Warm Sunday' vlooienmarkt

ORANJESTAD — San Nicolas Business Association (SNBA) en Standing Ovation organiseren op zondag 27 augustus van 10.00 tot 15.00 uur een 'One Warm Sunday' vlooienmarkt.

De vlooienmarkt is in het kader van de Sasaki-Expo die de regering van 25 augustus tot 1 september in San Nicolas organiseert. Met de vlooienmarkt, die op verzoek van de regering plaatsvindt, willen de organisatoren de nadruk leggen op de ontwikkeling van het Sasaki Masterplan voor San Nicolas en omgeving.

Iedereen die een kraampje wil huren om aan de warme vlooienmarkt mee te doen, kunnen contact opnemen met Hubert Redhead van de SNBA, Gabby Illidge van Gabby's Sport Shop (45128) of Standing Ovation (98452) vóór dinsdag 22 augustus.

AGENDA

Politie: 110
Brandweer: 110
Taxicentrale: 8845
Hospitaal: 114
Bejaardentehuis: 8350
WEB nv: 115
Telbo/Landsradio: 7000
Informatie: 119
Storing: 120
Aanname telegram: 121
Aidslijn
(ma.+di. 19.00-20.00 uur): 7055

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
Kralendijk:
ma. van 14.00-18.00 uur; di. t/m do. van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; vri. van 08.00-12.00/14.00-17.30 uur.
Rincon:
wo. van 14.00-18.00 uur en vri. van 14.00-17.30 uur.

POSTKANTOOR
(openingstijden)
Zegelverkoop:
Kralendijk (tel.: 8508): ma. t/m do. van 07.30/12.00.13.30-17.00 uur; vri. van 07.30-12.00/13.30-16.00.
Rincon (tel.: 6214): ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.
geldloket:
(postwissels, Postspaarbank, Sigu-cheque en Giro Betaalkaart)
Kralendijk en Rincon: ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel (tel. 8896).
Rotary: wo. 12.30 uur - Restaurant Jardín Tropical (Shopping Center La Terraza).

BRIDGECLUB UPS & DOWNS
Voor inlichtingen kan men terecht bij wedstrijdleider **F. de Wit (tel. 5398).**

SLACHTHUIS LVV
(tel. 4393)
Open van ma. t/m vri. van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol, naast Dierenasiel)
spreekuren ma., wo. en vri. van 13.30-14.30 uur en volgens afspraak.
Voor **spoedgevallen** gelieve tel. 4255 te bellen (A. Binksma, J.R. Jansen, R.J.M. van Gent en A.W. Joma).

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel. 4989)
Openingstijden ma. t/m za. van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
Aanvangstijd kerkdienst: **zo.** om 18.00 uur - Kaya Meimei 36.

TV-11
(kanaal 11)

ZATERDAG: 16.00 Cartoons; 18.00 On Pits Road; 18.30 European Journal; 19.00 Kome pa Biba (presentator Esther Mayer); 19.30 To Be Announced; 20.00 Sevcec; 21.00 The Extraordinary; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Journal.

ZONDAG: 16.00 Cartoons; 18.00 WCW Pro Wrestling; 19.30 Konfrontashon (presentator Aubrey Sealy): Kriminalidat, reklutashon di polis i lei di admishon i ekspulshon (minister Pedro Atacho en mr. Frits Goedgedrag); 20.30 Revista di Djadumingu; 21.30 Ku Bista Riba (presentator Reyna Joe); 22.00 Caché (presentator Minerva Hieroms); 22.30 To Be Announced; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Journal.

Klachten/bezorging:
Shon Ma Carolina
Blvd. J. Abraham 15
tel. 8204
(na 18.00 uur: 8342)

Minister Edith Strauss Marsera:
Depos bemiddelt bij overleg kleine eilanden met Nederland

KRALENDIJK — In tegenstelling tot de laatste jaren, is er bij de Bestuurscolleges van de minder draagkrachtige eilanden weer een tendens om via het departement van Ontwikkelingssamenwerking weer met Nederland te onderhandelen. Dat zegt minister Edith Strauss-Marsera van Ontwikkelingssamenwerking in het laatste programma van *Entrevista*.

Strauss werd door de Partido Democratico Boneriano (PDB) voorgedragen als minister in de huidige regeringscoalitie. Zij was voor die tijd niet politiek actief. Sedert 1991 terug uit Nederland, waar zij in 1989 haar doctoraal examen aflegde in de Pedagogische Wetenschappen, werd zij gedetacheerd bij de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (FAJ) afdeling Bonaire. Ondanks haar medewerking aan een groot aantal cursussen, werd Strauss voornamelijk bekend als fervent voorstander van het milieu en haar werk als voorzitter van de Amigu di Tera.

In 1994 werd Edith Strauss-Marsera minister. Een functie die haar broer Carlos al eerder bekleedde, maar toen in het kabinet-Liberia Peters.

NIEUWE AANPAK

Strauss kreeg Ontwikkelingssamenwerking en vanaf het begin liet zij er geen enkel misverstand over bestaan, wat haar aanpak zou zijn en welke veranderingen zij op het oog had. Haar ideeën kwamen sterk overeen met die van de Gemengde Commissie Ontwikkelingssamenwerking die in opdracht van de toenmalige (UPB-)minister Jopi Giskus in juni 1991 onder voorzitterschap van Valdemar Marcha een 'Aanzet tot een nieuwe benadering van onze ontwikkelingssamenwerkings- relatie met Nederland' samenstelde.

Dat was echter op de valreep van het vertrek van Giskus, die na een jaar zijn ministeriële taak gedwongen moest overdragen aan de voorzitter van de UPB Rudi Ellis. Merkwaardig was evenwel, dat Ellis het rapport *Een Ontwikkelingsmozaïek voor de negentiger jaren* volledig verwierp en precies een averechtse koers volgde. Onder Ellis en diens plaatsvervanger Thomas, verwaterde de ontwikkelingssamenwerking en het was (in ieder geval op Bonaire) de toenmalige gedeputeerde Ramoncito Booi die rechtstreeks onderhandelde met Den Haag.

Strauss die het verwaterde departement moest overnemen, stond voor een zware en moeilijke taak. "Het was niet alleen een nieuwe functie voor mij, maar toen ik die eenmaal had aanvaard, bleek pas hoe belangrijk de functie was. Het was voor mij een enorme uitdaging en nu kan ik wel zeggen, dat het ook een zeer interessante zaak was", zei Edith Strauss in het radioprgramma *Entrevista*.

Strauss-Marsera beaamt dat vooral na het referendum, waarin de eilanden zich hadden uitgesproken voor een samengaan, pas werd beseft hoe belangrijk het was geworden, dat de centrale regering zich meer met de minder draagkrachtige eilanden ging bemoeien. In vele gevallen was daar een tekort aan voldoende kader en infrastructuur, die belangrijk waren voor hun ontwikkeling, zegt Strauss. Zij begreep, dat een regering een verantwoordelijkheid te dragen had. Niet alleen in de economische ontwikkeling, maar zeker ook in de ontwikkeling van de mens.

Strauss zegt dat een van de problemen tijdens de vorige regering was, dat de minder draagkrachtige eilanden geen of nauwelijks voldoende steun hadden van de regering. Het gevolg was, dat de eilanden maar op zichzelf met Nederland gingen onderhandelen. Nu zien we echter een radicale verandering, want de Bestuurscolleges vragen nu weer de bemiddeling van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking , zegt de minister. Zij zegt dat haar departement (DEPOS) momenteel hulp biedt aan Saba en Sint Maarten om hun ontwikkelingsplannen te realiseren.

Volgens Strauss is het van groot belang dat er voldoende aandacht besteed wordt aan de kleinere eilanden en de wijze waarop zij zichzelf willen ontwikkelen.

ROLLEN OMGEDRAAID

Waar anderen al voorzichtig aan een 'vervroegde uittreding' gaan denken, wordt de Bonaireaanse minister steeds actiever. Hoewel zij in het begin dacht, dat drie dagen per week op Curaçao wel voldoende zou zijn om het werk van een minister te doen, blijkt zij in de praktijk bijna een week op Curacao door te brengen en het weekeinde op Bonaire.

Daar wachten haar dan ontelbare uitnodigingen voor de diploma-uitreiking van ongehuwde aanstaande moeders, het openen van onbeduidende winkeltjes, het deelnemen aan *play back shows* en elke kleine activiteit die een extra dimensie krijgt door de aanwezigheid van een minister. De onvermoeibare Strauss is er en in haar kielzog haar eigen marine-officier, de bebaarde excommander Rob Strauss voor wie de rollen nu zijn omgedraaid.

Vroeger zat zijn vrouw bij de 'schreierstoren' nu is hij het die bij de kookpot wacht tot vrouwlief thuiskomt. De minister probeert minstens een dag per week thuis te zijn. Vooral nu ook haar zoons weer op Bonaire wonen. Maar dat weekeindje Bonaire moet dan toch weer gedeeld worden met de groeperingen die met smart zitten te wachten om hun plannen en problemen te delen met hun 'eigen' minister.

Bolshoi op Bonaire

KRALENDIJK — Stichting Jeugdtheater en Poppenspel zal op 25 en 26 augustus een voorstelling organiseren van het Russische ballet Bolshoi. De voorstelling vindt plaats in het Plaza Resort Bonaire en begint om acht uur 's avonds.

De groep trad al eerder en met succes op te Curacao en Aruba. Kaartjes kosten in de voorverkoop zestig gulden en aan de kassa zeventig gulden. Kinderen tot 17 jaar betalen dertig gulden.

JAKARTA — Indonesië verwacht binnen drie à vier jaar alle 190 miljoen inwoners van het land van een nieuw fraudebestendig identiteitsbewijs te kunnen voorzien. Dit heeft het persbureau Antara zaterdag gemeld.

Volgens minister van Binnenlandse Zaken Yogie Memet vervangt een nationaal burgeridentiteitsnummer het nu bestaande, op provinciaal niveau uitgegeven identiteitsbewijs.

INGEZONDEN

Onvoorstelbaar

IN OPPERSTE verbazing heb ik kennis genomen van een door vrienden toegezonden kopie van het commentaar dat de Bonaire-correspondent van de Amigoe daags na mijn vertrek naar Nederland op woensdag 16 augustus meende te moeten publiceren. In dat commentaar krijg ik min of meer de schuld van het feit dat de pers niet was uitgenodigd voor het vorige week gehouden symposium over de toekomst van Bonaire.

De correspondent beklaagt zich er tevens over dat ik mijn voordracht op die dag niet van papier aflas, zodat hij het moest doen met afdrukken van mijn *sheets* voor de *overhead projector* ('door DOW uitgegeven gestencilde blaadjes waar prof. dr Voogd heel trots zijn naam op laat zetten'). Als klap op de vuurpijl probeert de correspondent nog te suggereren dat dit het enige produkt is van mijn verblijf op Bonaire, dat 'nog erger is dan het gestencilde rapport van het Nederlandse Adviesbureau Berenschot'.

Gelukkig ben ik dankzij mijn plezierige verblijf op Bonaire nog steeds in een zachtmoedige stemming, en heeft mijn gevoel voor humor – ondanks dat de correspondent vindt dat wetenschappers dat niet mogen tonen – mij nog steeds niet verlaten. Maar onder andere omstandigheden zou ik beslist furieus op dit ronduit beledigende en infame commentaar hebben gereageerd.

Ondanks dat ik het suggestieve commentaar van de *Amigoe*-correspondent beneden alle peil vind, wil ik te zijner verdediging wel opmerken dat ook ik het betreur dat er rond de uitnodiging van de pers voor het symposium blijkbaar misverstanden zijn gerezen. Ook gedeputeerde Jopi Abraham heeft mij na afloop duidelijk kenbaar gemaakt dat het huidige BC het ontbreken van de pers bij deze gebeurtenis als een gemis beschouwt.

Met hem ben ik van mening dat de toekomst van Bonaire eenieder aangaat en dat dergelijke discussies niet alleen binnenskamer gevoerd mogen worden. Dat de pers zich over haar afwezigheid bij een symposium opwindt, is begrijpelijk en allerzins terecht. Dat de kwaadheid zich op mij richt is voor mij onbegrijpelijk of het zou een uiting van lafheid moeten zijn omdat de correspondent het niet aandurft om de overheid – die voor zoveel 'vulling' van de Bonaire-pagina zorgt – aan te vallen en daarom maar kiest voor een 'slachtoffer die het eiland net verlaten heeft...

Even de feiten: het symposium was gecentreerd rondom mijn rapport over de bevolkingsontwikkeling van Bonaire, dat ik reeds in maart had geschreven. Uiteraard was dit rapport slechts een klein onderdeel van mijn werk voor Bonaire aan een volkshuisvestingsplan (en niet een 'ontwikkelingsplan', zoals de correspondent elders in de *Amigoe* wederom foutief bericht) en andere lopende zaken. Het symposium is door enkele ambtenaren bewonderenswaardig snel georganiseerd, mede in verband met mijn geplande vertrekdatum. Ondanks het feit dat de organisatie last heeft gehad van absenties vanwege vakantie, is het desondanks naar veler mening een zeer geslaagde dag geworden.

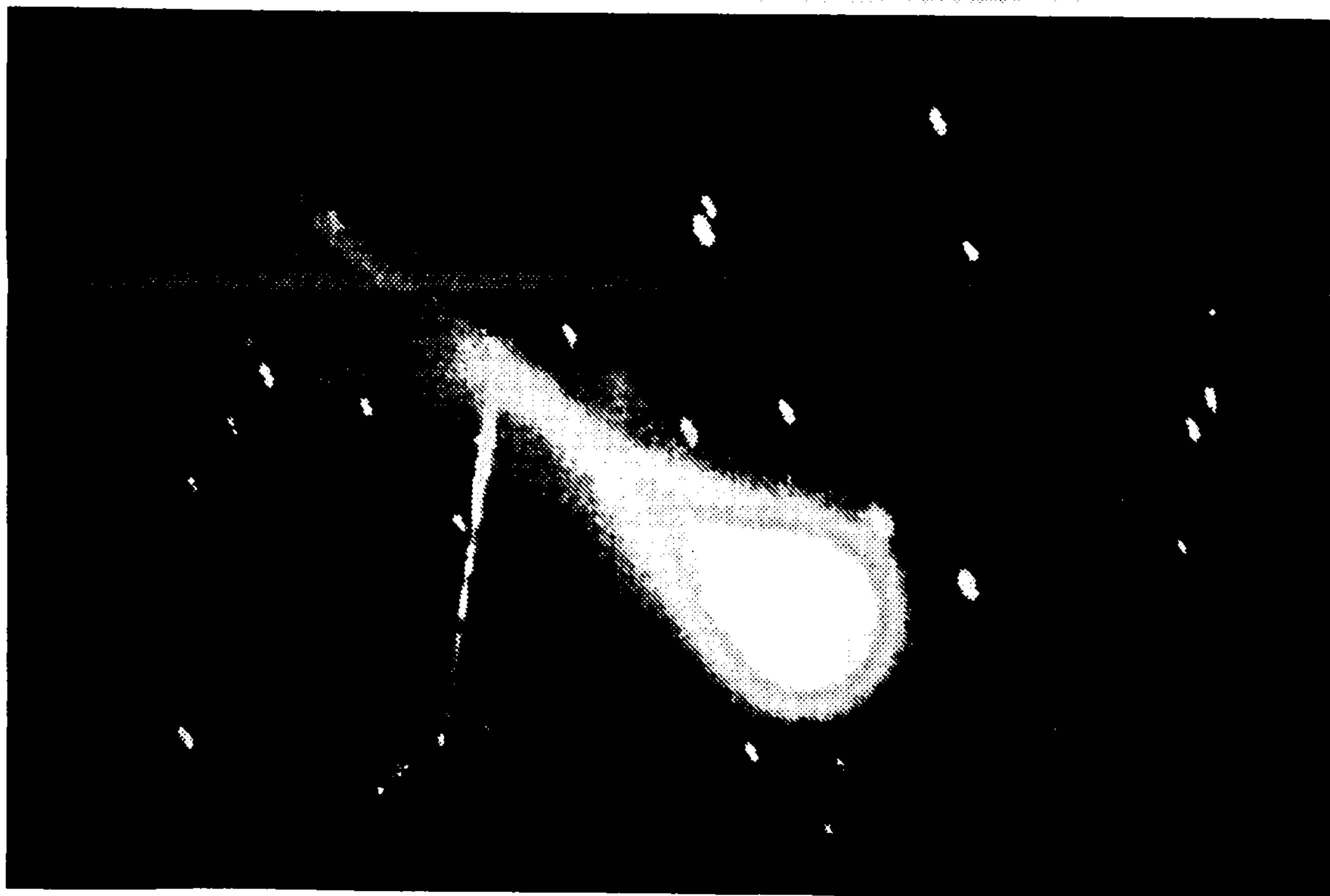
Mij werd in eerste instantie meegedeeld dat het symposium een 'intern' karakter zou dragen en dat de pers niet zou worden uitgenodigd. Om deze reden heb ik besloten geen persbericht van mijn voordracht te maken. Op de dag zelf kreeg ik evenwel te horen dat het BC er prijs op stelde om toch met de uitkomsten van de dag in de openbaarheid te treden. Ik kreeg toen het verzoek of men mijn *sheets* zou mogen kopiëren, waarmee ik uiteraard heb ingestemd. Ik nam toen op grond van mijn Nederlandse ervaringen aan dat de pers wel contact met mij zou opnemen.

Dit is niet gebeurd. Eerst nu weet ik dat de correspondent van de *Amigoe* op Bonaire blijkbaar alles 'hapklaar' voorgeschoteld moet krijgen...

Uiteraard ben ik bereid om alsnog mijn gedachten over de toekomst van Bonaire ten behoeve van de pers op papier 'uit te schrijven', al beken ik eerlijk dat na deze ervaring de *Extra* of de *Beurs* voor plaatsing mijn voorkeur heeft boven dit dagblad. Van vrienden heb ik begrepen dat het dan toch wel een dag later – al dan niet verminkt – in de *Amigoe* komt.

PROF DR HENK VOOGD
Roden
Nederland

Opnieuw komeet achterhaald door Chileens observatorium

■ *SANTIAGO - Deze foto toont de op 17 augustus ontdekte komeet welke nog niet van een naam is voorzien. De uitstraling ervan is naar schatting 63 maal zo sterk als die van de 01-Hale Bopp welke in juli werd ontdekt. De nieuwe komeet is na zonsondergang met een gewone kijker te zien op het zuidelijk halfrond. De ondekking werd wederom gedaan met de veertig cm dikke telescoop van El Tololo in Chili.* (AFP-satellietfoto)

'Christian crusade' te Tera Cora

KRALENDIJK — Van 20 tot en met 22 augustus zal op het terrein van het Festival Center te Tera Cora een *Christian Crusade* worden gehouden. Dan wordt er ook voorgelezen uit het evangelie. De bedoeling is om de bevolking van Bonaire opnieuw te onderrichten in de christelijke beginselen.

Tijdens de bijeenkomst worden er gospelliederen gezongen en worden mensen geholpen doe problemen hebben met drugs, in hun huwelijk of andere soort problemen. De evangelist die optreedt, is dr. Dennes Hilliman, die volgens de organisatoren bekend is in de Caribische regio, Europa, Amerika en Afrika als een man die God op een wonderbare manier gebruikt.

De Stichting Caribbean Restructure Mission hoopt dat velen komen om naar hun woord van God te luisteren.

Piedra di Bonaire treedt op bij Carifesta in Trinidad

KRALENDIJK — Vrijdag is de groep Piedra di Bonaire vertrokken naar Trinidad & Tobago om daar deel te nemen aan Carifesta '95. Dat is een festival waaraan vrijwel alle landen in de Caribische regio de gelegenheid krijgen om te laten zien wat zijn op cultureel gebied presteren. De Bonaireaanse groep maakt deel uit van de Antilliaanse delegatie.

De groep zal tot 28 augustus in Trinidad blijven. Tijdens het festival zal Piedra de Bonaire verschillende malen optreden. De groep is ook op Bonaire niet onbekend. Dat ligt voornamelijk aan het optreden van het afgelopen jaar, waar zij nationaal en internationaal veel succes hadden. Zij hebben zich vooral gericht op folkloristische werk met de barí.

Tot de groep die in Trinidad zal optreden behoren Robby Martis (barí), Robert Evertsz en Rico Jan (wiri/chapi), Richnel Anthony en Fefe Raphaela (kuarta). Het hoofd van het departement Cultuur en Opvoeding afdeling Bonaire, Felix Cicilia, is delegatieleider van de groep.

Amerikaans zevenpuntenplan onthuld door Sarajevo's persbureau
Bosnië lanceert eigen vredesplan

SARAJEVO - Een Bosnisch nieuwsagentschap, het Oslobodenje nieuwsagentschap (Onasa) heeft vrijdag het recente zevenpunts vredesplan van de Verenigde Staten (VS) bekendgemaakt, dat tot dusver in grote trekken geheim was gebleven. Op dezelfde dag maakte de Bosnische president Alija Izetbegovic via radio en tv in Sarajevo een eigen plan van twaalf punten bekend.

Het Amerikaanse plan in de lezing van Onasa komt op het volgende neer: 1) bevestiging van het plan uit 1994 van de contactgroep voor een 51/49 procent deling van Bosnië als basis voor een regeling, waarbij tevens de territoriale integriteit en soevereiniteit binnen erkende grenzen moet worden bevestigd.

2) Wederzijdse erkenning van elkaar van Bosnië, Kroatië en het door Servië gedomineerde Klein-Joegoslavië.

3) Kaarten die de verdeling van Bosnië tonen tussen moslims en Kroaten aan de ene en Serviërs aan de andere kant. Onasa meldde dat het opgeven van Gorazde niet op deze kaart voorkomt, maar dat wel discussie is voorzien over een corridor voor Posavina en de enclave Bihac, terwijl Sarajevo een VN-protectoraat zou moeten worden.

4) Diverse mogeljke constitutionele varianten, waaronder mogelijk een unie van twee soevereine staten in Bosnië.

5) Het opheffen van de economische sancties tegen Klein-Joegoslavië als het plan in werking treedt.

6) Voorzieningen voor de status van oost-Slavonie, de laatste regio in Kroatië die in de handen van rebellerende Serviërs is.

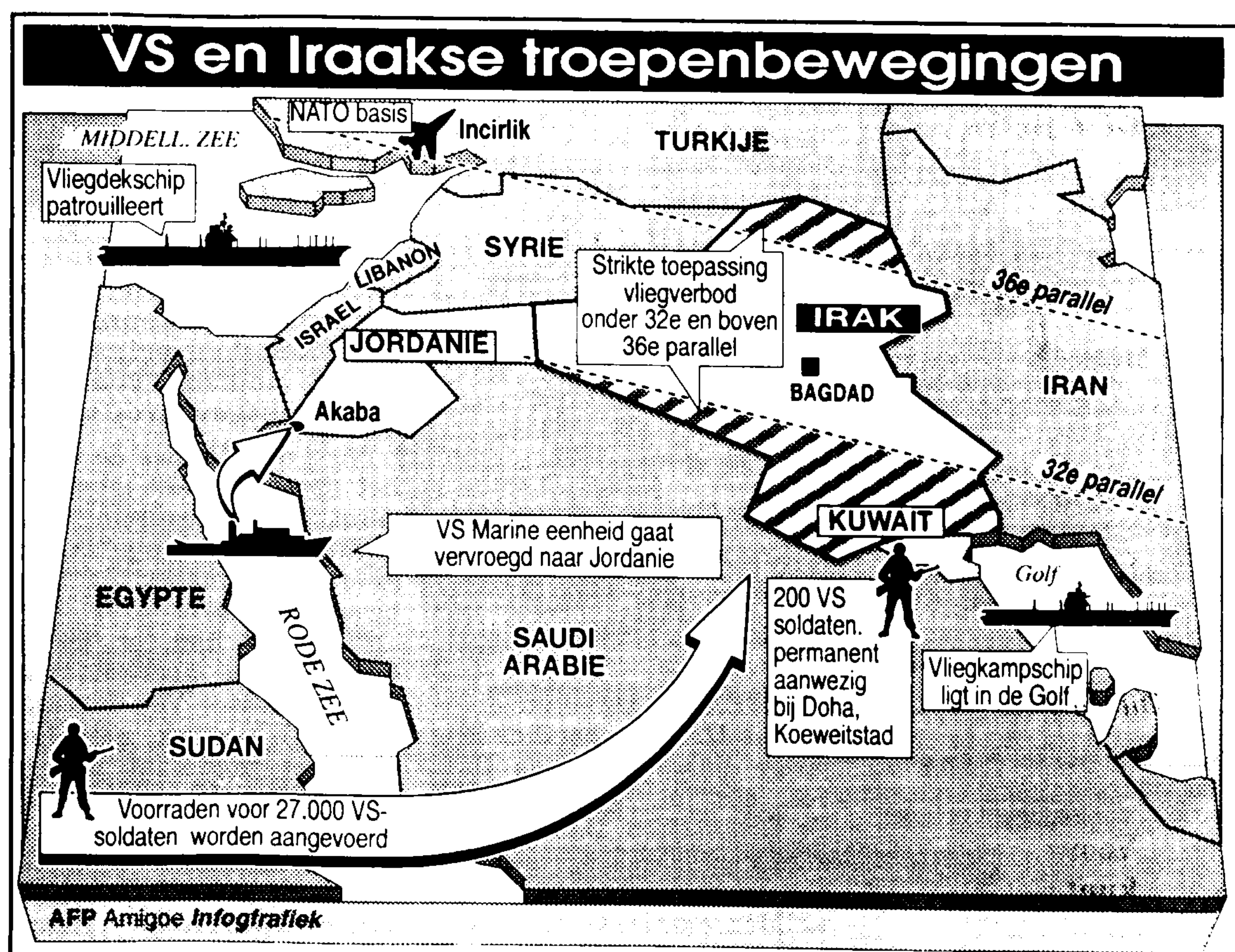
7) Beloften voor de herbouw van Bosnië na de oorlog.

Onasa zei dat in het plan opengelaten is wie voor de Serviërs moet tekenen, Servië, de separatistische Serviërs in Bosnië of een gezamenlijke delegatie. Het zei ook dat de VS bereid zijn grondtroepen naar Bosnië te sturen om de uitvoering van het plan te helpen garanderen als alle zijden het accepteren. Als de Serviërs het blijven weigeren, zouden de VS de internationale gemeenschap voorstellen het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen.

Izetbegovic' plan wijkt op een aantal punten af van het Amerikaanse voorstel. Hij wil onder meer met name:

Bevestiging dat vrede moet zijn gebaseerd op de soevereiniteit en territoriale integriteit van Bosnië en dat Servië de wederzijdse erkenning van alle republieken in ex-Joegoslavië moet accepteren.

Een bevestiging dat het plan uit 1994 van de contactgroep, inclusief de bijbehorende kaarten de basis voor een regeling moet blijven. Izetbegovic tekent erbij aan dat Bosnië van het begin af aan kleine veranderingen in het plan aanvaardbaar vindt, vanuit de overweging dat de internationale grenzen niet slechter voor Bosnië kunnen uitpakken dan in dit plan.

Hamburg gelijk tegen Bremen in Bundesliga

■ *HAMBURG - In de Duitse Bundesliga werd gisteren de wedstrijd HSV Hamburg tegen Werder Bremen gespeeld. Het duel eindigde in een 3-3 gelijkspel. Op de foto: Valdas Ivanauskas van HSV (rechts) wordt aangevallen door Mario Basler van Bremen vlak voor het einde van de eerste helft.*

Bremen ontsnapt met gelijkspel tegen HSV

HAMBURG — Open dag hielden Hamburger SV en Werder Bremen gisteren in Hamburg. De verdedigingslinies wel te verstaan. Aad de Mos sleepte er met Bremen in de slotfase nog een gelijkspel uit: 3-3. De achterstand van Bremen na twee speeldagen op de voorlopige koploper St. Pauli bedraagt al vier punten.

HSV maakte het de nummer twee van vorig seizoen vrij moeilijk. Met fris aanvalsspel stond het na 25 minuten 2-0 voor de thuisclub via twee treffers van Breitenreiter. Het gezicht van De Mos kleurde wat bij, toen Hobsch in de 31e minuut voor 2-1 tekende. Het was de ook de ruststand in het aantrekkelijke duel.

Kort na de rust leek Sporl het duel te beslissen, met de 3-1. Werder toonde echter veerkracht. Vedette Basler scoorde tien minuten later 3-2, elf minuten voor het einde bracht Hobsch met zijn tweede treffer beide teams weer in evenwicht.

Het betekende het tweede gelijke spel voor Bremen. "Beide teams hebben vol op de aanval gespeeld, het publiek echt vermaakt. Over de laatste dertig minuten ben ik zeer tevreden. Over de defensie kan ik slechts zeggen dat als er risico's worden genomen er ook fouten worden gemaakt."

St. Pauli is na de tweede overwinning de voorlopige koploper in de Bundesliga. Gisteren won de nieuweling met 2-0 van SC Freiburg. De winst in de uitwedstrijd kwam tot stand in een matig duel, met nauwelijks aansprekende momenten. Voor één ervan zorgde Sundermann door de bal in eigen doel te plaatsen, het tweede hoogtepunt was de beslissende treffer van Scharping na een counter.

Hansa Rostock verpestte het eerste thuisduel van Schalke 04. De voormalige Oostduitsers wonnen met 3-1 van de club van Youri Mulder. Pas bij 0-3 scoorde Max tegen voor de teleurstellende thuisclub.

"Vroeger wilde ik muzikant worden."

Ronaldo's bestemming is scoren

EINDHOVEN — Ronaldo is net terug van vakantie in Eindhoven. Een jaar geleden meldde de Braziliaanse voetballer zich voor het eerst bij PSV. Inmiddels heeft het literaire voetbaltijdschrift 'Hard Gras' een nummer geheel gewijd aan Ronaldo. In 137 pagina's beschreven, heeft Frans Oosterwijk, journalist van Vrij Nederland, zijn belevenissen met de jonge Braziliaanse voetballer. Oosterwijk volgde Ronaldo vanaf augustus vorig jaar, was vaak bij hem thuis en ging twee keer met hem mee naar Brazilië.

Vorig jaar zette Ronaldo voor het eerst voet op Nederlandse bodem. Een zeventienjarige jongen, half a boy and half a man, afkomstig uit de sombere wijken van Rio de Janeiro, komt naar ons land om in snel tempo miljonair te worden. Nederland, het land dat volgens Ronaldo's eerste indruk bestaat uit allemaal kleine vierkante stukkken naast elkaar'. Ronaldo, weggeplukt bij het armetierige Cruzeiro, komt voetballen voor PSV. Hij glimlacht naar de camera's en belooft dertig doelpunten. *"Pe Esse Fe* is een hele fijne club", stamelt hij, tot verrukking van de aanwezigen. De woorden klinken bekend in de oren. Ook die andere Braziliaan, Romario, heeft zoiets meerdere malen hakkelend gezegd.

Oosterwijk schrijft: "Jong gezicht, breed, bol gezicht, waarop de eerste baardhaartjes zichtbaar worden. De tanden gevangen in het staal van een beugeltje; zacht babydons op zijn hoofd. Er ligt afstandelijkheid in zijn ogen, maar ook plezier, overgave. Aan het belletje in zijn linkeroor hangt een zweetdruppeltje. Hij lacht. Witte speekselresten in zijn mondhoeken.'

Soms ging de jonge Braziliaan een dutje doen. Dan praatte Oosterwijk met Ronaldo's moeder of met zijn vriendin Nadia. Samen met de voetballer reisde Oosterwijk ook mee naar het vaderland, waar de familie in de sloppenwijken van Rio werd bezocht. Straatrover Ronaldo komt uit Rio vertelt het romantische verhaal van een jongen die dankzij zijn weergaloos voetbaltalent aan een bestaan als straatrover en lijmsnuiver ontsnapt. Een jongen die held wordt in een ver en onbekend land waar de eenzaamheid soms wurgend is. Vroeger, als kind, nog maar een paar jaar terug, bestond zijn leven slechts uit twee dingen: Voetbal en videofilms. Zegt zijn moeder. Zelf spreekt hij dat tegen. "Ik wilde helemaal niet altijd voetballer worden. Vroeger wilde ik muzikant worden. Leek me veel mooier." Moeder Sonia beweert zelfs dat hij ooit heeft gepreveld 'op aarde te zijn gekomen om te scoren'. Niet waar, zegt Ronaldo, maar: "Ik heb wel een gevoel van voorbestemming. Dat dit mijn vak is, mijn rol in het leven: voetballen en anderen vermaken.

Meisjes moesten niet veel van hem hebben, zo onthult zijn vroegere kameraadje Leonardo. "Vanwege zijn tanden. Die stonden zo schots en scheef dat hij zijn mond nauwelijks dicht kon krijgen. Dat was het eerste wat hij deed toen hij geld had: Een beugeltje laten zetten."

KEEPER

Ronaldo begon op zijn achtste met voetballen bij het clubje Valqueire, waar hij de meeste tijd keeper was. "Hij was zo houterig, zo weinig elegant", herinnert iemand zich. Via Social Ramos, een zaalvoetbalclub, en Sao Cristovao ontwikkelde hij zijn capaciteiten als voetballer. Op zijn zestiende debuteerde hij bij Cruzeiro uit Belo Horizonte, waar hij 180 dollar per maand verdiende. Vooral door Ronaldo werd Cruzeiro kampioen. En omdat PSV, op aanraden van Ernie Brandts, net iets slagvaardiger handelde dan Ajax, ging Ronaldo voor zes miljoen naar Eindhoven. Daar verdient hij in drie jaar 1,2 miljoen gulden netto. "Het was de eerste keer dat ik zo'n deal meemaakte. Enorm spannend, net poker", vertelt PSV-manager Arnesen.

Oosterwijk schildert niet alleen een portret van Ronaldo. Het boekje geeft ook een aardig beeld van alle strubbelingen binnen PSV in het vorige sei- zoen. Eerst kreeg Ronaldo te maken met Aad de Mos die al na enkele maanden het veld moest ruimen. Tegen Oosterwijk vertelt De Mos dat binnen PSV jaloezie hoogtij viert. "Zo was het in de tijd van Romario, zo zal het altijd blijven. Arnesen en Maeyer hebben liever dat Ronaldo een goed contact heeft met hen dan met de trainer. Vooral Arnesen. Die trekt Ronaldo helemaal naar zich toe", moppert De Mos. De huidige trainer van Werder Bremen vindt Arnesen 'stijlloos, onder niveau'. "Arnesen heeft zich vrijwillig laten degraderen tot de loopiongen van het bestuur", ratelt De Mos.

Met 'tussenpaus' Kees Rijvers heeft Ronaldo al snel problemen. Na het tamme potje tegen FC Utrecht uit Rijvers tegenover journalisten zijn ongenoegen. De oude brompot vindt dat Ronaldo door de clubleiding veel te veel in de watten wordt gelegd. "Ze zijn bang dat hun vedette, hun troetelkind, hun investering, wordt beschadigd. Maar Ronaldo als een kasplant behandelen, is niet de juiste remedie. Wie zo denkt, is dom of weet niets van voetbal." Ook vermoedt Rijvers andere interesses bij de jonge voetballer. "Hij kust al aardig." Boos en opstandig reageert Ro- naldo als hij de kritiek uit de krant heeft vernomen. Hij besluit op het veld zijn gelijk te halen.

Maar ook ploeggenoten als Jan Wouters, die hem vaak uitblaft, en Arthur Numan vinden dat Ronaldo met te veel egards wordt behandeld. "Ze hebben hem gelijk *miljootje* gemaakt (jargon voor miljonair) en stoppen hem de allernieuwste en allerduurste dingen toe. Zal hij op grond van zijn kwaliteiten ook best verdienen, maar voor je het weet zit hij veel te hoog te paard", vertelt Numan. De bescheiden Luc Nilis, met wie hij afgelopen seizoen een koppel vormde, spreekt wijze woorden: "Hij heeft ons minder nodig dan wij hem." Ronaldo zelf vindt dat hij in het spelsysteem van Rijvers veel te geïsoleerd moet spelen. "Het lijkt af en toe wel of ik buiten het elftal sta", verzucht hij.

Ronaldo is blij als hij in december terug mag naar Rio. "Rijvers is gemeen Hij praat alleen maar slecht over mij", laat hij zich ontvallen. In Rio vertelt zijn vader, die gescheiden van zijn moeder leeft, dat Ronaldo het talent van hem heeft. Maar in het vaderland wordt de jonge PSV'er toch vooral vergeleken met Pele en Romario. Dat streelt hem, ook al is zijn eigen favoriet Garrincha. Terug in Nederland belooft zijn derde trainer, Dick Advocaat, hem in een overmoedige bui 'beter en completer' te maken dan Pele. Al snel heeft de trainer Ronaldo's vertrouwen gewonnen. "Om hem vrij baan te geven heeft Advocaat aanvoerder Jan Wouters vriendelijk maar dringend verzocht zijn gekanker op Ronaldo te staken.' Als tegenprestatie heeft Ronaldo voor Advocaat de cola en aardappels afgezworen. Ronaldo zegt gelukkig te zijn in Eindhoven.

Over de vraag hoe zo'n jongen het naar zijn zin kan hebben in zo'n 'duffe provinciestad' breekt Oosterwijk vergeefs zijn hoofd. "Ronaldo laat zich tot een inspectie van zijn gevoelsleven niet verleiden." Als we Oosterwijk mogen geloven speelt Ronaldo over twee jaar bij Inter Milaan. Wim Jonk zou voor PSV 'slechts' vier miljoen hebben gekost omdat Inter de toezegging heeft gekregen over twee jaar Ronaldo over te kunnen nemen. Arnesen bevestigt die suggestie half-en-half. "Maar hij zal niet eerder vertrekken dan over twee jaar. Dan is hij ruim twintig en is hij ook rijp voor de overstap. Tot die tijd moeten we optimaal van hem gebruik zien te maken." Hoewel de auteur af en toe doordraaft heeft Oosterwijk een fraaie biografie geschreven. Een portret van 'een puber in luilekkerland' wiens grote hobby's in Nederland het aanschaffen van dure Chryslers en tortelen met vriendin worden.

AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel. 376620/376626)
zwembad:
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): ma. t/m vri. van 10.00-14.00 uur; wo. gesloten; za. en zo. van 14.00-17.00 uur.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vri. van 20.00-22.30 uur; za. van 14.00-17.00 uur en zo. van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWÉ
dammen:
do. van 15.00-18.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 8-18 jaar.
Schaakvereniging Janwé:
za. van 09.00-12.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 7-23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGÍA
(Tel. 612573)
lessen:
do. van 19.30-23.00 uur - **Sentro di Bario Janwé.**
zaterdag van 09.00-12.00 uur - **IPK-gebouw** (naast Martinus mavo, Plasa Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
ma. om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

CURAÇAO BULLETS SKATERS
(Schaatsclub Curaçao).
elke do. van 17.00-20.00 uur training *in line skates* en *skeelers op de Koredor* (beginnende aan de kant van ITC). Voor meer informatie **tel.: 377289** (vragen naar Kees).

PAROCHIEHUIS STA. FAMIA
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **damlessen** o.l.v. S. Riedel.

KURÁ DI SHON FIL
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **voetballen** o.l.v. S. 'Papi' de Windt.

SCHIETWEDSTRIJDEN
(Tiru)
Kopa Aña di La Reina
09.00 uur luchtdrukpistool-wedstrijden - banen Sentro di Rekreashon Suffisant.
Mini-Olympiade
(Politie)
09.00 uur aanvang wedstrijden - schietbaan te Vaersenbaai.

ZEILWEDSTRIJDEN
(Curaçao Sunfish Sailing Association/Zeilclub Asiento)
sunfishes
10.00 uur *short track races* - Brakkeput Mei-Mei.

SOFTBAL
Slow Pitch
Liga Trai Seru 1995
10.00 uur Exito vs Guinness;
12.00 uur Cobra vs Caterpillar;
14.00 uur Fria Kabes vs Ata Nos Aki;
16.00 uur Danger vs Athletics - Cirilo Chirino Ballpark (Groot Kwartier).
Liga Van Engelen
10.00 uur Glacial vs Navegantes;
12.00 uur Raco-X vs Dal Pega;
14.00 uur Quisqueya vs Baranka;
16.00 uur Aguilas vs Red Label Sluggers;
18.00 uur Ennia vs Uniko - Suvek Softballpark.

VOETBAL
(Federashon di Futbòl Kòrsou)
15.30 uur (tweede divisie) Vesta vs Centro Barber;
17.30 uur (eerste divisie) Undeba vs Centro Dominguito - Sentro Deportivo Kòrsou (Brievengat).

TENNIS
Back to School tennis tournament)
19.00 uur finale - RCC-banen.

VOLLEYBAL
(Federashon di Vòlibòl Kòrsou)
17.00 uur (dames-A) Shuatanari vs Hurricane;
17.00 uur (heren-A) Xaverianen vs White Sharks;
18.00 uur (dames-A) Butterfly vs Refleks;
18.00 uur (heren-A) Watakeli vs Kayuda;
19.00 uur (heren-A) Cobra vs Xaverianen;
19.00 uur (heren-A) Wata vs Birds Olympia - sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou (Brievengat).

* * * * * * * * * * * * * * * *

ZATERDAG

TENNIS
Back to School tennis tournament)
18.00-19.30 uur **semifinales** - CSC-banen.

ZONDAG

BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou)
Liga Hubenil
10.00 uur Garage Beaumont vs Groot Kwartier;
13.00 uur Wild Cats vs Blue Hawks;
16.00 uur Sta. Maria vs Buena Vista -Bonam-terrein.

VOETBAL — De eerste div. sieclub Heracles heeft de 21-jarige linkerspits Rob Das voor een jaar gehuurd van De Graafschap. Das speelde afgelopen seizoen, meestal als wisselspeler, 23 wedstrijden voor De Graafschap.

Mario Kempes keert terug in betaald voetbal

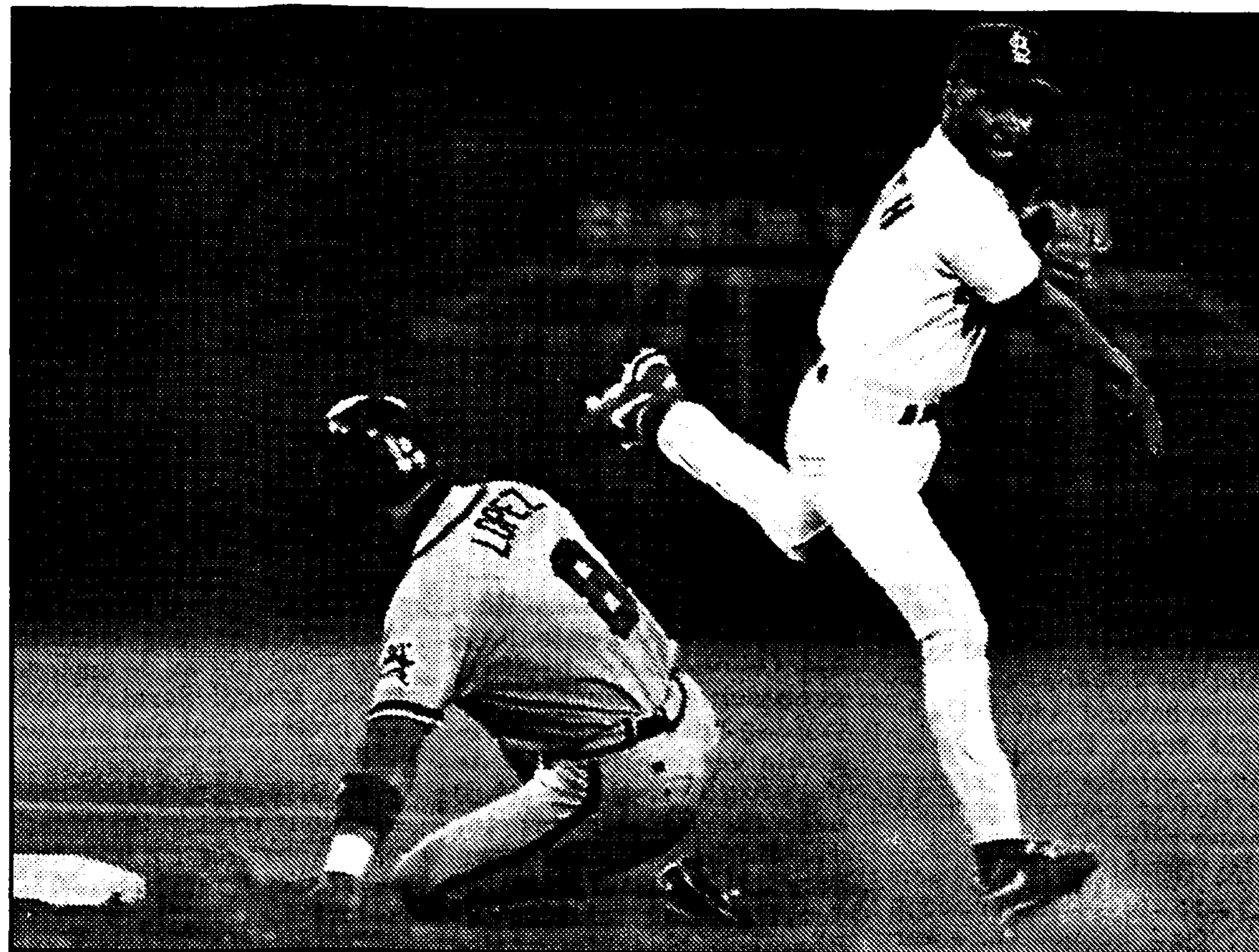
SANTIAGO — De Argentijnse voetballer Mario Kempes is van plan terug te keren in het professionele voetbal. Hij gaat spelen voor Fernandez Lial, een club uit de tweede divisie van Chili. De aanvaller is 39 jaar.

Kempes is in Nederland vooral bekend door zijn rol in de WK-finale van Oranje tegen Argentinië, in 1978. Kempes scoorde in Buenos Aires twee keer in de met 3-1 gewonnen wedstrijd. De laatste twee jaar leidde hij een voetbalschool.

Luc Nijholt naar Volendam

VOLENDAM — Luc Nijholt verruilt de Engelse competitie voor de Nederlandse eredivisie. De 33-jarige verdediger heeft een twee-jarig contract bij Volendam getekend. Nijholt kwam in Engeland uit voor Swindon Town. Hij was transfervrij. In Nederland kwam Nijholt onder meer uit voor Haarlem. Hij debuteert zondag tegen FC Twente.

Ozzie Smith schittert weer eens

■ *ST.LOUIS - De shortstop van de St. Louis Cardinals, de veteraan Ozzie Smith, blonk gisteravond weer eens uit in de wedstrijd tegen de Atlanta Braves. Hier voltooid hij een 'doubleplay' met een aangooi naar het eerste honk, waarbij hij een sliding van Lopez van de Braves ontwijkt. De Cardinals wonnen de wedstrijd met 4-3.*

Stand

AMERICAN LEAGUE

Divisie Oost:

	G	V	Pos
Boston	63	41	--
New York	53	50	9½
Baltimore	48	56	15
Detroit	45	59	18
Toronto	44	59	18½

Divisie Centraal:

	G	V	Pos
Cleveland	69	34	--
Milwaukee	52	51	17
Kansas City	50	51	18
Chicago	44	58	24½
Minnesota	36	66	32½

Divisie West:

	G	V	Pos
California	64	41	--
Texas	54	50	9½
Seattle	53	51	10½
Oakland	49	57	15½

NATIONAL LEAGUE

Divisie Oost:

	G	V	Pos
Atlanta	65	38	--
Montreal	52	52	13½
Philadelphia	52	53	14
Florida	46	55	18
New York	43	60	22

Divisie Centraal:

	G	V	Pos
Cincinnati	64	38	--
Houston	57	47	8
Chicago	52	52	13
Pittsburgh	43	60	21½
St Louis	41	63	24

Divisie West:

	G	V	Pos
Los Angeles	56	49	--
Colorado	55	50	1
San Diego	51	52	4
San Francisco	48	56	7½

IOC wijst dopinglab Utrecht af

UTRECHT — Het Internationaal Olympisch Comité heeft besloten het dopinglaboratorium in Utrecht Olympische erkenning te onthouden. De beslissing is genomen door prins Alexander de Merode, voorzitter van de medische commissie van het IOC, op grond van in juni uitgevoerde testresultaten.

Voor drs. Douwe de Boer, het hoofd van het laboratorium, is de beslissing een zware teleurstelling. "Ik ben er sinds 1 maart '91 mee bezig geweest."

"Utrecht" had tot '89 de Olympische accreditatie. Toen professor Van Rossum als hoofd vertrok, nam het IOC het predikaat in. De kansen van Utrecht waren de laatste tijd sterk gestegen door bemoeienissen van staatssecretaris Erica Terpstra. Zij gaf een kwart miljoen financiële steun. Tijdens een bezoek aan IOC-voorzitter Samaranch kreeg zij bovendien een versnelde procedure voor elkaar. Utrecht zou de Olympische erkenning kunnen terugkrijgen bij gunstig resultaat van een speciaal onderzoek.

Dat examen heeft in juni plaats gehad onder supervisie van de Spaanse onderzoeker Jordi Segura. In Utrecht werden 13 van de 15 stoffen teruggevonden, te weinig volgens IOC-norm. De Boer: "Het IOC wil dat we perfect zijn."

De Boer vernam het nieuws van de beslissing per fax uit Lausanne. Hij krijgt nog uitgebreide uitleg van de medische commissie.

Nieuw wereldrecord polshoogspringster

KEULEN — De Tsjechische Daniela Bartova heeft bij wedstrijden in Keulen het wereldrecord polshoog op 4,20 meter gebracht. Het oude record op dit nog jonge vrouwennummer stond sinds 5 augustus (Zittau) met 4,18 meter op naam van de Duitse Andrea Muller.

MAJOR LEAGUE

AMERICAN LEAGUE:
Detroit Tigers-Minnesota Twins 3-1, Cleveland Indians-Milwaukee Brewers 7-5, Kansas City Royals-Toronto Blue Jays 10-3, Baltimore Orioles-Oakland Athletics 8-4, New York Yankees-California Angels 7-3, Seattle Mariners-Boston Red Sox 9-3.

NATIONAL LEAGUE:
Pittsburgh Pirates-Florida Marlins 13-7 en 7-6, Montreal Expos-San Diego Padres 7-3, Cincinnati Reds-Houston Astros 8-3, New York Mets-Los Angeles Dodgers 3-2, Philadelphia Phillies-San Franciscos Giants 4-3, Chicago Cubs-Colorado Rockies 26-7.

Richard Krajicek verslaat Boris Becker in New Haven

NEW HAVEN — Boris Becker begint een minderwaardigheidscomplex van de Nederlandse tennissers te krijgen. Na zijn nederlaag anderhalve week geleden tegen Jan Siemerink in de tweede ronde van het toernooi in Cincinnati verloor hij gisteren in New Haven in de kwartfinale van Richard Krajicek.

De in Monte Carlo woonachtige Krajicek lijkt net op tijd in vorm voor de open Amerikaanse kampioenschappen, binnenkort op Flushing Meadow. In een marathonduel van 2 uur en 7 minuten bleef hij Becker met 7-6, 3-6, 7-6 de baas. Krajicek was blij met de overwinning. "Het gaat eindelijk weer de goede kant op." In de halve finale speelt de Nederlander tegen de als vierde geplaatste Rus Jevgeni Kafelnikov. Hij versloeg in de kwartfinale de Canadees Albert Chang eenvoudig in twee sets: 6-3, 6-2.

Krajicek heeft een periode met veel blessures achter de rug. In Montreal moest de nummer veertien van de wereldranglijst onlangs nog afhaken met een elleboogblessure. Onvoldoende hersteld van de kwetsuur melddde hij zich af voor het evenement in Los Angeles.

Becker kon gisteren tegen Krajicek niet echt in zijn ritme komen. Hij sloeg vijf dubbele fouten tegenover één van de Nederlander. Toch noemde de Duitser de zege van Krajicek, als achtste gerangschikt, vooral een kwestie van geluk. "We hebben beiden sterk gespeeld. Het verschil zat hem in een paar gelukkige returns van Krajicek. Met het oog op de US Open ben ik in ieder geval tevreden met mijn vorm."

Een tiebreak moest in de derde set de beslissing brengen. Krajicek nam een eenvoudige 4-0 voorsprong, maar liet Becker tot 4-4 terugkomen. Een dubbele fout van de Duitser gaf Krajicek twee matchpunten, waarop hij de partij in stijl afmaakte.

Het was de eerste overwinning van Krajicek op Becker van dit jaar. Bij de kwartfinale van de Davis Cup in Utrecht ging Krajicek onderuit tegen de Duitser. Ook verloor hij van hem in de kwartfinale van het toernooi in Monte Carlo.

Seles weer in topvorm

■ TORONTO - Monica Seles blijkt niet veel aan vorm te hebben ingeboet na haar langdurige afwezigheid op de tenniscourts. In het Open tennistoernooi van Toronto boekte zij gisteren een vrij eenvoudige overwinning op de Duitse Anke Huber. De setstanden waren 6-3 en 6-2.

Boomlange aanvaller bereidt twee doelpunten voor

Rene Eykelkamp kopt PSV naar eerste overwinning

SITTARD — Afgelopen maandag kocht PSV opeens Rene Eykelkamp van Club Brugge. Als vervanger van de geblesseerde Ronaldo mocht hij gisteren meteen aan de bak, in de ouverture van de eredivisie tegen Fortuna in Sittard. Twee keer legde de spits de bal keurig klaar, voor Hoekstra en Nilis. Het was de basis voor de eerste Eindhovense zege van het seizoen: 1-3.

PSV is weer eens nieuw. Nieuwe kleding, nieuwe spelers. Alleen het nieuw elan ontbrak in feite, ondanks de ruime zege. Jonk is nog lang geen leider à la Feyenoord's Koeman, van de 'hangende' vleugelspelers Hoekstra en Pahlplatz gaat veel minder dreiging uit dan van pakweg Overmars of Finidi bij Ajax.

Het was eigenlijk ontluisterend te zien hoe makkelijk Van der Weerden, Jonk en Valckx kozen voor de lange bal op Eykelkamp. Een speler nota bene die pas sinds maandag meetraint en de vervanger is in de basis van het geblesseerde wonderkind Ronaldo.

Het aanvalsspel van PSV is sinds vorig seizoen geënt op het talent van de twee beste spelers: De Belg Nilis en de Braziliaan Ronaldo. Met Eykelkamp heeft zich nu een interessante variant aangediend: De ouderwetse hoge bal, die niet eens klassiek van de achterlijn hoeft te worden gegeven. Ook vanaf de middenlijn weet de aanvaller wel raad met de aanvoer.

Hij en Ronaldo zijn namelijk volledig verschillende spelers. Ronaldo is de man van de geniale actie, de onbarmhartige versnelling, de vulkaan die op elk moment tot uitbarsting kan komen. Eykelkamp is de kaatser, de kopper. Na een paar dagen samenwerking was PSV's tactiek voor de gelegenheid al op hem afgestemd en wonderwel met succes. Ronaldo is de afmaker, die vorig jaar dertig doelpunten beloofde en maakte en voor dit seizoen 34 stuks in het vooruitzicht stelde. Eykelkamp laat vooral anderen scoren.

De vroege blessure van Jurgen Dirkx, door Fortuna gehuurd van PSV, was indirect de inleiding tot het eerste doelpunt van de competitie. Dirkx, de bewaker van Eykelkamp, verrekte een spier in het dijbeen na het nemen van een vrije trap. Waar het misschien logisch was het schaduwen van Eykelkamp verder over te laten aan de ongeveer even lange Van Ophuizen, liet trainer Verbeek de kleinere middenvelder Ricksen een linie zakken.

Eykelkamp begon opeens kopduels te winnen. Twee minuten na Dirkx' aftocht legde hij de bal met het hoofd klaar voor Hoekstra, die fraai scoorde. Uitgerekend de speler die voor de eerste training uitriep dat hij baalde van nog een jaar op de bank en liever wegwilde. Advocaat gaf hem behoorlijk op zijn falie en Hoekstra veroverde nota bene een basisplaats.

Tot de openingstreffer waren de ploegen nauwelijks gevaarlijk geweest, hoewel Wijs genoeg liet Fortuna vooral Valckx, opbouwend het minst van de Eindhovenaren, in balbezit komen. Vlak nadat Van Zwam redde op een schot van Nilis, weer na een doorgekopte hoge bal, maakte Fortuna onverwacht gelijk. Ricksen was zijn verloren duel alweer vergeten en gaf een fraaie diepe pass. Het verdedigingscentrum van PSV, Valckx en Jonk, was nergens te bekennen. Hamming scoorde met een listig lobje.

Het was de straf voor het wat matte, fantasie- en bewegingsloze spel van PSV, dat binnen een kwartier na rust de wedstrijd echter volledig besliste. De 1-2 van Nilis was bijna een kopie van de eerste treffer. Deze keer gaf aanvoerder Numan een lel naar voren en legde Eykelkamp de bal weer panklaar. Cocu, nog zo'n aankoop, zorgde even later voor 1-3. PSV is de eerste koploper van het seizoen 1995-96.

Eerste rode kaart voor Remco Boere

ZWOLLE — Remco Boere van FC Zwolle heeft de eerste rode kaart van het nieuwe voetbalseizoen gekregen. In het openingsduel van de eerste divisie tussen FC Zwolle en Haarlem stuurde scheidsrechter Van Hulten de aanvaller al in de negentiende minuut wegens natrappen van het veld.

Voor de wedstrijd werd Boere nog gehuldigd voor zijn 250e wedstrijd in het betaald voetbal. Hij speelde in het verleden bij Excelsior, Roda JC, Vitesse, Cambuur en FC Den Haag.

Met tien man had Zwolle overigens geen enkele moeite met Haarlem. De ploeg van Piet Schrijvers won met 3-0 door treffers van Ilie, Knippenberg en Reingoud.

Theo ten Caat naar FC Twente

ARNHMEM — FC Twente heeft Theo ten Caat van Vitesse overgenomen. De 30-jarige linker middenvelder keert daarmee terug naar de club. Ten Caat speelde reeds van 1984 tot 1987 in Enschede. Voor hij afgelopen jaar naar Vitesse ging kwam Ten Caat uit voor Veendam, FC Groningen en Aberdeen.

Moeizame start voor Beenhakker

ANKARA — Leo Beenhakker beleeft een moeizame start in de Turkse competitie. Istanbulspor verloor gisteren met 3-1 van Anakaragucu. In het eerste duel tegen Eskisehirspor ging de club met dezelfde cijfers onderuit.

De voorzitter van Istanbulspor heeft grootse plannen. Met behulp van Beenhakker, zijn assistent Fritz Korbach en de ex-Ajacieden Peter van Vossen en John van den Brom moet zijn club zo snel mogelijk doorstomen naar de top van de Turkse competitie. De weg is nog lang. Met nul punten uit twee duels is Istanbulspor voorlopig hekkesluiter.

Bask neemt niet deel aan Vuelta

Miguel Indurain wint de Ronde van Galicië

LUGO — Giorgio Furlan heeft in de slotetappe van de Ronde van Galicië de tweestrijd tussen Max van Heeswijk en Laurent Jalabert onderbroken. De Italiaan was aan het einde van de rit over 176 kilometer de snelste sprinter uit een groep van ongeveer tachtig man.

Voor het algemeen klassement was de massale aankomst niet meer belangrijk. Miguel Indurain won, met twee seconden voorsprong op Maarten den Bakker, de ronde. De rest van het peloton stond op vier of meer minuten. Kort na de huldiging maakte de winnende Bask bekend, dat hij opnieuw niet deelneemt aan de Ronde van Spanje.

De afgelopen jaren bleef Indurain tot grote woede van de organisatoren weg uit de Vuelta, omdat hij zich volledig wilde concentreren op de Ronde van Frankrijk. Toen de Spaanse etappewedstrijd naar het na-seizoen werd verplaatst, leek zijn komst meer voor de hand te liggen. De organisatoren bereikten zelfs overeenstemming met de sponsor van Indurain's team (Banesto) over de komst van de Tour-winnaar in 1995.

Indurain verklaarde gisteren, dat hij die overeenkomst niet heeft onderschreven. "Ik voel me dus ook niet gebonden om de ronde te rijden. Voor mij zou de druk in de Vuelta enorm zijn. Ik kan niet naar de ronde komen zonder te winnen. Toen ik vorig jaar in de Giro als derde eindigde, kreeg ik ook al flinke kritiek uit Spanje over me heen." Indurain geeft de voorkeur aan de wereldtitelstrijd in Colombia, kort na de Ronde van Spanje.

De vijfde etappe van Ronde van Galicië stond gisteren in het teken van een vroege ontsnapping van twaalf renners, van wie er in de slotfase vier overbleven. De Spanjaarden Echave, Camacho, Torres en Ayarzaguena hadden op dertig kilometer van de aankomst nog bijna drie minuten voorsprong.

Op dat moment vond Hennie Kuiper het nodig zijn Motorola-jongens naar voren te sturen en de jacht in te zetten. Max van Heeswijk, winnaar van twee etappes, verzette zich tegen die strijdwijze. De Nederlandse neoprof wilde de puntentrui winnen. Bij etappewinst van Laurent Jalabert zou hij de eindzege in het puntenklassement aan de Fransman verspelen. Van Heeswijk sprak zijn ploeggenoten toe niet al te hard te werken.

De vier vluchters werden uiteindelijk op acht kilometer van de streep ingelopen, onder aanvoering van de ploegmakkers van klassementsleider Miguel Indurain. Van Heeswijk hield alleen Jalabert in de gaten. De Fransman deed echter geen buitensporige poging de rit te winnen. Hij finishte als zevende, Van Heeswijk als achtste. Furlan schreef de etappe op zijn naam, Van Heeswijk het puntenklassement als beste sprinter.

Real verslaat Benfica in Spaans toernooi

■ LA CORUNA - In een vriendschappelijk voetbaltoernooi dat momenteel wordt gehouden in de Spaanse stad La Coruña heeft Real Madrid gisteravond een 2-0 overwinning behaald op Benfica uit Portugal. Op de foto: Luis Enrique (rechts) van Real wordt aangevallen door Ilieev van Benfica.

Emotioneel afscheid voor van Basten in San Siro

MILAAN — San Siro zonder Van Basten is als een valk zonder vleugels. Met deze tekst op een spandoek verwoordde een supporter zijn verdriet over het einde van de carrière van Marco van Basten. De aanvaller nam gisteren tijdens een vriendschappelijk duel van zijn club AC Milan tegen Juventus op emotionele wijze afscheid van zijn Italiaanse fans.

Van Basten kreeg een ovationeel applaus van de 60.000 supporters op de tribune. Voor aanvang van de wedstrijd vergezelde hij zijn teamgenoten naar de middenstip van het San Siro stadion.

Met talloze spandoeken dankten de aanhangers Van Basten voor zijn vele doelpunten en zijn belangrijke bijdragen aan de successen van AC Milan. Van Basten maakte een ereronde in het stadion, terwijl op de talrijke videoschermen in het stadion de hoogtepunten uit zijn carrière werden vertoond.

Aan het besluit van Marco van Basten om zijn voetbalcarrière te beëindigen is gisteren in de Italiaanse sportkranten uitvoerig aandacht besteed.

"Marco, afscheid van de doelpunten. Het afscheid van Van Basten is een slag voor het voetbal in de wereld. Diego (Maradona) heeft geschiedenis geschreven, maar Van Basten was de enige die in staat was hem te evenaren. Na hem wordt het leeg. Het noodlot heeft een einde gemaakt aan de briljante carrière van Marco. Hij zal de geschiedenis ingaan als de beste midvoor van de moderne tijd", schrijft de *Gazetto dello Sport* uit milaan.

De *Corriere dello Sport* in Rome schreef: "Ciao Marco, je was groots. Van Basten heeft gisteren een pijnlijke beslissing genomen. Het is voor altijd afgelopen".

Matig combinatiespel PSV tijdens ouverture

SITTARD — Trainer Dick Advocaat van PSV weet het matige combinatiespel van zijn spelers tijdens het duel met Fortuna Sittard goeddeels aan de spanning. "Na die goede wedstrijd van woensdag (Feyenoord - Ajax, Supercup) wilden ze er dolgraag bijhoren. We hadden problemen met onszelf."

Wim Jonk, overgenomen van Inter, is de beoogde vormgever van het nieuwe PSV, maar de Sittardse aanvaller Losada liep hem handig in de weg. Dat was bepaald geen verrassing voor Advocaat. "De Nederlandse trainers zijn tactisch sterk. Anderen, bij voorbeeld Wouters of Cocu, moeten dan de taak van Jonk overnemen."

Over Eykelkamp, maandag aangetrokken, kon hij niet anders dan tevreden zijn. Na een matige openingsfase besloot PSV telkens vaker de lange bal te spelen. "We speelden opportunistisch. Het was een beetje zoeken naar Eykelkamp, hij heeft pas twee keer met ons getraind." Advocaat was het eens met de constatering dat de vleugels (Pahlplatz en Hoekstra) veel te weinig brachten.

Collega Pim Verbeek van het gepromoveerde Fortuna wees kritiek van de hand dat hij na het uitvallen van Dirkx een ander dan Ricksen had moeten posteren bij Eykelkamp. "Vergeet niet dat Eykelkamp ijzersterk is. Het verschil met de eerste divisie is dat hier alle ballen op maat zijn. Wij zijn nog betrekkelijk onervaren."

Reddingsfront waarschuwt: Meer geweld als verkiezingen doorgaan

Algiers: in november stembus

ALGIERS — De eerste ronde van de Algerijnse presidentsverkiezingen zal op 16 november gehouden worden. Dat heeft een presidentiële woordvoerder vrijdag tijdens een persconferentie bekendgemaakt.

De verkiezingsdatum is vastgesteld door president Liamine Zeroual en door de partijen die zich hebben uitgesproken voor het houden van verkiezingen. De verkiezingscampagne gaat in oktober van start en een tweede verkiezingsronde wordt – indien nodig – in december gehouden. De Algerijnse president heeft strenge veiligheidsmaatregelen aangekondigd 'om de veiligheid van de kiezers en een rustig verloop van de verkiezingen te garanderen'.

President Zeroual is de 'tijdelijke president' in het door burgeroorlog verscheurde Noordafrikaanse land. In 1992 gelastten de autoriteiten de algemene verkiezingen af die de moslimfundamentalisten dreigden te winnen. Zeroual beloofde vorig jaar november voor het einde van 1995 presidentsverkiezingen te houden. De belangrijkste Algerijnse oppositiepartijen verzetten zich tegen verkiezingen en hebben er bij de regering op aangedrongen het overleg met de fundamentalisten te hervatten.

Vijf weken geleden mislukte het overleg tussen de president en de leiders van het Islamitisch Reddingsfront (FIS). Tijdens de persconferentie ontkende de presidentiële woordvoerder ten stelligste dat er nieuwe contacten zijn geweest tussen de president en het FIS.

AUTOBOMMEN

Donderdagavond ontploften kort na elkaar drie autobommen bij een regeringsgebouw en woningen van militaire en regeringsfunctionarissen in een vakantiecomplex annex conferentieoord, ongeveer vijftien kilometer buiten de hoofdstad Algiers. Daardoor kwam een vrouw om het leven en vielen zeven gewonden. De man van het dodelijke slachtoffer is lid van de Nationale overgangsraad, het door de militaire regering ingestelde parlement. De drie mannen die van de aanslag worden verdacht, zijn voortvluchtig. Zij werkten op het complex.

De aanslag is de derde met autobommen van deze maand. De Algerijnse burgeroorlog heeft al veertigduizend mensen het leven gekost.

WAARSCHUWING

Als de Algerijnse autoriteiten in november presidentsverkiezingen organiseren, gaan de islamitische groepen hun gewapende strijd opvoeren. Dat zegt Anwar Haddam, het hoofd van de parlementaire delegatie in het buitenland van het in Algerije verboden FIS. Hij geeft de waarschuwing in een interview in de Britse krant de *Times* van zaterdag

Uitleveringsverdrag Colombia met VS

■ *BOGOTA - Als het aan de Colombiaanse Procureur Generaal Alfonso Valdivieso ligt wordt het uitleveringsverdrag voor Colombiaanse drugshandelaars naar de Verenigde Staten weer in ere hersteld. Bij een grondwetswijziging in 1991 werd dat met het oog op de nationale souvereiniteit onmogelijk gemaakt, Het was eigenlijk de enige dreiging waarvoor de top van de drugshandel bang was. De Colommbiaanse PG zette zijn gedachten uiteen tegenover de pers.* (AFP-satellietfoto)

Beide partijen proberen militaire spanningen weg te nemen

Moskou wil overleg Grozny

MOSKOU - Russische en Tsjetsjeense delegaties trachten de militaire spanningen weg te nemen om te voorkomen dat het onderhandelingsproces ineenstort. Vrijdag kondigden de Tsjetsjenen aan dat ze officiële contacten met de Russen afbraken uit protest tegen nieuwe Russische aanvallen in west-Tsjetsjenie.

De Russische bevelhebber in Tsjetsjenie, generaal Anatoli Romanov, zegde de Tsjetsjeense stafchef Aslan Maschadov een onderzoek toe naar de beschieting donderdag van het dorp Rosjni-Tsjoe, zestig kilometer ten zuidwesten van de hoofdstad Grozny. Russische straaljagers vielen deze plaats en andere Tsjetsjeense dorpen donderdag aan, in weerwil van het militair akkoord van 30 juli.

Ook maakte een Russisch-Tsjetsjeensebemiddelingscommissie een eind aan de zware gevechten die de afgelopen twee dagen in het West-Tsjetsjeense Atsjchoi-Martan woedden. Maschadov zou de plaatselijke commandant in het gebied pogen over te halen hun wapens aan de Russen te overhandigen.

Het hoofd van de Russische delegatie, Vjatsjeslav Michailov, zei te hopen dat besprekingen over de politieke toekomst van Tsjetsjenie maandag hervat kunnen worden. Die waren vrijdagmorgen op gezag van Maschadov en de Tsjetsjeense delegatieleider Chozjachmed Jerichanov afgebroken, uit protest tegen de Russische acties rond Atsjchoi-Martan. Volgens de Russen waren die noodzakelijk omdat een plaatselijke verzetsleider weigerde zijn wapens neer te leggen, zoals was afgesproken in het militair akkoord.

Ondanks de spanningen en provocaties over en weer houden de Russische en Tsjetsjeense delegaties vast aan het bestandsakkoord van 30 juli. Dat voorziet ondermeer in de uitwisseling van gevangenen, de terugtrekking van het Russische leger en de ontwapening van de Tsjetsjeense strijders.

Vervolg van pag. 1

strikte voorwaarden gebonden.

LIBISCH DREIGEMENT

De Libische leider Omar Moammar Gadaffi heeft naar aanleiding van de Amerikaanse oefeningen in de regio een boodschap gestuurd aan de Egyptische president Mubarak. Gadaffi had donderdag om een spoedvergadering van de Defensieraad van de Arabische liga gevraagd. Gadaffi veroordeelde de gezamenlijke Jordaans-Amerikaanse oefeningen en zei dat de "Amerikaanse provocaties en de militaire bewegingen van de Amerikanen, waarvan die van vliegdekschepen in de Middellandse Zee en in de Golf" het bijeenroepen van de Defensieraad rechtvaardigden. Gadaffi dreigde ook met maatregelen tegen Turkse ondernemingen die in Libie actief zijn, als Turkije mee zou werken aan een Amerikaanse operatie tegen Irak.

NAAR JORDANIE

Het hoofd van de speciale VN-commissie voor de ontmanteling van het Iraakse bewapeningsprogramma, Rolf Ekeus, heeft maandag in Jordanie een ontmoeting met de gevluchte Iraakse generaal Hussein Kamel Hassan. Dit heeft een bron binnen de Jordaanse regering zaterdag bevestigd. "Ekeus wordt maandag in Amman verwacht. Daar praat hij dezelfde dag met generaal Hassan", zo verluidde in de Jordaanse hoofdstad. De VN-functionaris is sinds donderdag in Bagdad, waar hij zijn besprekingen met Iraakse functionarissen over de massavernietigingswapens van Irak voortzet. Ekeus praat in Amman ook met hoge Jordaniers, onder wie minister van Buitenlandse zaken Abdel Karim Kabariti. Een ontmoeting met de pers staat niet op het programma, omdat Ekeus buiten het licht van de schijnwerpers wil opereren.

Amerikaanse marinier in Jordaanse woestijn

■ *QATRANEH - Een Amerikaanse marinier staat op wacht bij een kamp in het hart van de Jordaanse woestijn. Daar wordt binnenkort een vervroegde gezamenlijke militaire oefening gehouden van Jordaanse en Amerikaanse soldaten. De operatie gaat twintig dagen duren.* (AFP-satellietfoto)

Voor betere kansen verdediging enclave vanuit lucht

Blauwhelmen spoedig uit Gorazde

SARAJEVO/ZAGREB — In de periode tot half september worden bijna alle Blauwhelmen uit de oost-Bosnische moslimenclave Gorazde geleidelijk teruggetrokken. Dit hebben de VN vrijdag meegedeeld. De terugtrekking is het gevolg van nieuwe akkoorden tussen de VN en de NAVO en heeft plaats om de enclave een betere bescherming uit de lucht te kunnen geven.

Volgens VN-kringen zullen aanvallen vanuit de lucht nu kunnen gebeuren zonder dat er vrees hoeft te bestaan dat de Serviërs Blauwhelmen in gijzeling nemen. "Zodra de Britse en Oekraïense VN-contingenten uit Gorazde zijn, zijn de problemen van gijzelingen of van Blauwhelmen die als menselijk schild worden gebruikt, te overzien", zei een VN-functionaris. "De VN trekken zich terug uit het drijfzand van het hebben van troepen achter de Servische linies. De vraag die zich nu aandient is, of bescherming vanuit de lucht effectief zal zijn."

LAATSTE

De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Sacirbey heeft vrijdag een protestbrief gestuurd naar de V-raad naar aanleiding van de aankondiging van de Verenigde Naties de Blauwhelmen uit de moslimenclave Gorazde terug te trekken. De Bosnische regering eist van de VN opheldering over deze beslissing en over de druk van de VN op de Bosnische regering om de snelle reactiemacht op haar grondgebied toe te laten.

"Als UNprofor (de VN-vredesmacht in ex-Joegoslavië) geen rol meer kan spelen in de verdediging van de 'veilige gebieden' tegen aanvallen vragen wij ons af waarom er veertigduizend soldaten van de VN en de snelle reactiemacht in Bosnië zijn", aldus Mohammed Sacirbey in zijn brief.

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 22 augustus 1995 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

een perceel grond gelegen in het tweede district van Curaçao op "MUIZENBERG", ter grootte van 334 m2, nader omschreven in meetbrief nummer 400 van 21 november 1961, met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als **Brokopondostraat 33.**

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

BEKENDMAKING
VERKEERSOMLEGGING ZEGOE/JAN NOORDYNWEG.

KODELA maakt hiebij bekend dat in verband met noodzakelijke graafwerkzaamheden voor het leggen van eletriciteitskabels en drinkwaterleiding en in overleg met de verkeersafdeling van de Politie en afdeling Civiele Techniek van DOW de volgende verkeerswijzigingen zullen plaatsvinden:

1. De naamloze verharde weg gelegen tussen Rotonde Zegoe en de Jan Noorduynweg, achter Esperamos Supermarkt, zal op **zondag 20 augustus 1995 vanaf 07:00 uur tot einde werkzaamheden gesloten zijn** voor het verkeer.
2. Het verkeer komende vanaf Jan Noorduynweg richting Rotonde Zegoe wordt via Jan Noorduynweg naar Westpunt omgeleid.
3. Het verkeer komende vanaf Banda Abou richting Jan Noorduynweg zal worden omgeleid via weg naar Westpunt.

Alleen de woningen op voornoemde weg achter Esperamos Supermarket zullen bereikbaar blijven voor hun bewoners.

De wijzigingen zullen middels verkeersborden worden aangeduid.
KODELA verzoekt de automobilisten om rekening te houden met de gewijzigde verkeerssituatie en biedt bij voorbaat haar verontschuldiging aan voor eventuele ongerief.

Watersnood in Vietnam

HO TSJI MINH-STAD -Door zware overstromingen in het noorden van Vietnam hebben tienduizenden mensen hun huizen moeten verlaten.

Naar het Vietnamese persbureau VNA zaterdag meldde, is er sprake van de zwaarste regenval in de afgelopen 25 jaar. Ettelijke dorpen in verscheidene noordelijke provincies zijn van de buitenwereld afgesneden. Als gevolg van aardverschuivingen zijn wegen en spoorlijnen niet te gebruiken.

Het leger is ingezet om mensen te evacueren, aldus VNA.

Fusie KNP BT VRG in keuken bekokstoofd

AMSTERDAM — De fusie tussen de drie ondernemingen Koninklijke Nederlandsche Papier (Knp), Buhrmann-Tetterode (BT) en Van Reekum Groep (VRG) is voor een deel in de keuken bekokstoofd. "We hebben heel wat keren met elkaar gekookt, letterlijk uren met elkaar in de keuken gestaan om door het mentale proces te gaan dat je met elkaar moet samenwerken."

Dit zei KNP BT bestuursvoorzitter Van Oordt in een interview in het blad 'Safe'. De drie bestuursvoorzitters van de toen nog afzonderlijk werkende ondernemingen, Van Oordt (BT), De Wit (KNP) en De Kluis (VRG) kenden elkaar al lang heel goed en ergens in 1990 viel voor het eerst het woord fusie.

De fusie is in het diepste geheim voorbereid en hoewel later een betrekkelijk grote groep mensen van de plannen af wist slaagde men er in de zaak binnenshuis te houden. Van Oordt: "Toen het echt spannend en intensief werd spraken we met z'n drieën elders af. Vaak thuis, maar ook dat is link, dus meestal, in het meest afgelegen huis van ons drieën."

Mede daardoor is er niets uitgelekt. In de loop van 1990 zijn de raden van commissarissen op de hoogte gesteld. Vanaf augustus 1992 wisten een man of zestig het plus nog zo'n vijftien secretaressen. Toen de fusie uiteindelijk werd aangekondigd waren er ruim driehonderd mensen op de hoogte. Zelfs mensen die altijd alles weten hadden zoiets van: Wat waardeloos dat ik dat niet te weten ben gekomen, aldus het verhaal in Safe.

Toen de fusie wereldkundig werd gemaakt reageerde de financiële pers nogal cynisch. Het waren de lamme, de dove en de blinde die elkaar gevonden hadden. Van Oordt heeft nooit de behoefte gehad op dit cynisme te reageren. "Het was beter om met cijfers en met daadkracht te bewijzen waar het om ging en ik denk dat we daar aardig in zijn geslaagd", zegt Van Oordt.

In 1994 behaalde KNP BT een nettowinst van 325 miljoen gulden. Volgens Van Oordt moet dit cijfer naar 600 tot 700 miljoen gulden om het minimaal noodzakelijk geachte rendement te behalen. "Nou, daar zijn we hard naar op weg, het is tamelijk dichtbij, dus niet over vijf jaar of zo. Het is in Nederland de grootste industriële fusie aller tijden en wanneer je over de grenzen kijkt zou het zelfs wel eens de grootste fusie kunnen zijn die in een periode van recessie is gedaan", aldus Van Oordt.

ele KLM-vluchten in Europa ertrekken met vertragingen

MSTELVEEN — KLM slaagt er nog steeds niet in vliegtuigen naar Europese bestemmingen op tijd ten vertrekken. "Op de intercontinentale vluchten is de punctualiteit belangrijk verhoogd, maar Europa staat die nog steeds onder druk", zei een -woordvoerder.

xacte gegevens over de heid wil de maatschappij geven. Pas na afloop van zomerdienst (eind ber) maakt KLM de ns op. Vorig jaar den luchtvaartbronnen bijna één van de drie llen in Europa meer vijftien minuten vertraheeft. "De zaak is niet terd", beweert voor- Baksteen van de Verng van Nederlandse Vervliegers (VNV).

piloten wijten de pron onder meer aan een neelstekort op de Boe-37-vloot. "Verstoringen, ngswijzigingen en geanrde vluchten zijn aan e van de dag", zo bleek s een recente vergadevan de VNV.

ksteen wijt de pron aan het tekort aan neel bij deze vloot, die estellen omvat. Daarmoeten de beschikbare 280 piloten te veel werk verstouwen. De KLM is evenwel gebonden aan vastgestelde werk- en rusttijden. Zelfs als de roosters optimaal worden ingedeeld, kan de dienstregeling nog niet goed worden uitgevoerd. Met een paar mensen erbij – Baksteen schat een stuk of zes – ontstaat echter 'heel veel meer ruimte'. De KLM erkent dat er krapte is bij de 737-vliegers. "Maar het duurt niet lang meer voordat we extra crews hebben opgeleid."

Behalve personeelskrapte zijn ook externe factoren van invloed. Om een voorbeeld te geven: Vorig jaar was de helft van de vertragingen in de luchtvaart een direct gevolg van problemen op luchthavens, zoals te veel drukte. Ook zaken als onderhoud, afhandeling en het op tijd aan boord brengen van maaltijden spelen een rol bij het al dan niet stipt vertrekken van een vliegtuig.

Volgens de maatschappij is het euvel mede veroorzaakt doordat er sprake is van een relatief zeer kleine vloot, die binnen de dienstregeling bovendien optimaal moest presteren. Bij technische mankementen zijn de gevolgen dan direct merkbaar, omdat vervanging onmogelijk snel te regelen is. Ook had de technische dienst niet altijd tijd genoeg om het malheur te verhelpen, zodat vliegtuigen nog langer aan de grond moesten blijven dan strikt noodzakelijk was.

KLM heeft geen beste naam op het gebied van punctualiteit. Vorig jaar kwam de maatschappij negatief in de publiciteit wegens technische problemen met de Fokker 100's. Deze toestellen hebben het afgelopen jaar wel een grote beurt gekregen.

Het bedrijf heeft een speciaal programma doorgevoerd voor de verbetering van de stiptheid, getiteld 'Back on track'. Dat volgens de KLM succesvolle programma liep tot 1 juli.

Wall Street sluit de week lager af

NEW YORK — De effectenbeurs van New York heeft een in het algemeen saaie week afgesloten met een weinig indrukwekkende dag. De Dow Jones-index van de dertig toonaangevende fondsen zakte met 13,03 punten tot 4617,60. In vergelijking met vorige week vrijdag was de beursindex 1,5 punt hoger.

De enkele activiteiten die gisteren waren te bespeuren, hielden verband met het aflopen van enkele optiecontracten. Er viel verder weinig te beleven en de koersontwikkeling van Coca Cola, Eastman Kodak, IBM en Caterpillar zorgden ervoor dat de beursindex op verlies kwam te staan na een winst van bijna veertien punten.

In het laatste halfuur van de handel werd de daling steeds duidelijker. De hogere dollar drukte duidelijk op de positie van de grote bedrijven. Positief eruit sprong het farmacieconcern Upjohn, dat volgens berichten in de Zweedse pers in besprekingen zou zijn met het Zweedse Farmacia over een fusie. Voor de Nasdaq, de elektronische beurs, betekende gisteren voor de derde achtereenvolgende dag een record. De index van honderd fondsen steeg met 2,04 punten tot 1031,28.

De dollar was in New York wat hoger. Tegen het sluiten van de handel stond de Amerikaanse munteenheid op Nf 1,6515 tegenover Nf 1,6475 op donderdag. Ook hier stelde de handel niet veel voor, maar de handelaren hielden wel de situatie in Irak nauwlettend in het oog. In Amsterdam was de dollar eerder op de dag geëindigd op Nf 1,6470.

Grapje aan het einde van Caribische top

■ *PORT OF SPAIN - Tijdens de sluitingsplechtigheid van de topconferentie van de Associatie van Caribische Staten was er gelegenheid voor een grapje tussen de Cubaanse president Fidel Castro en zijn Costaricaanse buur. Bij de foto vlnr: Fidel Castro als president van Cuba, zijn minister van Buitenlandse zaken Roberto Robaina en Fernando Naranjo, minister van Buitenlandse zaken van Costa Rica.*

(AFP-satellietfoto)

gere halfjaarwinst voor tionale Investeringsbank

N HAAG — De Nationale Investeringsbank heeft het afgelopen jaar een nettowinst kt van Nf 63,8 miljoen tegen Nf 67,9 miljoen elfde periode vorig De NIB, waarin de eid de meerderheid de aandelen bezit, de daling aan een ongewone bate die jaar in de resultaten werkt.

nneer de halfjaarwinst vergeleken met de helft totale winst van vorig is er juist sprake van tijging met ruim 15 t. De directie verwacht ok voor het lopende als geheel een winstvan 12 tot 15 procent te kunnen presenteren.

Het saldo van rentebaten en -lasten steeg van Nf 102,7 miljoen naar Nf 110,1 miljoen. De bank schrijft dat toe aan de toename van de kredietportefeuille met Nf 1,6 miljard tot Nf 11 miljard. Aan provisies werd juist Nf 4,8 miljoen minder verdiend, namelijk Nf 7,5 miljoen. De belastingdruk ging met Nf 4,7 miljoen omhoog tot Nf 19,7 miljoen.

Van de nieuw afgesloten transacties had 45 procent betrekking op buitenlandse debiteuren. De NIB verwacht dat het buitenlandse aandeel verder zal toenemen. Per 1 juli (dus na balansdatum) is een deel van de ASLK Bank in Londen overgenomen.

ricsson: grootste andelenuitgifte

CKHOLM — on gaat fors uit. De markt voor efoons groeit harder dan de se fabrikant had en. Ericsson zal nieuwe aandelen n, die het bedrijf jard kroon (Nf 1,7 d) moeten oplen. Het wordt de e emissie uit de edenis van het se bedrijfsleven.

estuur ziet op het meer mogelijkheden oei dan voorheen. wil zich daarbij hoofdrichten op de markt agbare telefoons. De t hier zelfs de meest sche voorspellingen , aldus Ericsson in chting op de bekendvan de emissie. Het is de grootste fabrin draagbare telefoons ld.

et begin van de jaren waren slechts vijf draagbare telefoons p. Dat aantal zou de tien jaren tien keer worden, zo luidden chtingen destijds. echter dat de verging zich binnen vijf voorgedaan. Momenmeer dan 60 miljoen telefoons in gebruik en de verwachting is nu, dat het aantal abonnees tot het eind van de jaren negentig omhoog zal schieten tot 300 à 400 miljoen.

Het geld uit de aandelenemissie zal Ericsson tevens gebruiken om op de telecommarkt, waar de concurrentie ongemeen hard is, klanten te werven. Die willen in toenemende mate geholpen worden bij de financiering van hun aankopen. Verder zal Ericsson de opbrengst van de uitgifte aanwenden voor investeringen in onderzoek en ontwikkeling.

Ericsson heeft van de enorme groei in de afgelopen jaren behoorlijk geprofiteerd. De omzet van het bedrijf groeide van 45,7 miljard kroon in 1990 tot 82,55 miljard (Nf 18,5 miljard) in 1994. Aan de die ontwikkeling komt voorlopig nog geen einde. Uit de jongste cijfers blijkt dat de omzet over het eerste halfjaar met 18 procent is opgelopen van 36,5 tot 43,2 miljard kroon (Nf 9,7 miljard), terwijl de orderontvangst met 31 procent omhoog ging.

Een groot deel van de groei van de orderontvangst haalde Ericsson uit de twee belangrijkste economische grootmachten van de wereld, de Verenigde Staten en Japan.

ollarkoers zakt terug

ERDAM — De Amedollar is gisteren loten na de dag cent hoger te zijn . Aan het eind van el op de wisselmarkt rdam was de koers vloed van winstneruggezakt naar Nf vergelijking met ers van Nf 1,6525 dag.

nd sterling wist zich herstellen van de ersdaling op donderdag. De notering ging iets verder omlaag van Nf 2,5445 naar Nf 2,5435. Van de overige Europese valuta's kwam alleen de Zweedse kroon flink in beweging. De koers zakte van Nf 22,670 per honderd naar Nf 22,440 onder invloed van de aankondiging van premier Ingvar Carlsson dat hij in maart vervroegd zal aftreden. De 60-jarige sociaal-democraat wil het rustiger aan gaan doen.

Pensioenfonds piloten KLM houdt miljoenen in reserve

AMSTELVEEN — Het KLM-pensioenfonds voor piloten heeft bijna Nf 200 miljoen in reserve. Dat geld wordt niet aangehouden voor het nakomen van pensioenverplichtingen. Bovendien worden de beleggingen Nf 94 miljoen lager gewaardeerd dan de werkelijke waarde, zo staat in het jaarverslag 1994 van het KLM-pensioenfonds voor piloten. Voorzitter Baksteen van de Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers (VNV) heeft dit gisteren bevestigd.

De reserves van het pensioenfonds zijn de afgelopen jaren inzet geweest van discussies tussen piloten en KLM. De luchtvaartmaatschappij heeft in 1993 en 1994 met instemming van de vliegers afgezien van het nakomen van pensioenverplichtingen, hetgeen het bedrijf in totaal ruim een half miljard opleverde. Op die manier kon de eigen zwakke financiële positie worden verbeterd. Sinds dit jaar is deze zogeheten 'pension holiday' van de baan en moet KLM haar verplichtingen weer nakomen.

DAMRAK

Handelaren dumpen aandelen van Fokker

AMSTERDAM — Fokker heeft weinig adempauze kunnen nemen na de tussentijdse handelsstop op donderdag. Donderdagmiddag zakte de koers al onder de acht gulden. Vrijdag was er een tussentijdse daling van Nf 1,60 tot Nf 5,90, om uiteindelijk een gulden hoger te eindigen (Nf 6,90). De garantstelling van gedeeltelijke moeder Dasa stelt de markt niet echt gerust.

Handelaren spraken van 'dumping op grote schaal'. "Beleggers willen er nu echt van af. Niet zo vreemd", aldus één van hen. "Zelfs vijf gulden is nog te veel betaald. De overheid is bij Fokker al eens eerder goed op de koffie gekomen. Die zal dus wel uitkijken met steun in de toekomst. Ook van Dasa moet je niet alles verwachten."

"De vraag is van wie het dan moet komen voor het concern. Zoals het er nu naar uitziet, daalt de koers volgende week zeker onder de vijf gulden. Ook een koers van een rijksdaalder is geen gekke bespiegeling." De nominale waarde van het aandeel is tien gulden.

Op een over de hele linie vrij rommelige beursdag zorgde de afloop van optiecontracten voor een lichte plus. De AEX sloot een half procent hoger, met een winst van 2,32 punten tot 461,55. Buiten Fokker was Akzo Nobel optisch een forse daler, met een verlies van Nf 1,20 tot Nf 194,80. Philips haalde weer op, na verkoop van Amerikaanse zijde op donderdag trok de koers weer negen dubbeltjes aan tot Nf 76,10.

In een volgens handelaren 'licht onzekere markt' kozen beleggers voor defensieve aandelen, waarbij vooral de verzekeraars geliefd waren. Aegon won zeven dubbeltjes (Nf 59,40).

Nog meer in trek waren de aandelen Fortis, waarvoor Amerikaanse commissionairs een prioriteit hebben afgegeven. Ondanks de 'wat minder zekere bankpoot' VSB ging de koers met ruim 2,5 procent omhoog; Nf 2,50 tot Nf 96. Vooral de assurantietak Amev draagt bij aan de belangstelling vanuit de Verenigde Staten.

Wolters Kluwer bleek ook een aardige vluchthaven, met een koerswinst van Nf 1,20 op Nf 140,50. Pakhoed won Nf 1,60 (Nf 52) en was daarmee procentueel de grootste stijger. Uit de halfjaarcijfers van concurrent Van Ommeren blijkt dat vooral de tankopslag, waar Pakhoed relatief sterker in is, het goed te doen. Van Ommeren won slechts twee dubbeltjes op Nf 53,10.

De obligaties lagen er bleekjes bij, met alleen flinke winst voor de dertigjarige staatslening, die 35 cent aantrok tot een koers van 101,55 punten. De dollar bleef gedurende de dag schubberen, om, vergeleken met donderdag 0,6 cent lager te sluiten op Nf 1,6470.

Op de binnenlandse markt was de sfeer vrij mat, na de drukke handel in CLBN, Fugro en Getronics van donderdag. De uitgevers Wegener, Nf 2,10 hoger op Nf 134, en de Telegraaf (Nf 1,20 winst tot Nf 204,20) zitten op het vinkentouw met het oog op de overname van de Dagbladunie. Installateur GTI profiteerde van goede halfjaarcijfers van donderdag, met een stijging van Nf 4,80 tot Nf 140. Topgroeier ASM Lithography pikte nog eens Nf 1,40 mee (Nf 86,50).

Verliezer was het farmafonds Norit, dat Nf 1,10 inleverde op Nf 20,70. Het 'geredde' tapijtconcern Van Besouw hoeft nog steeds niet op volledig vertrouwen van de markt te rekenen. De koers daalde ruim 8 procent tot Nf 3,40, een verlies van drie dubbeltjes. Kantoortoeleveraar Van Dorp verloor Nf 1,30 (Nf 34).

WALL STREET

NEW YORK	PREV	18-Aug	FRANKFURT	PREV	18-Aug	AMSTERDAM	PREV	18-Aug
DOW JONES	[illegible]	[illegible]	DAX INDEX	[illegible]	[illegible]	EOE	[illegible]	[illegible]
AM.EXP.	[illegible]	[illegible]	BASF	[illegible]	[illegible]	ABN AMRO	[illegible]	[illegible]
ATT	[illegible]	[illegible]	COMMERZBANK	[illegible]	[illegible]	AEGON	[illegible]	[illegible]
ALZA CORP	[illegible]	[illegible]	DAIMLER B.	[illegible]	[illegible]	AHOLD	[illegible]	[illegible]
AMR CORP	[illegible]	[illegible]	DEUTS.BK	[illegible]	[illegible]	AKZO	[illegible]	[illegible]
APPLE COMP	[illegible]	[illegible]	MAN	[illegible]	[illegible]	AMEV	[illegible]	[illegible]
ARCHER	[illegible]	[illegible]	PREUSSAG	[illegible]	[illegible]	BOLSWESSANEN	[illegible]	[illegible]
BARRICK GOLD	[illegible]	[illegible]	SIEMENS	[illegible]	[illegible]	DSM	[illegible]	[illegible]
CITICORP	[illegible]	[illegible]	VW	[illegible]	[illegible]	ELSEVIER	[illegible]	[illegible]
COASTAL CO	[illegible]	[illegible]				GIST BROC.	[illegible]	[illegible]
COCA COLA	[illegible]	[illegible]	HONG KONG			HAGEMEYER	[illegible]	[illegible]
CORNING IN	[illegible]	[illegible]	HSI INDEX	[illegible]	[illegible]	HEINEKEN	[illegible]	[illegible]
DISNEY	[illegible]	[illegible]	CHEUNG KONG	[illegible]	[illegible]	HOOGOVENS	[illegible]	[illegible]
DUPONT	[illegible]	[illegible]	CATH PACIFIC	[illegible]	[illegible]	HUNTER DOUGLAS	[illegible]	[illegible]
EAST.KODAK	[illegible]	[illegible]	HANGLUNG	[illegible]	[illegible]	ING	[illegible]	[illegible]
EXXON	[illegible]	[illegible]	HSBC	[illegible]	[illegible]	KLM	[illegible]	[illegible]
FERRO CORP	37.13	[illegible]				KNP-BT	[illegible]	[illegible]
FORD	[illegible]	[illegible]	TOKYO			KON. PTT NED.	[illegible]	[illegible]
GEN. ELECTRIC	[illegible]	[illegible]	NIKKEI DOW	[illegible]	[illegible]	NEDLLOYD	[illegible]	[illegible]
GEN. MOTORS	[illegible]	[illegible]	BRIDGESTON	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
HOMESTAKE	[illegible]	[illegible]	CANON	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
IBM	[illegible]	[illegible]	HITACHI	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
MC DONALDS	[illegible]	37.13	HONDA MOT	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
MEAD	[illegible]	[illegible]	MAZDA	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
MERCK	[illegible]	[illegible]	MITSUBISHI M.	[illegible]	[illegible]	RORENTO	[illegible]	[illegible]
MINNES. MINING	[illegible]	[illegible]	NIPPON STE	[illegible]	[illegible]	RODAMCO	[illegible]	[illegible]
MOBIL CORP	[illegible]	[illegible]	NOMURA SEC	[illegible]	[illegible]	ROYAL DUTCH	[illegible]	[illegible]
NOVEN	[illegible]	[illegible]	SONY	[illegible]	[illegible]	UNILEVER	[illegible]	[illegible]
PFIZER	[illegible]	[illegible]	TOYOTA	[illegible]	[illegible]	VAN OMMEREN	[illegible]	[illegible]
PHILIP MORRIS	[illegible]	[illegible]				VENDEX	[illegible]	[illegible]
QUAKER	[illegible]	[illegible]	CURRENCIES			VNU	[illegible]	[illegible]
TELE-COMMUN.	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	TORONTO		
UNITED AIRLINES	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	TSE 300	[illegible]	[illegible]
UNC	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ALCAN	[illegible]	[illegible]
UP JOHN	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	BANK OF NS	[illegible]	[illegible]
WESTINGHOUSE	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	CANADIAN PACIFIC	[illegible]	[illegible]
COMMODITIES			[illegible]	[illegible]	[illegible]	IMPERIAL OIL LTD.	[illegible]	[illegible]
GOLD	[illegible]	[illegible]				NORANDA	[illegible]	[illegible]
SILVER	[illegible]	[illegible]				PLACER DOME	[illegible]	[illegible]
CRUDE OIL	[illegible]	[illegible]				ROYAL BANK	[illegible]	[illegible]

Upjohn en Pharmacia in gesprek over fusie

STOCKHOLM — Het Amerikaanse farmaciebedrijf Upjohn en het Zweedse Pharmacia zijn in gesprek over een fusie, zo heeft de Zweedse krant Finanstidningen gemeld. De onderhandelingen vormen een nieuwe stap in het concentratieproces in de internationale geneesmiddelenindustrie.

De topman van Pharmacia, Goeran Ando, wilde geen commentaar geven op het bericht in Finanstidningen. Wel erkende hij dat zijn bedrijf op zoek is naar een partner in de Verenigde Staten. Pharmacia heeft volgens hem behoefte aan een basis voor onderzoek in de VS om het marktaandeel daar op peil te houden.

Pharmacia is voor 28 procent eigendom van Volvo. Het autoconcern heeft met de regering afgesproken dat belang in elk geval tot het eind van het jaar te behouden. De Zweedse staat heeft 14 procent van het stemrecht bij Pharmacia en 12 procent van het aandelenkapitaal.

Pharmacia en Upjohn zouden samen een onderneming vormen met een omzet van ongeveer 6,5 miljard dollar. Het Zweedse bedrijf kwam vorig jaar uit op 3,38 miljard dollar en behaalde daarover een winst van 729 miljoen dollar. Upjohn is slechts weinig kleiner.

Collectie Hermans naar museum

Het schrift- en schrijfmachinemuseum **Scryption** in Tilburg heeft de beschikking gekregen over de complete collectie schrijfmachines van de op 27 april van dit jaar overleden schrijver W.F. Hermans. De collectie, bestaande uit ruim 200 typemachines en enkele rekenmachines en stencilapparaten, staat onder literatuurliefhebbers en verzamelaars van kantoorapparatuur bekend als *'De collectie Hermans'*.

In de verzameling, waarin volgens een woordvoerster van het museum een groot aantal zeldzame stukken is ondergebracht, bevindt zich onder meer de uit 1969 daterende elektrische rode IBM, waarop Hermans de laatste 25 jaar zijn romans schreef.

Hermans, die al sinds lange tijd in het buitenland woonde, bouwde zijn collectie in enkele tientallen jaren op. Hij bezocht dikwijls rommelmarkten en wist op die manier vaak aardige machines op de kop te tikken.

De schrijver maakte van iedere aanwinst een nauwkeurige beschrijving in een speciale multomap. Op de rechterpagina schreef hij uitvoerig hoe en waar hij de nieuwe machine had weten te bemachtigen. Links noteerde hij alle technische gegevens en gaf hij een proeve van het lettertype.

Door de erven W.F. Hermans is bepaald dat het Tilburgse museum de collectie 'levenslang' in bruikleen krijgt. Het Scryption organiseert in oktober een speciale tentoonstelling rond de collectie Hermans.

Maki-jong wordt vertroeteld

■ *JURQUES (Frankrijk) - Een Maki-jong, een nog maar zeldzaam voorkomend dier dat geboren werd in een dierentuin in Frankrijk, nestelt zich hier tegen haar moeder na een lekkere fruit-maaltijd te hebben veroberd. Het diertje is nu anderhalve maand oud en krijgt alle aandacht van het personeel van het Cabosse-dierenpark in Jurques.*

Benny Behr overleden

Meesterviolist Benny Behr is deze week in zijn woonplaats Hilversum overleden. Hij is 84 jaar geworden. Hij wordt volgende week in stilte gecremeerd.

Benny Behr was een virtuoos, die jarenlang de eerste viool speelde bij het Metropole Orkest van Dolf van der Linden. Bovendien vormde hij, samen met zijn maatje, de eerder dit jaar overleden Sem Nijveen, jarenlang een duo onder de naam de *'Behr Brothers'*. Ze reisden met groot succes over de hele wereld, meestal gehuld in donderend applaus.

Behr en Nijveen kwamen beiden uit Groningen en vonden elkaar op jonge leeftijd in de muziek. Behr zat tijdens de Tweede Wereldoorlog ruim een jaar gevangen in het doorgangskamp Westerbork. De Duitse vernietigingskampen bleven de jood Behr bespaard omdat hij gemengd gehuwd was. Na de bevrijding speelde hij voor de Canadezen en waar maar ook een feestje werd gevierd. Totdat hij door Van der Linden voor diens nieuwe orkest werd gevraagd.

Tot vijf jaar geleden verdiende hij nog zijn kostje met de strijkstok in onder meer reclamespotjes. De laatste jaren van zijn leven voelde hij zich verlaten door mensen die hem vroeger op handen droegen.

Gondeliers weer boos

Boze gondeliers hebben gisteren het **Canal Grande**, de belangrijkste waterroute in Venetië, geblokkeerd. Dit is hun zoveelste zet in de 'oorlog' tegen de motorboten die de gondels ernstige overlast bezorgen.

Doelwit van de actie waren de *'vaporetti'*, de 'waterbussen' van de gemeentelijke vervoermaatschappij ACTV. De gondeliers omsingelden de met toeristen en Venetianen volgepakte vaporetti en dwongen hen zo vaart te minderen. ACTV-woordvoerder Lauro Rubin beschuldigde de gondeliers van gevaarlijke manoeuvres. De ACTV overweegt aangifte te doen.

Volgens de gondeliers brengt de golfslag van de vaporetti en van andere motorboten de gondels in gevaar. Ook is de golfslag een extra risico voor de met verval bedreigde historische gebouwen in de lagunestad. De gondeliers eisen dat de snelheidslimieten voor motorboten worden verlaagd en dat de gemeentepolitie te water er beter toezicht op houdt. Burgemeester Massimo Cacciari heeft onlangs gedreigd het Canal Grande helemaal af te sluiten voor motorboten als de snelheidslimieten niet beter worden nageleefd.

In juni trokken de gondeliers al aandacht voor het golfslagprobleem met een ludieke actie. Zij namen de eerste gemotoriseerde gondel in gebruik, in weerwil van de traditie die vraagt om handmatige voortbeweging met lange beukenhouten riemen. Er was eerder maar één andere gemotoriseerde gondel gebouwd: Een 'turbo-gondel' die in een James Bond-film werd ingezet.

De gondel dateert uit de 11de eeuw en was vooral gedurende de Renaissance een zeer fraai uitgevoerd vaartuig. De smalle, asymmetrische, tien à dertien meter lange boten zijn bijzonder gevoelig voor golfslag, vooral doordat de gondelier op de hoog boven het water uitstekende achterplecht staat.

Porno in pastorie

De politie in het Duitse Gilching, vlakbij München, heeft in de woning van de plaatselijke rooms-katholieke **priester** videobanden met kinderporno ontdekt. De 44-jarige geestelijke is door de kerkleiding geschorst.

De Duitse justitie onderzoekt of de priester zich ook schuldig heeft gemaakt aan seksueel contact met kinderen, aldus een woordvoerder van de rechtbank. Volgens hem wijst niets erop dat de geestelijke zelf de video-opnamen heeft gemaakt.

Eerder deze week veroordeelde de rechtbank in Lübeck een 59-jarige priester tot twee jaar cel en een boete van 10.000 mark wegens seksueel misbruik van jongens. Het aartsbisdom Hamburg excuseerde zich voor het misdrijf. "Het doet ons pijn dat het vertrouwen in onze kerk geschonden is."

Rookverbod Marokko

In **Marokko** wordt met ingang van februari 1996 het roken in openbare gelegenheden verboden. Er komt tevens een verbod op tabaksreclame. Dat staat in een wet die deze maand is gepubliceerd.

De 26 miljoen Marokkanen, die afgelopen jaar meer dan 14,5 miljard sigaretten opstaken, zullen niet meer mogen roken in overheidsgebouwen, ziekenhuizen, scholen, bioscopen, bussen en treinen. Op alle pakjes sigaretten moet, evenals in de *Europese Unie*, een waarschuwing komen te staan dat roken schadelijk is voor de gezondheid.

Boetes die aan overtreders worden opgelegd, zullen worden gebruikt voor de financiering van wetenschappelijk onderzoek naar roken.

Massale fraude

De **politie** heeft deze week op een industrieterrein in Moerdijk de 52-jarige A.P. uit Rotterdam aangehouden, die voor ongeveer een miljoen gulden aan *nikkelpoeder* en *nikkelsinter* van zijn werkgever zou hebben gestolen. Het zou gaan om in totaal zeventig ton. De stoffen worden gebruikt voor het maken van roestvrij staal.

P. werkte als vorkheftruckchauffeur bij een Rotterdams bedrijf dat de nikkelprodukten uit Cuba invoert en opslaat op het industrieterrein Moerdijk. De politie onderzoekt nog hoe de goederen zijn vervoerd en aan wie ze zijn doorverkocht.

Jonge rokers risicogroep

Rokers in de leeftijdscategorie van twintig tot dertig jaar lopen vijf keer zo veel risico een hartaanval te krijgen als leeftijdgenoten die niet roken. Dat blijkt uit een studie die gisteren openbaar is gemaakt in het vakblad *British Medical Journal*.

De helft van het aantal hartaanvallen onder volwassenen tot de middelbare leeftijd is te wijten aan het roken, concludeert het uitgebreidste rapport over de relatie tussen roken en hartaanvallen dat ooit is gepubliceerd. "Hoe jonger je bent, hoe groter de kans op een hartaanval door roken", aldus dr Rory Collins van de Britse Hartstichting. Zij stelt dat tachtig procent van de hartaanvallen bij jonge mensen door roken wordt veroorzaakt.

Aan het onderzoek hebben 14.000 overlevenden van hartaanvallen in Groot-Brittannië en 32.000 van hun familieleden meegedaan. Volgens de onderzoeker is het probleem het grootst in de geïndustrialiseerde landen. Zij signaleren echter in de ontwikkelingslanden een sterke toename van het aantal hartinfarcten doordat daar steeds meer mensen gaan roken.

"Mondiaal zijn er maar twee belangrijke oorzaken van een voortijdige dood, namelijk aids en tabak. De helft van het aantal rokers zal aan zijn gewoonte ten onder gaan", aldus Richard Peto van het Britse Kanker Instituut. Hij vindt het vooral belangrijk dat de jeugd tijdig het gevaar van roken inziet, omdat zij al tien tot twintig jaar later het slachtoffer kan worden van een hartaanval. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie overlijden jaarlijks drie miljoen jongeren door aan roken gerelateerde ziektes.

Viering geboorte Krishna

Hindoes waar dan ook ter wereld vieren vandaag het feest van **Krishna Janmastmi** ter herdenking van de geboorte van hun god Krishna. Voorafgaand daaraan bidden ze Krishna om een spoedige terugkeer op aarde. "Krishna heeft gezegd dat hij telkens als de wereld de weg kwijtraakt, de zonde toeneemt en het geloof dreigt weg te vallen, zal incarneren", zegt de Haagse hindoepriester S. Tewarie. "Daarom roepen wij hem aan."

Krishna geldt als een van de belangrijkste incarnaties van de god Vishnu. Hij is de held van de *Bhagavad Gita*, een onderdeel van het Mahabharata-epos. Daarin ontvouwt Krishna zijn leer over het menselijk handelen. De juiste weg is niet ascese, zo leert hij, maar handelen zonder begeerte en ambitie. Verder wordt Krishna om zijn heldendaden vereerd, slechte koningen en demonen moesten het bij hem ontgelden.

In de Indiase stad Mathura, Krishna's geboorteplaats, heeft het komende feest tot onrust geleid. Militante Hindoes van de Vishwa Hindu Parishad (VHP) waren van plan gisteren ondanks een verbod van overheidswege in een tempel vlakbij een moskee samen te komen.

Uit vrees voor onlusten tussen Hindoes en moslims heeft de regering van de deelstaat Uttar Pradesh de Hindoes verboden binnen een straal van drie kilometer rond het heiligdom te komen.

Theatergroep berooft banken

Een rondreizende Italiaanse **theatergroep**, bestaande uit gevangenen en oud-gevangenen, heeft haar verdiensten verhoogd door tussen de voorstellingen door **banken** te beroven. Dat heeft de politie in de havenstad Genua meegedeeld.

De negen leden van de groep, een initiatief van de gevangenis in de Toscaanse stad Volterra, beroofden de afgelopen tijd zeker elf banken terwijl zij in het midden en noorden van Italië op toernee waren met een toneelstuk over de Franse revolutie.

"Voor zij het podium opkwamen, plachten zij een bank te beroven", aldus Guido Maroni, leider van de *'Operatie Hollywood'* die de handelwijze van de acteurs op het spoor kwam. Zo trad de groep in juli in Ventimiglia op, nadat zij 's morgens in het naburige Savona een bank had beroofd.

De acteurs gebruikten hun ervaring als acteur om de berovingen te doen slagen. "Zij vermomden zichzelf met pruiken, valse snorren en baarden. Wij konden door de videocamera's in de banken zien dat zij hun misdaad telkens op vrijwel dezelfde manier uitvoerden", aldus Marino.

Bij zijn sprong van een **torenflat** heeft een 49-jarige Thai een 19-jarige Deense gedood.

De dochter van een VN-diplomaat lag bij het zwembad van het appartementencomplex te zonnen, toen de zelfmoordenaar op haar terecht kwam. Door de klap brak de Deense haar nek. Ook de bouwvakker, die een afscheidsbrief bij zich had, was op slag dood.

TOM POES EN DE GRAUWE RAZER Door Marten Toonder

4807 — Hij verslond met gretigheid een groot aantal van de zwammen en hij was daar zo in verdiept, dat hij de tijd vergat. Doch toen de zon boven de kim rees en het landschap in een rode gloed zette, keek hij gehinderd op.

"Puingruwel!" riep hij, "Halfsleet!"

Deze woorden hadden natuurlijk geen invloed op het natuurgebeuren, zodat het monster de handen voor de ogen sloeg en begon te rennen. Een bepaalde richting nam het daarbij niet; het enige dat het lichtschuwe wezen zocht was de vochtige schemering die het sinds zijn kleuterjaren gewend was.

Terwijl het zo voortdraafde, werd zijn aandacht getrokken door gekras en gefladder - en omdat het een bekend geluid was, gluurde het ventje tussen de vingers door naar de plek waar het vandaan kwam.

Daar, voor hem, lag de ruine van de oude gevangenis, die oplettende lezertjes zich misschien nog zullen herinneren. Een groepje bonte kraaien zweefde om de bouwval - en hoewel deze vogels de kunst van het spreken niet meester waren, maakte het geheel toch een vertrouwde indruk op de razer.

"Krothuis!" riep hij verheugd. "Doorgebogen krothuis!"

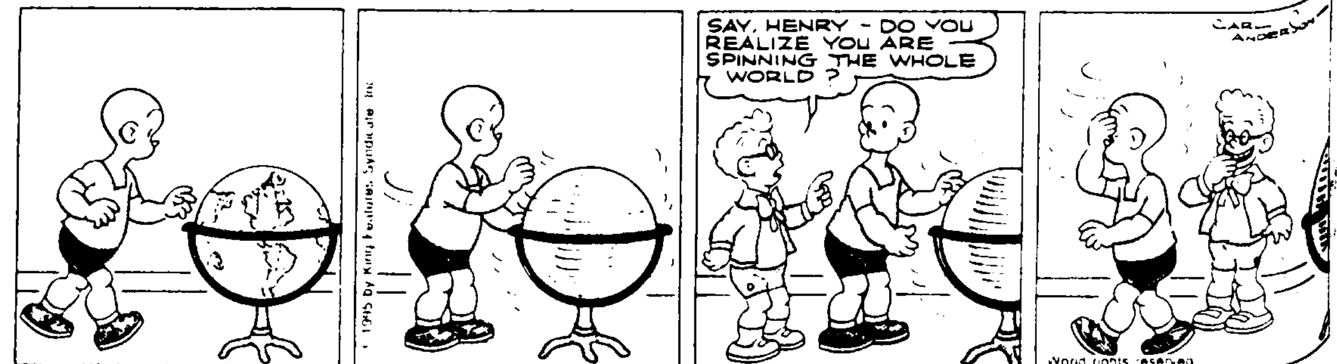
Zo schreeuwende repte hij zich met grote sprongen naar de bouwval en verdween uit het gezicht.

Intussen was Tom Poes met de kooi naar de tuin gegaan.

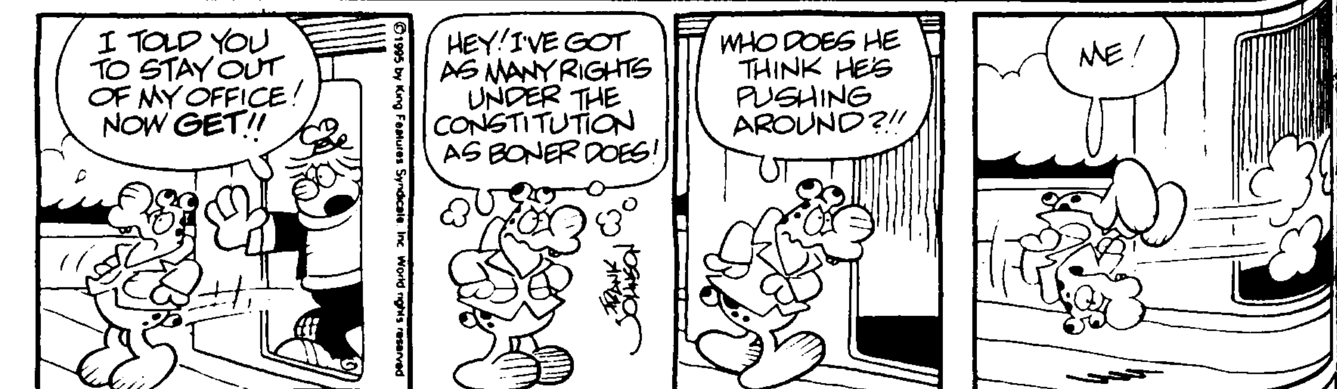
"Het is al ochtend", zei hij, terwijl hij het deurtje opende. "De zaak is een beetje anders gelopen dan ik gehoopt had, maar misschien kan je je baas ergens vinden. En dan moet je hem een paar goede woorden leren, zodat hij een nuttig lid van de maatschappij kan worden. Begrepen?"

"Lieve razer!" riep de vogel. "Prettig thuis! Thuis is fijn!"

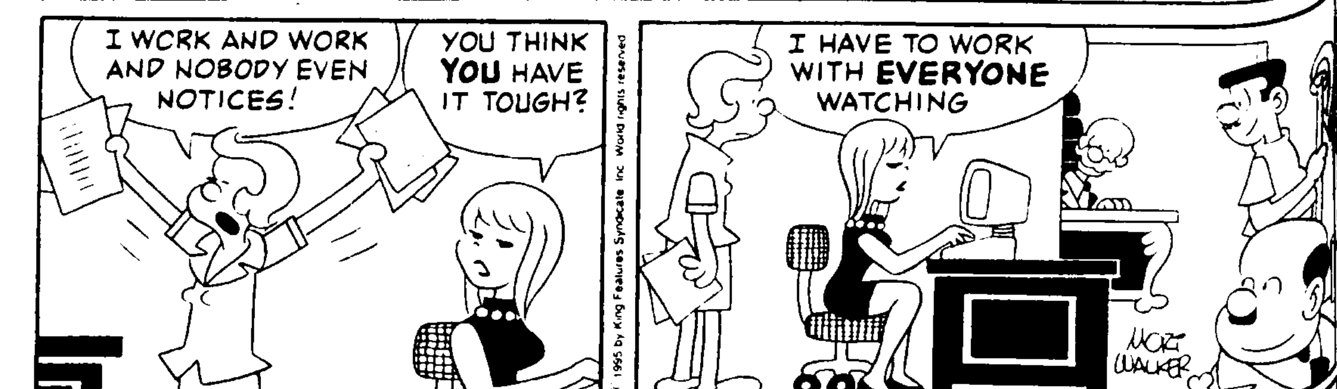
Henry ® By Carl Anderson

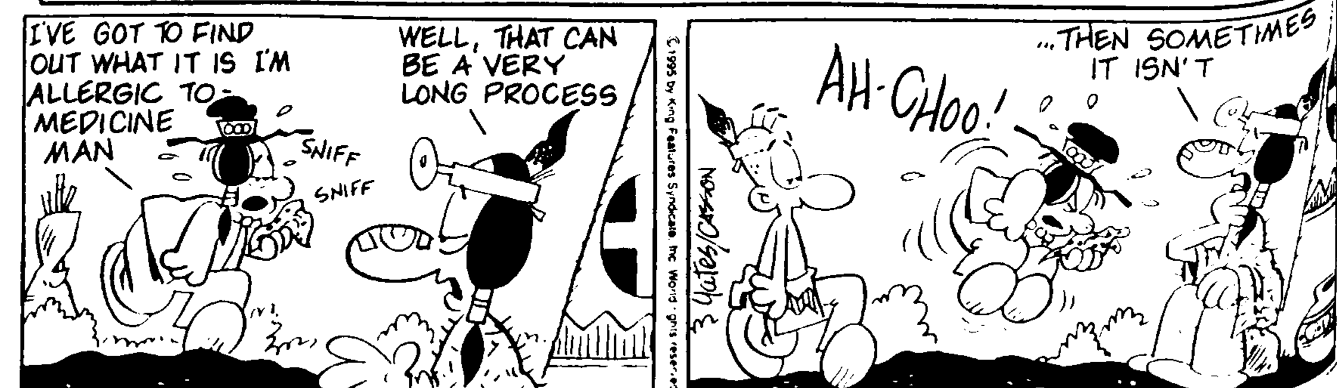
BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

[A]GENDA

ARTSEN

[V]ERENIGING VAN TANDARTSEN

[Die]nde arts 19-20 augustus van [...]00 uur: N. Riley, Saliña 163-K. [...]. Spoedgevallen 601660.

[G]ENEESKUNDIGE DIENST

[1]- EN 2DE DISTRICT

[...]ustus 1995 vanaf 08.00 uur [...]ugustus 1995 om 07.00 uur: [...] Der Meer, Sentro Mediko Sta. [...] 676666; spreekuren: 11.00-12.00/ [...]0 uur; spoedgevallen 651955 [...], 696266 of 696337. [...] voor patiënten van de volgende [...]oe, Da Costa Gomez, Nassy-[...]y, Tseng, Ten Holt-Sulters, [...] Doran, Guerrero-Bakmeyer, [...]ubi en Braam)

[1]- EN 2DE DISTRICT

[...]tus 1995 vanaf 17.00 uur [...]ustus 1995 om 24.00 uur: [...] Rouw, Spreekkamer: Kas [...] Tel. 623550/624406; spreekuren: [...]0/17.00-18.00 uur; spoedge-[...]139 b.g.g. 112, 696266 of

[...]tus 1995 vanaf 00.00 uur [...]gustus 1995 om 07.00 uur: [...]ker, Spreekkamer: Winkel-[...]mbo Muizenberg. Tel. 692346; [...] 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; [...]len 691021 b.g.g. 112, 696266

[...]oor patiënten van de volgende [...]rt, Gollo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Dunker, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

3DE DISTRICT BANDABAO

18 augustus 1995 vanaf 17.00 uur tot 21 augustus 1995 om 07.00 uur: Dokter Cabenda, Sentro Mediko Barber. Tel. 641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen 683745b.g.g. 112, 696266 of 696337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Tweed en Lucacius).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

WIJKVERPLEGING

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING

Kantoor Goeloeweg 15, tel. 692231/692232; open van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16, tel. 649422; open van 08.00-16.00 uur.
Wachtzuster vanaf 18 augustus 17.00 uur t/m 25 augustus 07.00 uur tel. 685381 of page 310-1179.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU

Fontein 35, tel. 648077/648387; open van ma. t/m vr. van 07.00-17.00 uur.
Wachtzuster tel. 649641 of 601760.
Consultatiebureau diabetici: elke wo. van 09.00-11.00 uur. Voor informatie tel. 648077.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

zaterdag 19 augustus:
Otrobanda: Groot Piscadera, Jan Noorduynweg z/n (naast Thorax Centrum). Tel. 685022/685023.
Punda: Dominguito, Caracasbaaiweg 127. Tel. 617988.
zondag 20 augustus:
Otrobanda: Muizenberg, Muizenberg z/n. Tel.: 692390/692391.
Punda: Janwé, Caracasbaaiweg 191. Tel. 617553.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135
Artsendienst Bandabou:	641658
SOS-lijn (psych. hulp):	127
RCC (nood op zee):	637911
Dierenasiel:	654300
Dierenartsdienst:	614000
Thorax Centrum:	685917
Fundashon Lechi di Mama:	672289
	375626
	375023

VERLOF BEGRAFENIS (afgifte van 10.00-14.00 uur)

zaterdag 19 augustus:
A. Michel, Kaya Rafael Hansen 2.
zondag 20 augustus:
H. Andrade, Schelpwijk Kaya B-9.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA: zo.: 10.00 uur hoogmis (Ned).
BOCA SAMI (San Michiel): za.: 18.00 uur; zo.: 08.00 uur.
BARBER (H. Joseph): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT (O.L. Vrouw van Lourdes): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): za.: 18.30 uur; zo.: 09.00 en 11.30 uur.
COROMOTO (O.L. Vrouw van Coromoto): za.: 19.00 uur; zo.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): za.: 19.30 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zo.: 10.00 en 19.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): za.: 19.00 uur; zo.: 11.00 en 18.00 uur.
LAGOEN (H. Johannes); zo.: 10.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): ma. t/m za.: 08.00 uur; zo.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zo.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
St. Ana (St. Anna, basiliek): zo.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia (H. Familie): zo.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (O.L. Vrouw van de Rozenkrans, kathedraal): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
STA. MARIA (Maria van altijd durende bijstand): za.: 18.30 uur; zo.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
STA. ROSA (Santa Rosa de Lima): za.: 18.30 uur; zo.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SERU FORTUNA (San Martines de Porres): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (St. Franciscus): zo.: 17.00 uur.
SOTO (St. Antonius): za.: 19.00 uur; zo.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): za.: 07.00 en 19.00 uur; zo.: 08.00, 10.00 (charismatica), 18.00 en 19.00 uur (Ned).
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): za.: 18.00 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA (H. Geest): zo.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30 uur.
WILLIBRORDUS (St. Willibrordus); za.: 19.00 uur; zo.: 10.00 uur.
WISHI (H. Teresita): za.: 18.30 uur; zo.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): za.: 18.30 uur; zo.: 08.30 en 17.30 uur.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church (Oranjestraat 111): 09.30 uur ds. N. de Reus (gezamenlijke dienst).
Fortkerk (Fort Amsterdam): 09.30 uur gezamenlijke dienst Ebenezer Church.
Emmakerk (Bärentslaan 11): 09.30 uur gezamenlijke dienst Ebenezer Church.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier (Arowakenweg 28): 08.30 uur kerkdienst (Ned.); 10.15 uur kerkdienst (Pap.); 16.30 uur kerkdienst (Ned.).
Muizenberg (Skol basiko Muizenberg/ St. Jacob): 10.00 uur kerkdienst (Pap).
Santa Rosa (Marakaweg 1): 10.00 uur kerkdienst (Pap.); 19.00 uur samenkomst (zang, gebed, bijbelstudie, Pap.).

METHODIST CHURCH

Barrett Memorial (Abraham de Veerstraat): 10.00 uur Brown & Young People (*Holy Baptism*).
Carey Buena Vista): 08.00 uur Browne (*Confirmation Service*).
Epworth (Essoweg): 10.00 uur Chance.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zo. om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n (tel.: 681922).

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK

zo. 10.30 uur - Kaya G Mahuma 439.

GEMEENTE HESU KRISTU E KONTESTA (Rev. Gilberto Bakhuis)

zo. 10.00 uur - Sentro Pro Arte.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
Goeroeboeroeweg (Mundo Nobo): za. 19.00 uur zangdienst; zo. 09.30 uur preekdienst.
Emmy Berthold kleuterschool (Suffisant): zo. 18.00 uur dienst (Pap).

NOACH KAPEL

10.00 uur oecumenische viering; voorganger vlootpredikant Klaas Henk Ubels - Marinebasis Parera.

AMIGOE
Colofon
[illegible]

AMIGOE
Faxnummers
Redactie: 674744
Advertentie: 674524

TV

TeleCuraçao — TDS

[SATU]RDAY EVENING — AUGUST 19, 1995

7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
Rescue 911		Telenotisia	Harold Lloyd's	Wega di Number Kòrsou (9.10) Cocktail Turístiko		(10.10) Estréno: Cracker Factory			
James Kennedy		In Touch		Hour of Power ∩ (CC)		[illegible]	Ricky Skaggs	Pat Boone	John Jacobs
Home Again Tour of the newly remodeled Martha's Vineyard house.	Home Again Bob Vila begins restoring a run-down house on California's Malibu	Movie ★★½ "Cherry 2000" (1988, Science Fiction) Melanie Griffith, David Andrews, Ben Johnson. A lovesick businessman hires a scout to help him find a replacement for his damaged robotic playmate.				Best of Comic Relief Dennis Miller, Bob Saget, Alan King, Kevin Pollack, Paul Mooney. (R)		Evening at the Improv Host: Tony Shalhoub. Comics: Eric Champnella, Alan Burdly, Rodney Carrington, Jack Thomas and Raspini Bros.	
Inside Edition Weekend (CC)	Coach Dom Capers Carolina Panthers Football.	NFL Preseason Football Carolina Panthers at San Francisco 49ers. (Live)							News
College Football Preview A profile of the top teams, players and coaches in the country.		Major League Baseball Teams to Be Announced. (Live) (CC)						News	Movie ★★★ "Purple Rain" (1984, Musical) Prince, Apollonia Kotero, Morris Day.
Pinnacle (R)	[illegible]	Global View	World Business This Week	Style	Science and Technology Week (CC)	Larry King Weekend		Both Sides	Evans & Novak
(6:30) Tennis Volvo International – Semifinal.	SportsCenter International Edition.	NFL Preseason Football Buffalo Bills at Kansas City Chiefs. (Live)						Sportscenter	
[illegible] Drama) Sam Waterston, [illegible] Strickland.		[illegible]			[illegible] Ed Harrmann, Steven Bauer, Patty [illegible]. Un fugitivo de la cárcel secuestra a un pareja casada y tiene un amorío con la esposa.			(:15) Película [illegible] Sharon Gless. Una mujer alega que su hijo estubiera involucrado en el ataque en que ella fue herida y su esposo asesinado.	
[...]ing Love Work	Murad	Gymnastics U.S. Championships. From New Orleans. (Live) (CC)		Movie ★★½ "Secrets" (1992, Drama) Christopher Plummer, Stephanie Beacham, Linda Purl. A TV producer's rekindled romance with the star of his new series is threatened by his love's mysterious obligations. ∩ (CC)				News (CC)	Saturday Night Live Host: Bob Saget. Music guest: TLC. (R) ∩ (CC)
2 Stupid Dogs	Misadventures of Ed Grimley	Moxy	Scooby and Scrappy-Doo	Flintstones (CC)	Jetsons	[illegible]		2 Stupid Dogs	2 Stupid Dogs
(:05) WCW Saturday Night		(:05) Movie ★★½ "Big Jake" (1971, Western) John Wayne, Richard Boone, Maureen O'Hara. A rich land owner defies both the Army and the Texas Rangers in his efforts to locate his kidnapped grandson.				(:35) Movie ★★★ "The Cowboys" (1972, Western) John Wayne, Bruce Dern, Colleen Dewhurst. An aging rancher is forced to hire a group of schoolboys when his own men desert him before a 400-mile cattle drive.			
[illegible] Movie ★★½ "Without Her Consent" (1990, Drama) Melissa Gilbert, Scott Valentine, Barry Tubb.		Movie "Guilty Until Proven Innocent" (1991, Drama) Martin Sheen, Caroline Kava, [illegible]. A father begins his own investigation into a murder that he originally believed his convicted son had committed.				Designing Women Mary Jo considers having breast enlargement surgery. ∩ (CC)	Designing Women "Hard Hats and Lovers" ∩ (CC)	Mommies: My Kid Beat Up Your Honor Student Marilyn Kentz and Caryl Kristensen portray facets of everyday domestic life in a humorous light.	
[illegible] Película ★½ "The Secret Life of Ian Fleming" (1990, Aventura) Jason Connery. Basada en las [illegible] aventuras del periodista que se hizo espía y creó James Bond.		Película ★★½ "The Spike's Gang" (1974, Oeste) Lee Marvin, Gary Grimes, Ron Howard. Tres campesinos aventureros se van de la granja y se unen con un famoso asaltante de bancos.				Película ★★★ "El Año Que Vivimos en Peligro" (1983, Drama) Mel Gibson, Sigourney Weaver, Linda Hunt. Durante el derrocamiento del gobierno de Indonesia, un reportero se enamora de una trabajadora del gobierno inglés.			
[illegible] Vacilón		[illegible] San Miguel	El Show de Luisito y Anthony	[illegible] y Salsa		Vivo Con Un Fantasma		Todos a la Cama	[illegible]
[illegible]				Boxing Mike Tyson vs. Peter McNeeley. August 19, 1995: from Las Vegas, a scheduled 10-round heavyweight bout. Also, [illegible] defends his WBA heavyweight title against Joe Hipp, Lamar Murphy challenges Miguel Angel Gonzalez for the WBC lightweight belt and Quincy Taylor battles Julian Jackson for the WBC middleweight title. (Live)					

[SUND]AY EVENING — AUGUST 20, 1995

7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
(7.10) Showbiz	(7.40) Style with Elsa Klensch	Telenotisia	[illegible]	Touched by an Angel		Sunday Night Movie: Walks Far Woman			
[...] Hill	Jack Hayford		Eddie Long	Kenneth Copeland		Praise the Lord			
Ancient Mysteries "Mysteries of the Bible: Archenemy: The Philistines" Archaeological evidence provides new insight into the Philistine culture, epitomized by the ruthless warrior Goliath.		Movie ★★½ "Sherlock Holmes in New York" (1976, Mystery) Roger Moore, Patrick Macnee, John Huston. Holmes and Watson learn that a kidnapping has occurred in a plot to corner the world's gold supply.				Civil War Journal "Gen. Stonewall Jackson" Gen. Thomas "Stonewall" Jackson led Confederate troops at Fredericksburg and Bull Run. (R)		Caroline's Comedy Hour Comics: Nick DiPaolo, Renee Hicks, David Juskow, Roger Rittenhouse, Steve Mittleman. Host: Richard Jeni. (R)	
60 Minutes ∩ (CC)		Murder, She Wrote "Murder in High C" An opera singer tries to make her debut before a stalker can fulfill his promise to kill her. (R) ∩ (CC)		Movie ★★½ "Call of the Wild" (1993, Adventure) Rick Schroder, Gordon Tootoosis, Mia Sara. An extraordinary German shepherd helps his young master overcome adversity in this adaptation of Jack London's novel. ∩ (CC)				News	Andy Griffith "Gomer Pyle, USMC" Gomer joins the Marine Corps and immediately runs afoul of Sgt. Carter.
America's Funniest Home Videos (R) ∩ (CC)	America's Funniest Home Videos (R) ∩ (CC)	Lois & Clark: The New Adventures of Superman "Tempus Fugitive" Lois and Clark time travel with H.G. Wells to 1966 in order to stop a futuristic villain. (R) ∩ (CC)		Movie "The Broken Cord" (1992, Drama) Jimmy Smits, Kim Delaney, Frederick Lander-Oberga. A man's joy at single fatherhood turns to outrage when he learns his adopted son suffers from fetal alcohol syndrome. ∩ (CC)				News	(:35) Movie ★½ "My Brother's Wife" (1989, Comedy) John Ritter, Mel Harris, Polly Bergen.
(6:30) Late Edition	Showbiz This Weekend (R)	World Business This Week	Global View	World Business This Week (R)	Travel Guide (R)	CNN Presents		World News	Showbiz This Weekend (R)
Senior PGA Golf Northville Long Island Classic -- Final Round. From the Meadow Brook Golf Club in Jericho, N.Y. (Same-day Tape)			Track and Field Golden Four Series -- Weltklasse. From Zurich, Switzerland. (Taped)		Major League Baseball Atlanta Braves at St. Louis Cardinals. From Busch Stadium. (Tape Delay)				
[illegible] Película ★★½ "Eternamente Tuya" [illegible] Moore. Un director celoso de orquesta [illegible] a su esposa a causa de los rumores de su relación con un violinista.		Película "Justicia de Acero" (1992, Ciencia ficción) Robert Taylor, Joan Chen, J.A. Preston. Un dinosaurio robotico gigante se convierte en la ley del futuro en la lucha contra el crimen.			[illegible] ★★ [illegible] James Garner, Michael [illegible]. Un joven admirador aterroriza a una estrella famosa y a sus amigos.				Película [illegible] Stacy Keach, [illegible] Graham.
Gymnastics U.S. Championships. From New Orleans. (Live) (CC)		seaQuest DSV "Splashdown" The ship is placed in the center of a civil war on the strange planet of [illegible] and may have to be sacrificed -- along with its crew. (R) ∩ (CC)		Movie "Baby Brokers" (1994, Drama) Cybill Shepherd, [illegible]. A woman hoping to adopt a baby discovers she's the victim of a scam after financially supporting the natural parents. ∩ (CC)				News (CC)	[illegible]
[illegible] Movie ★★½ "The Return of the King" (1980, Fantasy) Voices of Orson Bean, John Huston, Roddy McDowall. A Hobbit faces the powers of darkness as he tries to destroy the Ring of Doom. Based on J.R.R. Tolkien's novels.					[illegible]	Flintstones (CC)	Jetsons	[illegible]	Wait Till Your Father Gets Home
[illegible] ★★ "The Punisher" (1990, Adventure) Dolph Lundgren, Louis Gossett Jr., Jeroen Krabbe. A presumed-dead police officer returns to act as judge, jury and executioner in a one-man war on crime.				National Geographic Explorer Survivors discuss their bear attacks; the cobra snake; a camera for filming underwater life. (CC)				[illegible]	[illegible]
[illegible] Movie ★★½ "Who Is Julia?" (1986) [illegible]. A formerly brain-dead woman suffers an identity crisis after undergoing an experimental brain transplant.		Movie ★★★ "Miracle Landing" (1990, Drama) Wayne Rogers, Connie Sellecca, Ana-Alicia. Fact-based account of a flight crew's attempts to land their commercial airliner, crippled during a flight to Honolulu.				Commish The police begin round-the-clock surveillance of Tony's family after he receives two mysterious death threats; Tony plans a surprise for a dear coworker.		Barbara Walters: Interviews of a Lifetime Interviews with country stars the Judds and actor Ted Danson. (R) (CC)	
[illegible] Película ★★½ "Una Venus en Visón" (1960, [illegible]) Elizabeth Taylor, Laurence Harvey, Eddie [illegible].		Película "Against Their Will: Women in Prison" (1994, Drama) Judith Light, Stacy Keach, Ray Lenz. Una mujer toma medidas contra una prisión donde los guardias quieren tener relaciones sexuales con las presas.				Película ★★★ "El Hombre de Río" (1964, Aventura) Jean-Paul Belmondo, Françoise Dorléac, Jean Servais. Una mujer es secuestrada por una banda y llevada a Río con su enamorado, que se adelanta, siguiéndoles las huellas.			
[illegible]		[illegible]		Panorama				Peor es Nada	
[illegible] ★★ "Dumb and Dumber" (1994, Comedy) Jim Carrey, Jeff Daniels, Lauren Holly. Two intellectually-challenged buddies follow a woman to Colorado to return the ransom-filled briefcase she left behind. 'PG-13' (CC)				Movie ★★★ "Nell" (1994, Drama) Jodie Foster, Liam Neeson, Natasha Richardson. A doctor and a rival psychologist fight to control the well-being of a backwoods woman who speaks an unknown language. ∩ 'PG-13' (CC)				Movie ★★ "Street Fighter" (1994, Adventure) Jean-Claude Van Damme, Raul Julia, Ming-Na Wen. ∩ 'PG-13' (CC)	

TDS / TELECURACAO

MONDAY AUGUST 21, 1995

7:00 A.M. (75) CBS This Morning Scheduled: musician John Berry; director Michel Negroponte ("Jupiter's Wife"). (CC)
(77) ABC Good Morning America Scheduled: author Winston Groom; education series (Part 1 of 5) -- helping children succeed in school. (CC)
(69) NBC Today Scheduled: actress Patricia Arquette discusses her new film; author Carl Hiaasen ("Stormy Weather"). ∩ (CC)
7:30 A.M. (79) CNN Crossfire (R)
8:00 A.M. (71) LIFE What Every Baby Knows Scheduled: non-verbal communication. (R)
9:00 A.M. (75) CBS Maury Povich Scheduled: Overweight teens discuss their attitudes and the reasons for their weight problems. (CC)
(77) ABC Live -- Regis & Kathie Lee From February: wedding show. (R)
(79) CNN Larry King Live
(69) NBC Montel Williams From March: men who control their girlfriends' lives. (R)
10:00 A.M. (77) ABC Rolonda From May: women who will only date muscular men. (R)
(69) NBC Leeza ∩
11:00 A.M. (77) ABC Mike & Maty Scheduled: tips on protecting yourself from "privacy invaders." (CC)
(69) NBC Donahue From 1994: women whose boyfriends made plans to marry someone else without telling them. (R) ∩ (CC)
(71) LIFE Biggers and Summers
3:00 P.M. (79) CNN Larry King Live (R)
(69) NBC Rolonda From May: women who will only date muscular men. (R)
4:00 P.M. (77) ABC Oprah Winfrey From February: make-over tips for looking younger. Guests: actresses Debbie Allen, Joan Collins and Ali MacGraw. (R) (CC)
10:00 P.M. (69) SUR Jaime Bayly en Vivo
11:35 P.M. (75) CBS Late Show From 1993: actress Sarah Jessica Parker, singer Patti Scialfa, New York Yankees pitcher Jim Abbott. (R) ∩ (CC)
(69) NBC Tonight Show From February: talk show host Oprah Winfrey, actress Alexandra Wentworth, singer Joni Mitchell. (R) ∩ (CC)
12:37 A.M. (69) NBC Late Night From June: actress Janeane Garofalo; musician Buster Poindexter. (R) ∩ (CC)
1:36 A.M. (69) NBC Later ∩ (CC)
1:37 A.M. (75) CBS Late Late Show Scheduled: former Catholic priest A.W. Sipe. ∩ (CC)
4:30 A.M. (77) ABC Oprah Winfrey From February: make-over tips for looking younger. Guests: actresses Debbie Allen, Joan Collins and Ali MacGraw. (R) (CC)

SUNDAY AUGUST 20, 1995

8:00 A.M. (69) NBC Today Scheduled: Saxophonist David Sanborn performs. ∩ (CC)
9:00 A.M. (75) CBS Sunday Morning Scheduled: reunion of former Japanese POWs who were used as slave labor to build the bridge over the River Kwai; the Mackinac Bridge in Michigan; artists in Chautauqua, N.Y. (CC)
(77) ABC Good Morning America/Sunday (CC)
(79) CNN Larry King Weekend (R)
5:30 P.M. (79) CNN Pinnacle
6:00 P.M. (79) CNN Evans & Novak
4:00 A.M. (69) SUR Agua Dulce
4:30 A.M. (77) ABC Oprah Winfrey From January: TV stars offer dating advice. Guests include Queen Latifah ("Living Single"), Barbara Crampton ("Guiding Light") and Shemar Moore ("The Young and the Restless"). (R) (CC)

ZATERDAG 19 AUGUSTUS 1995

5.00 P.M. Telefiesta
6.00 P.M. Tempu pa Dios: methodisten-kerk
6.05 P.M. Children's Avenue Kids
6.30 P.M. [illegible]

ZONDAG 20 AUGUSTUS 1995

9.00 A.M. Sala di Konderip
10.00 A.M. Sena di Señor
10.45 A.M. 48 Hrs.
11.30 A.M. Casper & Friends
12.00 A.M. Guia di Deporte
12.30 A.M. Djadumingu Deportivo
2.00 P.M. Matinee
4.45 P.M. Man drechi di Dios
4.55 P.M. TeleCuraçao Special
5.05 P.M. Wega di Number Kòrsou
6.00 P.M. Di Mehita
6.30 P.M. Stichting Studiefinanciering Curaçao

Meubels stofferen?

Meubel stoffeerderij Gerto N.V.

"Wilt u dit jaar uw meubels nog vakkundig gestoffeerd hebben. Bel dan de "Hollandse Stoffeerder" voor een vrijblijvende prijs opgave"

Wij stofferen met Europese stoffen of met stoffen door u aangeleverd.

Montagne Abou 3 - kavel 6, Tel. 677987 Fax. 678470 naast HAES Houtprodukten.

For sale
DAEWOO-RACER STi 4
door one owner purchased new december 1993
only 10.800 km
automatic transmission
air conditioning
electric windows and antenna
AM-FM stereo with cassette
absolutely like brand new condition
original price **Naf. 28.000**
Sale NAf. 21.500
call 606150

Te huur aan vakantiegangers
2 persoons
appartement
volledig gemeubileerd met airco, inclusief: Water, Gas, Elektra, Linnengoed en T.D.S.
Grote tuin met vruchtbomen
Ligging: Julianadorp.
Fl. 75,= p.d. (min. 4 dg.)
Tel./fax: 682904

LANDHUIS BRIEVENGAT

zondag 20 augustus en woensdag 23 augustus

COINTREAU NIGHT

f. 3,50 per glas

Zondag 20 augustus: Band "Chips"
Woensdag 23 augustus: "Mash"

Iedereen is van harte welkom! U kunt ook rijsttafelen.

HUISWERKBEGELEIDIN[G]

MAVO - HAVO - VWO
en
klas 6 Basisschool

Stichting Bureau Studiebegeleiding
Tel: 671538 / 608292

Wie heeft mijn
Rotweiler
gevonden.
Teefje ± 5 mnd oud,
gestolen bij Fuik, getatoeëerd in de oren met nummer 856
tel: 676760
goede beloning

TE HUUR
Nieuw groot
HUIS
te Montagne
ruime achter- en voor porch.
3 slaapkamers,
2 badkamers met badkuip.
Tel. 606250

Leesportefeuille De Leeskring

bezorgt Nederlandstalige weekbladen bij U thuis of elders

Ons pakket bestaat uit:
Panorama, Revue, Flair, Margriet, Libelle, Yes, Story, Privé, Viva, Donald Duck, Sjors + Sjimmie, Tina.

Onze weekprijzen: Kroonweek (week waarin de tijdschriften uitkomen) 19.00

1 week oud f.17.50 3 weken oud f.14.50 5 weken oud f.12.50 7 weken oud f.10.50 9 weken oud f. 8.50
2 weken oud f.16.50 4 weken oud f.13.50 6 weken oud f.11.50 8 weken oud f. 9.50 10 weken oud f. 7.50

De Leeskring, qua pakket en prijs de juiste keuze.
Voor meer informatie **bel tel. 674733. 7 dagen per week.**

Zingend geloven

Zondagavond 20 augustus om half acht in de Fo[rt]...

Samenzang en orgelmuziek door Bert King[ma]

Iedereen is Welkom!

Op dinsdagochtend 22 augustus en donderdagochtend 24 augustus starten onze **nieuwe patchwork- en quiltcursussen.**
Er zijn nog enkele plaatsen open.
Bel voor informatie:
tel: 378234

Wacht niet tot de onvoldoende komen.
Neem nu

BIJLES SPAANS

Tel. 655347

TE HUUR OP TOPLOKATIE KINIKINI APARTMENTS

Centraal en Hooggelegen te wedenberg aan de Dr Hugenholtzweg,
5 minuten van de strand en 10 minuten van de stad, volledig gemeubileerde appartementen met waanzinnig mooi uitzicht, en s'avonds bewaking van het gehele complex.
Ieder appartement is gezellig ingericht met een woonkamer afgescheiden door een open keuken met een bar/eetbalie, voor- en achterporch, twee airconditioned slaapkamers en een badkamer.

HUUR PER MAAND FL. 1600,-
Inclusief bewaking, exclusief water, electra en telefoon.
Tel/Fax: 617856

TE KOOP
Unieke Bruynzeel Tropenwo[ning]
nieuw gevernist en geverfd tweeverdiepingshu[is] zes slaapkamers en drie badkamers, grote zi[t]-eetkamer annex open keuken, zeer veel ingebo[uwde] kastruimte, grote overdekte veranda's, omgeve[n door] schaduwrijke, huizenhoge mahonie e.a. bome[n] 975 m² eigendomsgrond in zeer rustige buur[t] Jongbloed, Curaçao. **Verlaagde vraagp[rijs]**
Tel. 612960 of 375278.

TE KOOP ANTIEK
1 Mahonie bed
1 mahonie servieskast (glazen deur)
1 mahonie tafel
2 mahonie tafels met marmeren blad.

Tel. 623669
Balashiweg 7

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO

Zondag 20 augustus 1995 om 9.30 a.m. Gezamenlijke Dienst in de Ebenezer Church aan de Oranjestraat. Fortkerk en Emmakerk geen ochtenddienst.

19.30 p.m. in de Fortkerk zang en orgelmuziek aan het orgel Bert Kingma. Iedereen die van zingen en muziek houdt is van harte welkom!

---

the Paintshop
VOOR-VE[RKOOP] ... EN ADVIES
DR. MAALWEG 3A
TEL/FAX 657633
Openingstijden ma./vrij. 8.30-12.00 13.30-17.30
za. 8.30-12.00
camarol · EURO-TEX · EURO-KOTE · BENAR

1730 M² EIGENDOMSGROND
te Villapark Groot Piscadera
nabij Asharish Ranch

was ~~125.000,-~~ nú 120.000,-

Inl: Tel.: 370713 / 375008
Fax: 379963

Ik heb nog enkele **terreinen.**
Te koop
Bel me: 606352
Vanaf 54.000,= k.k.

WONEN IN STIJL
TE KOOP
ZEER NET AFGEWERKTE RIANTE HOEKWONING TE SUN VALLEY
4 ruime slaapkamers, 2 luxe badkamers, grote living ± 90 m² met open Europese keuken, achterporch 10x3 m. en voorporch, washok. Alle kamers voorzien van ... en airco/vent. Verder veel extra's. ...
Eigendomsterrein 585 m². Vraagprijs: f. 340.000,-.
Tel.: 374972. Aanvaarding direkt.

ZWANGERSCHAPSBEGELEIDING

Vlg de methode oefentherapie Mensendieck
Er wordt gewerkt aan:
-houdingsverbetering
-ademhalingstechnieken
-ontspanningsoefeningen
-voorlichting rond zwangerschap en bevalling

Nieuwe kursus Maandag 4 sept

Voor meer info bel: 371710

Restaurant Fort Nassau is per direkt op zoek ...
Een representatieve, service-gerichte, erv[aren]
SERVEERSTER
met een aangeboren liefde voor het vak ...
Ben jij zo iemand en spreek je bovendien vloeiend nederlands, papiaments en engels ... dan voor een persoonlijke afspraak na[ar]
Tel. 636363

Meibo Fenetye
Heeft haar deuren geopend. Zowel voor volwassenen als voor kinderen.
Gladiolenweg 28 A
Tel.: 374966
Fax: 375283

Te koop gevraagd
Bestel busje (gesloten model)
Toyota hi-Ace, lite-Ace, Mitsubishi, Mazda, Isuzu, etc.
1 airco window Unit 7000 BTU.
Tel: 689215

Te huur
Noord-Oost Zapateer voor 3 maanden, volledig gemeubileerd **HUIS**
excl. Water, electr, en telefoon.
Opleverbaar: 3 september
Tel.: 369765/379682

Realco
Real Estate / Makelaar
Pietermaai 8A - Tel.: 658225 / 666362 / 609448

Verkavelingsplan

Opnieuw in de verkoop tegen oude prijzen

NR.	M²	Prijs
8	1090	81750
9	1170	87750
20	685	58000
22	1070	57000
72	615	55000

El Instituto Venezolano para la Cultura y la Cooperación,
con sede en Curazao, participa a la comunidad curazoleña que se han abierto las inscripciones p[ara los] cursos que se detallan a continuación:

Español Básico para jóvenes nivel "I":
Días : Lunes y Miércoles
Hora : de 5:00 a 6:30 pm.
Requisito : Haber cursado el nivel uno.

Español básico nivel "I":
Días : Martes y Jueves
Horas : de 10:30 a 12 am (mañana)
de 5:00 a 6:30 pm. (tarde)

Español básico nivel "II":
Días : Martes y Jueves
Hora(s) : de 9:00 a 10:30 am.
Lunes y Miércoles
de 5:00 a 6:30 pm.
Requisito : Haber aprobado el nivel básico "I".

Español intermedio "I":
Días : Miércoles y Viernes
Hora(s) : de 10:30 a 12:00 am.
Lunes y Miércoles

Español intermedio "II":
Días : Miércoles y Viernes
Hora(s) : de 10:30 a 12:00 am.
Lunes y Miércoles
de 6:30 a 8:00 pm.
Requisito : Haber aprobado el curso básico.

Requisito General: Una foto de frente

Nota : Los participantes que deseen ser ubicados en niveles superiores de español, deberán ... una prueba de suficiencia. Es importante señalar que ... edad ... del presente año. Para mayor información favor dirigirse a la dirección: Grebbelinieweg 15, ó llamar 617488, fax No. 698822 ... Cupo limitado.

Een woonhuis met 3 slaapkamers, 2 badkamers. Mooi uitzicht. 2 min. loopafstand van de zee te Vista Royal Jan Thiel
Huurprijs: Fl. 2.300,-
Tel.: 377924
(Door de week na 6 uur)

Van 10.00 - 17.00
zondag 20 augustus
Jan Kock Markt
Oude en nieuwe spullen, verkoop van alles, kleding, antiek en nog veel meer.
SPECIAAL
van 16.00 tot 17.00 uur is er een ... veiling ... Curaçao.
Entree ... 10 jaar ... gratis. Een gezellige dag voor het hele gezin.
Informatie tel.: 648544

Te huur
Centraal gelegen luxe appartementen met zwembad compleet gemeubileerd met airco en telefoon.
Voor 4 - 8 personen
All in $ 100.- per dag
Tel. 617637

Swingende '13-mans Soul formatie uit Nederland (sixties) zoekt **rond kerst op Curaçao nog enkele optredens.** Richtprijzen, data, Boekingen en informatie.
Tel/fax: 652006

TE HUUR GEVRAAGD
Ongemeubileerde **WONING**
per Nov. of Dec.
Voorkeur omgeving Abraham - Sta. Catarina of elders Punda zijde
Tel: 671298

Celeste Hotel & Apartments
Dr. M.J. Hugenholtzweg 37-39
Tel: 669917 Fax: 656949
Voor
"A CELESTIAL STAY"
IN CURAÇAO. LAAT HET UW KENNISSEN EN FAMILIE ... HET BUITENLAND WETEN.
KOM ... ZELF ...

STICHTING INTERMEDIAIR
... Rondeweg 1, Curaçao N.A. - tel/fax: 687193

maakt hierbij bekend dat herhaling van de oriëntatie-cursus ...

Voorbereiding op het gebied van de opleiding en de ... (UAV, UAR, ABB).

De cursus is bestemd voor medewerkers van ingenieurs en architectenbureaus, aannemers, projectontwikkelaars en overheidsdiensten die direct of indirect te maken hebben met deze materie.

Naast de UAV, UAR en ABB worden ook behandeld:
- de Regeling van de verhouding tussen opdrachtgever en adviserend ingenieur (RVOI)
- de Architekten Regeling Ned. Ant. (ARNA)
- de Standaard Algemene Administratieve Bepalingen (SAAB)
- de Bouw- en Woning Verordening 1930
- een inleiding tot het "Bouwrecht van de Nederlandse Antillen".

Aanvang: ... september 1995
Plaats: UNA

Voor meer informatie en inschrijving kunt u bellen 687193 na 14.00 uur.

Te Huur gevraagd
Woning
3 slaapkamers
goede en rustige buurt
tel.: 642555 na 17.00

HUISWERKINSTITUUT INZICHT

huiswerk maken onder begeleiding! · bijwerken zwakkere vakken!
volgens begeleiding! · kleine groepsgrootte!
huiswerkcontrole/overhoren! · voor alle schooltypen!

Door verschillende ervaren vakleerkrachten.
Lessen ... onder begeleiding van ... onderwijzeres.

Waar: Peter Stuyvesant College
Wanneer: ma. t/m do van 14.15 - 15.45 uur
Inlichtingen: tel. 625228 of tel/fax: 680759.

Wil je een huis bouwen, voor tekeningen, bel: 374971
(mevr. Blom)

ÑAPA
Weekend Bijlage Amigoe
ZATERDAG 19 AUGUSTUS 1995 AMIGOE

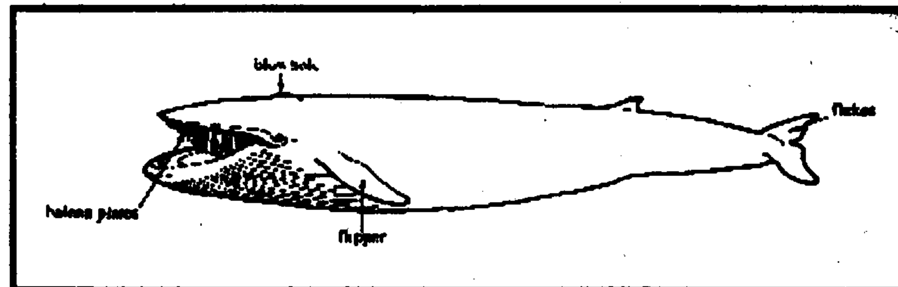
REPORTAGE

Kansarme jeugd op Curaçao

NATUUR

Walvissen voor de kust

Charles Do Rego over slavenopstand:

'Het bleef nog lang roerig op Bandabou'

DEZER dagen verschijnt de herdruk van *Sklabitut i Rebelion 1795*. Het oorspronkelijke boek uit 1983 heeft de schrijver Charles do Rego uitgebreid met nieuwe gegevens en met illustraties.

In het boek staat een vrij uitgebreid verslag van de gebeurtenissen op 17 augustus 1795 en de daarop volgende dagen in de sociale en historische context van die tijd.

In een beknopt bestek -het boek telt 50 pagina's -geeft Do Rego inzicht in de slavenhandel en het harde slavenbestaan op Curaçao; de ontwikkelingen op andere Caribische eilanden, zoals Haïti; de gebeurtenissen in Europa, met name de Franse Revolutie, die voor grote verdeeldheid zorgde op Curaçao; de slechte economische situatie op het eiland door onder meer het bankroet van de West-Indische Compagnie.

Theo Dol las de nieuwe versie en sprak met Charles do Rego.

= door Theo Dol =

Eigenlijk had hij er geen tijd voor. Charles do Rego heeft het al druk als 'vliegende Hol- ... voor het Eilandbe- ... Het boek *Sklabitut i ... n 1795* schreef hij als ... geograaf en oud- ... Maar inmiddels heeft ... een graad behaald in ... ijfskunde (MBA) aan ... mus Universiteit en ... grote projecten voor ... tuurscollege, zoals een ... ijving van het finan- ... raject voor de Her- ... ering en coördinatie ... milieubeleid.

... r ook in 1983 moest ... rden gevraagd. En de ... ging APKI (*Asosiashon ... shon Konsenshi Isto-* ... wist hem weer over te ... Do Rego doelt met ... ek op een breed publ- ... Er komen geen diep- ... beschouwingen in ... Het is bedoeld voor ... , mensen in het onder- ... erlingen die scripties ... . Het is een aanzet ... mensen die kennis ... nemen van die ... in de geschiedenis."

... is vrij beknopt en het ... et alleen over Tula en ... stand. Zoals de titel al ... t gaat het over de ... ij en de rebellie daar- ... Wel is de opstand van ... n centraal gegeven in ... k."

... dit het eerste boek ... is in het Papia- ... ziet Do Rego als een ... een bewustwordings- ... "Er zijn wel al eerder ... en in kranten ver- ... n, educatieve series ... televisie uitgezonden ... terstukken over Tula ... erd. De groep Trin- ... heeft er al veel aan- ... an besteed."

... OKKENHEID

... o is afgegaan op wat ... er over de gebeurte- ... in 1795 is geschreven. ... boek staat een deel ... publicaties genoemd. ... en inbreng put hij uit ... okkenheid bij wat ... oeger op het eiland ... gespeeld.

... in jeugd kapten hij en ... enden zich een pad ... *mondi* van Zorgvliet ... n zo de ruïnes van ... gere landhuis Zorg- ... wat nu een deel van ... istoffelpark is. Hij ... je geitenpaden kunt ... om water te vinden. ... ar liet hij zijn leer- ... in het park naar ... zoeken van de vind- ... van koper.

... t boek wordt met ... (van DOW) aange- ... hoe de plantages op ... ou gesitueerd waren ... de opmars van Tula ... ta verliep en wat de ... gen waren van het ... leger. Do Rego zocht ... waar het landhuis ... Marie geweest moet ...

... hij heeft elke mythe- ... rond Tula of de ... ermeden. "Als weten- ... er heb ik me te ... an de feiten. Natuur- ... rpreteer je aan de ... n documenten en ... chiedenis. Maar wat ... meld, moet ik ook ... verantwoorden."

... de figuur Tula is ... bekend. "Er is ver- ... hij *dik* was. Daa- ... wel *fors* zijn bed- ... aven hadden zo wei- ... en dat ze onmogelijk ... den zijn. Er wordt ... erd dat hij een *mulat* ... ar in de documenten ... e van *neger* en men ... de kleur betreft heel ... n die dagen. Naast mulat had je in die tijd ook nog benamingen als *mustis, gastis, pustis, listis, liplap en sambo*."

"Tula was slaaf van Van Uytrecht, maar of hij hier geboren is weten we niet. Er moeten lijsten zijn van de slaven van Knip. Maar waar zijn die lijsten gebleven? Tula's broer werd Nicolaas van Spranza genoemd. Dat zal wel Esperanza zijn, van een plantage die zo heette."

■ *Do Rego:...objectief zijn...*

VERKEER MET HAÏTI

Do Rego wijst op de wereldkaart op zijn bureau. Met zijn vinger maakt hij een cirkel tussen Haïti en de Benedenwindse eilanden. "Met de heersende passaatwinden kon men gemakkelijk heen en weer zeilen. Er was veel verkeer tussen Curaçao en Jacmel in het zuiden van Haïti. In 1793 wisten de slaven daar na een massale opstand onder leiding van Rigaud afschaffing van de slavernij af te dwingen. Toen dat bekend werd, moet er echt een siddering gegaan zijn door de slaven hier. Pater Schinck die als bemiddelaar optrad tussen de opstandige slaven en de koloniale macht vertelde later dat er Franse revolutionaire liederen werden gezongen. Tula zou ook een brief van Rigaud hebben gehad. Maar dat lijkt me onwaarschijnlijk, want diens tijd was voorbij. Toussaint l'Ouverture was toen de man."

In welke taal sprak Tula met pater Schinck?

"Papiaments. Misschien sprak hij ook een paar woorden Frans. Later, in de onderhandelingen met de leider van de koloniale troepen, Van Westerholt, zijn de Franse woorden *Nous ommes ici pour vaincre ou mourir* (we zijn hier om te overwinnen of te sterven) gebruikt. De pater was heel betrokken bij de situatie van de slaven, maar hij had zelf geen revolutionaire ideeën."

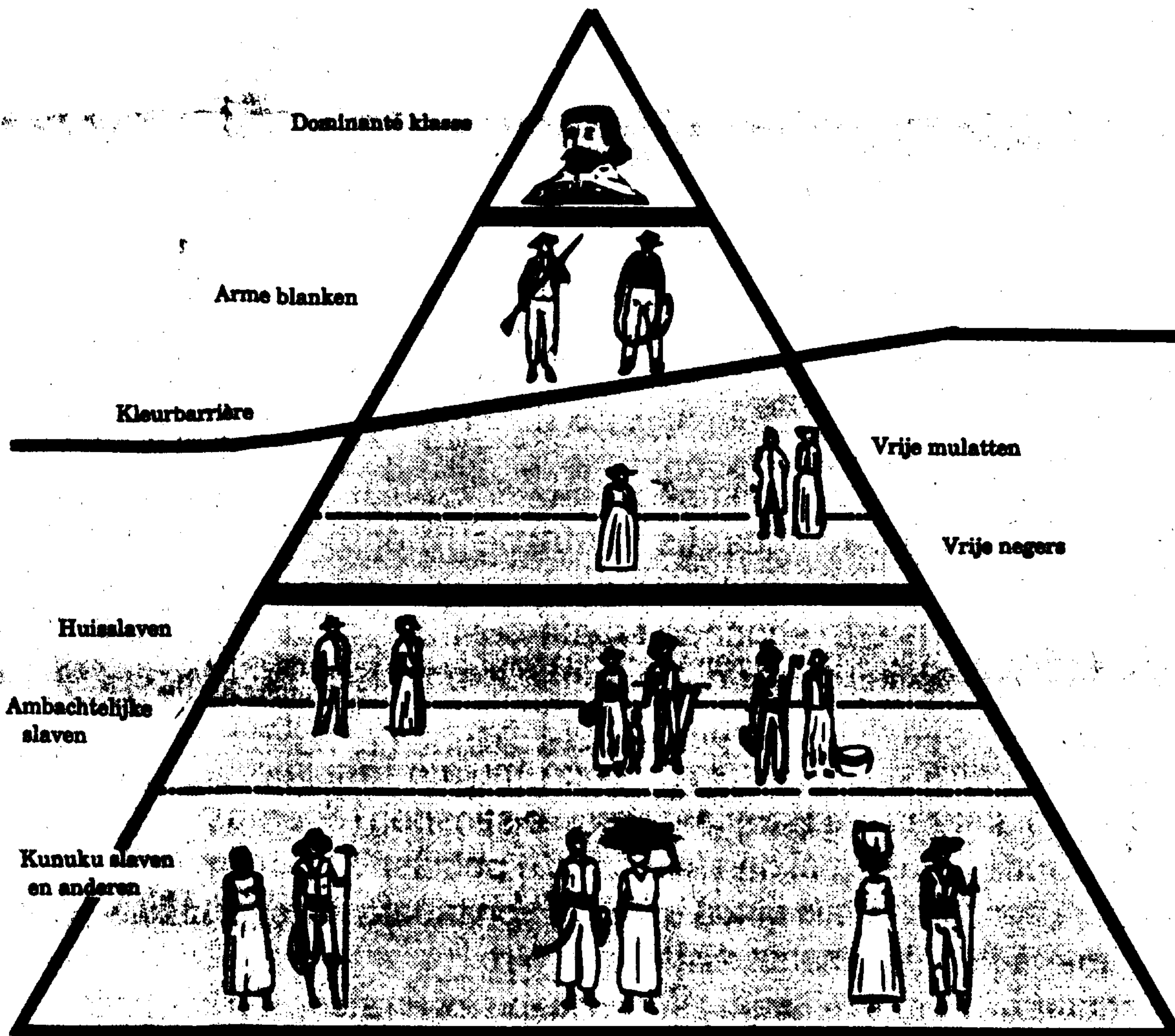
Tula was kennelijk op de hoogte van de situatie op Haïti, maar was hij niet misschien ook op de hoogte van wat in Holland betrof?

Do Rego: "Hij wist dat Frankrijk Holland was binnen gevallen. Maar dat hoeft nog niet te betekenen dat de Franse wetgeving wat betreft de slavernij op de koloniën werd toegepast. Trouwens korte tijd later vielen de Engelsen binnen op Curaçao."

Kan je de opstand zien als een wanhoopsdaad van mensen die niets te verliezen hadden?

"Nee, ik zie het niet zo. De slaven waren getergd. Als je onderdrukt wordt, leer je berusten. De moeder zegt tegen het kind: 'Wees stil, niet bewegen, anders krijgen we straf'. Er werden in die tijd collectieve straffen uitgedeeld. Sommigen kunnen berusten, anderen lukt dat niet. Allen probeerden ze iets van het leven te maken. Het was een keihard bestaan. Economisch gezien zat het eiland op een dieptepunt. Dat kwam allemaal op de ruggen van de slaven neer. De berichten uit Haïti moeten grote indruk hebben gemaakt."

"Het is misschien wel zo dat Tula gerekend had op meer steun vanuit de patriottische burgerij, de groep die de ideeën van de Franse Revolutie steunde."

Sociale hierarchie in de 18de eeuw.

PROTESTMARS

"De opstand op 17 augustus was eigenlijk een protestmars. Je kan eigenlijk zeggen dat ze geen kwaad in de zin hadden. Honderden slaven met vrouwen en kinderen trokken naar Santa Cruz. De tocht via St. Marie naar Fontein was militair strategisch goed gezien. Zo konden ze de weg naar Bandabou afsluiten. Louis Mercier was vanuit Santa Cruz weer terug gegaan om de kustbatterijen in te nemen. De soldaten daarvan werd geen haar gekrenkt."

Do Rego geeft toe dat een veldslag met geregelde troepen, ook al is het moreel daarvan laag en de uitrusting niet te best, niet te winnen is. "De slaven waren ongetraind. Waar hadden ze met wapens kunnen oefenen? Het was in augustus, een hete, droge tijd. Ze hadden nauwelijks eten en drinken. Ga dan maar eens met een kanon de berg op, dwars door de mondi. Dat is voor ongeoefende mensen niet te doen. De geografische omstandigheden hebben hen de das om gedaan. Je kan hier met een groep niet overleven. Zelfs in Suriname waar veel vruchtbomen waren, moesten de weggelopen slaven regelmatig naar de plantages om aan hun benodigdheden te komen."

NA DE OPSTAND

De periode na de opstand intrigeert Do Rego. "Heel interessant. Daar zou ik graag meer van willen weten. Wat is er gebeurd met die vrouwen en kinderen? Ik schat dat er 150 tot 200 slaven zijn omgekomen, deels door doodvonnissen, deels door executies ter plekke. Een aantal moet in de mondi zijn gebleven. Maar die moeten te vinden zijn geweest. Elke eigenaar kende zijn plantage vrij grondig en wist waar de weggetjes, waterplaatsen en grotten waren. Wat is er met de vrijheidsdrang gebeurd?"

"Het is nog wel heel lang roerig gebleven. Ook onder de bestuurders. Toen de Fransen in 1800 een inval deden - die vreselijke Fransen met hun revolutionaire ideeën - kwamen ze met zwarte officieren van het regiment in Guadeloupe. De Fransen hadden andere denkbeelden over negers en mulatten dan de Hollanders. Een groot deel van Bandabou kwam toen weer in beweging; het was een soort opstand zonder leiders."

"De Fransen werden vrijwel meteen verdreven door de Engelsen en dat waren de eigenlijke vijanden van de Hollanders."

"Wil je daar meer van weten, dan moet je gaan zoeken in Franse, Britse en Nederlandse archieven. Ik heb daar helaas geen tijd voor. Voor het boek in 1983 heb ik veel mensen benaderd voor gegevens over documentatie, omdat ik er ook toen weinig tijd voor had. Eigenlijk had ik er vrij voor moeten vragen. Maar ik heb het er tussen door kunnen doen. Ik ben gelukkig erg praktisch ingesteld."

"Je moet de geschiedenis zien als een continuüm, iets dat steeds doorgaat. In die zin heb ik het boek voor de herdruk weer kunnen voorzien van nieuwe gegevens."

CONCLUSIE

De conclusie is een bladzijde langer geworden dan in de vorige uitgave. Do Rego concludeert dat de opstand van 1795 een authentieke beweging was van de slaven van Bandabou en niet een actie van een enkele radicaal of een actie op instigatie van buitenaf.

De toenemende onderdrukking van de slaven en invloed van de Franse revolutionaire ideeën vormden de aanleiding. De opstand zelf had niet tot doel om de heersende klasse te liquideren.

Ook voor de meer liberale leden van die klasse op Curaçao waren de Franse opvattingen geen reden om de slavernij af te schaffen omdat daarmee een groot economisch voordeel zou verdwijnen.

Het feit dat alle kolonialen op Curaçao als één man optraden tegen de slaven betekent dat ze de opstand als een levensgrote bedreiging zagen. Maar de strijd was voor de ongeoefende opstandelingen niet te winnen.

Tula en de zijnen hadden in hun strijd voor de grondrechten van de mens te maken met een gemeenschap die opgedeeld was volgens niet alleen politieke en sociaal-economische criteria maar ook die van kleur en slavernij.

De overlevenden moesten door blijven leven onder een systeem van onderdrukking dat gehandhaafd werd met harde hand in een gemeenschap waar kleur de sociale status bepaalde.

"Van Tula en zijn strijders kunnen we leren", aldus Do Rego, "dat vrijheid de afschaffing inhoudt van verschillende vormen van onderdrukking van een volk."

Desgevraagd zegt Do Rego dat hij de conclusie een beetje vlak heeft gehouden.

'Objectief moest hij zijn, vind ik. Dit is ook bedoeld voor scholen. Laten de leraren zelf maar aanvullen wat ze ervan vinden. Als ik een lezing hierover zou houden, zou ik wel een iets andere conclusie geven." ■

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak Solange Isselt

Tibetaanse jongeren willen met geweld de Chinezen verdrijven

De Dalai Lama, de geestelijk en politiek leider van de Tibetanen, werd vorige maand zestig jaar. Volgens de Boeddhistische leer is dat een risicovolle leeftijd waarop Zijne Heiligheid extra voorzichtig door het leven moet stappen. Maar ook politiek gaat de Dalai Lama een spannende tijd tegemoet. Zal hij Tibet ooit nog terugzien als een autonoom of zelfs geheel onafhankelijk land, vrij van Chinese overheersing?

In elk geval dringt de tijd. Sinds China in 1950 Tibet met een overmacht aan militaire troepen binnenviel, heeft het er tot nu toe nooit serieus naar uitgezien, dat de Chinezen er weer zouden vertrekken. Sterker, als gevolg van de Chinese migratiepolitiek wonen inmiddels meer Chinezen dan Tibetanen op het 'dak van de wereld'. Politieke vervolging, beestachtige martelpraktijken en regelrechte executies kostten de afgelopen decennia aan tienduizenden Tibetanen het leven. Volgens de Tibetaanse regering-in-ballingschap zijn 1,2 miljoen Tibetanen dodelijk slachtoffer geworden van de Chinese overheersing. De Tibetaanse cultuur staat zwaar onder druk en dreigt als er niets gebeurt geheel te verdwijnen.

ONGEDULDIG

Dat maakt ongeduldig, vooral de Tibetaanse jongeren. De Dalai Lama heeft vanuit zijn Indiase ballingoord Dharamsala, aan de voet van het Himalaya-gebergte, onafgebroken de geweldloosheid gepredikt. Maar sommige jongeren in Dharamsala trekken die onderhandelingsstrategie steeds openlijker in twijfel.

Tsewang Puntso, voorzitter van het Tibetan Youth Congress (TYC), een kweekvijver voor toekomstige Tibetaanse politici, zegt: "Onze tijd raakt op. Tibetanen in Tibet worden onderdrukt terwijl er niets gebeurt. Wij hebben binnen het congres al veel gesproken over het gebruik van geweld. Onder de jongeren heerst wanhoop. Die vind ik gerechtvaardigd. Er moet iets gebeuren, anders zal de Tibetaanse bevolking straks alleen nog bestaan uit mensen, die in Tibet onder de Chinese bezetting zijn opgegroeid en mensen die in ballingschap zijn geboren en westerse ideeën hebben."

Hoewel geweld volgens Tsewang een optie is, vindt hij het voor dit moment nog niet de beste oplossing. "Ik denk dat het gebruik van geweld nu nog niet verstandig is. Kijk, China is enorm aan het veranderen, het is een stoomketel. De economische openheid in het land zal denk ik leiden tot meer politieke openheid. Dat kan voordelig zijn voor Tibet. Het is een kwestie van tijd. Daarom moeten we nog even geduld hebben. India heeft tweehonderd jaar onder de Britten geleefd. Vijfenveertig jaar Chinese bezetting van Tibet is dus relatief kort."

KWAAD

Dat soort relativeringen maakt andere jongeren, zoals Tsering, kwaad. Lid van het Tibetaanse Jongerencongres is de jongeman niet meer sinds de vorige voorzitter opstapte. "Die had tenminste duidelijke standpunten", zegt hij. "Ze weten daar nu niet meer wat ze willen: Wel of geen geweld. Wij wisten dat wel: Geweld. Maar dat rigoureuze standpunt gaf problemen onder de bevolking."

Tsering kan niet wachten tot hij zijn weg naar Tibet gewapend kan beginnen. Natuurlijk, zegt hij, met guerrilla-acties, want een grootschalige oorlog tegen de Chinese militaire reus zou per definitie verlies betekenen. Vele jongeren zouden volgens hem bereid zijn om de wapens op te pakken.

Westerse landen zouden de mensen moeten oproepen tot een toeristische boycot van Tibet, vindt Tsering. Tibet moet wat hem betreft uit de reisgidsen verdwijnen zolang de Chinezen er de scepter zwaaien. Zonodig wil Tsering wel een handje helpen door met terreuracties onrust te zaaien. "Als er geen toeristen komen, gaat het daar economisch slecht en kun je China ergens toe bewegen. Alleen de Chinezen profiteren ervan en wij komen geen stap verder met onze strijd voor een vrij Tibet."

BAND

Tsering heeft zo zijn redenen om graag terug te willen. Hij werd bijna dertig jaar geleden geboren in Nepal. Zijn oudste broer, die in Tibet woont, heeft hij nog nooit gezien.

Die persoonlijke redenen en ook de opvoeding zijn bij velen bepalend voor betrokkenheid bij de Tibetaanse strijd. En dat maakt dat tijd steeds kostbaarder wordt. Met elke volgende generatie zal de persoonlijke band met Tibet waarschijnlijk minder sterk worden.

Zou een Tibetaan teruggaan naar Tibet als hij in het buitenland is geboren, in die samenleving is geïntegreerd, daar een bestaan heeft opgebouwd en verder geen familie heeft in Tibet? Laat staan bereid zijn zijn leven daarvoor op het spel te zetten? Tsewang Puntso van het Tibetaanse Jongerencongres denkt graag van wel.

Gesprekken op straat geven een ander beeld. Een hoog opgeleide Tibetaanse vrouw en geboren in het Westen, heeft nog twijfels. Ze zegt: "Stiekem hoop ik dat als Tibet vrij is, voldoende mensen teruggaan zodat ik hier kan blijven. Ik zou daar weer bij nul moeten beginnen. Maar als iedereen zo blijkt te denken als ik, ga ik zonder meer terug."

Vluchtelingen uit de K

■ BELGRADO — Servische vluchtelingen uit de regio Krajina zijn op weg naar Belgrado. Meer dan 150.000 Serviërs zijn de afgelopen dagen gevlucht voor het oo... weld. De verwachting ... nog 120.000 hun ... haard zullen verlaten.

Azië herdenkt einde Tweede Wereldoorlog nauwelijks

Landen in oostelijk Azië herdachten afgelopen dinsdag niet of nauwelijks het einde van de Tweede Wereldoorlog. Japan, de eerste niet-westerse imperialistische macht van deze eeuw, capituleerde op 15 augustus 1945 nadat de Amerikanen twee atoombommen hadden afgegooid. De Tweede Wereldoorlog was voorbij en er kwam een einde aan vier decennia Japanse overheersing in Oost-Azië.

Voor veel volken in de regio betekende de Japanse nederlaag het einde van een wrede onderdrukking, die vaak van voor de Tweede Wereldoorlog dateerde, maar tevens grepen koloniën de gelegenheid aan om de onafhankelijkheid uit te roepen, zoals in India, Indonesië en Vietnam gebeurde. In deze landen, net als in de Filipijnen, Hongkong, Singapore of Maleisië, zijn vrijwel geen herdenkingsplechtigheden.

Een Indonesische regeringswoordvoerder vertolkte de gevoelens van veel Aziaten door zich af te vragen: "Waarom moeten we mee juichen voor de overwinning van de westerse volken in hun oorlog in Europa en met Japan?" Ontelbare Aziaten zijn slachtoffer geworden van Japanse oorlogsmisdaden.

In Thailand werd afgelopen dinsdag een herdenkingsplechtigheid gehouden voor de slachtoffers van de beruchte Burma-spoorlijn, die de Japanners lieten bouwen om Brits-Indië aan te vallen. Van de naar schatting 120.000 dwangarbeiders die de aanleg niet overleefden, kwamen er zeker 100.000 uit Azië. De overigen waren geallieerde krijgsgevangenen, waarvan de nagedachtenis onder meer is vereeuwigd door de film 'The bridge over the river Kwai'. De plechtigheid in Thailand was op de plaats waar deze brug werd gebouwd.

DISCREET

China, dat van 1927 tot 1945 zwaar te lijden had van de Japanse expansiedrift, beperkte zich tot zeer discrete herdenkingen. Peking wou de grootste handelspartner en crediteur (Japan) niet voor het hoofd stoten met gruwelen van meer dan een halve eeuw geleden. Naar schatting 35 miljoen Chinezen kwamen om in de Japanse tijd, maar China heeft al kort na de oorlog alle claims op schadevergoedingen laten vallen en in 1949 aan de macht gekomen communisten hebben deze lijn voortgezet.

Een enkeling, onder wie de jurist Tong Zeng, vraagt namens slachtoffers en nabestaanden om smartegeld en compensatie, tot grote ergernis van de Chinese autoriteiten. Tong Zeng werd onlangs nog aangehouden en gemaand geen problemen te veroorzaken rond de 15de augustus. Er mocht worden herdacht in China, als ze het aan de overkant van de Oostchinese Zee maar niet hoorden. Afgelopen zaterdag ging een film in première over Nanking, waar Japanse soldaten in 1937 honderdduizenden burgers afslachtten. De produktie is door de Chinese autoriteiten zonder enthousiasme ontvangen.

Een uitzondering op de al of niet gemeende onverschilligheid ten aanzien van de 15de augustus vormt Zuid-Korea. Een feestelijk dundoek herinnert aan 1945, over de volle lengte van een vijftien verdiepingen tellende wolkenkrabber in de hoofdstad Seoul. Japan annexeerde het schiereiland in 1910 en dat hebben de Zuidkoreanen nog lang niet vergeven.

Een draaiende Koreaanse science-fiction film toont een verenigd (Noord- en Zuid-) Korea dat een kernwapen heeft ontwikkeld en glansrijk een oorlog met Japan wint. Hoogtepunt bij de plechtigheden in Seoul ter gelegenheid van de nederlaag van Japan vormde afgelopen dinsdag de symbolische aanzet tot de sloop van het voormalige paleis van de Japanse gouverneur van Korea.

Niet alleen het Japanse verleden ervoor zorgt dat rond de helft van Zuidkoreaanse jongeren een of andere vorm van haat tegen Japan koestert. Uit onderzoek blijkt dat ook het economische succes van het naoorlogse Japan afgunst kweekt. Vorig jaar nog ontstond grote verontwaardiging in Zuid-Korea over een voornemen van de regering een geldend verbod op de invoer van Japanse culturele produkten op te heffen. Ondanks het verbod voert Zuid-Korea voor 12 miljard dollar meer in uit Japan dan het naar het keizerrijk van de Rijzende Zon exporteert.

De Australische p... Paul Keating, ... maandag een offici... ontschuldiging van Ja... langd. Hij zei dat zo'n ... echter alleen zinvol ... Japanse bevolking d... heid over Japans r... Tweede Wereldoorl... neemt. Japanse ... schokken voormal... anden regelmatig m... voeging dan wel ontdu... spraken over de ... torie. De Japanse ... van Onderwijs ... ing en Seoul begi... maand door zich op... te vragen of veront... gingen zin hadden... procent van de Japans... king na de oorlog is...

Anderen ontkenden... elijk de historie d... spraken als de ma... ting van Nanking ... verzinsel af te schi... door het schetsen ... historie waarin Ja... moedig opnam tegen ... rialistische koloniale ... heden, zonder reken... geven van de decen... Japanse verovering... Azië.

Veel wantrouwen tegenover Servische minderheid Kroat

De Serviërs in de Kroatische hoofdstad zijn geen haar beter dan de Serviërs elders. Zoveel wil de gepensioneerde Kroaat wel kwijt. De enige goede Serviër is een Serviër die in het Kroatische leger vecht.

Met een aantal vrienden zit hij onder een boom in de buitenwijk Sopot van Zagreb. Een hemd zonder mouwen, een buikje en nog maar een paar tanden. Zijn naam wil hij niet kwijt en eigenlijk wil hij ook niet praten met journalisten. Maar als zijn Servische landgenoten ter sprake komen, kruipt het bloed waar het niet stromen kan.

"De Serviërs hebben een geschiedenis van agressie. Hooguit tien procent van hen is fatsoenlijk. Als ze hier de kans zouden krijgen, zouden ze ons net zo afslachten als ze met de ongewapende burgers in Srebrenica hebben gedaan. Hoe kunnen wij hun vergeven, terwijl zij ons allemaal de keel willen doorsnijden?"

WANTROUWEN

Groot is het wantrouwen tegen de Serviërs, die ondanks al het oorlogsgeweld in Kroatië zijn gebleven. In Sopot is dat goed te merken. Voor de oorlog in het voormalige Joegoslavië losbarstte, woonden in deze nieuwbouwwijk vrij veel Serviërs. Dank zij hun overheidsbanen kregen ze toen de betere appartementen.

Nu durven de Serviërs die zijn gebleven, vooral ouderen, zich niet meer op straat te vertonen. "Ze verstoppen zich in hun huizen", zegt een Kroatische vrouw. Af en toe praat ze nog wel eens met Serviërs uit haar flat. Maar als ze een keer 's avonds laat thuiskomt, is ze toch altijd bang dat een Serviër met kwade bedoelingen haar staat op te wachten bij de lift.

De kans dat een Servische buurman haar zal overvallen, wordt wel steeds kleiner, om de simpele reden dat er steeds minder Serviërs in Kroatië zijn. Hun aantal in Zagreb is afgenomen van 100.000 voor 1991 tot 40.000 nu, schat Milorad Pupovac, een leider van de Servische minderheid in Kroatië. Voor de oorlog woonden 400.000 Serviërs in de Kroatische steden. Nu zijn dat er minder dan 150.000.

"De afgelopen vier jaar – de tijd van geen oorlog, geen vrede – is heel moeilijk geweest. Een meerderheid van onze mensen is vertrokken. Niet alleen wegens de publieke verkettering, maar ook wegens de dagelijkse problemen. Het verlies van werk, de verplichting loyaliteitsverklaringen te tekenen, huisuitzettingen, arrestaties, moorden. En natuurlijk de telefonische dreigementen."

Pupovac staat in het buitenland bekend als een gematigd leider, maar de meeste Kroaten beschouwen hem als een radicaal. Als om alle twijfel over zijn intenties weg te nemen, staat op de schoorsteenmantel van zijn kantoor een prentbriefkaart met de tekst 'Why' (waarom) op de beroemde foto van een sneuvelende soldaat.

"Onze mensen voelen zich gemarginaliseerd. Ze kunnen geen deel uitmaken van het economische, culturele en politieke leven. Ook al is de werkelijke vreselijke tijd van enkele jaren geleden achter de rug, sindsdien is er niets gebeurd om onze positie te verbeteren. Dat betekent dat nog meer mensen zullen vertrekken."

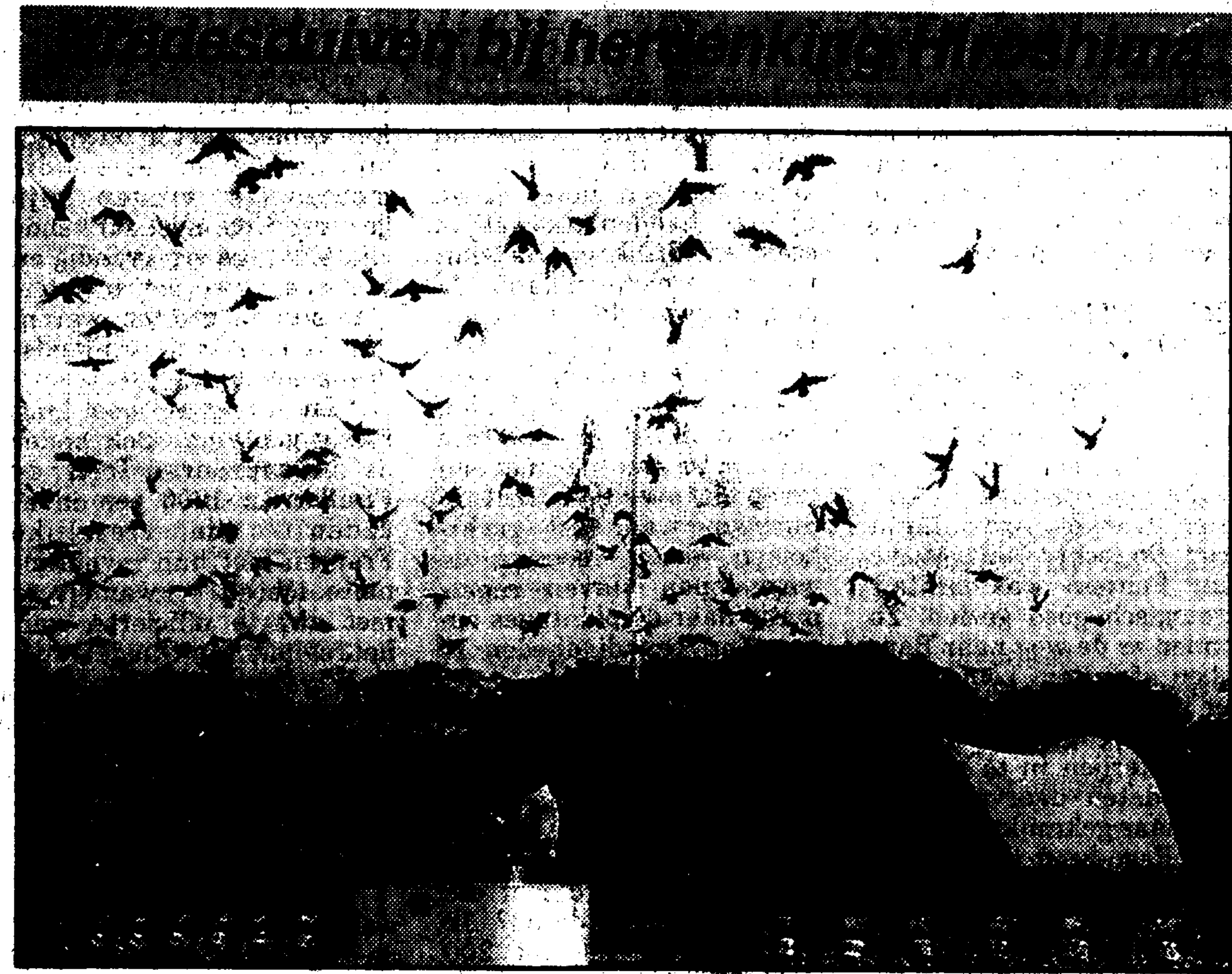
De Kroatische regering spant zich in alle kritiek te pareren, mede om de sympathie van haar westerse bondgenoten niet te verspelen. Na haar succesvolle herovering van de Krajina ruim een week geleden, riep Zagreb de bijna 200.000 gevluchte Serviërs dan ook onmiddellijk op naar huis terug te keren.

GRONDWET

De Serviërs zouden niets te vrezen hebben zolang ze de grondwet maar accepteren. Niets staat hun behouden terugkeer in de weg want hun huizen zijn ongeschonden en verzegeld, verzekeren de Kroatische autoriteiten. Een paar ... Serviërs zouden zic... hebben gemeld, ... spijt hebben van ... trek.

Pupovac hecht a... mooie beweringen... waarde. Volgens he... terugkeer van de ... Serviërs niet realist... laten zich toch ze... door geweld overtui... ze de Kroatische ... moeten accepteren?

"De regering mo... eens de rechten re... van Serviërs, die ... blijven wonen. Ve... moet ze garanties bi... dagenen die willen ... keren. Dat beteken... heid, gelijkheid, en... van eigendomsrechte... toekomstperspectief."

■ HIROSHIMA — Tientallen duiven worden losgelaten tijdens de herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog in Hiroshima. Op de achtergrond het monument ter herdenking van de atoombom die door de Amerikanen werd gedropt op de Japanse stad.

e weinig steun bestuurders en teveel bureaucratie Nederland

ombere toekomst kansarme jongeren

door dr P.C. Verton =

Op Curaçao gaat elke dag de zon op voor een ieder, toch begint de dag velen niet gelijk. Een in het leven van drie ners van dit eiland, een rwijzeres, een aankode drop-out en een tiener-er, kan dit toelichten.

AYRA is veertig, uwd, twee kinderen en in Dominguito met man die als ambtenaar et Fort Amsterdam . Iedere ochtend om uur rijdt Mayra naar school in Santa Rosa, man brengt op weg zijn kantoor de kin- naar het Radulphus e. Mayra's kinderen, 14 jaar, volgen het ze willen later in Neder- of de USA gaan stu- Aan het begin van het en een deel van de rakking' werd uitbe- heeft Mayra haar auto ld voor een nieuwe. uto van haar man is iseerd toen twee jaar n de 'indexering' werd eerd aan de ambte- Mayra en haar man n tot groep van bijna duizend ambtenaren en wijzers op dit eiland or velen als *hende bon* (mensen in goede doen) h beschouwd. Ze een vast inkomen, ding van ziektekosten nsioen. Vakbonden n voor hun belangen ngen daarbij keer op de overheid op de . Iedere nieuwe dag n zij een stukje van oekomst die is verze-

NDY is vijftien jaar, [illegible] met zijn moeder en [illegible] broers en zussen [illegible] klein huisje op a Baca vlak bij de Tafelberg. Randy zit voor de tweede keer in de zesde klas; iedere ochtend om half zes vertrekt hij met zijn broers en zussen van huis. Zij rijden mee met de vroege shift van de bus en arriveren al om kwart over zes bij de school die pas om half acht begint. Randy heeft de sleutel van hun huis, want 's middags werkt zijn moeder achter de kassa van een supermarkt. Randy zit bij Mayra in de klas en omdat zij een onderwijzeres van het oude stempel is, besteedt zij extra aandacht aan hem. Echter, dat zal niet veel uithalen, want Mayra's jongere collega's hebben dat in de voorgaande jaren niet gedaan; zij beschouwen het onderwijzersvak als een baan zoals andere, niet als werk waarbij toewijding voorop staat. Als jongens zoals Randy eindelijk de basisschool verlaten, is in veel gevallen alleen het Praktisch Beroepsonderwijs voor hen toegankelijk, maar daar kunnen per jaar maximaal honderdvijftig jongens terecht. Voordat het zover is zijn ze vaak al aan het spijbelen en daarna worden ze drop-out, dat kan ongestraft omdat de leerplichtwet wel is afgekondigd, maar tot op heden niet wordt gehandhaafd. Voor Randy vormt iedere dag een stap verder in de richting van maatschappelijke mislukking.

MARIANELA is ook vijftien, woont in Marchena en ging tot vorige jaar naar de MAVO. Na een zaterdagavond waarop zij met vriendinnen ging dansen in een disco waar de groep ERA optrad, is ze nog uitgegaan met één van de jongens. Daarna zeiden ze op school dat ze *'na barica'* was en ze is toen thuis gebleven. Haar baby is inmiddels geboren, maar van teruggaan naar school, zoals eerst het plan was, is niets meer gekomen. Een klasgenote die hetzelfde overkwam, gaat sinds kort wel weer naar school. Zij gaat evenwel niet verder dan het hek, daar verkoopt zij crack aan tiener-klanten, die in de klas, of *manera para* wild om zich heen kijken, of voor zich uit staren, *kai den trep*. Marianela blijft nu hele dagen thuis, werk vinden is erg moeilijk, zelfs haar twee oudere zussen die de MAVO wel hebben afgemaakt, kunnen geen werk vinden. De oudste is een paar maanden verkoopster geweest bij een kledingzaak in Otrabanda, toen het toeristenseizoen voorbij was, hoefde zij niet meer te komen. De jongste gaat de laatste tijd zo nu en dan opgemaakt op pad, want zegt ze 'van de zon alleen kun je niet leven...'.

Dit verhaal gaat over kansarme jongeren. Een groot deel van hen bestaat uit jongens en meisjes die geen vervolgonderwijs doorlopen. Zij verlaten de school zonder de kennis, vaardigheden en attituden die nodig zijn om een zelfstandig lid van de samenleving te worden. Ze worden bijna zeker werkloos, meerdere van hen komen in het drugscircuit of in de criminaliteit terecht. Een aantal van hen vertrekt met nieuwe hoop naar Nederland, het land van melk en honing aan de andere kant van de oceaan, om er te ontdekken dat kansarme jongeren van hier, daar bijna steeds kansloos zijn.

Op Curaçao heeft slechts 16% van de bevolking een inkomen van tweeduizend gulden of meer per maand. [illegible] jongens als Randy en meisjes als Marianela gaan veelal behoren tot de 30% die geen inkomen heeft. Het aantal vroegtijdige schoolverlaters is de laatste jaren dramatisch gestegen; er komen nu op Curaçao ieder jaar ongeveer duizend nieuwe drop-outs bij. Per jaar wordt er bij circa honderd tiener-moeders een eerste of een volgend kind geboren. De jeugdwerkloosheid is hoog, óók onder diplomahouders; ongeveer éénderde van de beroepsbevolking tussen 15 en 24 jaar is werkloos.

TAJ

Verder gaat dit artikel in op de aanpak van het jongerenbeleid. Aan de orde komen: de Taak Force Antilliaanse Jongeren (TAJ), de ruggesteun van bestuurders die de TAJ nodig heeft en de houding van Nederland ten opzichte van de TAJ.

In juli 1992 werd de TAJ ingesteld door het Bestuurscollege van het eilandgebied Curaçao. In het eilandsbesluit van de instelling wordt de TAJ een aantal taken opgedragen. Deze opdracht vormt het mandaat van de TAJ; het behelst activiteiten die erop zijn gericht de aanwas van kansarme jongeren te voorkomen en de opvang en begeleiding te verbeteren. De TAJ heeft als een buiten de ambtelijke diensten geplaatste organisatie-van-openbaar-bestuur een unieke bestuurlijke inbedding. Door te kiezen voor een dergelijke inbedding was het mogelijk de TAJ een drager te maken van de samenbundeling van krachten van de overheden van Curaçao, Bonaire, de Nederlandse Antillen en Nederland.

In Nederland werd de instelling van de TAJ met geestdrift begroet [illegible] het door de TAJ opgestelde beleidsplan 1993-1997 werd met algemene instemming aanvaard. De Vaste Commissie van de Tweede Kamer voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken [illegible] zij hoge verwachtingen had van de TAJ. De minister van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken maakte namens zijn ambtgenoten van Binnenlandse Zaken, Justitie en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bekend welke hoge ambtenaren namens Nederland zitting zouden hebben in de Stuurgroep van de TAJ. Het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (KabNA) leek te delen in het enthousiasme, het toonde zich bereid de kosten van het Secretariaat van de TAJ te financieren uit de fondsen bestemd voor ontwikkelingssamenwerking tussen Curaçao en Nederland.

PROJECTEN

Het is de TAJ in de afgelopen twee jaar gelukt, op een terrein waar velen leken te falen en de moed hadden verloren een aantal projecten te initiëren die directe resultaten afwerpen.

* Er zijn cursussen voor jonge alleenstaande moeders opgezet die nu met [illegible] in meerdere wijken worden voortgezet.
* In de wijk Kanga is een proces van wijkopbouw op gang gebracht; er is een sportveld met infrastructuur aangelegd met inzet van de bewoners en jongeren van die wijk.
* In de wijk Julian vindt woningverbetering plaats waarbij een aantal jongeren training-on-the-job wordt aangeboden, zodat zij daarna als bouwvakkers met enige ervaring werk kunnen vinden. De eerste tranche van vijf te verbeteren woningen is geselecteerd door de dienst Sociale Zaken.
* Op Banda Ariba is de Stichting Pro Alfa begonnen met de opvang van vroegtijdige schoolverlaters. Tot op heden worden twintig jongens in het kader van dit project *[illegible] perspectiva pa futuro* begeleid.
* Het Job Center zal in december 1995 beginnen met een type bemiddeling dat tot nog toe onbekend was. Werkgevers zullen worden benaderd en de traject-bemiddeling van het centrum, dat is ingebed in de Dienst Arbeidszorg, zal zich zowel op kansarmen als op kansrijken richten.
* Op het gebied van de jeugdhulpverlening is het gelukt de scheidslijnen tussen Land en eilandgebied en die tussen overheid en private instellingen te overbruggen door een centraal registratiesysteem op te zetten en in gebruik te nemen.

Ondanks de successen is er reden voor ernstige verontrusting, want de TAJ heeft, buiten haar schuld, in de afgelopen twee jaar aanzienlijk minder resultaat geboekt dan mogelijk [illegible]. De sterkte van de TAJ, schuilt tegelijkertijd haar zwakte.

SUCCES

Het succes van de TAJ wortelt in de samenstelling van de Stuurgroep van de TAJ die het mogelijk maakt de jongerenproblematiek in haar totaliteit aan te pakken; het werken met de Taakgroepen (ook werkgroepen, overleggroepen, platforms) waardoor zowel bij planning als bij uitvoering inschakeling van bestaande instanties en instellingen kan plaatsvinden en de bestuurlijke inbedding.

Waarom kan een buiten de ambtelijke dienst geplaatste organisatie wel succesvol zijn daar waar de ambtelijke diensten zelf geen of te weinig initiatieven van de grond krijgen? Het is niet zo dat ambtenaren per definitie lui of onbekwaam zijn, integendeel er zijn vele ijverige en capabele mensen in de overheidsdienst aan te treffen. De TAJ als buiten de ambtelijke diensten geplaatste organisatie-van-openbaar-bestuur kan zich [illegible] inmenging en kan ambtelijke rompslomp vermijden. Menskracht kan uitsluitend op grond van bekwaamheid en commitment worden geselecteerd. Bureaucratische procedures kunnen worden vermeden. Voor projecten en programma's kan zelf financiering worden gezocht.

RESULTAAT

Een buiten de ambtelijke diensten geplaatste organisatie kan niet vrijblijvend dag in dag uit geld van de gemeenschap opmaken zonder zichtbaar resultaat. Daar zit de kern van het verschil met ambtelijke diensten. De TAJ kan alleen voortbestaan bij de gratie van gunstige afrekeningen. Door resultaten als voorwaarde voor voortbestaan te doen gelden, is een principe van de markt teruggehaald binnen de overheid: doorgaan zo lang het saldo batig is, maar bij *no cure, no pay*. Resultaten als voorwaarde voor voortbestaan heeft de TAJ vindingrijk gemaakt, zo zelfs dat er sprake is van 'reinventing government'. De TAJ geeft in de Nederlandse Antillen gestalte aan een veranderde rol en een veranderd optreden van de overheid in een veranderde samenleving. In het functioneren van de TAJ worden de verantwoordelijkheden van politici, bestuurders, ambtenaren, maatschappelijke instellingen en burgers opnieuw gedefinieerd.

De aanpak van de TAJ is gebaseerd op wat de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken in zijn Nota Veiligheidsbeleid 1995-1998 noemt: 'de grote uitdaging om op basis van politieke en bestuurlijke prioriteitenstelling en keuzes dwars door organisaties en sectoren te [illegible] de kern van de aanpak van de TAJ: 'Belangrijk is vooral of het werkt en niet hoe het heet of wiens competentie het betreft'.

De unieke bestuurlijke inbedding heeft een keerzijde. De TAJ heeft, juist omdat resultaat voorwaarde is voor voortbestaan, meer dan andere overheidsorganisaties behoefte aan politiek-bestuurlijke ruggesteun en aan vlotte financiering van projecten en programma's. Onvoldoende ruggesteun en stagnatie van de financiering leiden tot vermindering van het resultaat en bedreigen daarmee het voortbestaan van de TAJ. Helaas is dit de situatie waarin zich nu de TAJ bevindt.

TE WEINIG STEUN

De TAJ heeft om te kunnen functioneren als een buiten de ambtelijke dienst geplaatste organisatie, om dwars door organisaties en sectoren te kunnen werken, een sterke politiek-bestuurlijke ruggesteun nodig. Daartoe is het noodzakelijk dat bestuurders en politici keer op keer de hoge prioriteit van het jongerenbeleid uitspreken en steeds opnieuw het mandaat van de Task Force onderschrijven. Dit gebeurt tot op heden te weinig.

Is het waar dat de jeugd de toekomst heeft? Veel jongeren worden kind van de rekening! Dat is de realiteit van Curaçao. Bestuurders stellen korte termijn prioriteiten waarin vooral de zorg om geld en goed weerklinkt: financieringstekorten, verhoging van inkomsten, vermindering overheidsuitgaven, afslanking ambtenarenapparaat, economische groei, herstructurering. De Randy's en de Marianela's zouden zorg nummer één van de bestuurders moeten zijn. Dan wordt naast het regelen van dingen van de dag ook het vooruitzien naar morgen van belang.

BUREAUCRATIE

KabNA's enthousiasme heeft in de loop van twee jaar

Vervolg op pag. 4

[illegible] BESTUURSCOLLEGE van Cu[illegible] eilandsbesluit de 'Task Force Antilliaanse Jongeren' (TAJ) steld met als taak het opstellen van beleidsplannen op terrein van jongerenbeleid en het initiëren, coördineren (doen) uitvoeren van projecten en programma's op dat in.

Instelling van de TAJ was noodzakelijk omdat de aande overheidsinstanties en private instellingen werk- n op het terrein van het jongerenbeleid niet in staat n de complexe problemen op de gebieden van

aanwas en opvang van kansarme jongeren rnieuwing van onderwijs en vakopleidingen eidsbemiddeling en pverlening aan jongeren het hoofd te bieden.

Instelling van de TAJ was ook noodzakelijk omdat een illiaans jongerenbeleid een problematiek betreft die rtuilles van gedeputeerden overstijgt, overheidsinstanties particuliere instellingen aangaat, bestuurslagen (Lands- landsniveau) doorkruist en zowel op de Antillen, als in rland speelt.

BUNDELING KRACHTEN

Instelling van de TAJ maakte het mogelijk de krachten die bij een Antilliaans jongerenbeleid betrokkenen te delen. Die bundeling heeft gestalte gekregen in de amenstelling van de Stuurgroep van de TAJ; alle betrokken zijn vertegenwoordigd: Curaçao (vier leden en een zitter), Land (twee), Nederland (drie) en Bonaire (twee). Stuurgroep laat zich om de doelstelling van de TAJ te ken, bijstaan door een Secretariaat.

Secretariaat van de TAJ is belast met het formuleren, [illegible] en (doen) uitvoeren van beleidsplannen en [illegible] en programma's die ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Stuurgroep. [illegible] het brede terrein van het [illegible]beleid in zijn geheel te bestrijken, maakt het [illegible]tariaat daarbij gebruik van zogenaamde Taakgroepen.

[illegible] zijn samengesteld uit ambtenaren en [illegible] goede krachten en verborgen talenten -van de [illegible]ande instanties en instellingen. De Taakgroepen maken [illegible]gelijk dat de TAJ kan functioneren, want zij geven de [illegible] rechtstreekse aansluiting met de velden van de [illegible]matiek, zij stellen het Secretariaat in staat op inter[illegible] basis coördinerend op te treden en zij verschaffen de [illegible]zicht in de uitvoeringscapaciteit van de verschillende [illegible] en instellingen.

UNIEK BESTUUR

TAJ heeft een unieke bestuurlijke inbedding. De TAJ is organisatie-van-openbaar-bestuur die buiten de ambte- dienst is geplaatst. Met de instelling bij eilandsbesluit de daarin opgedragen taken heeft het Bestuurscollege Curaçao de TAJ een mandaat gegeven dat tevens een [illegible]-bestuurlijk draagvlak vormt. De TAJ kan daardoor [illegible] voeren van het jongerenbeleid. Dat betekent dat de [illegible] vanuit een niet aan competenties, sectoren en [illegible]niveau's gebonden positie actief is op de verschil- velden van het jongerenbeleid.

ACTIVITEITEN

[illegible] zijn de activiteiten van de TAJ gericht op het [illegible] van situaties ten aanzien van zwangerschap [illegible], opvoeding, verzuim, uitval en wanprestatie op [illegible] aansluiting met vakopleiding, arbeidsbemiddeling, [illegible] bij inburgering in de eigen samenleving, [illegible] in Nederland.

[illegible] jongeren tussen wal en schip: Te weinig ruggesteun Antilliaanse bestuurders, te veel bureaucratie Neder- ambtenaren.

Impressies

Kroeg

De vrouw bij de tap zet het bierglas aan haar mond. Ze buigt haar hoofd wat achterover en neemt behoedzaam een laatste slok uit haar glas. Ze blijft met gesloten ogen roerloos staan, als om de herinnering aan de smaak nog een moment langer vast te houden. Dan gaan de ogen langzaam open. De blik in de ogen is leeg. Met een verdwaasde blik kijkt ze voor zich heen. Ze wankelt en dreigt haar evenwicht te verliezen. Ze grijpt zich vast aan de koperen stang langs de bar en voorkomt zo dat ze valt. De vrouw is niet al te groot, ook niet al te klein. Gewoon middelmatig van lengte. Ze lijkt achter in de vijftig. Ze is onopvallend gekleed, op het slonzige af, in een jeansbroek en licht blauw jack.

Het korte grijze haar staat piekend alle kanten op. Dan draait ze zich om en mompelt een paar onverstaanbare woorden. De man aan de tapkast zet een nieuw glas neer. Ze is hier kennelijk een geregelde bezoeker. De vrouw, die intussen behoorlijk beschonken is, straalt iets triestigs uit. Aan een tafeltje naast ons zit een luidruchtig gezelschap van marktkooplui en handelaren, te oordelen naar de gespreksonderwerpen. Ze spelen een kaartspel en slaan de kaarten hard op de tafel.

Kees, een man met een stevige buik en een zwart leren jack slaat de serveerster op haar achterste als ze langs komt om een ander groepje te bedienen. Deze lacht maar wat en maakt zich uit de voeten. Kees steekt een hand op en roept naar de bar: "Een rondje van mijn alsjeblieft."

Cor, een man met een harde stem en een blauwe coltrui waarvan hij de rits opengeschoven heeft, zit achterstevoren op een stoel en bekijkt het spel. Hij speelt zelf niet mee, hij levert alleen commentaar en maakt grapjes. Het is zaterdagmiddag, de werkweek zit er bijna op. Hij maakt nog een paar kwinkslagen links en rechts, staat dan op en zegt: "Oké heren, tot straks" waarna hij door een van de klapdeuren het pand verlaat.

De kroeg is niet groot, maar wel gezellig en draagt [illegible] studententijd, kwamen we hier al. Het interieur is niet erg veranderd, alleen aan de kleding van de mensen kun je zien dat de tijd is voortgeschreden. Er staan allerlei spreuken en uitspraken op de muren. Een ervan zegt: "Poffen is dubbel pech, je centen kwijt en de klanten weg." Een andere laat weten: "Hier is de klant zelf keizer, mits hij zich koninklijk gedraagt."

Op de bruine vloerplanken ligt wit zand, net als vroeger. Onder de schoorsteenmantel is een wand van Delftsblauwe tegels te zien. Bordjes op de muren melden dat je een bal gehakt, een portie osseworst, peperworst of leverworst kunt krijgen. Er wordt Koninck van het vat en huiswhisky geschonken. Koffiespeciaal met appelgebak en erwtensoep is er ook te krijgen. Voor elk wat wils dus.

Geleidelijk aan wordt het café voller. Een vrouw die aan een tafeltj naast ons komt zitten, wil een fles bier, 'maar niet te sterk', zegt ze. Er worden haar allerlei flessen getoond en tenslotte kiest ze Hoegaarde bier uit: 6 procent alcohol en ƒ3,50 uit de fles. Wel wit maar niet bepaald licht bier. Ze weet kennelijk niet echt wat ze wil.

De vrouw bij de bar daarginds heeft nu kennelijk genoeg gedronken en stapt met onvaste benen naar de uitgang. Haar bewegingen zijn vertraagd, ze lijkt net een ledepop. Waar zou ze naar toe gaan? Naar huis? Woont ze alleen of zou ze thuis door een kwade echtgenoot worden opgewacht?

M'n gedachten dwalen af naar thuis op Curaçao, naar m'n werk. Hoewel ik weinig dronken mensen en zeker weinig vrouwen zie, heb ik er wel indirect mee te maken: verdrietige vaak oudere vrouwen die helemaal geen plezier meer in het leven hebben omdat dat vergald wordt door een drinkende man, die de toch al nauwelijks toereikende AOV-uitkering verdrinkt. Die onredelijk wordt als hij onder invloed is en dan gaat schreeuwen en schelden en soms ook zijn handen niet thuis kan houden. Ik maak soms vrouwen mee die in een dronken bui lelijk door hun partner zijn toegetakeld. Blauwe ogen, schrammen en builen op het gelaat, losse tanden in de mond, gescheurde lip.

Drinken eist z'n tol: relaties en gezinnen vallen uiteen als de alcohol een te grote rol gaat spelen, al staan vrouwen soms voor het blok omdat ze nergens anders heen kunnen. Laatst kwam een collega-huisarts tijdens een dienst eens oog in oog te staan met een alcoholist die kennelijk ook behoorlijk in de war was. Hij zag de dokter aan voor de duivel en ging in de keuken een vleesmes zoeken om de duivel aan het mes te rijgen. Nog jonge kinderen probeerden hun vader het mes afhandig te maken.

Ik zag een gravure in een boek voor me dat ik jaren geleden eens zag. Kinderen trekken pa aan de mouw mee uit de kroeg: "Toe nu vader, ga toch mee naar huis." Een triest milieu om in op te groeien.

Een tram komt afremmend hortend en stotend de hoek om rijden. Piepend komt hij bij de halte voor de deur tot stilstand en laat me uit m'n gepeins ontwaken. Ik kijk om me heen en neem de kroeg nog eens goed in me op. Ik geniet van de tijdloze sfeer van het café. Aan het tafeltje naast ons wordt nog steeds geanimeerd gekaart. De klok van het imposante door Berlage gebouwde stationsgebouw in de verte geeft vijf voor zes aan.

De winkels gaan zo meteen sluiten. De stad maakt zich op voor de naderende avond. Mensen keren huiswaarts of zoeken een bar of eethuis op. Door het mooie weer van de laatste dagen zijn er al enkele terrasjes op de grachten open, wat de stad een feestelijke aanblik geeft. Langzaam aan wordt het voller in het café. We moesten maar weer eens opstappen.

Roken met benzinebom

De bemanning van een Zuidafrikaans vliegtuig heeft een einde gemaakt aan een korte kaping. Het kabinepersoneel overmeesterde de kaper bij de landing in Kaapstad.

Tijdens een binnenlandse vlucht van een Boeing 727 naar Johannesburg dwong een 31-jarige passagier de piloot het toestel naar Cuba te vliegen. De kaper zei dat hij een Molotov-cocktail bij zich had. De piloot wees de man op de noodzaak om bij te tanken, en dat het toestel daarvoor naar Kaapstad moest terugkeren. Toen de kaper wilde roken, concludeerde de bemanning dat de man geen benzinebom bij zich had en zij overmeesterde hem. De fles bleek gevuld met wodka.

Meteen na de landing moesten de ruim negentig passagiers het vliegtuig van de maatschappij *Phoenix* via de noodglijbanen verlaten.

Onderwijs anders bekeken

Spreekbuis

Als de wind plotseling uit een andere hoek waait, kruipen sommige mensen in het vooronder, sjorren de luiken vast en proberen de storm uit te zitten. Anderen snuiven de bries op, hijsen hun zeilen en laten zich door de krachtige stroming voortstuwen naar nieuwe horizonten. In dit beeld manifesteert zich wat er zich de laatste vier jaar op ons eiland heeft afgespeeld. Zonder een grondige voorbereiding werd een gedeelte van het onderwijsveld onverhoeds meegesleurd in een onderwijsvernieuwing: het B.V.O. Het leverde op alle fronten zeer uiteenlopende reacties op. Niet alleen bij de leerkrachten, maar ook bij de leerlingen, de ouders, de vakbond en last but not least op beleidsniveau. In de rubriek 'Onderwijs anders bekeken' heeft U regelmatig kennis kunnen nemen van het wel en wee, de ups en downs en het vallen en opstaan dat onvermijdelijk is bij zo'n ingrijpende onderneming. Vanaf de start van het B.V.O. in 1991 tot en met de eerste eindexamens in 1995 werd dit vernieuwingsproces op kritische wijze gevolgd, geëvalueerd en beargumenteerd. Uit de aard van de zaak in de vorm van een persoonlijk verslag aan de hand van persoonlijke ervaringen. Tot welk doel?

In het eerste stadium van een onderwijsvernieuwing speelt 'het incident' een uitermate belangrijke rol. Juist omdat de nieuwe waarden en normen nog niet gefundeerd zijn, moet elke ervaring, hetzij positief, hetzij negatief kritisch onderzocht worden. Het naar buiten brengen van deze ervaringen kan vervolgens aanzetten tot kritische evaluatie in bredere kring. Dit is des te meer noodzakelijk, wanneer de wind weliswaar uit een andere hoek is gaan waaien, maar het nog lang niet duidelijk is uit welke hoek precies. Het voornemen van de minister van Onderwijs om dienaangaande een brede maatschappelijke discussie op gang te brengen voorziet dan ook in een, als een schrijnend gemis ervaren, behoefte. Immers, voordat problemen als kerndoelen, methodieken, instructietaal, methodes en organisatie ook maar aan de orde gesteld kunnen worden, moeten we het eerst samen eens worden over wat we nu precies met het onderwijs op de Nederlandse Antillen willen bereiken. Het moge duidelijk zijn dat geen enkele technische bijstander ons bij het formuleren van deze fundamentele doelstelling kan helpen.

Dit karwei moeten we zelf klaren. Het ligt in de bedoeling in deze rubriek daartoe een bescheiden bijdrage te leveren, door een uiteenlopend aantal mensen aan het woord te laten over onderwijs. Om te beginnen een bijdrage van Prof. Dr René Römer, maar dan uit het jaar 1971. De toen nog drs R.A. Römer, hoofd Dienst Cultuur en Opvoeding in Fort Amsterdam schreef in het thematisch nummer van Pedagogisch Forum over het onderwijs op de Nederlandse Antillen onder andere de volgende paragraaf: "De Antillianisering van het onderwijs zal fundamenteel moeten zijn, is het standpunt dat op velerlei wijze naar voren wordt gebracht. Zij zal verder moeten reiken dan het voorzien in eigen leerkrachten en het werken met z.g. aangepaste methoden bij taalverwerving, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis etc. Het onderwijs zal moeten helpen [...] te geven aan de Antilli[...] mens, zal dus gericht m[...] zijn op het beeld va[...] geslaagde mens naar A[...] liaanse normen. Is da[...] ook weleens neurotisch g[...] mde, mens die hard [...] om vooruit te komen en[...] geld te verdienen, waa[...] hij kan sparen en op[...] oude dag van de gesp[...] duiten onbezorgd zijn [...] kan slijten; of is dat de [...] die leeft vanuit de fil[...] van het 'dolce far niente[...] ernaar streeft de dagen[...] zijn leven in onbekomm[...] ledigheid door te breng[...] niet meer zal werken [...] per se noodzakelijk is. [...] schien is het goed hier [...] op te merken, dat mijn[...] iens beide af te wijzen [...] omdat zij beide uitgaan[...] een individualistisch s[...] punt. Hier kom ik no[...] terug. De vraag is echt[...] er überhaupt zo'n Antilli[...] mensbeeld bestaat, en [...] bestaat, of het prudent [...] onderwijs alleen daar[...] richten. In de Antillen[...] tonen wij in het alge[...] een tendens de schaal[...] onze samenleving uit he[...] te verliezen. Deze, na[...] anden en sociale catego[...] versplinterde mini-sam[...] ving(en) doet(n) groter [...] dan hij (zij) is (zijn). Ik [...] eerder naar voren geb[...] dat de Nederlandse An[...] als sociale werkelijkheid [...] bestaan en men hoogui[...] een taalgemeenschap [...] spreken in het geval v[...] Benedenwindse eilan[...] Het is dus zeer de vra[...] men, behalve op een [...] hoog niveau van abstr[...] tot dit mensbeeld kan k[...]

En als dat dan gelukt is, [...] het mij nog altijd een v[...] van fundamentele aard[...] bij de behandeling va[...] onderwerp nog niet werd [...] gevoerd, of wij onze me[...] wel gelukkig zullen m[...] door hen naar dit bee[...] vormen en op te voeden[...] gevaar bestaat, dat de A[...] liaan zichzelf daarmee i[...] isolement werkt, dat ik [...] niet zou willen toewe[...] Een gezond realisme ge[...] ons steeds rekenin[...] houden met het feit da[...] gemeenschap van 200.0[...] 250.000 inwoners zich [...] de weelde zal kunnen [...] mitteren van volledig op [...] zelf gericht te zijn. Nu [...] mogelijk dat het mens[...] zoals dat als ideaal ge[...] de Antilliaanse samen[...] door de vele invl[...] waaraan onze cultuur [...] hevig is geweest, zulk[...] versele trekken zal ve[...] dat het gesignaleerde g[...] voor isolement niet [...] blijkt. Persoonlijk gel[...] ook dat dit het geval is, [...] ik heb toch gemeen[...] moeten wijzen op het g[...] voor isolement dat b[...] streven naar Antilliani[...] aanwezig is, vooral [...] men al te gauw geneigd [...] uit het oog te verliezen[...]

Oeroude bevolking West-Europa

West-Europa blijkt veel langer bevolkt dan de wetenschap tot dusver veronderstelde. In Spanje zijn fossielen van mensachtige wezens ontdekt met een ouderdom van 780.000 jaar.

De vondst van de oudste mensachtige schepsels van West-Europa vult een enorm gat in de kennis van de ontwikkeling van de mens, meldt een studie in het wetenschappelijk tijdschrift *Science*. "Deze ontdekking is de belangrijkste van de laatste jaren over de Europese bevolking", aldus wetenschapper Clark Howel van de Universiteit van Californië.

Bij de 36 fossiele botten gaat het om overblijfselen van '*hominidae*', de mensachtige wezens waaruit de huidige mens is voortgekomen. Spaanse archeologen ontdekten de restanten samen met primitieve stenen gebruiksvoorwerpen in grotten bij het noord-Spaanse Burgos.

Een nieuwe identificatietechniek maakte het mogelijk vast te stellen dat de fossielen minstens tweehonderdduizend jaar ouder zijn dat de oudste menselijke overblijfselen die tot nu toe in Europa waren ontdekt.

In Afrika, het Midden-Oosten, Azië en zelfs Oost-Europa (Georgië) waren al fossielen van hominidae met een ouderdom van een miljoen jaar aangetroffen. Maar West-Europa bleef een witte plek op de kaart. De theorieën over de evolutie van de mens moesten met die afwezigheid rekening houden, in het bijzonder bij de formulering van hypotheses over bevolkingsverplaatsingen buiten Europa.

Koken met M[...]

Cod Fish Fritters

Vandaag voor de liefhebbers een visrecept: Cod[...] met Fritters. U heeft hiervoor nodig:

- 1/2 pond cod fish
- 1 eetlepel olijfolie
- 2 eetlepels boter
- 1 grote ui
- 4 tenen knoflook
- 2 lente uien
- 1 tomaat
- 1/2 Spaanse peper (promèntè)
- 1 cup meel
- 2 theelepels bakpoeder
- 1 ei, los geklopt
- water
- olie om te frituren.

De cod fish (bakkeljauw) ± 12 uur weken. Het water een[...] keer verversen. De vis goed wassen, ontvellen, van g[...] ontdoen en in kleine stukjes snijden. De ui, knoflook[...] uien, tomaat klein snijden. In de olie/boter bakken [...] uien glazig zijn en de tomaat zacht is. In een zeef[...] uitlekken en afkoelen. Met de cod fish mengen. Bak[...] door het meel mengen. Cod fish bij het meel mengen m[...] ei en voldoende water om een middelmatig dik be[...] maken. Olie verhitten en de fritters goud bruin bak[...] eetlepel beslag per fritter gebruiken. Laten uitlek[...] keukenpapier. ± 24 fritters. Succes

Sombere toekomst

vervolg van pag. 1

kennelijk plaats gemaakt voor een opstelling waarin bureaucratie de boventoon voert. Terecht spraken op 17 mei 1995 in een algemeen overleg leden van de Vaste Commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken - Lilipaly (PvdA), Van der Stoel (VVD), Van Middelkoop (GPV), Fermina (D'66), Boogaard (AOV), Mulder-van Dam (CDA) en Rosenmöller (GroenLinks) - hun bezorgdheid uit over het uitblijven van resultaten.

De TAJ kan geen laksheid worden verweten. Sinds 1993 zijn er dertig projecten geformuleerd waarvoor medefinanciering is aangevraagd bij het KabNA in Den Haag. Echter, van een vlotte behandeling daarvan is allerminst sprake. Op slechts een tiental Curaçaose projectvoorstellen is een beslissing genomen. De realiteit is er één van maanden durende behandeling van aanvragen voor medefinanciering, het uitblijven van goedkeuring voor projecten met hoge prioriteit, en het stellen van vragen die niet van de wil tot samenwerking getuigen. De kansarme jongeren zijn de dupe van deze houding.

Gezien het in de KabNA-begrotingen van 1993 en 1994 genoemde streven naar meerjarigheid en planmatigheid zou de TAJ inmiddels een troetelkind moeten zijn. Nederland wil de ontwikkelingssamenwerking met Curaçao meer op programma's en minder op projecten baseren. Bij programmafinanciering worden clusters van projecten gefinancierd die zijn gericht op een thema, een sub-sector, een beleidsterrein of een doelgroep.

TAJ-projecten lenen zich bij uitstek voor financiering als programma. Daarnaast werken de publieke sector en de private sector samen binnen het TAJ-verband; internationale ervaring heeft geleerd dat daarbij de kans op succes van samenwerking groter is dan wanneer het alleen inspanningen van de overheid betreft. Toch is het Nederlandse streven naar programma's voor wat de TAJ-projecten betreft een streven op papier gebleven, want in de realiteit laat KabNA een ander gezicht zien.

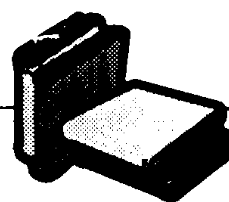
De TAJ staat zo voor het dilemma van de Januskop. Wat kan de oorzaak zijn van deze houding? Het lijkt de kern van het TAJ-succes te zijn die voor KabNA de steen des aanstoots vormt. De bestuurlijke inbedding als een buiten de ambtelijke diensten geplaatste organisatie-van-openbaar-bestuur kan KabNA's goedkeuring niet wegdragen. KabNA blijft aandringen op een 'adequate toedeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het Land en de Eilandgebieden' en op het 'inbedden van de functies van de TAJ in het bestuurlijk apparaat'. Het is nu juist die opstelling die het ministerie van Binnenlandse Zaken aan de kant schuift met de hierboven aangehaalde bestuursvisie, 'de vraag is of het werkt, niet wiens competentie het is' en 'de uitdaging is op grond van politieke keuzen dwars door organisaties en sectoren heen resultaten te bereiken'. Op Curaçao beseft men dat de TAJ zelf een adequate vorm van samenwerking tussen Land en Eilandgebieden vertegenwoordigt en dat de TAJ vooral bestaat omdat er toen de taken op het terrein van het jongerenbeleid nog waren ingebed in het bestuurlijke apparaat er weinig of geen initiatieven van de grond kwamen.

Achterlopen op de bestuursvisies in eigen land lijkt de oorzaak van KabNA's afwijzende houding ten opzichte van de TAJ-projecten te zijn.

Er is nu een crisis in de ontwikkelingssamenwerking tussen Curaçao en Nederland, want onder de vlag van samenwerking viert bureaucratie hoogtij. Die bureaucratie heeft tot gevolg dat er nog steeds Randy's en Marianela's tussen wal en schip raken, terwijl projecten die daar verandering in kunnen brengen te lang op goedkeuring wachten.

Bij een volgend overleg, zowel tussen Curaçao en Nederland, als tussen de minister en de Vaste Commissie zou de echte oorzaak van achterstand in de aanpak van de problematiek van kansarme jongeren, deze crisis, niet langer toegedekt moeten blijven. Organisaties als de TAJ verdienen het te worden gekoesterd, ook door KabNA.

■ *Dr Peter Verton is bestuursadviseur te Curaçao.*

Recensies zeggen niets over succes...

Marjan Berk: 'Schrijven is moeilijker dan acteren'

MARJAN BERK schrijft zoals ze praat: veel en snel. Achter de naam van de cabaretière staan romans, verhalenbundels, columns, musicals, tv-series (waaronder Vrouwenvleugel), radioprogramma's en theaterprodukties. Haar leven draait om de pen en de tikmachine. "Van binnen borrelt het van de ideeën."

Thuis afspreken voor een interview doet Marjan Berk (62) nooit. Want ze heeft een hond, zegt ze, die constant zit te blaffen als er vreemden binnen zijn. Maar in een ander interview bekent ze dat ze een hekel heeft aan interieursbeschrijvingen. Want wat doet het behangmotiefje er toe? Of de kleur van de bank? Het gaat om de persoon, wat die te vertellen heeft.

Café Keyzer daarom maar. Pal naast het concertgebouw in Amsterdam. Heel veel gaatjes in haar agenda heeft ze trouwens niet. Liefst twintig voorstellingen van 'Rotmoffen en kaaskoppen' staan er in de maand april op het programma. Samen met de Duitse Eva-Maria Hagen — de moeder van de zangeres Nina Hagen — blikt Marjan Berk terug op vijftig jaar bevrijding en dat brengt een hele reeks van publicitaire verplichtingen met zich mee. "Geef dus je telefoonnummer maar", adviseert ze. "Mocht er iets tussen komen, dan bel ik je wel."

Maar op de afgesproken dag moet niet Berk, maar de verslaggeefster verstek laten gaan. De schrijfster is er niet rouwig om, twee extra vrije uurtjes zijn welkom. "Heb je trouwens de kritieken gelezen", vraagt ze benieuwd. "Meid, we zijn helemaal afgekraakt. Eén recensent heeft het stuk begrepen. En de rest snapt er niets van. 'Marjan Berk helpt 'Rotmoffen en kaaskoppen' om zeep', verwijten ze me. Terwijl ik het programma zelf heb geschreven en mezelf speel..." Ze lacht de teleurstelling weg. "Ach, wat klaag ik. Het publiek vond het prachtig en daar gaat het toch om?"

MOE

Amsterdam, zes dagen later. Café Keyzer zit afgeladen vol met pratende, lezende en etende mensen. Het casettebandje, dat tijdens het interview meedraait, laat later geroezemoes horen. Het getik van messen en vorken. En stemmen, tientallen onverstaanbare stemmen.

Marjan Berk ziet er moe uit. De (voorlopig eenmalige) rentree op de planken valt haar zwaar. Ze is het niet meer gewend. "Sinds ik niet meer acteer ben ik anders gaan leven. Ik ga vroeger naar bed, sta ook vroeger op. Maar nu ik het hele land doorcross, ben ik nooit eerder thuis dan half één. Dan kan ik niet meteen slapen. En 's ochtends ben ik toch vroeg wakker. De nachten zijn kort en op mijn leeftijd wreekt zich dat."

En dan ook nog worden afgekraakt?

Brede grijns. "Ach, weet je, ik reken nooit op succes. Als je, net zoals ik, al zo lang meedraait, leer je met kritieken leven. Recensies zeggen niets over succes. Toen ik in '77 de muzikale show 'Moeder en de jongens' schreef, lieten de critici daar geen spaan van heel. Maar we hebben het stuk wel 77 keer gespeeld en de liedjes van toen worden nú nog gedraaid. Vrouwenvleugel, zelfde verhaal. Afgeschreven, deugde niets van, stond te ver van de werkelijkheid af. Maar de serie is inmiddels wel bekroond, scoort hoge kijkcijfers. En zo kan ik aan de gang blijven. Mijn boeken... Veel te licht, geen literatuur, maar ze worden wél goed gelezen. Zes romans zijn zelfs in het Duits vertaald."

BOMBARDEMENTEN

'Rotmoffen en kaaskoppen' gaat over de oorlog en de bevrijding. Gezien door de ogen van twee zestig-plussers. De een opgegroeid in het vrije Westen, de ander achter het IJzeren Gordijn. "Voor Eva-Maria begon de oorlog pas, toen wij waren bevrijd. Ze is heel populair geweest in de DDR. Heeft Stalin vereerd als een God. Tótdat ze met Wolf Biermann naar het Westen werd verbannen. Weggestuurd uit haar eigen land. Dat het communisme niet was wat ze jarenlang heeft geloofd, betreurt ze nog steeds. Het Westen was voor haar de egocentrische, materialistische wereld en nu leeft ze er zelf."

Marjan Berk was zeven, toen de oorlog uitbrak. Oud genoeg om zich de ellende te herinneren. Ze maakte de bombardementen in Rotterdam mee, de hongerwinter en ze weet nog hoe de joodse onderduikers in het huis van haar moeder hun verdriet probeerden te verwerken met humor en muziek.

"Dat is wat me het meest van de oorlog is bijgebleven. De sombere sfeer. Geen vrolijke muziek. Ineens moest je luisteren naar gekrijs door de luidsprekers, marsmuziek, je hoorde die Duitse soldaten zingend door de straten marcheren. Wal-ge-lijk. De swing was er uit. Direct na de oorlog was er die vrolijke muziek weer wel. Glenn Miller, Frank Sinatra. Ik spijbelde van school om naar muziekfilms te gaan. Enig."

"Voor ons is de bevrijding heel anders geweest dan voor Eva-Maria. Er braken andere tijden aan, ineens kon alles. We konden vrijuit praten, over Vietnam, over kernwapens, nooit was er de dreiging van de Stasi. In de jaren zestig kreeg je hier de opkomst van het feminisme. Ik ben daar in meegegroeid."

KIND

Marjan Berk heeft eigenlijk altijd een geëmancipeerd leven geleid. Ze is steeds blijven werken, ook nadat het ene na het andere kind zich aandiende. In die tijd, jaren vijftig, heel ongebruikelijk. Onfatsoenlijk zelfs, volgens velen. Meer dan eens heeft ze zich moeten verdedigen. "Maar ik had geen keus. Mijn eerste man studeerde nog. Ik moest wel werken. En als ik het niet had gemoeten, had ik het nog gedaan. Mijn moeder heeft ook altijd gewerkt. Zorg dat je voor jezelf kunt zorgen, zei zij altijd. Als je onafhankelijk bent, kun je in een relatie doen wat je wilt. Het maakt je vrij. En van dat credo pluk ik nu de vruchten. Ik heb geen alimentatie nodig van mijn tweede man. Geen pensioen. Ik zorg voor mezelf."

Vijf kinderen heeft ze, van wie de oudste bijna veertig is en de jongste 23. "Natuurlijk vroeg dat aanpassingen thuis. Kwestie van je leven inrichten. Als de anderen na een voorstelling de kroeg indoken, ging ik naar huis. En in plaats van uit gaan eten, nodigden wij mensen thuis uit. Ik heb me suf gekookt. Vanaf het derde kind, hebben we altijd een oppas gehad. Die hoefde van mij niet te stoffen of te vegen, als ze maar verhaaltjes voorlas en lekker eten kookte. Nee, ik heb nooit verwijten gekregen van mijn kinderen. Ze zijn niets te kort gekomen."

Wilde je graag kinderen of paste het gewoon in het tijdsbeeld. Bij een getrouwd stel hoorden destijds kinderen?

"Het was een wens van me. Toen ik achttien was, wilde ik al moeder worden. Zelf heb ik geen gelukkige jeugd gehad. Mijn ouders gingen scheiden toen ik vijf was. Daarna kwam de oorlog en toen die voorbij was, werd mijn moeder ziek. Borst- en botkanker. Zes jaar lang heeft ze moeten lijden en toen stierf ze. Voordat mijn vader thuis weg ging, was het altijd ruzie thuis. Echt altijd. Ik was bang voor mijn vader. Toen ik drie was heeft hij mij een keer zodanig afgeranseld dat ik hem nooit meer heb vertrouwd. Ik vluchtte thuis weg. Naar de ouders van mijn moeder. Opa en oma Van de Wall, die hadden voor mij het ideale gezin. Daar heerste warmte, daar werd gemusiceerd. Dát gezin heb ik zelf altijd proberen te imiteren. En ik zocht een man die op mijn grootvader leek. Maar niet zoals mijn moeder koos ik steeds de verkeerde mannen."

VERDRIET

Toch duurde haar tweede huwelijk met de musicus/componist Ruud Bos maar liefst dertig jaar. Nóg getrouwd was ze een en al lof over de man, die haar artistiek aanvulde en met wie ze verschillende musicals maakte. Maar hij verliet haar voor een 'twintig jaar jongere blom'. Twee jaar is hij nog bij haar terug geweest, maar toen lag de relatie al in zoveel scherven dat lijmen geen zin meer had.

De scheiding heeft er 'diep ingehakt', zoals ze zelf zegt. De berg van verdriet die voor haar opdoemde, leek nauwelijks bedwingbaar. "Ik heb een leuke tijd gehad bij mijn tweede man. Maar achteraf ben ik veel te fanatiek bezig geweest om van mijn huwelijk een succes te maken. Ik wilde dat modelgezin van mijn grootouders. Mijn tweede man leek gelukkig, maar leidde achter mijn rug om een heel ander leven."

"Het verdriet om zijn vertrek was zó heftig, met niets anders te vergelijken. Ook niet met de dood van mijn moeder. Een psychiater heeft mij door het rouwproces heen moeten helpen. Samen zijn we er achter gekomen dat ik een heel grote verlatingsangst had. Steeds als ik van iemand veel hield, ging hij dood of liep hij weg. Mijn opa, mijn moeder, mijn tweede man. Het heeft zeker twee jaar gekost om de scheiding te verwerken."

Was het alleen die verlatingsangst of speelde er meer mee. Schuwde je misschien de eenzaamheid?

Verbouwereerd: "Zie ik er eenzaam uit dan? Welnee. Ik heb me eigenlijk nooit eenzaam en zielig gevoeld. Ook niet toen ik als meisje van achttien alleen op een kamertje zat en ik feitelijk heel eenzaam was. Want ik had niemand meer. Alleen zijn kan heel bevruchtend werken. Ik kan nu doen en laten wat ik wil. Hoef niet meer stil te liggen in bed, uit angst de ander wakker te maken. Kan 's nachts gaan zingen, muziek draaien. Ik ga nu ook alleen op reis. Fantastische ervaring. Ben alleen naar Bali geweest, naar Kenya, Nieuw-Zeeland. Carolijn Visser, de reisjournaliste, had het me al gezegd: met z'n tweeën mis je zoveel, omdat je altijd met elkaar zit te lullen. Als je alleen gaat, leg je vanzelf contacten. Ik heb in New York voor de lol taxi-chauffeurs geïnterviewd. Zou ik nooit hebben gedaan als ik in gezelschap was geweest."

Ze prikt de laatste blaadjes groen van een salade aan een vork. Die avond moet ze optreden in Tilburg, ze heeft geen tijd om na het interview nog iets te eten. Ze zegt nu gelukkig te zijn, niet bewust te zoeken naar een nieuwe partner. Wil ook niet meer terugvallen op één persoon of op haar kinderen.

"Wat niet wil zeggen dat mijn kinderen niet belangrijk voor me zijn. Integendeel. Ze zijn essentieel in mijn bestaan. Ik heb nu ook drie kleinkinderen. Twee jongetjes van zes en vier en een meisje van negen maanden. Als ik nu aan ze denk, gaan mijn mondhoeken krullen. Die kinderen maken mij zó gelukkig. Ik kan er echt naar verlangen om bij ze langs te gaan."

Ze heeft mensnen nodig om zich heen. Soms ontvlucht ze Amsterdam naar haar buitenhuis in Overijssel. Maar als ze daar te lang is, moet ze terug naar de stad. Gaat ze drie keer op een dag naar de supermarkt, omdat ze mensen wil zien, stemmen wil horen. "Ik ben soms bekaf van gezelschap", bekent ze. "Maar ik kan er ook een enorme behoefte aan hebben."

MADEIRA

Schrijven beheerst nu haar leven. Ze vindt het moeilijker dan acteren, maar beleeft er meer plezier aan. De ideeën borrelen in haar hoofd. "Eigenlijk zou ik nu naar huis moeten om iets op te schrijven", zegt ze, halverwege het interview. "Bij alles wat ik doe, denk ik aan schrijven, zoek ik naar onderwerpen. Binnenkort ga ik op vakantie naar Madeira, maar de tikmachine gaat mee."

Haar boeken moeten helder zijn, spannend, schokkend. Een snelle lezer mag haar bundels binnen twee uur achter de kiezen hebben, gemiddeld is ze er anderhalf tot twee jaar me bezig. "Omdat ik aan research doe, biografieën lees, met mensen ga praten, er zelfs reizen voor maak. Mijn boeken lezen als een sneltrein, wordt er wel eens gezegd, maar ze komen tot stand als een stoptrein."

Je bent pas met schrijven begonnen op je 45ste, toen je al een lange carrière als actrice achter de rug had. Nooit eerder die ambities gehad?

"Nee. Ik had vroeger goede cijfers voor opstellen, dat wel. Achten. Maar altijd stond er onder: té kort. Ik ben met schrijven begonnen in de nacht van de dag dat mijn vader is gecremeerd. Ineens wilde ik schrijven, kón ik schrijven. De angst voor mijn vader heeft mij altijd geblokkeerd. Onbewust heeft hij mij mijn produktie afgepakt. Die man is voor mij één grote negatieve factor geweest. Pas na mijn scheiding ben ik dat gaan beseffen. Het is maar goed dat hij geen 98 is geworden." Haar schaterlach doet andere cafébezoekers nieuwsgierig opkijken.

MOFFENHAAT

We praten nog even na. Over haar moffenhaat, die nog steeds kan oplaaien als ze sommige Duitsers hoort praten. "Die taal. Alle antigevoelens komen dan naar boven. Dan hoor ik weer dat gekrijs op de radio in de oorlog." Over de schuldgevoelens van sommige Nederlanders, tenslotte waren er 20.000 landgenoten die NSB-voorman Mussert op het Malieveld in Den Haag met de Hitlergroet ontvingen. En over haar zorg voor het milieu. "Daar zullen we uiteindelijk met zijn allen voor moeten kiezen om te overleven."

Na een blik op haar horloge wordt ze ineens onrustig. Ze moet haar hond nog uitlaten. Over een half uur wil ze wegrijden richting Tilburg, om de grootste files te omzeilen. Ze graait haar tas en haar jas bij mekaar. "Je moet eens wat meer van mij gaan lezen", zegt ze, nadat ik haar heb opgebiecht slechts één boek (Nooit meer slank, 1981) van haar gelezen te hebben en dan ook nog als voorbereiding op dit interview. Zwaaiend verlaat ze het établissement, nagestaard door de ober. "Mooi mens", zegt hij.

Wedstrijd

WE ZIJN weer met een nieuwe wedstrijd bezig. Dit keer geen verhalenwedstrijd, maar een tekenwedstrijd. Teken het portret van iemand van wie je veel houdt. Je vader of moeder, je opa of oma, je lievelingstante, je beste vriend of vriendin, of... jezelf!

Stuur de tekening op naar de kinderkrant van de Amigoe en schrijf er duidelijk je naam bij en wie de persoon is, die je getekend hebt. Je tekening komt dan in de krant en jij dingt mee naar een prijs van vijftig gulden. De uitslag wordt in december in de Kerstkrant bekend gemaakt. Wie durft!

TANTE NEL

TANTE NEL, ik heb mijn moeder getekend. Ze heet Bernadette Hellegers. Ik kan niet zo goed tekenen dus het is een beetje vierkantachtig uitgekomen. Ben ik de eerste die een tekening stuurt? Mijn naam, adres enz. is: Fary Hellegers, Kaya Pilot, [illegible]

Ja Fary, je bent de eerste. Heel toevallig ken ik je moeder en ik vind dat ze best een beetje lijkt. Hartelijk dank voor je mooie tekening. Ik moest hem wel een beetje verkleinen.

TANTE NEL

Wist je dat ???

DE TEMPERATUUR in een woestijn kan tegen het middaguur ontzettend hoog oplopen: tot 50 graden Celsius in de schaduw en meer! Maar zodra de zon weg is, daalt de temperatuur vrij snel. In de Sahara kan het tegen de morgen zelfs licht vriezen. Temperatuurverschillen tussen dag en nacht van maar liefst 30 graden komen geregeld voor.

Typisch is ook, dat de grond bijna 90 procent van de zonnestralen opslorpt. Normaal is dat nog niet eens de helft. De rest wordt onder andere door wolken en stofdeeltjes verstrooid. De temperatuur van het woestijnzand is daarom vaak nog een flink stuk hoger dan die van de luchtlagen erboven.

* * *

In Afrika bouwen witte mieren hoge kegelvormige nesten, die net zo groot kunnen zijn als een mensenhut. In het midden daarvan, zo dicht mogelijk bij de grond, bevindt zich de ovale koninklijke kamer, waar de koning en de koningin wonen. De toegangen naar deze kamer zijn zo klein, dat het koninklijke echtpaar er niet uit kan. Hier omheen zijn cirkelvormige kamers gebouwd, die onderling met elkaar verbonden zijn. Op deze kamers, meestal bewoond door de soldaten-mieren, zijn voorraadkamers en kinderkamers door elkaar gebouwd.

De voorraadkamers zijn altijd vol gedroogde vruchtensappen en gom. Ze zijn gemaakt van houten bouwstoffen, die met gom aan elkaar geplakt zijn. Van deze voorraadkamers zijn er heel veel. Elke kamer bestaat weer uit een heleboel kleine kamertjes in allerlei vormen. Sommige zijn niet groter dan één kubieke centimeter.

In het begin worden de kinderkamers vlak bij de koninklijke kamer gemaakt. Maar naar er meer kinderen bij komen, worden de kamers afgebroken en verderop in een wijdere cirkel weer opgebouwd. De mieren-arbeiders zijn op die manier doorlopend bezig met afbreken, herstellen en heropbouwen. Bij de witte mieren bestaat dan ook geen werkloosheid.

* * *

Een van de geweldigste vulkaan-uitbarstingen van de wereld was die van de Krakatau in Indonesië op 26-28 augustus 1883. Er waren ongeveer 36.000 doden en tweederde van het eiland, waarop de vulkaan zich bevond, werd verwoest. De rookwolken, veroorzaakt door de uitbarsting, was [illegible]

Het hertje

= door Nel de Jong =

"Hé", zei kabouter Brr verrast, "Daar heb je ezeltje Harisemper. Waar ben jij zo lang geweest?" "Hallo hallo hallo", balkte Harisemper vrolijk. "Ik ben verhuisd. En omdat ze het hek gemaakt hadden, kon ik jullie niet meer bezoeken". De kaboutertjes keken hem met open mond aan. "Hij praat wartaal", fluisterde Pinkie. "Ik begrijp er ook niets van", zuchtte Poetsje. "Over welk hek heb je het?" vroeg kabouter Brr voorzichtig.

"Haha, iaa iaa", schaterde Ezeltje Harisemper, "Jullie snappen er niets van, hé? Wel, op een goede dag, toen het erg droog was en ik weinig lekkere blaadjes kon vinden, ben ik tot heel ver weg gelopen. Tot ik bij een hek met een groot gat erin kwam." "Alalai", zuchtte kabouter Brr, "Je bent toch niet door dat gat gekropen?" "Jawel", knikte Harisemper. "En het leek wel, of ik in luilekkerland terecht gekomen was. Er waren grote bakken met water en heerlijke sappige voedzame planten. En de mensen, die er rond liepen, wilden geen zware pakken op mijn rug leggen of er zelf op gaan zitten. Nee, hoor, ze aaiden me over mijn neus en zeiden allemaal aardige dingen tegen me.

Maar toen ik al mijn oude vrienden weer eens wilde bezoeken, was het gat in het hek dicht gemaakt. Eerst vond ik dat wel erg, want ik voelde me een beetje alleen. Maar toen maakte ik kennis met Herta Hert."

"Met wie?" vroeg Pinkie verbaasd. "Is dat een mens?" "Welnee", lachte Harisemper. "Herta Hert is een hert". "Waar wij vandaan komen, in het grote kabouterbos, woonden ook herten", knikte kabouter Brr. "Maar hier op Curaçao. Weet je wel zeker, dat het een hert was?"

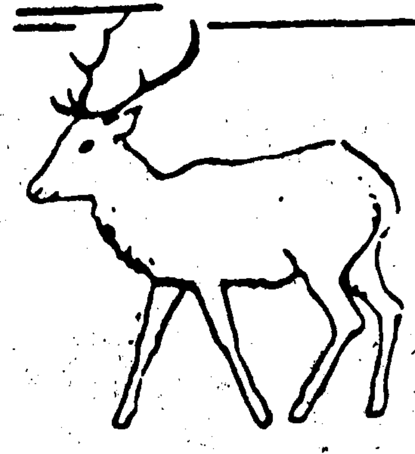
"Ja, hoor", knikte Harisemper. "Ik heb het de mensen horen zeggen. Ze klommen met twee grote zwarte ogen op een hoge toren en dan riepen ze soms: "Kijk, kijk, een hert". En als Herta of een van de andere herten dan weg liep, riepen ze: "Oh, het loopt weg." Eerst dacht ik nog, dat ze mij 'hert', noemden. En dan zei ik, dat ik Harisemper heette. Maar dat begrepen die domme mensen nooit. En ik liep niet weg, dus mij bedoelden ze zeker niet."

"Hadden sommige herten een gewei?" vroeg Poetsje. "Bedoel je soms die takken op hun kop? vroeg Harisemper. "Ja, heel mooi. Maar ik ben blij, dat ik ze niet heb. Het lijkt me erg lastig. Maar die herten houden van vechten en dan kun je er lekker mee stoten. Herta niet, hoor. Herta was altijd even vriendelijk en wees me soms een extra lekkere boom. Zij heeft me ook naar een plaats achter heel dicht struikgewas gebracht, waar het hek kapot was en waar ik weer naar buiten kon. Daarom ben ik nu dus hier. Ik heb Herta nog gevraagd met me mee te gaan, maar ze durfde niet. Aardige dieren, die herten, maar ze zijn wel erg bang."

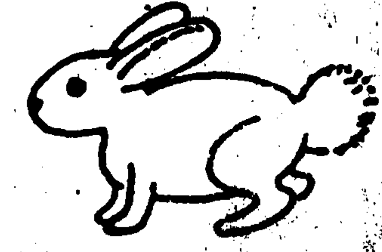
"Herten op Curaçao, wie had dat gedacht!" zei kabouter Brr. "Papa, kunnen we niet met Harisemper mee naar het luilekkerland gaan? Ik wil ook zo graag een hert zien", zei Pinkie. "Ik ook, zei Poetsje. "Ja, ik ook", zei kabouter Brr.

"Klim maar op mijn rug", lachte Harisemper. "Dan breng ik jullie naar Herta." En zo stapte het ezeltje even later met de drie kaboutertjes op zijn rug door de mondi. Op weg naar luilekkerland. En jullie begrijpen misschien al, dat dat luilekkerland het Christoffelpark was, hé?

"Zijn jullie aan de wandel?" vroeg een konijntje nieuwsgierig. "We gaan naar Herta Hert kijken", riep Pinkie. "Een beest met takken op zijn hoofd". "Wel heb je ooit",

zei het konijntje. "Dat wil ik ook wel eens zien.". "En ik ook" roep een totolica. "Ik ben net op zoek naar een goede plaats om een

nestje te bouwen. Zitten er veel blaadjes aan die takken, Harisemper?

"Nee nee, ze zijn kaal", vertelde het ezeltje. "Maar er zijn wel heel veel bomen en struiken." "Je weet maar nooit", dacht de totolica en ging op een oor van Harisemper zitten. Een paar muisjes, die alles gehoord hadden, huppelden nieuwsgierig mee. Een een paar hagedisjes wilden ook al een hert zien. "Wat is het eigenlijk?" vroeg de één, die de helft niet gehoord had. "Een kaal beest [illegible] een tak in plaats van [illegible] staart", antwoordde [illegible] tweede. "Hahaha" [illegible] een muisje. "Je w[illegible] niets van. Het is een [illegible] mondi vol bomen en [illegible] boom heeft één ta[illegible] heerlijke blaadjes [illegible] rest van de boom is [illegible] "Hoe kun je je da[illegible] stoppen voor de men[illegible] vroeg een hagedisje. [illegible] er zijn daar geen men[illegible] antwoordde het muisj[illegible] alles zo goed wist. "[illegible] maar kaboutertjes, di[illegible] je neus aaien." Loop [illegible] maar vlak echter mi[illegible] het konijntje. Dan zien [illegible] neus niet."

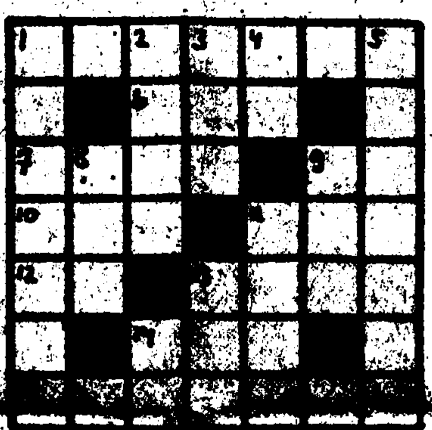
En daar was het he[illegible] het gat. Eén voor één [illegible] pen ze er door naar bi[illegible] Wat zouden ze all[illegible] tegenkomen in dat [illegible] kerland? Zijn jullie n[illegible] nieuwsgierig als de d[illegible] Dan zal ik jullie v[illegible] keer vertellen, hoe [illegible] was.

Spreekwoord

O	O	P	V	R
N	S	T	B	D
H	I	W	E	K
B	S	T	Z	V
T	H	X	F	G
L	A	U	I	U
Q	S	B	E	R
C	D	S	T	U

Als je de overtollige letters doorstreept en de juiste letters laat staan, krijg je een bekend spreekwoord. In elk rijtje zitten een, twee of drie goede letters. Het spreekwoord begint met de o in het eerste hokje. Probeer maar eens.

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: [illegible] [illegible]; 6. [illegible]; 7. [illegible]; 9. [illegible]woord; 10. [illegible]; 11. eet je vooral met Kerstmis; 12. toilet; 13. jonge padvinder; 14. aanwijzend voornaamwoord; 15. land in Afrika.

VERTIKAAL: 1. roofdieren; 2. luizeëi; 3. bewoner van Ierland; 4. slede; 5. opgerold pannekoekje met vlees erin; 8. jongensnaam; 9. laagte tussen twee bergen; 11. meneer; 13. vragend voornaamwoord; 14. decigram (afkorting).

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de *Kinderkrant* over twee weken. Stuur je oplossing naar de *Amigoe* (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnares van de week is:

[illegible]
Kaya Buetela 7
Curaçao

Zij ontvangt f 15,- en kan lange komen om haar prijs op te halen bij de *Amigoe* te Scherpenheuvel.

OPLOSSING

HORIZONTAAL: 1. zo; 3. erg; 5. apen; 6. da; 7. mi; 9. tes; 10. n.p.

VERTIKAAL: 1. zadel; 2. opa; 3. en; 4. griep; 7. min; 8. as.

De winnares van de puzzel in de laatste *Kinderkrant* vóór de vakantie (17 juni) is: Syreeta Wansing, Heelsumstraat 60, Curaçao. Zij kan haar prijs ophalen bij de Amigoe.

Omdat Jan te veel drinkt, moet hij van zijn vrouw een ander mens worden. De volgende dag is hij weer dronken.
Zijn vrouw: "Je zou een ander mens worden!"
Jan: "Ja, maar die ander drinkt ook."

* * *

Een boer en zijn knecht gaan eten. De boer kijkt in de pan en zegt: "Bah, alweer bruine bonen! en gooit de pan naar buiten. Uit boosheid gooit hij zijn [illegible] De knecht pakt de tafel en gooit die ook naar buiten. "Waarom doe je dat?" vraagt de boer. "Oh", zegt de knecht, "ik dacht, dat we buiten gingen eten."

* * *

Wat kan één koe niet en kunnen twee koeien wel? Achter elkaar lopen!

Baas tegen zijn knecht: "[illegible] eens een doosje lu[illegible] halen.". De knecht [illegible] even later terug me[illegible] doosje lucifers, ma[illegible] zijn baas zijn sigaar [illegible] steken, doen de lucife[illegible] niet.
Knecht: "Wat [illegible] Onderweg deden z[illegible] allemaal."

* * *

Vader: "Jantje, ga [illegible] eens even de planten [illegible] geven."
Jantje: "Maar het r[illegible]
Vader: "Niet ze[illegible] Jantje. Doe je re[illegible] maar aan."

* * *

[illegible] zwembad word[illegible] roepen: "Wil de m[illegible] van het zwarte [illegible] broekje naar de k[illegible] mers komen? Hij [illegible] geten het aan te trek[illegible]

ANS Tera Kora

HEEL af en toe gaat er iets mis. En dat is gebeurd met de plaatsing van ons artikeltje over Ans. De plaatjes zijn weg gevallen. En daarom plaatsen we het hele artikel nog maar een keer. Mét de plaatjes.

* * *

Hebben jullie wel eens van Ans gehoord? Nee, het is geen meisje, dat Ans heet. Ans betekent: Aktiviteiten Na School. Sra. Rhodes van de Amigoe stuurt geregeld Kinderkranten naar ANS Tera Kora. En kijk nu eens, wat de kinderen voor haar gestuurd hebben!

Een prachtige rode envelop, dicht gebonden met een sierlijk roze lintje en erin een heleboel tekeningen. Achterop de envelop heeft de 4-jarige Orlando Virginia leuke plaatjes geplakt. Jammer genoeg is er geen plaats om alle tekeningen in de krant te zetten. Ik heb er een paar uitgezocht, die jullie hierbij kunnen bewonderen. Fantastisch, jongens en meisjes. Sra. Rhodes was er erg blij mee.

Onze vriendjes

ONZE POES Appie heeft de slechte gewoonte dat ze bedelt. Als ik lekker lui op de porch zit met een boterham en een mooi boek, komt ze me dadelijk lastig vallen. Bij alles wat ik eet, komt ze even kijken of het iets is, wat zij ook lust. Ze draait dan om me heen onder vragend gemiauw.

Some komt ze brutaal op mijn buik staan of ove[illegible] schouders hangen. [illegible] ik haar dan een stuk[illegible] mijn boterham gee[illegible] ze, dat wat ik nog o[illegible] bord heb, véél lek[illegible] moet zijn, dan wat [illegible] geef. Kaas, koekjes[illegible] ding en chips vindt [illegible] lekkerst. En dat terw[illegible] ten toch over het alg[illegible] heel kieskeurig zij[illegible] hun eten betreft.

Goocheltrucje

VOOR dit trucje kun je het best een kleine kaart gebruiken. Leg hem onder een handdoek en vraag iedereen om de beurt onder de handdoek te voelen of de kaart er nog [illegible] Iedereen aan de b[illegible] geweest, maak je ee[illegible] geheimzinnige geb[illegible] prevel je zogenaamd [illegible] woorden. Dan trek [illegible] handdoek weg en [illegible] kaart is verdwenen!

Oplossing: Je [illegible] hierbij een helper [illegible] Deze voelt als laats[illegible] de handdoek en [illegible] kaart stiekem in z[illegible] palm mee. [illegible] geheimzinnige [illegible] [illegible] merkt in zijn zak [illegible]

Walvissen en Dolfijnen: vaste klanten voor Curaçaose kust

TIJDENS mijn vakantie op Curaçao vorig jaar, gebeurde er iets opmerkelijks. Ik had gesnorkeld en wilde net uit het water stappen, toen ik merkte dat alle mensen vlak aan het water stonden. Er was klaarblijkelijk iets aan de hand. Toen ik me bij hen voegde, kon ik niet ontdekken wat er zo boeiend was geweest. Op dat moment sprongen er -nu heel ver weg- dolfijnen omhoog uit de zee. Iemand naast me vertelde me dat diezelfde dieren enkele minuten daarvoor op nog geen twee meter uit de branding, heel rustig zwemmend langs waren gekomen. Enkele mensen bleven nog lang staan kijken maar de meeste mensen gingen verder met hun bezigheden. Uiteindelijk ging ik ook teleurgesteld terug naar mijn handdoek. Ik realiseerde me dat deze dieren een heel bijzondere aantrekkingskracht uitoefenen op de mens; niemand laat de kans om dolfijnen te zien voorbij gaan! Ondanks het feit dat er zeer regelmatig dolfijnen en soms walvissen rondom Curaçao waargenomen worden, is er maar weinig over het verschijnen van deze dieren in dit deel van de Caribische Zee bekend. Reden genoeg om eens te onderzoeken wat er allemaal gaande is.

= door Paul J.E. Dezentjé =

Dolfijnen en walvissen zijn nauw aan elkaar verwant: ze zijn zelfs familie van elkaar. Samen vormen zij de groep van de walvisachtige dieren. Wetenschappers en biologen spreken van Cetacea , dat is de wetenschappelijke, uit Grieks en Latijn voortgekomen naam voor de walvisachtigen. De groep bestaat uit zo'n kleine 80 soorten. Globaal kan men deze groep in twee groepen verdelen. Ten eerste de dieren met baleinen, de baleinwalvissen (zie afbeelding 1). De blauwe vinvis en de bultrug behoren bij voorbeeld tot deze groep. Ten tweede de dieren met tanden, de tandwalvissen, waaronder de orka en de potvis. Maar ook de grote groep der dolfijnen behoort tot de tandwalvissen. De groep van de baleinwalvissen bestaat uit 11 soorten; de groep van de tandwalvissen bestaat uit 70 soorten.

Veel mensen denken dat walvissen en dolfijnen vissen zijn, zoals een tonijn, een haai en een barracuda. Dat is, ondanks de naam walvis niet juist. Dat is eenvoudig te zien aan de staartvin. Alle vissen hebben een verticale staartvin terwijl alle walvissen en dolfijnen een horizontale. staartvin hebben. Daardoor bewegen ze tijdens het zwemmen dan ook anders dan vissen. Dolfijnen en walvissen zijn zee-zoogdieren. Zij hebben longen in plaats van kieuwen. De neus van de walvisachtige dieren, waarmee ze ademhalen, is verplaatst naar de bovenzijde van het lichaam, vlak achter de kop. Dit wordt het blaasgat genoemd (zie afbeelding 1).

Alle walvissen en dolfijnen komen regelmatig met hun blaasgat aan het wateroppervlak en verversen zo hun lucht. Als je daar dichtbij staat, kan je ze horen blazen. Het blaasgat is een afsluitbare opening; zo kan er geen water in de longen komen tijdens het jagen, eten en zwemmen onderwater. Met deze verhuizing van de neus is waarschijnlijk het reukvermogen verloren gegaan. Voorts brengen walvissen en dolfijnen, zoals alle zoogdieren, hun jongen levend ter wereld; ze leggen dus geen eieren zoals de meeste andere zeedieren. Hun jongen zogen moedermelk en blijven tot lang na de geboorte bij hun familie.

Een dier dat door zijn enorme afmetingen vaak voor een walvis aangezien wordt is de walvishaai. Maar deze reus heeft kieuwen, een verticale staart en de jongen komen uit eieren: het is dus een vis. Maar ondanks het feit dat het een haai is, is het dier volkomen ongevaarlijk; het heeft geen tanden en eet vrijwel alleen maar plankton. Ook verwarrend is de dradu: een vis die de naam dolphin draagt. Maar ondanks zijn naam behoort dit dier beslist niet tot de groep der walvisachtigen, evenmin als de walvishaai!

ENKELE CIJFERS

De kleinste tandwalvis is de bruinvis. Het dier is met zijn krappe 2 meter lengte de kleinste dolfijnsoort en daarmee ook de kleinste van alle walvis-achtige dieren. Het maximumgewicht van deze bruinvis varieert van 45 tot 70 kilo. Een babybruinvis meet 70 tot 90 centimeter. Bruinvissen komen niet voor in dit deel van de Caribische Zee. Een ander heel kleine dolfijn is de spinner dolphin (zie afbeelding 2). Het mannetje wordt nog geen 2,5 meter lang. Deze dolfijnen wegen maximaal zo'n kleine 77 kilogram. Spinners komen veelvuldig voor rondom de ABC-eilanden. Het zijn heuse atleten die prachtige sprongen maken waarbij ze razendsnel om hun as draaien, een prachtige vertoning! De grootse tandwalvis is de potvis. Hij kan 18 meter lang worden met een gewicht oplopend tot zo'n 57 ton. Een baby-potvis varieert in lengte tussen de 3,5 en 4,5 meter. Potvissen kunnen hier rondom de Nederlandse Antillen zeker voorkomen. Dat geldt ook voor de kleinste baleinwalvis. Dit dier heeft geen Nederlandse naam en heet Minke whale. Maximale lengte is een kleine 9 meter. Het gewicht kan tot 13 ton oplopen. Een pasgeboren kalf van dit dier is ongeveer 2,5 meter lang en weegt zo n 300 kilogram. Een familielid van de Minke whale dat onlangs tussen Venezuela en de Benedenwindse eilanden gesignaleerd is, is de Bryde's whale. Deze dieren worden weleens gezien in tonijn-scholen. Een volwassen dier kan 15 meter lang worden en 20 à 25 ton wegen. Een pasgeboren Bryde's whale meet 4 meter in lengte. Ten slotte komen we bij het allergrootste dier uit de geschiedenis van de aarde: de blauwe vinvis , de grootste baleinwalvis. Zijn lengte kan oplopen tot 25 à 30 meter bij een geschat gewicht van ongeveer 160 ton! (Een pasgeboren kalf van deze reus meet al 7 meter!). Deze reus kan rondom de ABC-eilanden zeker verschijnen.

Alle walvisachtigen kunnen langere tijd onder water blijven. Ze hebben verschillende lichamelijke aanpassingen die hen in staat stellen om behoorlijke diepten te bereiken en voor langere tijd op grote diepten te verblijven. Van enkele grote walvissoorten is bekend dat ze naar diepten van om en nabij de 1000 meter (1 km.) duiken. Anatomisch beschouwd zijn zij in staat een diepte van 3000 meter (3 km.) te bereiken. Van de dolfijnsoorten, is bekend dat ook zij duiken om aan voedsel te komen. Soms is de diepte van de duik afhankelijk van het tijdstip van de dag of nacht; 's avonds duiken ze dieper. De diepte varieert. Van de spinner dolfijn zijn diepten tot 200/300 meter bekend. Van de spotted dolphin (de gevlekte dolfijn) die hier in de tropen voorkomt zijn diepten tussen de 183 en 914 meter vastgesteld. Maar doorgaans wordt ook voedsel gezocht in de oppervlaktelagen van de zee, tot zo'n kleine 10 meter.

DUIKENDE DOLFIJNEN

De duur van een duik varieert en van de meeste dolfijnsoorten is bekend dat zij aan de kust meestal 3 tot 4 minuten onder blijven. Op volle zee kan dat langer duren maar daarover is weinig bekend. Van een potvis is eens vastgesteld dat hij 92 minuten onderwater bleef om eten te zoeken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Amerikaans Marine veelvuldig gebruik gemaakt van dolfijnen. De dieren werden getraind om met springstof beladen tegen een onderzeeër aan te zwemmen teneinde deze tot zinken te brengen.

Een levende torpedo! Om de onderzeeërs te bereiken moesten de dieren vaak zeer diep en lang duiken. Bij de explosie kwamen zij altijd om het leven. Pas kort geleden is er - door geldgebrek -een einde gekomen aan de dolfijnenvloot van de Amerikanen; de Russen en de Japanners maken nog steeds gebruik van getrainde dolfijnen, al beweren zij dat de dieren alleen ingezet worden om te helpen bij technische operaties op grote diepten.

Dolfijnen kunnen hoge snelheden bereiken. Gemeten maxima liggen rond 55 km. per uur. Dergelijke snelheden ontwikkelen de dieren tijdens een rush. Een reëel snelheidsgemiddelde van dolfijnen op doorreis is 28 à 32 km/h. Ze maken daarbij steeds een korte vlucht boven het water, om de snelheid te verhogen en tegelijkertijd te ademen. De kruissnelheid waarmee dolfijnen zich verplaatsen ligt echter veel lager, en wel tussen de 6 en 15 kilometer per uur. Soms reizen dolfijnen mee met schepen, door dicht bij de boeg te zwemmen. Hierbij surfen de dieren als het ware op de boeggolf van het schip. Dit boegvaren betekent een aanzienlijke energiebesparing voor de dieren. Ook de grotere dieren, zoals de baleinwalvissen, kunnen relatief behoorlijk snel zijn, zij het voor korte perioden. Wanneer de dieren vluchten (bij voorbeeld voor een walvisvaarder) kunnen ze snelheden bereiken van 30 km. per uur (dat is bijzonder wanneer men het gewicht en de grootte van deze dieren in acht neemt!). Helaas kunnen de dieren deze snelheden niet erg lang volhouden; door hun dikke vetlaag, die als isolatie dient tegen extreme watertemperaturen, wordt hun lichaamstemperatuur al snel te hoog bij grote inspanning. De gemiddelde kruissnelheid van de baleinwalvissen ligt tussen de 4 en de 15 kilometer per uur. (Alle snelheden variëren per soort).

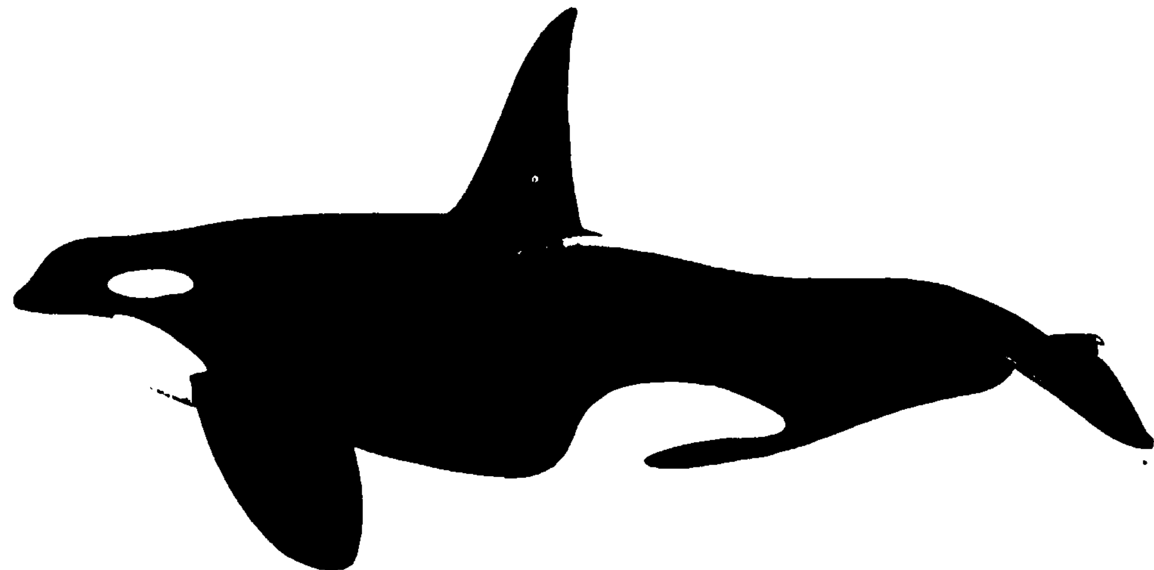

FIG.3 / AFB. 3

Afbeelding 3:
■ *De orca of zwaardwalvis (Orcinus orca) is onlangs waargenomen nabij Curaçao. De rugvin van het mannetje kan ongeveer 2 meter hoog worden.*

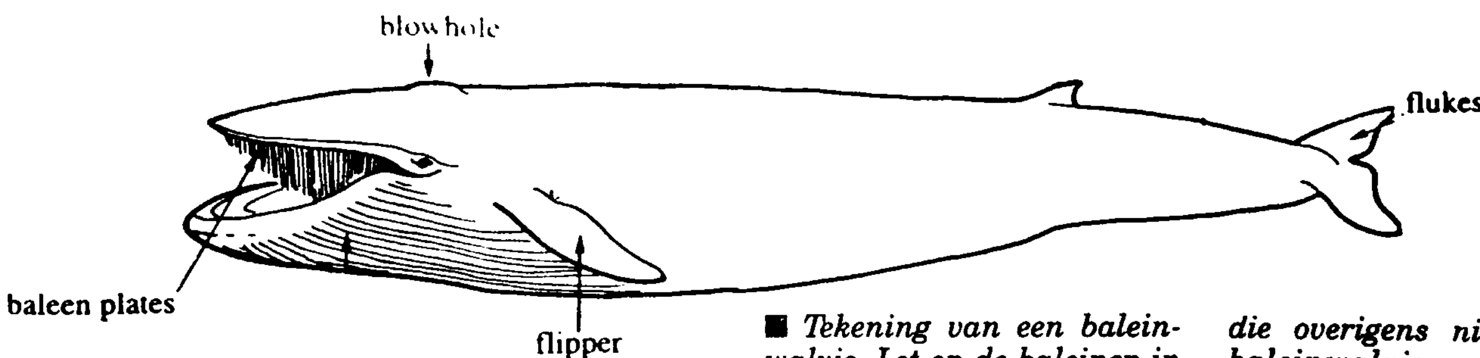
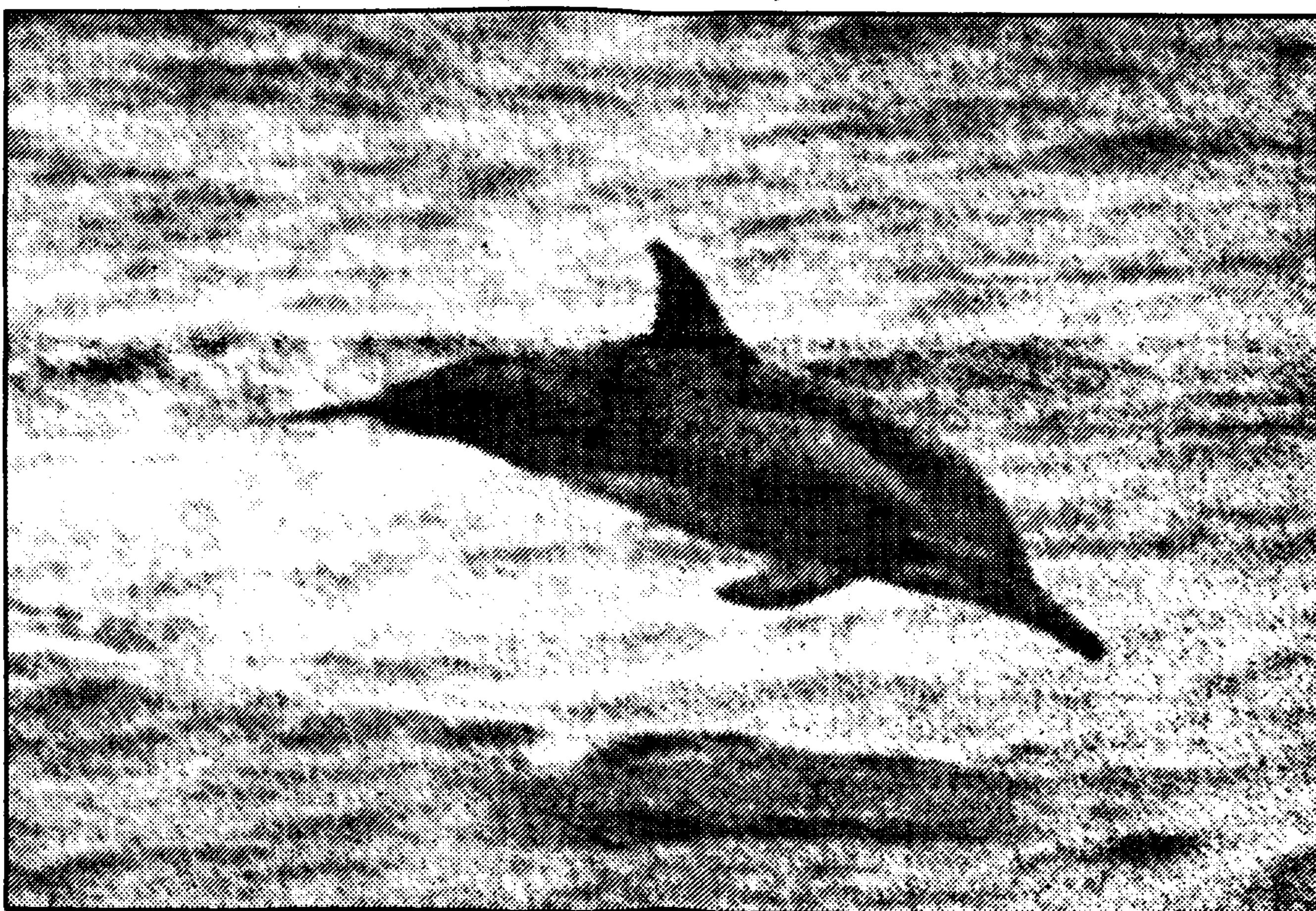

FIG 1 AFB 1

■ *Tekening van een baleinwalvis. Let op de baleinen in de bek, het blaasgat en de typische groeven onder de kop, die overigens niet bij alle baleinwalvissen aanwezig zijn (Bron: FAO species identification guide)*

(Foto: Bart de Boer)

■ *De spinner dolphin (Stenella longirostris) gefotografeerd nabij Curaçao. Deze prachtige dieren komen alhier frequent voor in de kustwateren. Zij vallen op door hun ingewikkelde, wonderlijke sprongen. Voor alle dolfijnen geldt dat ze vrolijk en speels zijn.*

De baleinwalvissen hebben geen tanden. Zij hebben voor in hun bek een soort zeef. Die zeef wordt gevormd door baleinen. Baleinen zijn dunne platen die aan de basis breed zijn en naar beneden toe in een punt uitlopen. Baleinen zijn uit hetzelfde materiaal gevormd als menselijke nagels en ze groeien ook voortdurend. Baleinen vormen een soort baard, maar dan in de bek. Daarom noemde men deze dieren vroeger ook vaak baardwalvissen. Baleinwalvissen voeden zich door het zeewater te zeven . Daarbij blijven dan allerlei kleine diertjes tussen de baleinen zitten. Dat varieert van plankton en visjes tot kleine garnaaltjes. Met een enorme tong likt het dier dan zijn baleinen af en zo krijgt hij zijn voedsel binnen. Baleinen werden vroeger gebruikt voor vele huishoudelijke doeleinden (in hoepelrokken en korsetten bij voorbeeld), omdat ze sterk maar zeer elastisch zijn. Daardoor werd nagenoeg ieder deel van een gevangen walvis verwerkt tot gebruiksartikel of voedsel. De tandwalvissen eten vooral vis en inktvis. Zij hebben geen baleinen maar juist tanden die in aantal en qua vorm aangepast zijn aan het voedsel dat de dieren eten. Het aantal tanden varieert per soort en ook de vorm van de tanden is verschillend. Zo heeft een mannetjes narwhal maar 1 tand, in de vorm van een lange spiraalvormige speer, die wel 3 meter lang kan worden. De meeste dolfijnsoorten hebben zeer veel tanden. Aantallen kunnen oplopen tot 30 à 40 stuks, in de boven- en onderkaak. De tanden van de grootste tandwalvis, de potvis, werden gebruikt om te versieren met bij voorbeeld tekeningen. Ze werden dan als souvenir verkocht. Een dergelijke tand is ongeveer zo groot als een vuist.

STRANDINGEN

Over strandingen is nog erg weinig bekend. Met enige regelmaat worden strandingen van dolfijnen of walvissen gemeld, zoals afgelopen winter in Nederland. Daar strandden langs de kust drie potvissen. Soms zijn de dieren dood, soms leven ze nog. Soms stranden er grote groepen, soms juist enkelingen. Er zijn gevallen bekend van massa-strandingen, waarbij enorme aantallen zich in de branding ophouden. Wanneer dan met man en macht geprobeerd wordt deze dieren terug te brengen de zee in, zwemmen ze direct weer allemaal het strand op. Het lijkt een soort collectieve zelfmoord te zijn. Het is dan ook onbekend wat de dieren ertoe brengt om het land op te zoeken. Er zijn verschillende veronderstellingen en vermoedens over de oorzaken van de strandingen maar daarvan is nog niets bewezen. Ook op de ABC-eilanden zijn in het verleden dolfijnen en walvissen gestrand.

De zee rondom de ABC-eilanden is zeer rijk aan walvisachtigen. De belangrijkste oorzaak daarvoor is

de opwelling van nutriënten in dit gebied en met name ten oosten hiervan, namelijk voor de kust van Venezuela. Dit trekt grote hoeveelheden vis aan, bij voorbeeld sardine en tonijn. Daardoor is de kust van Venezuela een van de grootste visserij- gebieden van het Caribisch gebied. Aangezien Venezuela en de opwellingsgebieden relatief dichtbij zijn, is ook de zee rondom de Antillen vaak voedsel- en visrijk. Dolfijnen komen daardoor in dit gebied veel voor. Men mag veronderstellen dat er in dit deel van de Caribische Zee ruim twintig verschillende soorten walvisachtigen voorkomen. Dat varieert van grote baleinwalvissen, tot kleinere dolfijnsoorten. Onlangs werd bij voorbeeld de orka enkele malen nabij Curaçao gesignaleerd. Toch is er over de verscheidenheid aan walvisachtige dieren rondom de ABC-eilanden weinig bekend.

Daarom is de Stichting Carmabi in juni een onderzoek begonnen dat er gedurende 6 maanden toe moet leiden dat er in de toekomst een duidelijk beeld ontstaat over het voorkomen en de verspreiding van dolfijnen en walvissen rondom de Benedenwindse eilanden. Men wil erg graag weten welke dolfijnen of andere walvisachtigen rondom de ABC-eilanden gesignaleerd worden, en ook waar en wanneer. Het is de bedoeling om aan de hand van meldingen en fotografisch materiaal vast te stellen welke soorten dolfijnen en walvissen de zeeën rondom Curaçao bevolken.

BEDREIGINGEN

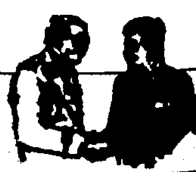
Ondanks dat walvissen en dolfijnen tot de meeste geliefde en intelligente dieren ter wereld behoren, zijn er verschillende bedreigingen.

Zo is er de walvisvaart waarbij jaarlijks vele grote baleinwalvissen gevangen worden, Deze walvisvaart heeft in het verleden zulke grote gaten geslagen in de aantallen dieren, dat de meeste soorten nu met uitsterven bedreigd worden. En uitsterven betekent 'komt nooit meer terug'. Een groot verschil tussen de meeste vissen en walvissen en dolfijnen is dat vissen zich vaak snel voortplanten. Walvisachtigen daarentegen brengen eens in de drie jaar een baby ter wereld. Dat geldt voor de baleinwalvissen alsook voor de tandwalvissen. Een andere bedreiging -vooral voor verschillende dolfijnsoorten- wordt gevormd door de visserij. Ten eerste is er overbevissing. Zodra men te veel vis uit de zeeën haalt, zal voor vele walvissen en dolfijnen voedselschaarste ontstaan. Dat zal ongetwijfeld hun dood betekenen. Voorts worden door de grote visserijindustrieën vaak dolfijnen als bijvangst in de netten aangetroffen. Deze dieren zijn dan vaak dood doordat ze gestikt zijn. Helaas zien vele vissers de dolfijn nog steeds als een grote concurrent en zullen de dieren daarom liever dood dan levend zien.

Al met al zijn de meeste walvisachtige dieren, maar met name de baleinwalvissen, ernstig bedreigd. Hun grootste bedreiging is natuurlijk de mens. Bescherming is daarom heel erg belangrijk voor deze dieren.

MEEWERKEN

U kunt meewerken aan dit onderzoek. In de eerste plaats is het belangrijk iedere waarneming van dolfijnen of walvissen zo snel mogelijk te melden bij Carmabi. Daartoe kunt u contact opnemen met Paul Dezentjé, of met dhr. Debrot. Ook indien u de dieren tijdens het weekeinde ziet kunt u contact opnemen met Paul Dezentjé op Carmabi, Curaçao (Tel: 5999 624242 - Fax: 5999 627680). Probeer zoveel mogelijk foto's te maken want alleen daarmee kunnen de meeste soorten met zekerheid geïdentificeerd worden. Het is belangrijk dat u goed op details let: wat heeft u precies gezien? U kunt daarbij letten op de grootte van de dieren, vorm van de snuit en rugvin, de omvang van de groep, kleuren en eventuele andere bijzonderheden. Indien u te Bonaire woonachtig bent kunt u uw gegevens doorgeven aan mevr. Kalli De Meyer, Bonaire Marine Park, P.O. Box 368, Bonaire Tel: 8444/ Fax: 8416 of aan Eric Newton, Tel: 8708. Indien u woonachtig bent te Aruba vragen we u uw gegevens te melden bij de heren Tom Barmes en Byron Boekhoudt van de LVV. Tel: 58102.

Leger gaat functioneren als onderneming

Landmacht krijgt nieuw jasje

DE KONINKLIJKE Landmacht staat voor ingrijpende veranderingen. De dienstplicht verdwijnt. Nederland krijgt een beroepsleger. Duizenden militaire functies verdwijnen. Tegelijk moet Defensie op zoek naar personeel. In augustus fuseert ons legerkorps met de Duitse Bundeswehr in het Eerste Nederlands/ Duitse Legerkorps. Vier generaals kijken vooruit.

Het leger is het leger niet meer. De landmacht was voor velen de ultieme nutteloosheid, met doelloos rondhangende verplicht opgekomen jongens die hun tijd doodden met goedkoop bier en gevulde koeken. In het leger werd je een man, maar de meeste jongens kwamen eruit met een pens.

Toch nemen de beroepsmilitairen met pijn in het hart afscheid van de door hen tochgewaardeerdedienstplichtigen. Terwijl de laatste oprispingen van dienstplichtigen langsdrijven. Nog even bestormen zij het Binnenhof, met eisen voor onmiddellijke afschaffing van de dienstplicht. De laatste der Mohikanen, roependen in de woestijn. Het Nederlandse volk loopt niet langer warm voor dit soort protesten, immers de kogel is reeds door de kerk.

"Zin en onzin van de dienstplicht", zegt luitenant-generaal R. Reitsma. "Het debat is afgegleden. In feite is het een van de meeste dramatische beslissingen ooit genomen. In een handomdraai worden we heel snel, heel veel kleiner; is de landmacht ineens afhankelijk van de arbeidsmarkt."

Ze zijn bedrijfsleiders van een van de grootste multinationale ondernemingen in Nederland, de luitenant-generaal R. Reitsma, generaal-majoor A. van Baal, brigade-generaal G. de Gilde en generaal-majoor E. Warlicht. De koninklijke landmacht is een bedrijf met buitenlandse 'vestigingen' in crisisgebieden. Een internationale onderneming ook, door zijn vele samenwerkingsverbanden, en binnenkort fusiepartner van de Duitse Bundeswehr.

Een onderneming met nu nog vijftigduizend man personeel, dienstplichtigen en beroeps, waar 7300 functies zullen verdwijnen. Een bedrijf dat rond het jaar 2000 moet draaien met 37.500 louter beroepskrachten. Sinds 1990 is dan een reductie van 52 procent volbracht, een reorganisatie waar een topmanager bij Philips zijn baan voor op het spel zet.

Directeur personeel generaal Warlicht: "Een beetje Jaap Timmer voel ik me inderdaad wel eens. Alleen denk ik dat mijn taak gecompliceerder is. Ik moet de organisatie draaiende houden terwijl er snel personeel dient te verdwijnen. Dat moet gebeuren met zo min mogelijk sociale pijn en tegen zo laag mogelijk kosten. Die drie eisen kunnen elkaar tegenwerken. Sociale oplossingen zijn vaak duur en dat je geen hele afdelingen kunt sluiten zoals bij Philips, maar parate eenheden in stand dient te houden, betekent dat je langer over de reorganisatie doet."

Niet alleen de omschakeling naar een volledig ut vrijwilligers bestaand leger in 1998 speelt de landmacht parten. De politiek heeft de organisatie de afgelopen jaren na allerlei veiligheidsalalyses 'opgezadeld' met een prioriteitennota, Defensienota, een bezuinigings- en doelmatigheidsoperatie en een nieuwe taakstelling. De landmacht moet kleiner, flexibel en effectief werken. Van een log groot leger, naar een vredesmacht die zich overal ter wereld kan inzetten voor vrede en veiligheid en daarnaast de landsgrenzen kan verdedigen bij een grootschalig conflict.

De strikt hiërarchisch geleide geweldsorganisatie zal snel moeten wennen aan bedrijfstermen als gedelegeerd management, decentralisatie en budgetbeheersing. Het is een cultuurverandering van de eerste orde. In het verleden maakte geen enkele commandant te velde zich druk om de kosten van een oefening in het buitenland. In de nieuwe landmacht krijgt de brigadegeneraal de te hoge rekening op zijn eigen bord.

De nieuwe landmacht heeft ook vrouwen in leidinggevende functies, wat heet: er zitten vrouwen op een tank. Een moderne militair is goed opgeleid, mentaal en fysiek sterk en overal inzetbaar. Vrouwen en mannen hebben in die filosofie gelijke kansen.

JOEGOSLAVIE

Voor de Koninklijke Landmacht had de crisis in ex-Joegoslavië op geen beter moment kunnen komen. De lamlendige dienstplichtige militair heeft in de beeldvorming van de gemiddelde Nederlander plaatsgemaakt voor een serieuze vredestichtende Blauwhelm. Ons leger, vredebrenger in Libanon, de Sinaï, Cambodja, Angola en nu Bosnië. De landmacht, bewaker van dijken en hoofdrolspeler in het World Liberty Concert.

Generaal-majoor Van Baal, zelf oud-gediende in Bosnië als chef-staf VN-troepen en rechterhand van voormalig bevelhebber generaal Rose: "Ons imago is de afgelopen jaren een stuk verbeterd. De militair die naar crisisgebieden wordt uitgezonden, weet zich gewaardeerd, door eigen volk en ter plekke."

Die groeiende populariteit vertaalt zich in een grote aantrekkingskracht van de banen die de landmacht te vergeven heeft. De landmacht heeft naar Amerikaans voorbeeld inmiddels elf banencentra in den lande geopend. Winkels waar vrijwilligers zich kunnen melden voor een loopbaan in het leger. Het loopt hard.

■ *Een Nederlandse marinier bij een oefening op Curaçao.*

Want ondanks het inkrimpen van het leger, moet de landmacht werven. Warlicht: "Paradoxaal, maar waar. We moeten mensen kwijt uit het middenkader en we zoeken soldaten."

OVERSCHOT

Het personeelsoverschot is nog aanzienlijk, en zit vooral in de ervaren beroepskrachten die voor onbepaalde tijd dienen, de zogenaamde BOT'ers. Voor het jaar 2000 moeten nog 3000 tot 4000 van hen afvloeien. "We proberen ze zoveel mogelijk over te plaatsen of om te scholen voor een baan buiten de landmacht. Iedereen heeft inmiddels een gesprek gehad, waarin is duidelijk gemaakt wat het perspectief op langere termijn is. We hopen dat de mensen nu zelf in beweging komen, maar van harte gaat dat niet. Niemand wil graag weg. Het leger was als een moeder, die voor je zorgde tot je met pensioen ging."

Instromers zijn er met de beroeps bepaalde tijd: de BBT'ers. Jongens en meisjes met een kortlopend contract voor 2,5 jaar, of zoveel langer als beide partijen dat willen. Ze krijgen een training, opleiding en worden klaargestoomd voor uitzending. Naar verwachting heeft de landmacht in de toekomst jaarlijks 6000 nieuwe vrijwilligers nodig.

Generaal Van Baal, directeur Operatiën en plaatsvervangend bevelhebber van de landstrijdkrachten voorziet dat die aantallen gehaald worden. Momenteel zit de landmacht al op 94 procent. De generaal als manager: "Ik doe geen concessies aan de kwaliteit van het personeel. Dan liever minder mensen, maar wel goed geschoold." En de BBT'er die gediend heeft, wil tot nu toe meestal blijven. "Ongeveer 80 procent vraagt en krijgt verlenging van het contract."

Voor de nieuwe landmacht dient zich aldus een nieuw slagveld aan, dat van de arbeidsmarkt. Zich presenterend met wervende billboards, Ster-spotjes, voorlichtingsdagen, kleurige folders en glossy vormgegeven brochures, probeert personeelszaken het hart van de Nederlandse jongeren te veroveren. Vanaf zestien jaar, tot een jaar of 27 kun je er terecht voor een opwindende carrière.

Met het bedrijfsleven worden al afspraken gemaakt, zodat niet teveel in dezelfde vijver wordt gevist. Eenmaal opgeleid in het leger kunnen de jongeren uitzien naar een baan bij de NS, DAF of een andere grote onderneming, is de bedoeling van Warlicht. "Na overleg met het bedrijfsleven willen we de jongeren relevante opleidingen aanbieden, zodat ze na hun tijd in het leger op een fatsoenlijke manier wegkunnen met een maatschappelijke meerwaarde. We bieden mensen met kwaliteit aan, het bedrijfsleven verplicht zich tot afnemen."

Zoekt het leger een ander soort militair? Van Baal: "We blijven natuurlijk een geweldsorganisatie. Je kunt ons personeel niet ineens omvormen tot heilsoldaat of milieusoldaat. Vakmanschap in die geweldsorganisatie blijft voorop staan. De soldaat krijgt er extra taken bij."

Leidraad bij die nieuwe taakstelling is het *Mission Statement* van de Koninklijke Landmacht, zoals dat op elke kazerne prominent aan de wanden is geprikt: vijf doelstellingen die de militair van morgen in zijn hoofd dient te hebben en die uitmonden in de conclusie dat de landmacht een gewaardeerd deel van de Nederlandse samenleving wil zijn.

De crisis in ex-Joegoslavië heeft de kijk van de samenleving op het Nederlandse leger veranderd, maar ook het leger zelf. Reitsma: "We bouwen daar een heleboel kennis op. Onder de militairen is nieuwe ernst en vakbekwaamheid aanwezig. Oefeningen hebben nu een tastbaarder resultaat. Je bereidt je voor op een duidelijke taak en niet op een mogelijke vijand die toch nooit komt. In Bosnië is een einde gekomen aan een hoop bureaucratie. Daar komt om vijf voor vijf geen einde aan de dagtaak. Soms moet je 'kort door de bocht' om iets gedaan te krijgen."

Van Baal: "We hebben geleerd dat het 'sturen' van een commandant op afstand een utopie is. Die man daar ter plaatse is verantwoordelijk. Daar genieten de mensen van. Ons leger in Bosnië werkt resultaatgericht, die lijn zetten we in de nieuwe organisatie door. Militairen die in Bosnië gediend hebben, willen hier niet terug in de oude situatie. De verantwoordelijkheid die ze daar droegen, willen ze hier ook."

DUITSLAND

Reitsma vertrekt binnenkort naar Duitsland, om in Münster de eerste commandant van het 1ste Nederlands/ Duitse Legerkorps te worden. Op 28 augustus is de fusie een feit. Een Nederlander als baas van Duitse militairen, Duitsers en Nederlanders die de voertaal Engels hebben ingevoerd. "De eerste echte fusie van delen van krijgsmachten ter wereld. Ik geloof niet dat dat besef al tot veel landgenoten is doorgedrongen."

Indirect is ook deze fusie een gevolg van de herstructurering bij de landmacht. Een legerkorps heeft per definitie een minimale omvang van 45.000 man, na de afslanking van de landmacht kan ons land hooguit nog een divisie van 15.000 manschappen — vijf brigades — op de been brengen. "Zonder fusie zou Nederland geen legerkorps hebben, dan hadden we op operationeel niveau internationaal alleen als een 'capaciteit' meegeteld. Dit is een hele goede oplossing voor ons land, en een goedkope", meent Reitsma.

Het operationele deel van het Nederlandse leger gaat samen met een deel van de Bundeswehr. De multinational heeft een fusiepartner en maakt als zodanig deel uit van de *main-defence-forces* van de NAVO. Voor brigade-generaal De Gilde, commandant 13de brigade in Oirschot, betekent het indirect dat hij op afstand Duitse bazen krijgt die meekijken als hij zijn 'Rinobat' klaarstoomt voor uitzending naar Bosnië op 1 januari 1996.

Veel zal De Gilde er vooralsnog niet van merken, want voorlopig verhuist alleen de 200 personen tellende Nederlandse staf van luitenant-generaal Reitsma (drie sterren) naar Münster. De troepen blijven in Nederland. Reitsma krijgt twee assistenten direct onder zich, twee Duitse generaals (een ster en twee sterren), want alle functies in Münster zijn eerlijk over de rangen verdeeld. Als Reitsma vertrekt, komt een Duitse drie-ster op zijn plaats, en krijgt Nederland twee generaals met één en twee sterren op de huidige Duitse stoelen.

De Gilde ziet voorlopig slechts de voordelen van de reorganisatie. "De dienstplicht had iets onrechtvaardigs, alleen jongens waren verplicht op te komen. Nu alle functies openstaan constateer ik een grote toeloop van meisjes, zelfs van zestien jaar. Ze ambiëren alle mogelijke functies. Bij de geneeskundige troepen is 45 procent vrouw, maar ook bij de eenheid die onlangs naar Zaïre moest om vluchtelingen uit Ruanda te helpen, was een op drie een vrouw."

"Daarnaast merk ik dat het enthousiasme onder het personeel veel groter is, mensen komen omdat ze willen werken. We krijgen echte professionele soldaten. De mensen die je krijgt, houd je langer binnen, zodat je ze beter kunt scholen en de kennis blijft langer in huis."

Wel voorspelt Reitsma dat de internationale inzet van het legerkorps in de toekomst zou kunnen veranderen. "We worden een multinationaal korps dat ingezet moet kunnen worden in crisisgebied. Je kunt je een situatie voorstellen dat er snel gereageerd moet worden bij een uitzending. Nederland en Duitsland werken al jaren met hetzelfde materieel op velerlei terrein.

Waarom zou je dan geen Nederlandse militairen uit kunnen zenden, met Duitse chauffeurs?" De politiek zal er waarschijnlijk nog wel even anders over denken, werpt hij zelf al op. "Ik heb twee bazen: de Duitse en de Nederlandse minister van Defensie. Ik houd van korte directe lijnen, daarom vrees ik dat ik op sommige plaatsen snel als een absoluut gevaar voor de bureaucratie zal worden gezien."

Geheel in lijn met regel 2 van het mission statement, dat wel: flexibel en slagvaardig.

Wim Hazeu: een biografiegek

WIMHAZEU noemt zichzelf zonder terughoudendheid een 'biografie-gek'. Hij beschreef het leven van Gerrit Achterberg, en nu ligt zijn biografie van Slauerhoff in de winkel, de arts, dichter en zeeman. Hazeu: "Die combinatie is van belang in mijn boek."

'In Merano, nu een uit zijn voegen gebarsten kuuroord in de Italiaanse Dolomieten, kon ik mijn auto niet kwijt. Eindelijk vind ik een plekje. Ik stap uit en sta recht voor het huis waar Slauerhoff verblijf had gekozen. En aan de overkant staat een huis met het opschrift 'Hier leefde Kafka in 1924'. Dan denk ik toch een beetje dat ik gestuurd word.

Wim Hazeu, in 1940 geboren in Delft, noemt zichzelf 'biografie-gek', 'biografieverslaafde' en 'biografiefanaat', 'als lezer en als auteur'. Het gesprek gaat over Jan Jacob Slauerhoff (1898 - 1936) en over de biografie van de dichter die Hazeu onlangs voltooide. Donderdag werd het bijna 900 pagina's tellende *Slauerhoff, De biografie* gepresenteerd in het West Indisch Huis aan de Herenmarkt in Amsterdam.

VESTDIJK

Slauerhoff is niet Hazeu's eerste (literaire) biografie en zal ook niet zijn laatste zijn. In 1988 verscheen *Gerrit Achterberg, Een biografie*. Het boek werd met recht alom geprezen en een jaar later verscheen al de derde, aangevulde druk. Na Slauerhoff zet Wim Hazeu zich 'op verzoek van de weduwe', Mieke Vestdijk-Van der Hoeven aan de biografie van Simon Vestdijk. Mevrouw Vestdijk weigerde volstrekt elke medewerking aan biograaf Hans Visser, wiens *Simon Vestdijk, een schrijversleven* in 1987 verscheen.

Wim Hazeu: "Ik heb duidelijke afspraken gemaakt. Mij staat alle materiaal ter beschikking, brieven en documenten, die voor Visser niet toegankelijk waren."

Daarmee is Wim Hazeu er nog lang niet: "Ik heb me ooit voorgenomen van de helden uit mijn puberteit, mits ze mij nu nog bekoren, een biografie te schrijven. Van Martinus Nijhoff (1894 - 1953) heb ik afgezien omdat Andreas Oosthoek daar mee bezig is. Ons taalgebied is in principe te klein voor meer dan een biografie. Wie ik nog heel graag wil doen zijn de dichter Hans Lodeizen (1924 - 1950) en Willem Frederik Hermans (1921 - 1995), die ik herhaaldelijk heb bezocht en met wie ik vorig jaar een tv-interview heb gemaakt. En ik ben bezig met de tekenaar Maurits Escher, die in hetzelfde jaar als Slauerhoff, 1898, geboren is en hier in Baarn zijn belangrijkste werk gemaakt heeft. Vlak voor zijn dood, in 1972, heb ik hem nog gesproken. Ja, dat lijkt me wel genoeg voor mijn leven."

Wim Hazeu, sinds kort 55 jaar, zit ontspannen in zijn fraaie kamer met donkere lambrizeringen en daarboven grote foto's van schrijvers in de vooroorlogse villa in Baarn waar onder andere zijn uitgeverij, De Prom, een riant onderkomen heeft. In overdrachtelijke zin zat en zit hij bepaald niet stil.

LITERAMA

De literatuur beheerst zijn leven. Als drieëntwintigjarige debuteert hij als dichter met de bundel *Achterebbe*. Twee jaar later gaat hij naar de NCRV-radio waar hij als chef van de literaire sectie het literatuurprogramma *Literama* opzet. Hij is oprichter en redacteur van het tijdschrift *Kentering*, debuteert in 1970 als romanschrijver met *De helm van aarde*, wordt in 1972 hoofd drama bij de NCRV-televisie en in 1977 uitgever. Hij publiceert nog drie dichtbundels en drie romans, maakt bloemlezingen, schrijft literair-historische boeken en monografieën en maakt films.

Vorig jaar filmde hij een maand lang in Italië, waar hij met Henk van Os, directeur van het Rijksmuseum, de documentaire *Gebed in schoonheid* maakte over privé-devotie. Op dit moment is hij doende met een film over Dick Bruna.

"Waarom ik televisiefilms maak? Ik heb veel schrijversportretten gemaakt en wil dat métier niet verliezen. Al was het alleen maar omdat ik als uitgever belang heb bij een goede relatie met de omroep."

LOCOMOTIEF

Vraag is uiteraard hoe je tijd vindt voor zoveel bezigheden en of je bij voorbeeld na het voltooien van een omvangrijke biografie als die van Slauerhoff niet een tijdje moet afkicken?

Wim Hazeu: "Iemand die een marathon gelopen heeft, kan dat een maand later niet nog eens doen. Zo'n fysieke prestatie is het schrijven van een biografie ook. Maar het is mijn vrouw die zegt 'ga nou niet meteen morgen aan Vestdijk beginnen'. Het is ook niet zo dat ik, wanneer ik vijf jaar intens met Slauerhoff bezig ben, niets anders lees. Ik moet wel voor mijn vak."

"Ik vergelijk mezelf met een locomotief op een rangeerterrein. Ik verplaats de wagon Slauerhoff, koppel af en rijd naar de wagon ingezonden manuscripten. Als die is afgekoppeld, spoor ik naar Bukowski, van wie ik alles aan het herlezen ben. Zo heb ik nog wagons Lodeizen, Vestdijk, Escher. Ik leef in compartimenten. Als biograaf zal ik nooit aan een schrijver verslaafd raken zoals Hans Werkman aan Willem de Mérode. Vergelijk me maar met Henri Troyat, die heeft een stuk of tien biografieën."

Vervolg op pag. 9

= door Luc Alofs =

■ *Pater Serafin die in 1826 zijn pastorale werk op Aruba begon, gaf onderwijs aan huis. Zo zag de rooms-katholieke pastorie annex school er uit in 1830. (foto uit: Aruba van Joh. Hartog.)*

De slavernij op Aruba

Slaven zonder plantage

Slavernij is niet alleen een zwarte, maar ook een bijna vergeten pagina in de Arubaanse geschiedenis. Aruba's reputatie is die van het indianeneiland waar zich in de 18de en 19de eeuw commandeurs en kolonisten vestigden die zich met hen vermengden. Het ontbreken van een slavenmarkt of een plantage-economie waren er de oorzaak van dat de slavernij op Aruba weinig omvangrijk was. Toch was in 1849 21% van de bevolking slaaf en op 1 juli 1863 kregen 480 slaven er de vrijheid. Binnenkort verschijnt in de reeks Edition Educativo een uitgave over dit onderwerp. Bij wijze van voorpublicatie en ter gelegenheid van de slavenopstand op Curaçao 200 jaar geleden beschrijven we in deze aflevering de Arubaanse slavernij. Een volgende keer trachten we de vraag te beantwoorden wat er na de emancipatie met de slaven gebeurde.

De verschillen tussen de slavernij op Aruba en de Caraïbische plantage-eilanden waren inderdaad aanzienlijk. Op Aruba overheerste de zelfvoorzienende landbouw waarin voor slaven geen plaats was. De Arubaanse plantagelandbouw was gericht op het vinden van handelsgewassen, waarbij het streven naar winst en werkgelegenheid voor de vrije bevolking hand in hand gingen. In de jaren 1836-1845 trachtte gezaghebber (lees: gouverneur) Van Raders nieuwe bronnen van welvaart voor de Benedenwindse eilanden aan te boren. Daartoe legde hij op Aruba te Canashito en Socotoro gouvernementsplantages voor de teelt van aloë en cochenille aan. De experimenten bleken niet rendabel en werden na Van Raders' vertrek naar Suriname in 1845 op een laag pitje gezet. Wel nam een aantal grondbezitters de aloë- en cochenilleteelt over. Net zomin als het gouvernement zetten zij daarbij op grote schaal slavenarbeid in. Slechts in het plant- en oogstseizoen was intensieve bewerking nodig en het huren van vrije arbeiders was waarschijnlijk gemakkelijker en goedkoper. De teelt bleek ook voor hen geen succes en viel rond 1865 stil en opnieuw moest Aruba het stellen zonder grootschalige landbouwondernemingen. Het ontbreken van plantages had gevolgen voor de aantallen, werkzaamheden en behandeling van slaven op Aruba. We bekijken deze aspecten van het leven van de Arubaanse slaven en eindigen met de vraag of Aruba een wrede of een milde vorm van slavernij kende.

CIJFERS

Op de Caraïbische eilanden en de plantagekoloniën op de Wilde Kust waren doorgaans meer slaven dan blanken. In Suriname was dat in de 18de eeuw maar liefst ca. 1:25. Ook binnen de Antillen sprong Aruba eruit. Op Sint Eustatius en Sint Maarten was in 1857 56% van de bevolking slaaf; op Curaçao, Bonaire en Saba 30 à 38% en op Aruba slechts 17,3%. De oudste betrouwbare gegevens stammen uit 1806 en 1816 toen er resp. 194 en 236 zwarte en 'gecouleurde' slaven op Aruba woonden. Wat verder in de 19de eeuw zijn de aantallen vrije en onvrije inwoners van Aruba aanmerkelijk hoger.

In dit overzicht zijn ook de landsslaven opgenomen. Hun aantal varieerde van 4 tot 9. Opvallend is de daling van het aantal slaven na 1854. We kunnen dit toeschrijven aan de verbeterde registratie na de volkstelling van 1857, maar dat neemt niet weg dat het aantal vrije Arubanen toenam, terwijl het aantal onvrijen daalde.

Laten we ook de eigenaren onder de loep nemen. In 1862/3 dienden zich 83 eigenaren aan die bij de emancipatie in aanmerking wilden komen voor de vergoeding van 200 gulden per slaaf. In een aantal gevallen was sprake van onverdeelde (slaven-)boedels. Bij het bestuderen van de lijsten tel ik 75 eigenaren of huishoudens. We zien dat het bezit van een gering aantal slaven overheerste. 61 huishoudens hadden minder dan 10 slaven. De weduwe Scholten met haar kleinzoon en de familie Jean Oduber hadden 35 slaven.

ARBEID

Een tweede gevolg van het ontbreken van een plantage-economie was dat de veldarbeid een ondergeschikte plaats innam t.o.v. die in de huishoudelijke dienst. Aan het begin van de 19de eeuw was op Engelse eilanden de verhouding tussen veld- en huisslaven ongeveer 6:1. Op Tobago was dit 12:1. Op Sint Maarten, waar net als op Aruba een vrouwenoverschot bestond, waren vrouwen zowel veld- als huisslavin.

Het werk in de suikerfabriek was een mannenbezigheid. Op Aruba was het aantal huis- en landbouwslaven vrijwel gelijk. Daarnaast werkten slaven als ambachtslieden. In 1862 waren dat er 266 vrouwen en 227 mannen. De volgende tabel toont de werkzaamheden van de slaven in 1862. Er werden 493 particuliere slaven geregistreerd. Voor 201 kinderen tot 14 jaar en ouderen werd geen beroep opgegeven. In deze leeftijdscategorie had men zelden een beroep, wel verrichtte men huishoudelijke klusjes.

Opvallend is de arbeidsverdeling tussen de seksen. Vrouwen werkten doorgaans in huis als bediende, kokkin of wasvrouw. Dertien -wat oudere- vrouwen waren winkelbediende of hoedenvlechtster. De meeste mannen werkten in de landbouw als veldarbeider, tuinwachter of veehoeder. Er werden dat jaar 16 plantages opgegeven, maar opmerkelijk is dat alleen P. Frigerio, een Italiaan die via Panama naar Aruba kwam en er huwde met de weduwe van Louis Bazin, het bombasysteem kende. Zijn 2 bomba's (slavenopzichters) keken toe op slechts 4 arbeiders en enkele veehouders. De Arubaanse ambachtsslaven waren smid, kuiper, timmerman, metselaar of matroos en woonden veelal in de stad.

MILD OF WREED?

De wreed- of mildheid van de slavernij kan men bestuderen vanuit de materiële en culturele leefomstandigheden van de slaven. Een derde gevolg van het ontbreken van grote plantages was dat de Arubaanse slaaf minder als onpersoonlijke produktiekracht werd beschouwt en de 'huishoudelijke omgang' bijdroeg aan een meer persoonlijke band tussen eigenaar en slaaf. In 1854 schreef de gezaghebber dat slaven bij gebrek aan plantages veelal in eigen kleine huisjes onder het 'consent (toestemming) hunnen meester' leefden. Mogelijk in gezinsverband. In 1862 waren van de 493 slaven er enkele tientallen protestant, de rest was katholiek. Ook op Aruba was het katholicisme het geloof van de gewone man en de slaaf. We treffen in dit verband een unieke situatie aan. In het Koloniaal Verslag van 1855 schreef bisschop Niewindt dat op de katholieke school onderwijs gegeven werd aan zowel vrije als aan slavenkinderen. Hij voegde daaraan toe: "Overigens bestonden er in het jaar 1855 in de kolonie geene ander scholen, zoverre mij bekend is, waar slavenkinderen worden toegelaten...' Ook constateerde hij: "Voor meer in leeftijd gevorderde slaven is er geene andere gelegenheid om onderwijs te erlangen dan de [...] zondagsscholen.'

Een andere manier om de strengheid van het slavernijregime te bepalen is het aangeven van de rechtsbescherming van de slaven om vervolgens na te gaan hoe deze werd toegepast. We bekijken de reglementen voor de behandeling van slaven uit 1824 die aanvankelijk voor Aruba, Bonaire en Curaçao golden en het reglement dat in 1841 voor Aruba en Bonaire werd ingevoerd omdat de lokale omstandigheden een aparte regelgeving nodig maakten. De werktijden waren op de drie Benedenwinden hetzelfde. Landarbeiders en ambachtsslaven waren op zon- en feestdagen vrij. Overdag hadden zij recht op rust tussen twaalf en twee. Huisslaven, veehoeders en tuinwachters moesten doorwerken als hun eigenaar dat nodig vond. Voor huisslaven bestond geen 'arbeidstijdenregeling'. Voor nachtwerk moesten niet alleen rust-, maar ook compensatietijden in acht worden genomen. De voedselrantsoenen waren afhankelijk van geslacht en leeftijd en van het jaargetijde. Volwassen mannen kregen in en na de oogsttijd en daarna 6 kannen (van één liter) maïs per week; vrouwen 5, kinderen ontvingen een hoeveelheid 'evenredig daaraan'. In de droge tijd kregen men een kan minder. De eigenaar was verplicht het voedsel regelmatig uit te delen om te voorkomen dat slaven afhankelijk werden van hun kostgrondjes of arbeid voor derden. Dat gaf de slaven één voordeel: zij hadden altijd (recht op) eten en dat kon niet iedereen op het arme Aruba zeggen. Aangaande de kledingvoorschriften had de eigenaar de plicht voor 'behoorlijke bedekking hunner naaktheid' te zorgen. Een verschil in de beide reglementen betrof de bestraffing van slaven. Op Curaçao waren collectieve straffen (d.w.z. de bestraffing van groepen slaven) verboden, voor Bonaire en Aruba werden deze niet eens genoemd en kwamen er kennelijk niet voor. Er was vastgelegd dat straffen zwaarder dan de huishoudelijke kastijding, bij voorbeeld voor belediging, bij de overheid moesten worden gemeld.

Naast deze reglementen bestonden aanvullende voorschriften. Zo was het verboden om moeders en kinderen tot 12 jaar gescheiden te verkopen. In de overzichten van 1862 zien we dan ook dat veel kinderen bij hun moeder woonden. Omtrent het huwelijk zien we dat het wettelijk huwelijk verboden was. Wel zegenden pastores huwelijken in, maar deze werden niet wettelijk erkend. Kinderen van slavinnen en vrije vaders mochten niet worden geëcht tenzij zij eerst gemanumitteerd (vrijgekocht) werden.

VIRGINIA

Het laatste reglement uit 1857 moest de slaven op de emancipatie voorbereiden. Dit leidde in Suriname, maar ook op Curaçao en Aruba tot vreemde situaties. Eigenaren voelden zich in hun eigendomsrecht beknot en moesten hun slaven voorzichtiger behandelen dan hun eigen kinderen. Het reglement perkte de zeggenschap van de eigenaren over hun slaven in doordat hen de lijfstraf onthouden werd en voortaan het hoofd van de Politie (de gezaghebber) straffen bepaalde die zwaarder waren dan de huishoudelijke tuchtiging. Tussen 1859 en 1863 werden 28 gevallen behandeld. Ze liepen uiteen van weglopen en oneerbiedigheid tot straatrumoer en kleine diefstallen. Straffen die daarvoor werden uitgedeeld waren dwangarbeid, opsluiting en touwslagen. Virginia was Aruba's meest weerbarstige slavin. Haar verhaal toont het slavenregime kort voor de emancipatie. Als 17-jarige veldarbeidster ontvreemdde zij in maart 1859 enkele kledingstukken van haar meester J.H. van der Biest. De gezaghebber strafte haar met 14 dagen dwangarbeid aan de publieke wegen. Vier maanden later beging ze dezelfde overtreding en ditmaal moest zij 'twee maanden dwangarbeid op de gronden harer meester' verrichten. In november mislukte een poging tot weglopen en opnieuw moest ze een maand op de gronden van haar meester werken. In juli 1860 werd ze veroordeeld wegens 'Weglooperij en valsche beschuldiging, gepaard met oneerbiedigheid'. Ze werd 8 dagen opgesloten. Nauwelijks uit de gevangenis werd ze weer opgepakt voor het veroorzaken van straatrumoer en verzet tegen de politie. Hiervoor kreeg ze haar eerste en laatste officiële lijfstraf: 14 touwslagen. Daarmee werd Virginia de langst opgesloten en meest met touwslag gestrafte slavin van Aruba. De zwaarste straffen die aan mannelijke slaven werden opgelegd waren de 25 touwslagen die tweemaal aan de slaaf Isaac wegens diefstal werden opgelegd en de opsluiting gedurende 8 dagen van een aantal slaven wegens wegloperij, diefstal of geweldpleging.

MILD BEOORDEELD

Niet alleen op overtreding tegen slaven werd door het Gouvernement toegezien. Eigenaren die de regels overtraden werden voor het Vredegeregt geleid. Uit aangetroffen zaken wordt duidelijk dat ook eigenaren in overtreding tamelijk mild werden beoordeeld. Zo kwam 3 juli 1861 een zaak voor tegen A. Kelly, die zijn 13-jarige slaaf Eduardo had gestraft met slaag. Deze Eduardo was naar de markt in stad gezonden om melk te verkopen. Op de terugweg had hij de opbrengst van 12,5 cent verloren en uit angst voor zijn meester durfde hij twee dagen niet naar huis terug te keren. Op grond van het slavenreglement van 1857 dat lijfstraffen voor kinderen onder de 14 verbood werd Kelly veroordeeld tot een boete van 50 gulden. Nadat hij op Curaçao in hoger beroep ging werd zijn straf verminderd omdat hij bekend stond als iemand die zijn slaven goed behandelde en 'de Rekwestrant ongetwijfeld niet op die wetsbepaling indachtig is geweest, gewoon zijnde den slavenjongen als eigen kind te behandelen'. Omdat armoede en geldgebrek ook onder veel slaveneigenaren troef waren konden geen hoge boetes worden opgelegd. Hier botsen de doelstelling van het reglement, dat slaven moest beschermen tegen inhumane behandeling met de praktijk van de veelal familiaire omgang tussen slaven en vrijen. Net als vrije kinderen kregen ook slavenkinderen slaag. Door het hoger beroep werd deze tegenstrijdigheid opgelost.

VERZET

Natuurlijk geven voorschriften niet altijd een juist beeld van de werkelijkheid, want het was de gezaghebber die bepaalde of werd vastgehouden aan de voorschriften. Slavenverzet heeft ook op Aruba bestaan. In 1750 vermoordden opstandige slaven de zuster van de commandeur Nieuwkerk, haar kind en 2 slavinnen. Het tweede geval was de moord op districtsmeester ('Vader') Pieter Lampe in 1829. In geen van beide gevallen was echter sprake van protest tegen de slavernij als zodanig. Een andere vorm van verzet was weglopen, hetgeen incidenteel voorkwam. Normaliter ging het om een enkel jaarlijks geval. Opvallend is dat het weglopen toenam naarmate de emancipatie dichterbij kwam. In 1856 ontvluchten er maar liefst tien en in 1861 weken vijf slaven naar de Vaste Wal uit. Zij werden overigens opgepakt en teruggezonden. Ook elders in de archieven werden negatieve berichten over de Arubaanse slavernij aangetroffen. Ofschoon de gezaghebbers doorgaans stelden dat de slavernij weinig misstanden kende, schreef gezaghebber Jarman in 1850: "Wij zullen hier niet eens het omstandig bijvoegen het ongelukkig lot dat de slaven beschoren, welken voor hunne meesters soms uren ver worden gezonden, om onder slecht opzigt eene geheele week te leven op droog maïsbrood en slecht drinkwater, en onthouden ons de gevolgen te schetsen, die zulks voor hunne zedelijke ontwikkeling zal hebben, gevolgen die naar ons inzien, mogt er eens eene eventuele emancipatie plaatshebben, niet uit het oog verloren worden.'

Ondanks deze negatieve berichten mogen we toch stellen dat de slavernij op Aruba een mild karakter had, althans voorzover onvrijheid wegens huidskleur en geboorte niet per definitie wreed en onmenselijk is. Ter afsluiting beperken we ons tot drie constateringen. Het ontbreken van plantagelandbouw en het overschot aan vrije arbeiders resulteerde in een relatief gering aantal slaven. Net als op Curaçao overheerste de huishoudelijke slavernij, waar vooral de vrouwen werkzaam waren. Op de tweede plaats zien we dat Aruba een milde vorm van slavernij kende: in termen van arbeidsbelasting, behuizing, gezinsvorming en onderwijs onderscheidde de Arubaanse slavernij zich in positief opzicht van die op de meeste Caraïbische suikereilanden. Dit en de kleinschaligheid van de samenleving leidden ertoe dat geen aparte Afro-Caraïbische slavencultuur ontstond met eigen religieuze en culturele systemen, zoals dat in Suriname en op Curaçao het geval was. De stelling dat de slavernij op Aruba een mild karakter had wordt ondersteund wanneer we binnenkort kijken naar het lot van de 486 vrijgemaakte slaven na 1863.

Wim Hazeu vervolg van pag. 8

geschreven. Je moet het ook als een vak zien. Al zal ik nooit een biografie kunnen schrijven als ik als lezer geen affiniteit met de schrijver heb. Nooit Jan Greshoff (1888 - 1971).'

"Als ik dat mag zeggen, ik schrijf tamelijk snel. Vijf jaar Slauerhoff is toch ook vijf jaar uitgever en filmmaker. Maar ik heb er heel veel voor over om biografieën te kunnen schrijven. De rest is werk, levert mij geld op en daarmee koop ik vrijheid en documenten. Als ik van mijn biografieën zou kunnen leven, stopte ik meteen als uitgever. Zullen mijn commissarissen leuk vinden als ze dit lezen.'

AAN DEN LIJVE

Een biograaf verzamelt, studeert, speurt en spreekt met mensen. Reist hij ook, noodzakelijkerwijze in kort bestek, zijn onderwerp na?

"Daar waar het zin heeft. De bewaarschool en de lagere school in Leeuwarden waar Slauerhoff op zat, zijn afgebroken. Het ouderlijk huis is drastisch vertimmerd. Dus wat blijft er over? Toch ga je daarheen, want het is dichtbij en je wilt toch weten hoe de Voorstreek, waar Slauerhoff geboren is, precies loopt. Dezelfde situatie, zo weet ik van een ooggetuige, tref je aan in Macao. Alles heeft plaats gemaakt voor casino's en hoge kantoorgebouwen. Dan hoef ik niet meer.'

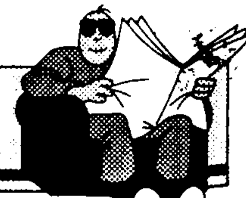
"In Jorwerd ik alles nog zoals het was. De kerk, de pastorie en de tuin, het kerkhof, het café. En in Oporto is alles nog zoals het was. Daar, op zijn eerste grote buitenlandse reis, hoorde Slauerhoff zijn eerste fado's. Voor mijn gevoel de belangrijkste literaire gebeurtenis in zijn leven. Daar is hij dichter geworden. Het cafeetje waar de fadozangers optreden is er nog.'

"Daar heb ik rond gelopen. Je hebt alles gelezen. Je weet waar je moet zoeken. Je kijkt met 'zijn ogen'. Je weet uit de gedichten over de fado's dat er een trammetje gaat van de havenplaats Leixoes naar Oporto. Je stapt in bij dezelfde halte. Je gaat met hetzelfde trammetje naar boven, ziet dezelfde hoge brug, stapt hetzelfde café binnen. Een van de zangers heb ik aangesproken en hij heeft mij uren gegijzeld. Het regende hevig en in zijn auto heeft hij bandjes gedraaid met al zijn fado's. Dichter bij de bron kun je niet komen.'

"Wat levert het je op? Couleur locale, herkenning. En, je kan heel theoretisch schrijven over heimwee, lijden, herinneringen aan voorbij geluk, een verre geliefde, over saudade, maar je moet het aan den lijve ondervinden waar het kan.'

"Je kan een biografie begginnen vanuit een vooringenomen standpunt: Slauerhoff is een romantisch dichter. Dan breng je het hele werk op die noemer. Je kunt ook zeggen hij is een symbolisch dichter, een decadent dichter of een in Freudiaanse zin te interpreteren mens. Maar zo eenduidig was hij niet. Je kan Slauerhoff evenmin te lijf met een Jungiaanse interpretatie.

Hij was een van de zeer weinige natuurlijke dichters in ons taalgebied en de enige die vergelijkbaar is met Arthur Rimbaud (1854 - 1891).'

Natuurlijk beter worden

Rudolf de Wit

Voeten en gezondheid

Wat hebben voeten en gezondheid met elkaar te maken? Voeten zijn zwaar belaste lichaamsdelen: ze dragen het volledige lichaamsgewicht en doen dat onder omstandigheden die verre van ideaal zijn. Liepen onze voorouders op blote voeten en werden hun voeten voortdurend gestimuleerd door de oneffen bodem, tegenwoordig staan en lopen we meestal op harde, vlakke oppervlakken en dragen we daarbij schoeisel, dat misschien wel aan de mode voldoet, maar dat al te vaak anatomisch niet verantwoord is.

Met als gevolg van die eenzijdige en onjuiste belasting, dat er problemen ontstaan: storingen in de bloedsomloop (zoals bij voorbeeld chronische koude voeten), vermoeide of pijnlijke voeten en benen, zelfs afwijkingen in de gewrichten of de wervelkolom.

Reflexzones in de voeten

Maar uw voeten zijn niet alleen daarom uw aandacht en goede verzorging waard! Al 5000 jaar geleden werd in China en India ontdekt dat de voeten in zones kunnen worden onderverdeeld, die elk corresponderen met belangrijke organen en lichaamsdelen. En dat drukpuntmassage, die op de voeten werd toegepast, niet alleen een heilzame uitwerking heeft op de voeten zelf, maar ook op het hele lichaam!

Voetreflextherapie

Wetenschappelijk onderzoek, aan het begin van deze eeuw uitgevoerd door de Amerikaanse arts William Fitzgerald bevestigde, dat de voeten in feite een afspiegeling zijn van het gehele lichaam. En dat er dus een verband bestaat tussen de voetzones en de belangrijke organen en lichaamsdelen. Wanneer bij voorbeeld de 'nierzone' wordt gemasseerd, wordt de nier geactiveerd en beter doorbloed. Als gevolg hiervan vindt een versnelde en verhoogde afvoer van afvalstoffen plaats.

Bovendien bracht dit onderzoek aan het licht, dat de voetzones op dezelfde manier gerangschikt zijn als de organen in het lichaam. Op de tekening wordt een en ander weergegeven. Ieder orgaan heeft een eigen reflexzone in de voet. Wanneer organen elkaar in het lichaam overlappen, dan is dat ook met de reflexzones het geval.

Organen in de linker lichaamshelft hebben hun reflexzones in de linkervoet, die in het rechterhelft in de rechtervoet. Zo vindt u dus bij voorbeeld de reflexzone van de milt en het hart in de linkervoet; die van de lever in de rechtervoet. Omdat de twee voeten samen al een geheel worden beschouwd, heeft onder andere de wervelkolom zijn reflexzones aan de binnenkant van beide voeten.

Op basis van deze wetenschap ontwikkelde Fitzgerald een behandelingsmethode die nu bekendheid geniet als de reflexzone-therapie.

Behandeling van de reflexzones is relatief gemakkelijk

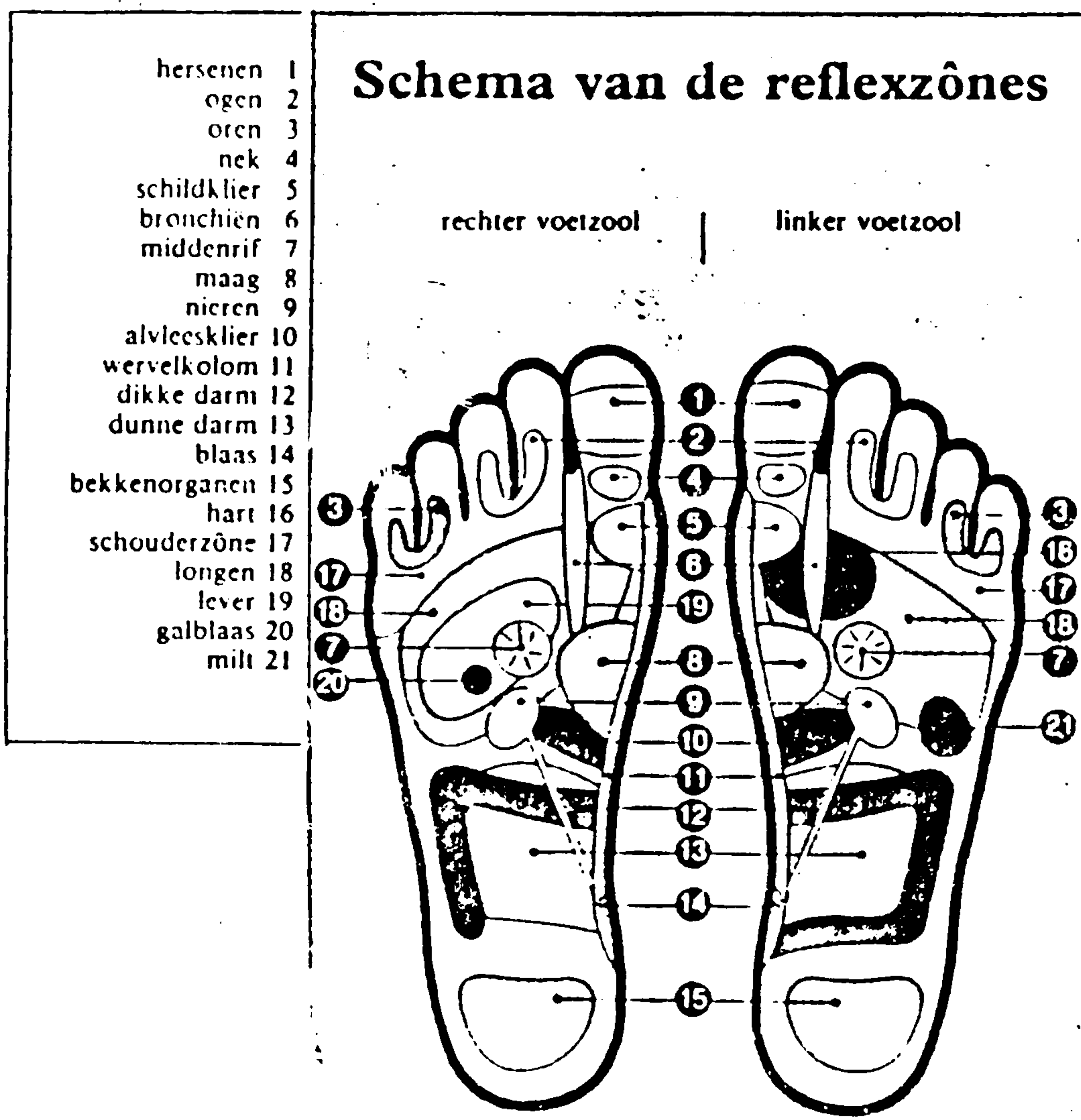
De voet wordt met de duim bewerkt met voortdurend ronddraaiende bewegingen. Op de gevoelige plekken wordt er ongeveer een minuut lang gemasseerd. Over het algemeen wordt de druk opgevoerd tot het draaglijke.

Zodra bij gelijkmatige druk de abnormale pijn in de voet verdwijnt (dat meestal na 20-30 seconden plaatsvindt) dan kan de druk weer opgevoerd worden totdat deze weer draagbaar is voor de patiënt.

Tegenwoordig zijn er verschillende methoden die deze reflexzonetherapie vergemakkelijken zoals de bekende schoenen met de vele noppen. Aangeraden wordt om deze schoenen, slippers of pantoffels niet te lang te dragen. De eerste dag wordt geadviseerd om het gebruik te beperken tot ongeveer een paar minuten; de daaropvolgende dagen kan de duur steeds meer worden opgebouwd tot een maximum van ongeveer twintig minuten tot een half uur.

Ten zeerste wordt afgeraden om dit schoeisel urenlang en zelfs een hele dag te dragen. Niet omdat deze schoenen niet al te elegant zijn, maar omdat het de aangedane zones mocht gaan overprikkelen.

Beter zijn de zogenaamde voet-massagematten die uit meer dan 500 noppen bestaan, die volgens een uitgekiend patroon zijn gerangschikt. De noppen zijn zodanig geplaatst dat alle reflexzones aan de onderkant en de zijkanten van de voeten optimaal bereikt kunnen worden, ongeacht de vorm en de grootte van de voeten. De massage-mat is gemakkelijk te gebruiken bij voorbeeld in de badkamer. U kunt dan tijdens het tandenpoetsen of scheren de mat gebruiken, zonder dat het u extra tijd kost. Ook onder de douche voldoet de mat uitstekend. U doucht en masseert tegelijkertijd.

In de praktijk worden de voetzoolreflexzones vaak gebruikt. De patiënt kan dan precies via een kaart zien hoe de pijnpunten onder de voet overeen komen met de pijnklachten elders op het lichaam.

De voetzoolreflexzone-therapie heeft dus ook een diagnostische waarde. Ik ken praktijken in Nederland waar alleen voetzoolreflexzone-therapie wordt gegeven; de patiënt vertelt niets over de klachten, maar laat het over aan de therapeut om te vertellen wat hij van de voet kan 'aflezen'.

Bij mij in de praktijk worden de punten onder de voet in bepaalde gevallen aan de patiënt geleerd en hij/zij moet de voet elke dag op die punten masseren.

Het masseren is best gevoelig tot pijnlijk. Vaak worden de punten gevoeld als hele kleine verhardingen onder de voet. Het lopen op blote voeten is aan te raden, omdat de punten op de voetzool vanzelf gemasseerd worden. In het noorden van Nederland is er een speciale kliniek waar de mensen in grote bakken gevuld met water over kiezelstenen lopen. Deze vorm van therapie hebben wij gratis en voor niets op ons eiland. U hoeft maar op blote voeten te lopen op het strand van Westpunt en u heeft uw sessie gehad.

De voetzoolreflexzone-therapie is een relatief veilige methode om uzelf te behandelen. Houdt echter de werkelijkheid goed voor ogen en laat uzelf eerst goed onderzoeken door uw huisarts. Probeer niet zelf een diagnose te stellen, maar laat dit in deskundige handen.

Bronchitis

Ziek & Gezond

Max Ooft

Bronchitis (de kortere naam voor 'chronische = langdurige bronchitis') komt erg vaak voor, meer bij mannen dan vrouwen. Hoewel de aandoening in veel gevallen gelukkig niet ernstig is (of lijkt), kan de gezondheidstoestand van iemand met bronchitis er op de langere duur behoorlijk onder te lijden hebben. Het nemen van de juiste maatregelen en beter nog, de ziekte zoveel mogelijk te voorkomen, is dan ook van (levens)belang.

BRONCHITIS

Met chronische bronchitis wordt letterlijk bedoeld: een landurige (= chronisch: maanden - jarenlange) ontsteking van de luchtpijp en haar vertakkingen. De luchtpijpen (*bronchi*) vertonen namelijkontstekingsverschijnselen waarbij het slijmvlies dikker is, er veel slijm wordt gemaakt en de lucht daardoor moeilijk passeert. Soms blijft er ook teveel lucht achter in de longen doordat het longweefsel niet zo 'elastisch' meer is (deze abnormale luchthoudendheid van de longen heet: *emfyseem*).

Bronchitis wordt, samen met astma en emfyseem, gerekend tot de chronische a-specifieke respiratoire aandoeningen (CARA): langdurige longafwijkingen waarbij de oorzaak niet goed aan te wijzen is. De verschijnselen van deze ziekten kunnen namelijk veel op elkaar lijken en de ene ziekte kan bovendien verergerd worden door de andere. Mensen met bronchitis bij voorbeeld kunnen soms ook verschijnselen hebben van astma ('astmatische bronchitis') of omgekeerd.

Er zijn verschillende factoren die ertoe leiden dat iemand bronchitis krijgt, waardoor het moeilijk is om te spreken van een oorzaak. Sigaretten roken is een van de belangrijkste factoren. Het slijmvlies van de luchtwegen wordt door de sigarettenrook geïrriteerd; het wordt dikker en gaat meer slijm produceren. Bovendien blijft er meer vuil achter in de longen van rokers.

Erfelijkheid blijkt ook een grote rol te spelen. Bronchitis (of één van de andere CARA-ziektes) komt vaker voor bij leden binnen één familie. Allergie, hetgeen trouwens ook vaak erfelijk gebonden is, kan ook ertoe leiden dat er eerder bronchitis ontstaat: bij het inademen van bepaalde stoffen kunnen de luchtwegen zich namelijk vernauwen, en de luchtgangen worden dan ook belemmerd.

Luchtvervuiling (uitlaatgassen in het verkeer, fabrieksgassen en zelfs bepaalde soorten kookgas) blijken een nadelige invloed op de longen te hebben. Door al deze omstandigheden hebben bacteriën en virussen gemakkelijker de kans om de longen te infecteren, en dat betekent dan juist weer een verergering van de situatie.

VERSCHIJNSELEN

Bronchitis openbaart zich meestal in aanvallen, waarna de persoon een hele tijd klachtenvrij is. Het opvallendste verschijnsel is het hoesten, waarbij er veel slijm wordt opgegeven. Dit slijm kan gewoon wit zijn, maar als men al lang hoest kan er bloed bij zitten. Als de luchtwegen ook nog geïnfecteerd zijn, wordt het slijm dik en geel. Verder wordt de persoon vaak benauwd tijdens of na het hoesten en kan tijdelijk zelfs in ademnood raken.

Meestal komen deze verschijnselen in de regentijd voor (in koude landen in de winter) en zijn in het begin kortdurend en niet zo ernstig. Bij sommige personen kan dit jaren achtereen - zo blijven, maar bij anderen verergert het, de hoestperiodes met benauwdheid komen steeds vaker na elkaar, en er zijn vaker echte longinfecties met vies slijm. De longen, en tenslotte ook het hart, hebben dan steeds meer te lijden onder deze moeilijke ademhaling, en in ernstige gevallen kan de long- of hartfunctie zelfs tekort schieten.

BEHANDELING

Niet roken, of stoppen met roken, is de eerste maatregel om ernstige en ook verergering van een reeds bestaande bronchitis te voorkomen. Soms is het nodig om van beroep te veranderen, in gevallen waarbij de werkomgeving een duidelijke invloed heeft.

Voorzichtigheid met stof is belangrijk: een mondkapje bij het bezemen of afstoffen, vaker dweilen, luchtige kamers, dunne gordijnen, weinig kleedjes in huis, geen vaste vloerbedekking, geen honden of poezen in huis, kussens en matrassen van foam of andere kunststof in plaats van kapok of veren. Verder moet de persoon proberen erachter te komen of hij/zij allergisch is voor iets.

Er zijn vaccinaties tegen bepaalde vormen van griep, die de bronchitis kunnen verergeren. Elke verkoudheid of griep moet bij de persoon met bronchitis trouwens zoveel mogelijk voorkómen worden, dus geen plotselinge temperatuursveranderingen (bij voorbeeld uit een warm bed direct in de badkamer) of lopen in koude regenwind.

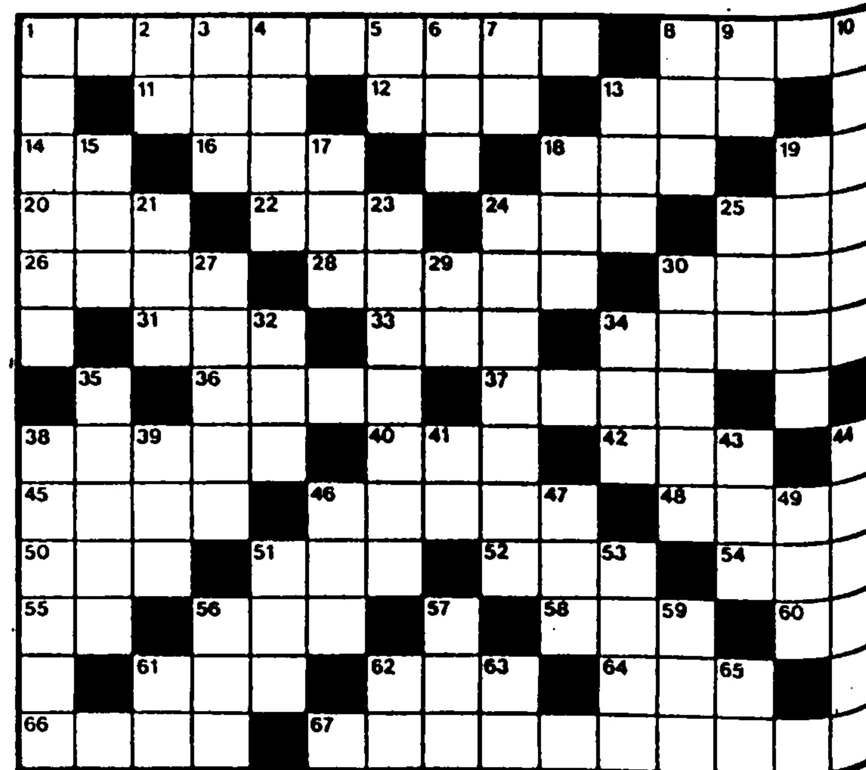
De persoon moet verder ervoor zorgen een goede voeding te gebruiken, zonder te dik te worden, want bij overgewicht zullen de longen en het hart juist harder moeten werken. Ook voldoende vocht per dag is zeer belangrijk.

Lange wandelingen maken zijn erg gunstig voor de longfunctie. Er zijn verder vele soorten medicijnen die gebruikt kunnen worden: antibiotica in geval van luchtweginfecties, tabletten, zetpillen of sprays om de luchtwegen beter open te houden, hoestdrankjes of sprays om de slijmophoping tegen te gaan.

Bronchitis is echter meestal een chronisch probleem waar de patiënt jarenlang, soms zelfs levenslang, mee kan blijven lopen.

Bronchitis is dus een chronische ontsteking van de luchtwegen, gekenmerkt door een verminderde luchtpassage en verhoogde slijmproduktie met aanvalsgewijs verschijnselen van hoesten en opgeven van slijm, benauwdheid en kortademigheid, aanvankelijk in periodes, later steeds frequenter en ernstiger. De oorzaak ligt in irritatie en overgevoeligheid van de longen door het roken ven sigaretten, inademen van verontreinigde lucht, allergie en erfelijke factoren. De behandeling bestaat algemene maatregelen (stoppen met roken, vermijden van stof en kou, lange wandelingen maken, goede voedingstoestand behouden) en specifieke medicatie.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. keukenkruid; 8. arbeid; 11. op de manier van; 12. vismand; 13. deel van een huis; 14. soort onderwijs; 16. aanhanger; 18. dwaas; 19. reeds; 20. kunsttaal; 22. heks; 24. boom; 25. sportartikel; 26. deel van het gezicht; 28. vakvereniging; 30. drank; 31. roeiriem; 33. bijbels figuur; 34. notie; 36. familielid; 37. kleur; 38. bezoldiging; 40. dunne plank; 42. soort walvis; 45. Germaans schriftteken; 46. kwaad; 48. droogvloer; 50. tijdperk; 51. vermogend; 52. boom; 54. Europeaan; 55. Amerika; 56. leeg; 58. voordeel; 60. windrichting; 61. hoofddeksel; 62. wee; 64. elektrisch geladen deeltje; 66. valdeksel; 67. hoffelijkheid.

VERTIKAAL: 1. vis; 2. tantalium; 3. getal; 4. getroffen; 5. getijde; 6. strik; 7. voorzetsel; 8. vragend voornaamwoord; 9. oude lengtemaat; 10. mohammedaanse titel; 13. slingerplant; 15. lofdicht; 17. bijwoord; 18. water; 19. bouwland; 21. bejaard; 23. bekoorlijk; 24. dwaasheid; 25. sluis; 27. peilstift; 29. laatstleden; 30. broeikas; 32. wetering; 34. papegaai; 35. geldbuidel; 38. misnoegdheid; 39. stof waaruit de chromosomen zijn opgebouwd; 41. jongensnaam; 43. steen; 44. couplet; 46. rivier in Egypte; 47. drank; 49. vreemde munt; 51. bedorven; 53. deel van een been; 56. afscheiding; 57. werktuig van tuinman; 59. dicht; 61. oneindig getal; 62. familielid; 63. voorzetsel; 65. nummer.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe-puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Gracia Khedoe
Piedraplat 41B
Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n tot drie uur n.m.; Aruba - Caya Betico Croes 110 tijdens kantooruren; Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE-PUZZEL

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. plaat; 5. leb; 8. emelt; 12. ras; 13. Roemeen; 16. nor; 17. om; 18. talg; 19. rits; 21. ge; 22. page; 24. melis; 26. leem; 28. enk; 30. sen; 31. pil; 32. raster; 35. kameel; 37. lp.; 38. kornuit; 39. ge; 40. verzet; 42. tenant; 45. eer; 46. gas; 48. ren; 49. loki; 51. panel; 53. eten; 55. a.d.; 56. spar; 58. rust; 60. mg.; 61. neg; 63. energie; 65. koe; 66. troon; 67. nee; 68. tegel.

VERTIKAAL: 1. proper; 2. lama; 3. as; 4. tra; 5. leges; 6. em.; 7. berin; 8. ent; 9. en; 10. loge; 11. tremel; 14. olm; 15. eis; 18. tent; 20. slim; 23. gesprek; 25. leenman; 27. elegant; 29. keker; 31. pater; 33. ale; 34. rot; 35. kit; 36. een; 40. volant; 41. zeis; 43. neet; 44. tengel; 46. garen; 47. serge; 50. oder; 51. pan; 52. lui; 54. emoe; 57. pen; 59. set; 62. go; 64. re; 65. kg.